

Vietos plėtros 2008-2014 metų strategija

2008 m.

Kelmė

TURINYS

SANTRUMPOS.....	3
IVADAS	4
1. KKPVVG VEIKLA.....	7
1.1.KKPVVG kūrimosi istorija.....	7
1.2.KKPVVG valdymas	10
1.3.KKPVVG plėtra ir veiklos administravimas.....	22
1.4.KKPVVG teritorinis, tarptautinis bendradarbiavimas	33
1.5.KKPVVG Vietos plėtros 2008-2014 metų strategijos rengimas	39
2. KKPVVG TERITORIJA IR GYVENTOJAI	47
2.1.Teritorija.....	47
2.2.Aplinkos apsauga	50
2.3.Gyventojai.....	54
3. KAIMO GYVENAMOSIOS TERITORIJOS EKONOMINĖ BŪKLĖ	58
3.1 Žemės ūkis.....	59
3.2 Ekologinis ūkininkavimas	67
3.3 Alternatyvūs kaimo verslai.....	68
3.4 Miškų ūkis.....	72
3.5 Ekonominio skatinimo priemonės	72
4. KAIMO GYVENAMOSIOS TERITORIJOS SOCIALINĖ BŪKLĖ	74
4.1.Žmogiškieji ištekliai, užimtumas ir pajamos.....	74
4.2.Socialinė parama	78
4.3.Sveikatos apsauga	81
4.4.Švietimo, kultūros plėtros perspektyvos	83
4.5.Kriminogeninė padėtis.....	87
5. PAGRINDINIŲ KAIMO PLĖTROS PROBLEMŲ IR VIETOS GYVENTOJŲ POREIKIŲ IDENTIFIKAVIMAS	90
6. VVG ATSTOVAUJAMOS TERITORIJOS STIPRYBĖS, SILPNYBĖS, GRĖSMĖS IR GALIMYBĖS	114
7. VIZIJA, MISIJA IR PRIORITETAI, PRIEMONĖS IR VEIKLOS SRITYS.....	116
7.1.Vizija, misija, prioritetai	116
7.2.Strategijos priemonių aprašymas, veiklos sritys	121
8. STRATEGIJOS ĮGYVENDINIMAS	132
8.1.Strategijos įgyvendinimo planas	132
8.2.Strategijos įgyvendinimo finansinis planas ir jo pagrindimas.....	134
8.3.Strategijos įgyvendinimo priežiūros bei vertinimo sistema	131
9. STRATEGIJOS NAUJOVIŠKUMAS, DAUGIASEKTORIŠKUMAS	141
10. STRATEGIJOS ATITIKTIS EB HORIZONTALIOSIOS SRITIMS	143
11. VIETOS PLĖTROS 2008-2014 METŲ STRATEGIJOS SUDERINAMUMAS IR PAPILDOMUMAS KPP, KITIEMS NACIONALINIAMS IR REGIONINIAMS STRATEGINIAMS DOKUMENTAMS.....	146
12. STRATEGIJOS VIEŠINIMO VEIKSMAI.....	149

PRIEDAI

SANTRUMPOS

KKPVVG - Kelmės krašto partnerystės vietos veiklos grupė;
Strategja - Bandomoji integruota strategija;
LEADER+ - „LEADER+ pobūdžio priemonė“;
BPD - Lietuvos 2004 – 2006 m. bendrojo programavimo dokumentas;
ES - Europos Sąjunga;
ŽŪM - Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija;
NMA - Nacionalinė mokėjimo agentūra;
KPP - Kaimo plėtros priemonės;
VO - Vyriausybinių organizacija;
NVO - Nevyriausybinių organizacija;
PRC - Profesinio rengimo centras;
PAF MPP - Pasaulio aplinkos fondo mažųjų projektų programa;
REC - Rytų Europos centras;
JT PAF MPP - Jungtinių Tautų Pasaulio aplinkos fondo mažųjų projektų programa;
ALF - Atviros Lietuvos fondas;
ŠMM - Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerija;
ŠKF - Švietimo kaitos fondas.

IVADAS

Pastarųjų metų politinės ir ekonominės permainos Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą suteikia prielaidas žemės ūkio ir kaimo plėtrai bei į rinką orientuotų kaimo verslų vystymui ir visos kaimo infrastruktūros, atitinkančios kaimo gyventojų poreikius, susiformavimui.

Tai ypač aktualu Kelmės rajono savivaldybėje. Kelmės r. sav. kaimo gyvenamoji teritorija užima 99,0 proc. bendro r. sav. žemės fondo, kuriame gyvena 64,2 proc. rajono gyventojų, t.y. apie 2 kartus daugiau nei vidutiniškai šalyje. Rečiausiai apgyvendinta teritorija Šiaulių apskrityje ir blogiausia demografinė padėtis. Dėl įvairių tarpžinybinių barjerų ir vyraujančio požiūrio į kaimą, kaip visumą, Kelmės r. sav. nebuvo organizacijos, kuri integruotai spręstų kaimo plėtros klausimus.

Kelmės r. sav. kaimo integruotų problemų sprendimui 2004 m. įsikūrė KKPVVG. Ji įkurta horizontalios ir vertikalios partnerystės principu apjungdama vientisą Kelmės r. sav. kaimo gyvenamosios vietovės teritoriją ir gyventojus, suvienijusi valdžios, verslo ir nevyriausybinių sektoriaus atstovus kaimo spartesnei plėtrai įgyvendinti. Suformuotoje valdymo struktūroje prioritetas atitenka kaimo žmonėms ir skatina kaimo gyventojų iniciatyvumą „iš apačios“, ir suteikia galimybę jiems realizuoti savo idėjas, kurias pasitarnautų kaimo plėtrai. Suformuota valdymo struktūra ir valdymo narių gebėjimai įgalina sėkmingai spręsti KKPVVG iškeltus uždavinius. Valdyboje išlaikytas partnerių, lyčių santykio ir jauno žmogaus santykis. Valdyboje verslo atstovai sudaro 25 proc., vietinės valdžios - 25 proc., socialiniai ir ekonominiai partneriai, ir bendruomenių atstovai - 50 proc.

Vienas iš svarbiausių KKPVVG darbų 2005 m. buvo bandomosios integruotos strategijos rengimas. Į tiesioginį strategijos rengimą buvo įsijungę 80 aktyvistų, o bendruose renginiuose, turinčiuose sąsają su strategijos rengimu, dalyvavo virš 2000 kaimo žmonių. Rengiant strategiją buvo atsižvelgta į Lietuvos nacionalinės plėtros tendencijas bei Europos Sąjungos politikos reikalavimus. Projekto tikslas - įgyti naujų žinių ir patyrimo kaimo plėtros priemonių darnaus vystymo srityje, kompleksiškai derinant gamtos, kultūros paveldo, žmogiškuosius išteklius. Sėkmingai parengta bandomoji integruota strategija 2006-2008 metais užsienio ekspertų buvo teigiamai įvertinta ir užėmė ketvirtą vietą Lietuvos vietos veiklos grupių parengtų strategijų tarpe, ir gavo 508, 8 tūkst. Lt minėto projekto įgyvendinimui.

Įgyvendinant projektą KKPVVG suformavo savo administracinį aparatą, gebantį administruoti ir įgyvendinti projektus, vykdyti finansinę apskaitą ir atskaitomybę, įtraukti kaimo aktyvą į kaimo gyventojų gyvenimo gerinimo klausimų sprendimą. Įvykę pokyčiai kaimo plėtros srityse įtakojo parengtos strategijos tobulinimą ir koregavimą. KKPVVG po pakartotinių tyrimų atliko minėtos strategijos tobulinimą ir parengė Vietos plėtros 2008-2014 m. strategiją.

Strategija parengta KKPVVG atstovaujamai teritorijai, kuri yra vientisa ekonominiu, socialiniu ir geografiniu atžvilgiu, apima 1690 km², arba 99,0 proc. rajono savivaldybės teritorijos.

KKPVVG tyrimų metu nustatė didelę kaimo gyventojų priklausomybę nuo žemės ūkio ekonominės veiklos. 2006 m. kaimo gyventojų skaičius sudarė 64,0 proc. ir viršijo šalies vidurkį (33,3 proc.) beveik 2 kartus, Šiaulių apskrities (38,8 proc.) - 1,6 karto.

Savivaldybėje, kaip ir visoje šalyje, pastebima jaunų 25-29 m. amžiaus kaimo gyventojų migracija į miestus. Mažėja 0-15 ir pensinio amžiaus gyventojų dalis. 2005-2006 m. laikotarpiu, lyginant su bendru gyventojų skaičiumi, 0-15 m. amžiaus gyventojų dalis sumažėjo nuo 20,1 proc. iki 19,3 proc., pensinio amžiaus - nuo 22,9 proc. iki 22,8 proc. Prastą demografinę padėtį kaime daugiausiai sąlygoja neigiami darbo rinkos pokyčiai bei ilgalaikių bedarbių skaičiaus kaimiškose vietovėse didėjimas. Savivaldybėje nepakankamai išvystyta kaimo infrastruktūra, nepalankios sąlygos plėtoti alternatyvias veiklas.

Tai rodo būtinybę didinti efektyvumą, visų pirma, žemės ūkio produktų gamyboje, jų perdirbime, miškininkystėje, įvairinti kaimo verslus. Tačiau regione vyrauja smulkūs, nekonkurencingi, mažo investicinio pajėgumo ūkiai. Žemas kapitalizacijos lygis, pasenusi technika, žemas kaimo žmonių aktyvumas, nestabilios maisto produktų rinkos trukdo minėtų klausimų sprendimui. KKPVVG atlikta situacijos analizė susišaukia su LR Vidaus reikalų ministerijos atlikta studija, pagal kurios rezultatus Kelmės r. sav. priskirta probleminei teritorijai.

Kaimo žmonių pasirinkti prioritetai ir veiklos sritys atspindi jų svarbiausius poreikius. Strategijos įgyvendinimas įgalins formuoti kaimo žmonių verslumo įgūdžius, įvairinti kaimo verslus, tausojanč gamtos išteklius ir panaudojanč kultūros paveldą jų plėtrai, didinant verslų efektyvumą, sukurti papildomą pridėdamąją vertę, mažinti socialinę atskirtį tarp socialinių grupių, miesto ir regionų. Pasiekus strategijoje numatytus rezultatus padidės pridėamoji vertė, pagerės šio regiono kaimo žmonių gyvenimo kokybė.

Vietos plėtros 2008-2014 metų strategija siekiama Lietuvos kaimo plėtros 2007-2013 m. programos III krypties „Gyvenimo kokybės kaimo vietovėse ir kaimo ekonomikos įvairinimas“ tikslų ir atitinka šios krypties uždavinius, priemonių aprašymus, nepažeidžia kitų KPP krypties tikslų.

Rengiant strategiją buvo išlaikytas suderinamumas ir tęstinumas su „Ilgalaikės Lietuvos ekonomikos plėtros strategija“, Šiaulių regiono 2007-2013 m. plėtros planu, Kelmės rajono savivaldybės priemonių planu 2008-2012 m., Kelmės rajono turizmo plėtros strateginiu planu 2006-2016 m.

Strategija suderinta su programomis, finansuojamomis iš EB struktūrinių fondų: Europos regioninės plėtros, Europos socialiniu, Europos sanglaudos, Europos žuvininkystės fondais. Strategija parengta įtraukiant didelį kaimo aktyvą, kuriai pritarė visos kaimo bendruomenės.

Strategija atitinka EB bendrijos horizontalioms sritims: darnaus vystymosi, lygių galimybių, regioninės plėtros, informacinės visuomenės.

1. KKPVVG VEIKLA

1.1. KKPVVG kūrimosi istorija

„Šiandienos gyvenimas tapo dinamiškas, lydimas nuolatinės kaitos. Visuomeninių organizacijų dėka plėtojamas naujas turinys, nauja elgsena ir nauji veiklos būdai, kuriantys tinkamas prielaidas kaimo plėtrai. Tai galima apibūdinti žingsniais į brandžią pilietinę visuomenę, kuri neįsivaizduojama be nestandartiško, kritiškai mąstančio, demokratiško ir kūrybiško žmogaus. Todėl Kelmės rajone modernios pilietinės visuomenės formavimuisi didelę reikšmę turi kryptinga, kūrybiška 120-ties nevyriausybių organizacijų veikla“ (Šaltinis: Kelmės rajono nevyriausybės organizacijos: geroji patirtis. 2004, Kelmė)

Pasikeitus socialinei-ekonominei santvarkai, keitėsi ir visuomeniniai santykiai, paremti laisvu žmonių apsisprendimu. Viena populiariausių bendravimo formų, saviraiškos būdų bei interesų atstovavimo galimybių tapo nevyriausybės organizacijos.

Lūžis Kelmės rajono nevyriausybinių organizacijų veikloje įvyko 1998 m., kuomet rajono savivaldybė nutarė dalyvauti Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacijos projekte „Pilietiškumas kaip svarbi demokratijos prielaida“, kurį finansavo Europos Sąjungos PHARE programa. Šio projekto tikslas buvo numatyti strategiją, leidžiančią įtraukti žmones į rajono bendruomenės reikalų tvarkymą. Buvo išsiaiškintos NVO nebrandumo priežastys ir parengtas projektas „Kelmės rajono nevyriausybinių organizacijų lyderių ugdymas“, kurį finansavo rajono savivaldybė ir Atviros Lietuvos fondas. Tais pačiais metais rajono savivaldybė paruošė projektą Baltijos-Amerikos partnerystės programai - „Savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimas“. Pagrindinis dėmesys buvo skirtas rajono NVO stiprinimui, jų ryšių su valdžios ir verslo sektoriais plėtrai, filantropinei veiklai, savanorių judėjimui. Šių projektų įgyvendinimo metu susikūrė pirmosios kaimo bendruomenės, 2001m. susivienijusios į Kelmės krašto bendruomenių sąjungą.

2002-2003 m. Kelmės krašto bendruomenių sąjungos nariai dalyvavo Žemės ūkio rūmų organizuose seminaruose, kuriuose įgijo pirmines žinias apie LEADER+ pobūdžio priemonę. 2004 m. pavasarį susibūrusios KKPVVG iniciatyvinės grupės organizuotos konsultacijos dėl dalyvavimo „LEADER+ pobūdžio priemonėje“ ir birželio 18 d. LR Žemės ūkio ministerijos organizuoti mokymai „Vietos veiklos grupės kūrimo ir LEADER+ pobūdžio priemonės strategijos rengimo principai“, kuriose būtiną žinias įgijo net 14 asmenų, sudarė sąlygas kokybiškai ir kiekybiškai sustiprėjusioms kaimo bendruomenėms įkurti asociaciją „Kelmės krašto partnerystės vietos veiklos grupė“, kurios tikslas - suvienijus visuomenininkų, vietos valdžios ir verslininkų

žinias bei gebėjimus spartinti labai vėluojančią Kelmės rajono kaimiškų vietovių plėtrą. 2004 06 25 įvyko steigiamasis KKPVVG susirinkimas.

Kelmės krašto partnerystės vietos veiklos grupė

Susiformavo gausi - 40-ties asmenų „Kelmės krašto partnerystės vietos veiklos grupė“ - valdyba, atstovaujanti įvairius rajono gyventojų interesus. KKPVVG suvienijo visas rajono kaimiškųjų seniūnijų pajėgas, neabejingas mūsų rajono kaimiškos vietovės plėtrai. Šis „LEADER+ pobūdžio priemonės“ Lietuvoje įtakotas žingsnis buvo pirmas bendras ir Kelmės rajono kaimiškųjų seniūnijų visuomeninių organizacijų laimėjimas, suvienijant pajėgas kaimo ateičiai.

Kelmės krašto partnerystės vietos veiklos grupės buveine tapo iniciatorių veiklos vieta - Tytuvėnų apylinkių seniūnijos Budraičių kaimas. Patalpas organizacijai suteikė Kelmės profesinio rengimo centro Tytuvėnų skyrius (buvusi Tytuvėnų žemės ūkio mokykla), įsijungęs į KKPVVG organizaciją kaip rajono kaimiškųjų seniūnijų jaunimo poreikius atstovaujanti įstaiga.

KKPVVG įkurta tikslu:

- *telkti suinteresuotų vietos valdžios, verslo, nevyriausybinių ir kitų įstaigų bei organizacijų pastangas ieškant tinkamiausių sprendimų kaimo vietovių ekonominei ir socialinei gerovei kelti;*
- *teikti pasiūlymus vietos ir nacionalinėms institucijoms bei organizacijoms dėl kaimo plėtros planų ir priemonių kūrimo bei įgyvendinimo;*
- *skatinti ir palaikyti vietinės kaimo žmonių iniciatyvas verslo, gamtos apsaugos, švietimo, kultūros, socialinės paramos ir kitose srityse;*
- *parengti ir įgyvendinti KKPVVG atstovaujamos teritorijos kaimo plėtros strategiją.*

VVG misija - apjungti vietos valdžios, verslo atstovų, įvairių nevyriausybinių organizacijų, atstovaujančių kaimo žmonių interesus, pastangas siekiant spartinti kaimo vietovės darnią plėtrą. Siekti suaktyvinti kaimo bendruomenes, skatinti jos narių ir įvairių socialinių grupių žmonių gebėjimus aktyviau dalyvauti vietos ekonominėje, socialinėje, aplinkosaugos ir kultūros paveldo priežiūros ir išsaugojimo veikloje tam panaudojant vidaus ir išorės potencines galimybes.

1.2. KKPVVG valdymas

Kelmės krašto partnerystės vietos veiklos grupė asociaciją įregistruota 2004 07 12. Jos įkūrimą inicijavo Budraičių bendruomenės taryba. Atsižvelgus į rajono poreikius, NVO siūlymus, suformavo vieną vietos veiklos grupę viso rajono mastu, patvirtino įstatus, kurie reglamentavo 40 narių vietos veiklos grupės - valdybos veiklą, valdymo organų struktūrą ir jų funkcijas.

KKPVVG valdymą ir jo sistemą reglamentuoja įstatai. Vietos veiklos grupės valdyme išskiriamos dvi pakopos:

- *vietos veiklos grupės narių visuotinis susirinkimas;*
- *vietos veiklos grupės valdyba.*

Atsakingai buvo formuojami KKPVVG valdymo organai. Į pirmąją valdybos sudėtį buvo įtraukti visi deleguotų organizacijų atstovai ir sutapatintos visuotinio susirinkimo ir valdybos funkcijos. Pirmąją KKPVVG 40-ties narių valdybą sudarė: 50 proc. socialiniai partneriai bei organizacijos, 25 proc. - valdžios atstovai ir 25 proc. - verslo atstovai. Pagal lyčių santykį sudėtis buvo sekanti: moterys - 50 proc., vyrai - 50 proc. Valdybos sudėtyje - ekologas Simonas Stašaitis ir 2 jauni asmenys iki 25 m.: socialinė pedagogė Neringa Venckevičiūtė ir jaunas ūkininkas Vytenis Žurbenko.

Besiplečiant KKPVVG veiklai ir atsiradus būtinybei operatyviai spręsti įvairius klausimus, buvo tobulinama valdymo struktūra. 2004 11 25 vietos veiklos grupės - valdybos susirinkime pirmieji veiklos mėnesiai buvo įvardinami kaip organizacijos formavimosi etapas, kurio metu buvo sukurtas vietos veiklos grupės tinklas ir išryškėjo organizacijos narių gebėjimai. Tolesnei veiklai organizuoti buvo patvirtinta nauja KKPVVG įstatų redakciją ir performuota vietos veiklos grupės valdyba. Į naująją valdybą buvo išrinkti 8 aktyvūs KKPVVG nariai, turintys visuomeninio darbo ir vadybinę patirtį.

2007 06 11 buvo išrinkta 8 asmenų valdyba. Valdybos sudėtis parodyta 1 pav.

1 pav. Valdybos struktūra pagal partnerių sudėtį

Naujoje valdyboje taip pat išlaikytas partnerių, lyčių santykio principas. Valdyboje verslo atstovai sudaro 25 proc., vietinės valdžios - 25 proc., socialiniai ir ekonominiai partneriai bei bendruomenių atstovai - 50 proc. Valdyboje yra aukštos kvalifikacijos ekologas Arūnas Bagdonas ir jaunas asmuo - Arminas Butkus.

Valdymo sprendimai. Sprendimai ir nuomos atlieka funkcijas, parengtas teisėtomis galiomis ir įteisintomis normatyviniuose dokumentuose KKPVVG. valdymo sprendimus reglamentuoja įstatai ir kiti teisės aktai. Įstatuose apibrėžiamos kiekvieno valdymo organo funkcijos ir veiklos ribos, kuriose jie turi teisę priimti sprendimus. KKPVVG išskiriamos dvi valdymo pakopos ir sprendimo priėmimo lygiai. Aukščiausias valdymo organas yra visuotinis narių susirinkimas, kuris renka valdybą, valdybos pirmininką ir apibrėžia jų veiklos sritis ir atsakomybę. Įstatai numato įvairių socialinių grupių interesų derinimą ir sprendimų priėmimo tvarką.

Visuotinas narių susirinkimas papildo ir keičia vietos veiklos grupės įstatus, renka ir atšaukia vietos veiklos grupės valdybą, tvirtina valdybos parengtą vietos veiklos grupės veiklos programą, skiria ir atšaukia revizorių (auditorių ar audito įmonę), priima sprendimus dėl naujų narių priėmimo ir pašalinimo iš Vietos veiklos grupės, nustato Vietos veiklos grupės nario metinio mokesčio dydį ir mokėjimo tvarką, tvirtina vietos veiklos grupės metinę valdybos veiklos ir metinę finansinę atskaitomybę, tvirtina metinę finansinę atskaitomybę, partnerystės pirmininko pateiktą veiklos ataskaitą, svarsto ir tvirtina Vietos veiklos grupės Pirmininko ataskaitas, priima sprendimą dėl kitų juridinių asmenų steigimo ar dėl tapimo kitų juridinių asmenų dalyviu, įstatymų nustatyta tvarka priima sprendimą reorganizuoti ar likviduoti vietos veiklos grupę.

KKPVVG valdyba nustato asociacijos veiklos programą, analizuoja asociacijos veiklos rezultatus, pajamų ir išlaidų sąmatas, kitus finansinės atskaitomybės dokumentus, inventorizacijos ir kitus vertybių apskaitos dokumentus, patikrinimo rezultatus. Užtikrina priemones asociacijos turto apsaugai, normalių ir sveikų darbo sąlygų sukūrimui, užtikrina asociacijos duomenų ir dokumentų pateikimą juridinių asmenų registrai, išduoda įgaliojimus toms funkcijoms vykdyti, kurios yra jo kompetencijoje.

Valdyba priima sprendimus ir jos posėdis laikomas įvykusi, kai jame dalyvauja daugiau kaip 1/2 valdybos narių, o valdybos sprendimas yra priimtas, kai už jį gauta daugiau balsų negu prieš. Ši nuostata netaikoma priimant naujus KKPVVG narius.

Iš valdybos narių išrenkamas pirmininkas, kuris šaukia valdybos posėdžius, perskaito darbotvarkę, veda posėdžius, pasirašo valdybos sprendimus ir administruoja valdybos sprendimų įgyvendinimą. Valdybos pirmininkas atstovauja vietos veiklos grupę, palaikant ryšius su kitomis organizacijomis Lietuvoje ir užsienyje. Minėtose veiklos srityse jam suteikta teisė priimti sprendimus.

Įstatuose numatytos narių teisės sudaro prielaidas demokratiniam valdymui ir kolegialiam valdymo sprendimų priėmimui. Kiekvienas ruošiamas priimti sprendimas derinamas su vietos gyventojais, t. y. svarstomas bendruomenių, suinteresuotų socialinių žmonių grupių sueigose ir, tik radus bendrus sueities taškus, svarstomas KKPVVG valdymo organų ir priimami galutiniai sprendimai. Įvairių grupinio metodo darbo taikymas, sprendimų priėmimo nuoseklumo laikymasis leidžia padidinti priimamų sprendimų racionalumą bei efektyvumą. Tokiu sprendimus priima konkretūs žmonės, turintys skirtingus požiūrius, charakterius, nuostatas ir t. t.

Konfliktų valdymas. Šiuolaikinė vadybos teorija ir praktika vienu iš svarbiausių kolektyvo valdymo uždavinių laiko organizacijos ir jos narių interesų derinimą. KKPVVG ne visuomet pavyksta tuos interesus sklandžiai suderinti, nes neišvengiamai neatitinka visos organizacijos ir pavienių jos narių tikslai. KKPVVG atsirado kaip organizacija, kuri padeda prisitaikyti prie išorinės aplinkos pasikeitimų ir padeda pasiekti naujus tikslus, kurie užtikrintų integruotą ir spartesnę kaimo plėtrą.

KKPVVG, kaip ir kiekviena nauja organizacija, turėjo pasiekti vietos valdžios, kaimo žmonių pripažinimą. Į naują darinį visada žiūrima įtariai. Daug pastangų, pokalbių, renginių, mokymų buvo organizuota tam, kad būtų įtraukti seniūnai į bendrą veiklą, įtikinti juos, kad bendruomenių pirmininkai, KKPVVG nariai nepretenduoja į jų pareigybę, o nori tik prisidėti darbais puoselėjant savo vietovę. Konfliktai kildavo ir dėl skirtingų jos narių tikslų, lėšų paskirstymo, informacijos stokos, užduočių ir darbų sąryšio. Tačiau vieši projektų svarstymai, galimybė kiekvienam pareikšti savo nuomonę, kolegialiai priimami sprendimai mažindavo įtampą ir užtikrindavo produktyvų darbą. Konfliktai kyla dėl skirtingo suvokimo, skirtingų vertybių, skirtingų interesų ir psichologinių poreikių, o taip pat dėl ribotų išteklių norint įgyvendinti vieną ar kitą priemonę. KKPVVG įsitvirtindama kaip organizacija turėjo įtikinti kaimo bendruomenes, valdžios, verslo atstovus apie savo geranoriškus siekius ir paramą bendrų tikslų įgyvendinimui. Tam buvo panaudojami tarpusavio pokalbiai, diskusijos, viešai pristatoma KKPVVG veikla, planai ir visais atvejais bandyta įtraukti konfliktuojančią pusę į bendrą problemų sprendimą tiek koreguojant priimtus sprendimus, tiek juos įgyvendinant.

Per ketverius metus KKPVVG pavyko sumažinti konfliktinių situacijų skaičių ir užtikrinti glaudų bendradarbiavimą su visomis suinteresuotomis grupėmis kolegialiam sprendimų priėmimui ir konfliktinių priežasčių šalinimui.

KKPVVG narių priėmimas. KKPVVG darbas grindžiamas pilietiniu aktyvumu, lygių galimybių, atsakingumo, pagarbos bei sąžiningumo principais, orientuojantis į partnerystės grupės veiklos tęstinumą. KKPVVG veiklą, jos formavimą ir naujų narių priėmimą reglamentuoja įstatai. Vietos veiklos grupės nariais gali būti pilnamečiai Lietuvos Respublikos piliečiai ir (ar)

užsieniečiai, nuolat gyvenantys Lietuvos Respublikoje, pripažįstantys asociacijos įstatus, neturintys jai ir (ar) Lietuvos Respublikos teisės aktams prieštaraujančių tikslų ir sutikę įnešti nustatyto dydžio stojamąjį mokestį.

Asmenys naujais Vietos veiklos grupės nariais priimami pasiūlius ne mažiau kaip dviems Vietos veiklos grupės nariams ir jų narystei Vietos veiklos grupėje pritarus valdybai. Narių susirinkimo sprendimas dėl naujo nario priėmimo priimamas ne mažesne kaip 2/3 visų susirinkimo narių balsų dauguma. Stojamųjų įnašų ir narių mokesčių mokėjimo tvarka yra tvirtinama atskiru dokumentu.

KKPVVG narys turi teisę bet kada išstoti iš organizacijos pateikęs prašymą. Tam nereikalingas valdymo organo pritarimas. Vietos veiklos grupės narys gali būti iš jos pašalintas, jeigu jo veikla prieštarauja Vietos veiklos grupės tikslams ir Lietuvos Respublikos teisės aktams, trukdo įgyvendinti Vietos veiklos grupės uždavinius ir vykdyti jos funkcijas. Vietos veiklos grupės nariai šalinami valdybos sprendimu.

Vietos veiklos grupės nariui išstojus ar jį pašalinus iš Vietos veiklos grupės, jo sumokėtas stojamasis nario mokestis ir kitos Vietos veiklos grupei perduotos lėšos bei kitas nuosavybės teise Vietos veiklos grupei perduotas turtas yra negrąžinami. Išstojęs arba pašalintas KKPVVG narys praranda visas anksčiau KKPVVG turėtas teises. Jiems lieka teisė, kaip vietovės atstovams pareikšti savo nuomonę, dalyvauti organizuojamuose viešuose susirinkimuose, konferencijose ir kt.. Jis kaip ir kiekvienas vietos juridinis arba fizinis atstovas turi teisę teikti projektus, gauti paramą.

KKPVVG valdyba, formuodama KKPVVG narius, stengiasi, kad į ją patektų juridinių vienetų atstovai. Skatinama naujai susikūrusias kaimo bendruomenes, anksčiau veikiančias nevyriausybinės organizacijas ir kitus juridinius kaime esančius vienetus tapti KKPVVG nariais deleguojant savo atstovą į KKPVVG narių tarpą. Vedamos derybos su vietos valdžios vadovais, kad jie į KKPVVG valdybą, kaip partnerius, deleguotų pareigingus, jaučiančius atsakomybę už kaimo ateitį administracijos darbuotojus. Prisilaikant tų pačių nuostatų į valdybos sudėtį patenka ir verslo atstovai.

KKPVVG veiklos sėkmę lėmė aukšta vietos veiklos grupės ir jos valdybos narių kompetencija, profesiniai gebėjimai ir plati visuomeninė veikla (tą įrodantys dokumentai pateikti 11 priede). KKPVVG tikslas pagerinti kaimo žmonių gyvenimo kokybę, telkti juos ir socialinius partnerius bendrų siekių įgyvendinimui. Formuojant valdymo struktūrą ir rengiant vietos veiklos grupės veiklos darbo planą numatytas darbų pasiskirstymas ir kiekvienam valdybos nariui priskirtos konkrečios funkcijos:

Zenonas Mačernius yra VVG pirmininkas. Atsakingas už bendrą KKPVVG veiklos koordinavimą, atstovauja KKPVVG interesus visose institucijose, atsakingas už tarptautinius ir

vidaus ryšius. Atsakingas už KKPVVG partnerystės ryšius su Žemės ūkio ministerija, Nacionaline mokėjimo agentūra ir kitomis Leader programą administruojančiomis institucijomis bei yra Leader+ koordinavimo grupės narys. KKPVVG atstovauja vietos valdžios atstovus.

1967 m. baigė Lietuvos žemės ūkio akademiją, įgijo agronomo specialybę, atvyko į Kelmės rajoną ir dirba čia iki šiol. Šiuo metu gyvena Kelmės rajone, Užvenčio seniūnijoje, Maudžorų kaime, kuriame su žmona Irena ūkininkauja.

Darbinę ir vadybinę veiklą pradėjo 1967 m. Užvenčio tarybiniame ūkyje dirbo vyr. agronomu, vėliau - „Draugystės“ kolūkyje, Kolainių tarybinio ūkio direktoriumi. Nuo 1978 m. - Kelmės rajono Vykdomojo komiteto I pavaduotojas, Mažeikių rajono Vykdomojo komiteto pirmininkas, nuo 1995 m. - Šiaulių apskrities valdytojo administracijos Žemės ūkio departamento direktorius, 2000 m. - Kelmės rajono meras. 2000-2004 m. - LR Seimo narys, Kaimo reikalų komiteto narys. Nuo 2004 m. rudens - Kelmės rajono savivaldybės mero patarėjas. Šiuo metu yra Kelmės rajono savivaldybės Tarybos kaimo reikalų ir verslo komiteto pirmininko pavaduotojas, Kultūros ir meno tarybos komiteto pirmininkas, Jaunimo reikalų komiteto pirmininkas. Yra Lietuvos socialdemokratų partijos Kelmės skyriaus pirmininkas.

Visuomeninės veiklos patirtis. Nuo 2004 m. - KKPVVG valdybos narys. 2004-2006 m. KKPVVG buvo atsakingas už ryšius su vietos valdžia ir kultūros paveldą. Asociacijos valdyboje atstovavo Kelmės rajono savivaldybės Tarybos, Kelmės rajono Kultūros, paveldo ir meno tarybos interesus.

2006 07 26 visuotinio susirinkimo metu išrinktas KKPVVG pirmininku. Nuo 2007 01 12 yra Bandomosios strategijos bendradarbiavimo komisijos narys, nuo 2008 m. Kaimo tinklo narys, komiteto - išvadoms dėl projektų pagal priemones „Perėjimas prie ne žemės ūkio veiklos“, „Parama verslo kūrimui ir plėtrai“, „Kaimo turizmo veiklos skatinimas“, „Kaimo atnaujinimas ir plėtra“ narys stebėtojas.

Z. Mačernius - daugelio iniciatyvų, tarptautinių projektų idėjų autorius, renginių organizatorius ir rėmėjas. 2003 m. pelnė Kelmės rajono Metų filantropo vardą, daug prisidėjęs prie kaimo bendruomenių kūrimosi ir veiklos aktyvinimo.

Salomėja Ramanauskienė - KKPVVG atstovauja kaip ekonomikos specialistė, rengiant ir planuojant strategijos priemones kaimo vietovėse. Atsakinga už KKPVVG veiklos ir finansinę kontrolę. KKPVVG atstovauja vietos valdžios atstovus.

1981 m. baigė Vilniaus inžinerinį statybos institutą ir įgijo statybos ekonomikos ir organizavimo specialybę.

Darbinę veiklą pradėjo 1981 m. ir dirbo vyriausiąja ekonomiste iki 1992 m. AB „Kelmės statyba“. Nuo 1992 m. iki šiol dirba Kelmės rajono savivaldybėje Ekonomikos ir investicijų

skyriaus vyr. specialiste. 2000 m. Salomėja kartu su ekonomikos skyriaus specialistais ir Šiaulių verslo konsultaciniu centru parengė Kelmės rajono smulkaus ir vidutinio verslo plėtros programą, yra atsakinga už šios programos įgyvendinimą. 2002 m. su Kraštotvarkos specialistais ir Lietuvos aplinkos ministerija bei Suomijos aplinkos ministerija parengė Kelmės rajono bendrojo plano strateginę dalį. 2003 m. dalyvavo ruošiant Kelmės rajono savivaldybės 2004-2007 metų Plėtros planą.

Visuomeninės veiklos patirtis. Nuo 2001 m. yra VšĮ Kelmės rajono Psichikos sveikatos centro stebėtojų tarybos narė. Nuo 2004 m. yra UAB „Kelmės vanduo“ valdybos narė.

Nuo 2004 m. rūpinasi Kaimo bendruomenių veiklos plėtra, jų bendradarbiavimu su kitomis NVO ir valstybinėmis įstaigomis. Nuo 2004 m. liepos mėn. išrinkta KKPVVG valdybos nare. 2004-2006 m. buvo KKPVVG partnerystės ir ryšių palaikymo grupės vadovė. Valdyboje atstovavo Kaimo bendruomenių interesus, buvo atsakinga už partnerystės ryšius su šalies vietos veiklos grupėmis ir bendradarbiavimą su ES LEADER grupėmis. Šiuo metu aktyvi valdybos narė, kuri dalyvauja KKPVVG grupės veikloje ir atsako už finansinę kontrolę, įgyvendinant bandomąją integruotą strategiją.

Idelfonsas Petkevičius - atsakingas už VVG partnerystės ryšius su rajono verslininkų asociacija ir verslo plėtrą kaime. KKPVVG atstovauja verslo atstovus.

Šiuo metu gyvena Žalpių miestelyje, Pakražančio seniūnijoje, Kelmės rajone. 1981 m. Lietuvos žemės ūkio akademijoje įsigijo žemės ūkio mechanizacijos inžinieriaus-mechaniko specialybę. 1996 m. baigė neformalias studijas Lundby/Danija/, Agriculture-democracy and development. 1998 m. Kelmės ž.ū. konsultavimo tarnybos ir Anglijos konsultavimo tarnybos kursuose kėlė ūkininkavimo pagrindų kvalifikaciją.

Darbinę veiklą pradėjo 1978 m. Kelmės rajono žemės ūkio valdyboje, dirbo vyresniuoju inžinieriumi-elektriku. 1982-1997 m. Kelmės rajono Stulgių kolūkyje dirbo vyr. inžinieriumi-mechaniku, buvo Žalpių kolūkio valdybos pirmininku. Nuo 1997 m. dirba valdybos pirmininku Kelmės rajono ŽŪB „Kerkasiai“. Nuo 1998 m. - ūkininkas.

Visuomeninės veiklos patirtis. Nuo 1993 m. - Kelmės rajono tarybos narys. Nuo 2002 m. - Lietuvos verslo ir darbdavių konfederacijos Kelmės rajono tarybos pirmininkas. Nuo 2004 m. kovo mėn. - Kelmės rajono verslininkų asociacijos tarybos pirmininkas. Nuo 2004 m. liepos mėn. - KKPVVG valdybos narys.

2004 m. gavo Kelmės rajono metų Filantropo vardą už paramą kaimo bendruomenėms ir NVO organizacijoms, o 2006 m. - įteiktas Šiaulių apskrities Garbės ženklas už visuomeninę veiklą. 2006 m. tapo Lietuvos verslo ir darbdavių konfederacijos prezidiumo nariu.

2004-2006 m. KKPVVG buvo atsakingas už ne žemės ūkio verslus, asociacijos valdyboje atstovavo Kelmės rajono verslininkų asociacijos partnerystės ryšius su NVO ir kaimo verslų diversifikavimą ir kooperaciją.

Įgyvendinant Vietos plėtros 2008-2014 metų strategiją spręs pagrindinius strategijoje numatytus verslų plėtros, jų efektyvumo ir pridėtinės vertės didinimo klausimus.

I. Petkevičius - įvairių rajoninių ir respublikinių renginių organizatorius („Verslo dienos“ ir kt.), tarptautinių patirties sklaidos projektų iniciatorius, bei įtakingas verslo atstovas Kelmės vietos veiklos grupėje, ieškant glaudaus ryšio su Kelmės rajono verslininkais.

Dalia Skardžiuvienė - atsakinga už KKPVVG bandomosios strategijos veiklos plano įgyvendinimą, Vietos plėtros 2008-2014 metų strategijos priemonių parengimą. KKPVVG atstovauja kaimo bendruomenes ir yra ryšių palaikymo vadovė. Atsakinga už KKPVVG partnerystės ryšių palaikymą su Respublikos VVG, atsakinga už partnerystės ryšius su NVO ir kaimo bendruomenėmis. KKPVVG atstovauja socialinius, ekonominius partnerius ir asociacijas.

Gyvena Vaiguvo k. Vaiguvo sen. Kelmės rajone. 1988 m. baigė Vilniaus inžinerinį statybos institutą ir įgijo statybos inžinierės-konstruktorės specialybę. 2007 m. baigė Vilniaus universiteto nenuosekliąsias „Kaimo plėtros vadybos“ studijas.

Darbinę veiklą pradėjo 1988 m. Miestų statybos projektavimo instituto Šiaulių skyriuje ir dirbo inžiniere-konstruktore. 1992-1993 m. dirbo inžiniere-technike antraeilėse pareigose Šiaulių tarpmiestiniame techninės inventorizacijos biure. Nuo 1995-2007 m. individualios įmonės savininkė. Nuo 2007 m. iki šiol dirba Kelmės rajono savivaldybėje Ekonomikos ir investicijų skyriaus specialiste. Yra Kelmės rajono Kaimo bendruomenių veiklos koordinatorė. Kaimo bendruomenėms organizuoja mokymus, gerosios patirties sklaidos susitikimus su kitų rajonų kaimo bendruomenėmis, gerosios patirties kaupimo išvykas, konsultuoja bendruomenes rengiant vietinės reikšmės ir tarptautinius projektus.

Visuomeninės veiklos patirtis. 2002 m. įkūrė Vaiguvo kaimo bendruomenę ir iki dabar yra jos pirmininkė. 2007 m. išrinkta Kelmės krašto bendruomenių sąjungos pirmininke. Yra Kelmės rajono savivaldybės Etikos komisijos narė, Kelmės rajono savivaldybės Kultūros ir meno tarybos komisijos narė, Kelmės rajono Studentų rėmimo fondo tarybos narė, Kelmės rajono policijos komisariato Visuomeninės tarybos narė.

2004-2006 m. buvo KKPVVG nare. Nuo 2007 m. išrinkta Kelmės krašto partnerystės Vietos veiklos grupės valdybos nare. 2004-2006 m. buvo atsakinga už ne žemės ūkio verslus, asociacijos valdyboje atstovavo Kelmės rajono verslininkų asociacijos partnerystės ryšius su NVO ir kaimo verslų diversifikavimą ir kooperaciją. Aktyviai dalyvauja rengiant Vietos plėtros 2008-

2014 metų strategiją, rengiant susitikimus su rajono gyventojais, renkant vietos projektų idėjas, kaupia žinias ir patirtį apie Leader metodo įgyvendinimą ES šalyse (Vokietija, Estija, Airija).

Arūnas Bagdonas - tiesiogiai atsakingas už aplinkosauginių reikalavimų vykdymo monitoringą kiekvienai strategijos įgyvendinimo priemonei. Atsakingas už VVG partnerystės ryšius su Lietuvos Žemės ūkio rūmais. KKPVVG atstovauja socialinius, ekonominius partnerius ir asociacijas.

1976 m. baigė Lietuvos žemės ūkio akademiją ir įgijo mokslinio agronomo specialybę. Nuo 1976 m. dirbo Kelmės rajono „Lenino“ kolūkyje vyr. agronomo pareigose, nuo 1978 m. - Kelmės r. Žemės ūkio valdyboje vyr. agronomo pareigose. Atkūrus Lietuvos žemės ūkio rūmų veiklą, tapo Žemės ūkio rūmų organizatoriumi savivaldai Kelmės rajone ir dirba juo iki šiol.

Visuomeninės veiklos patirtis. A. Bagdonas yra Kelmės r. Žemdirbių asociacijos pirmininko pavaduotojas, Kredito unijos pirmininko pavaduotojas, Kelmės miesto bendruomenės narys.

2002 m. baigė ekologinio ūkininkavimo pradmenų kursą. Nuo 2003 m. visuomeniniais pagrindais kurioja Kelmės rajono ekologinės gamybos ūkių ūkininkus, o 2004 m. pradėjo juos skatinti kooperuotis. 2005 m. jis įgyvendino Pasaulio aplinkos fondo Mažųjų projektų programos (PAF MMP) finansuotą Mini grantą „Ekologinių ūkių kooperacijos skatinimas Kelmės rajone“, o šiuo metu baigė įgyvendinti 2 metų trukmės tęstinį 175 000 Lt vertės PAF MMP projektą, skirtą ekologinės gamybos ūkių ūkininkų kooperacijai. Šio projekto metu ekologiškai ūkininkaujantys vietos ūkininkai kooperavosi ir prisijungė prie Raseinių rajono kooperatyvo „Ekokraštas“.

Kasmet pagal ūkininkų pageidavimus organizuoja susitikimus su mokslininkais, patirties kaupimo išvykas, pats kaupia žinias ir patirtį ES šalyse (Čekijoje, Austrijoje, Vokietijoje).

Nuo 2004 m. yra KKPVVG narys, o nuo 2006 m. - valdybos narys. Aktyviai dalyvavo rengiant bandomąją strategiją, atliko kaimo teritorijos aplinkosauginės situacijos analizę, teikė siūlymus dėl aplinkosauginės situacijos gerinimo Kelmės rajone. Vietos plėtros 2008-2014 metų strategijos įgyvendinime bus tiesiogiai atsakingas už aplinkosauginių reikalavimų vykdymo monitoringą kiekvienai strategijos įgyvendinimo priemonei.

Arminas Butkus - atsakingas už KKPVVG partnerystės ryšius ir projektinę veiklą su ES jaunimo grupėmis. Atstovauja nevyriausybinį sektorių, kaimo bendruomenių jaunimą. KKPVVG atstovauja socialinius, ekonominius partnerius ir asociacijas.

Studijuoja Šiaulių universiteto informatikos fakulteto 1 kurse.

Visuomeninės veiklos patirtis. Pakražančio vidurinėje mokykloje stovyklos „Sniego gniūžtė“ programos direktorius, stovyklos „Geltonasis kiemas“ organizatorius, Grinių kaimo jaunimo grupės pirmininkas.

Šiuo metu yra universiteto matematikos ir informatikos fakulteto studentų atstovybės vadovas ir naujai įregistruoto Stulgių jaunimo klubo pirmininkas.

Dalyvavo Vietos plėtros 2008-2014 metų strategijos rengime, nustatant jaunimo poreikius ir teikiant priemones.

Modestas Guščikas - atsakingas už KKPVVG partnerystės ryšių palaikymą su ES LEADER grupėmis, tarptautinių projektų planavimą ir vykdymą. KKPVVG atstovauja socialinius, ekonominius partnerius ir asociacijas.

Kelmės raj. Vidsodžio pagrindinės mokyklos anglų kalbos mokytojas, bei Kelmės profesinio rengimo centre projektų vadovas. Nuo 2005 m. mokosi Šiaulių universiteto Humanitarinio fakulteto istorijos spec. III kurse.

Visuomeninės veiklos patirtis. Nuo 2003 m. yra Kelmės rajono visuomeninės organizacijos narys „Jaunimo karjeros klubas“. Nuo 2004 m. dalyvauja projektinėje veikloje ir yra daugelio vietos bei tarptautinių projektų vadovas. 2007 m. birželio mėn. tapo KKPVVG valdybos nariu ir vykdo tarptautinių bendradarbiavimo projektų planavimą. Atstovavo Kelmės krašto partnerystės KKPVVG trijų šalių - Estijos Leader grupės, Latvijos Leader grupės. Jo dėka buvo pasirašyta bendradarbiavimo sutartis. Pagal šią sutartį Modestas Guščikas yra pateikęs idėjas jaunimo projektams kurti ir jau šių metų liepos mėn. bus įgyvendinama viena iš pateiktų idėjų - vyks trijų šalių jaunimo stovykla. Jis atsakingas už šio projekto vykdymo eigą. Š.m. gegužės 18-22 d. Kelmėje viešėjo tarptautinio bendradarbiavimo atstovai iš Estijos, Latvijos Leader grupių. Guščikas Modestas buvo atsakingas už rajono jaunimo veiklos pristatymą svečiams.

Balsienė Kristina - atsakinga už KKPVVG partnerystės ryšius su Lietuvos Žemės ūkio rūmais, Kelmės žemės ūkio konsultavimo tarnyba, Lietuvos ūkininkų sąjungos Kelmės skyriumi ir kitomis institucijomis, susijusiomis su žemės ūkio veikla ir jos koordinavimu. KKPVVG atstovauja verslo atstovus.

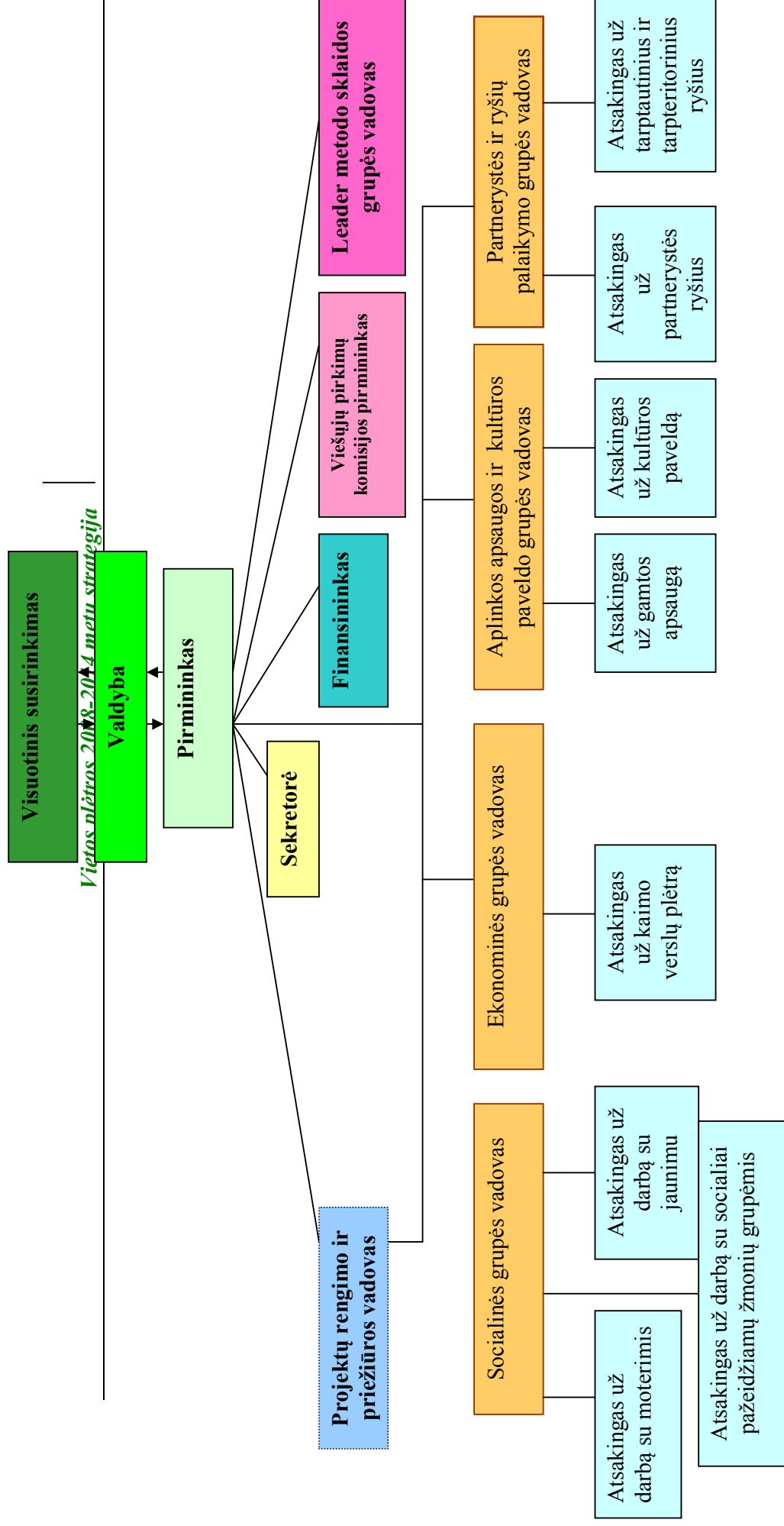
Baigė Klaipėdos žemės ūkio buhalterinės apskaitos technikumą, įgijo buhalterio specialybę. 1968 m. pradėjo dirbti „Ventos“ kolūkyje vyr. buhalterio pavaduotoja. 1980-1982 m. dirbo Kelmės pieninės Beržėnų cecho pieninės meistre, tuo pačiu metu sekretoriavo Kelmės r. Pašilėnų apyl. vykdomojo komiteto sekretore. 1987-1988 m. dirbo Kelmės r. Pašilėnų apyl. VK pirmininke. 1990 m. dirbo Užvenčio miesto ir apyl. viršaičio pavaduotoja. 1995-2000 m. paskirta Užvenčio seniūnijos seniūne. Šiuo metu yra ūkininkė.

Visuomeninės veiklos patirtis. 2000 m. išrinkta į Kelmės rajono Tarybą. Yra Kelmės rajono savivaldybės Tarybos komisijų ir komitetų narė: Garbės piliečio vardo kandidatų atrankos komisijos narė, Smulkių ir vidutinių ūkių plėtros programos administravimo komisijos narė, biudžeto ir investicijų komiteto narė, kontrolės komiteto narė, Lietuvos ūkininkų sąjungos Kelmės

skyriaus valdybos narė, Kelmės žemės ūkio konsultavimo biuro Kelmės skyriaus stebėtojų tarybos narė.

Nuo 2005 m. yra aktyvi Užvenčio kaimo bendruomenės narė. 2007 06 11 visuotinio susirinkimo metu išrinkta į KKPVVG valdybos narius, kaip turinti didelę ūkininkavimo patirtį ir gerus vadovavimo įgūdžius.

KKPVVG pasirinkta valdymo struktūra apima visus kaimo darnios ekonominės, socialinės, aplinkosauginės plėtros vystymo klausimus. Valdymo struktūra parodyta 2 pav.

2 pav. KKPVVG valdymo administracinė struktūra

Sėkmingam darbo organizavimui, strategijos rengimui ir įgyvendinimui KKPVVG sudarė darbinės grupės tikslinių funkcijų vykdymui. Į minėtas grupes įjungti ne tik valdybos bet ir kiti vietos veiklos grupės nariai. Darbinių grupių sudėtis parodyta kitame skyriuje.

KKPVVG paskyrė savo narius konkrečios veiklos srities vykdymui. Už finansų valdymą ir administravimą atsakinga KKPVVG narė Irena Mykolaitienė, Ramunė Abrutienė Trakimavičiūtė paskirta projekto vadove, KKPVVG narys Lina Samuilytė - projektų vykdymo priežiūros vadovu, sekretore - KKPVVG narė Nelė Želvienė, atsakinga už darbą su socialiai pažeidžiamais asmenimis - KKPVVG narė Liudmila Rimkus, verslų plėtros grupės vadovas - Vytautas Vileikis, socialinės grupės vadovė - KKPVVG narė Virginija Žurbenkienė, atsakinga už darbą su moterimis - KKPVVG narė Alina Žalandauskienė.

Visi išvardinti KKPVVG grupės nariai, kuriems patikėtos konkrečios funkcijos turi reikiamą išsilavinimą ir patirtį, aktyviai dalyvauja KKPVVG veikloje, organizuojant ir įgyvendinant numatytas veiklos plane priemones.

KKPVVG valdymo administracinė struktūra atitinka KKPVVG keliamų tikslų įgyvendinimą. KKPVVG valdymo struktūra susideda iš bendro administracinio aparato, kuris pagal funkcijas atsako už KKPVVG veikos organizavimą ir kontrolę, sudarytos darbinės socialinės, ekonominės, aplinkos apsaugos ir partnerystės grupės tiesiogiai įgyvendina ir atsiskaito už KKPVVG veiklos plane numatytas priemones.

Pagal KKPVVG valdymo struktūrą, valdybos narių profesinę kompetenciją, patirtį, atliktus darbus galime daryti išvadas, kad:

- 1. Valdyboje išlaikytos partnerystės proporcijos ir gebama kolegialiai spręsti įvairias kaimo problemas.*
- 2. Valdybos narių tarpe be atsakingo už aplinkos apsaugą asmens, daug valdybos narių domisi ir tiesiogiai dalyvauja gerinant aplinkosauginę būklę kaime.*
- 3. Valdybos nariui, atsakingam už darbą su jaunimu, talkina daugelis valdybos narių sprendami jaunimo užimtumo klausimus. Valdybos nariai didelį dėmesį skiria ir turi patirtį darbui su tikslinėmis grupėmis, mažiau aktyviais, socialiniai atskirtais kaimo gyventojais.*
- 4. Valdymo ir administracinė struktūra atitinka KKPVVG iškeltus uždavinius ir narių funkcijas, atsakomybė suderintos su KKPVVG veikla.*

1.3. KKPVVG plėtra ir veiklos administravimas

2004 08 06 įkūrus KKPVVG, pirmajame susirinkime buvo priimtas sprendimas dalyvauti LEADER+ pobūdžio priemonėje. Atsižvelgdami į rajono specifiką, gyventojų poreikius, Lietuvos nacionalinę strategiją ir kaimo bendruomenių jau vykdomus projektus, KKPVVG parinko veiklos temą - „Vietos produktų vertės didinimas, visų pirma kolektyviniais veiksmais palengvinant mažų gamybos vienetų patekimą į rinkas“. KKPVVG buveinė įrengta Kelmės PRC Tytuvėnų skyriuje.

2004 10 17 įvyko I-asis KKPVVG plėtros etapas - į vietos veiklos grupę buvo priimti 4 nauji nariai, atstovaujantys 4 organizacijas. Susirinkimo metu buvo susipažinta su strategijos projekto rengimo schema, nutarta rengti šį projektą.

Kelmės krašto partnerystės buveinė Budraičių kaime

KKPVVG informacinis stendas

KKPVVG parengė ir patvirtino bandomosios strategijos plano modulį ir struktūrą, sudarė bandomosios strategijos rengimo darbo grupes, patvirtino gyventojų anketavimo dokumentus ir performavo KKPVVG valdybą. Atstovauti KKPVVG koordinacinėje taryboje buvo paskirtas KKPVVG valdybos narys Zenonas Mačernius.

Išplėstinis KKPVVG susirinkimas

Per pastaruosius metus KKPVVG įsitvirtino rajono vyriausybinių ir nevyriausybinių organizacijų tarpe ir sėkmingai vykdė savo veiklą.

Didėjo rajono savivaldybės skiriama parama NVO. Iš kilo būtinybė įsisavinti skirtas lėšas ir tobulinti projektų administravimą. Tuo tikslu, kasmet sudaroma projektų vertinimo komisija, kurioje dalyvauja ir KKPVVG atstovai.

Pirmosios kaimo bendruomenės vykdė įvairius projektus tik savo gyvenamojoje aplinkoje, o nuo 2001 m. susikūrusios Kelmės krašto bendruomenių sąjungos dėka NVO projektų vykdymo teritorija ėmė plėstis, nusistovėjo vietos valdžios ir visuomeninių organizacijų bendradarbiavimo ryšiai. Šiuo metu kuriami ir vykdomi projektai, kurie padeda spręsti ne tik vietos, bet ir kelių bendruomenių bei viso rajono tam tikros gyventojų grupės poreikius. Kaimo bendruomenės, kitos NVO vykdo projektus, kurie prisideda prie kaimų ir miestelių ekonominės aplinkos stiprinimo, kultūrinės plėtros, jaunimo iniciatyvos ugdymo, socialinės atskirties mažinimo, etninės kultūros paveldo išsaugojimo.

Įgyvendinamų projektų dėka išaugo gyventojų pasitikėjimas visuomeninėmis organizacijomis. Žmonės pripažįsta, kad visuomeninės organizacijos teigiamai įtakoja skirtingų socialinių grupių būtį ir buitį, formuoja teigiamą jų ateities viziją, mažina takoskyrą tarp šių grupių.

KKPVVG plėsdama veiklą nustatė, kad LEADER+ pobūdžio priemonės, veiklos, tikslai labiausiai sutampa su Jungtinių Tautų vystymo Pasaulio aplinkos fondo Mažųjų projektų programa (PAF MPP).

KKPVVG nariai dalyvavo PAF MPP Šiauliuose organizuotame seminare ir pateikė PAF MPP idėjas atrankos konkursui „Ekologinių ūkių kooperacijos skatinimas Kelmės rajone“. Konkurse projekto koncepcija buvo atrinkta finansavimui.

KKPVVG iniciatyvinė grupė 2005 m. vasario mėn. parengė Mini Grantų projekto pasiūlymą ir laimėjo finansavimą priešprojektinės situacijos analizei.

2005 04 07 KKPVVG valdyba susitiko su ūkininkais, kurie pageidavo dalyvauti PAF MPP finansuotame projekte. Taip šalia bandomosios strategijos rengimo prasidėjo konkreti praktinė KKPVVG veikla, skirta rajono kaimo gyventojų telkimui įgyvendinant kooperacijos pradmenis ir gerinant aplinkosauginę veiklą.

*Kalba PAF MPP nacionalinė koordinatorė N.Leonavičiūtė *Projekto pasiūlymą ūkininkams pristato V.Žurbenkienė*

KKPVVG valdyba, pradėjusi įgyvendinti pirmąjį projektą viso rajono mastu, rodė gerą pavyzdį visoms asociacijos veikloje dalyvaujančioms organizacijoms. Ne vienai jų padėjo parengti pirmąjį projektą gyvenamosios vietovės problemoms spręsti.

Projektų administravimo patirtį KKPVVG kaupė vykdydama PAF MPP Mini Grantų projektus. Vykdam projektus bendradarbiauta su ekologinių ūkių bendruomene „Gojelis“ (Molėtų rajonas), Lietuvos sodininkystės ir daržininkystės mokslinio tyrimo institutu (LSDI, Babtai).

Su institutu 2005 06 30 pasirašyta bendradarbiavimo sutartis. Pagal sutartį 2006 m. LSDI mokslininkai vykdė mokymus mūsų rajono ūkininkams ekologinės daržininkystės, daržovių sėklininkystės, sodininkystės srityje ir tuo pačiu atliko platesnės apimties bandymus ūkininkų sklypuose. Bandymų medžiagą mokslininkai apibendrino ir išleido gerosios patirties leidinį, kurį finansavo PAF MPP.

Kelmės r. ūkininkai pagal KKPVVG projektą vyko į Molėtų r. „Gojelio“ bendruomenę pasisemti kooperacijos patirties LSDI žemės ūkio produkcijos perdirbimo technologijų laboratorijoje susipažino su produkcijos perd. įranga iš ES

Rengdama bandomosios integruotos strategijos projektą, KKPVVG pirmenybę nutarė teikti rajono kaimo gyventojų siūlymams, vandenų ir dirvožemio apsauga, ekologinės žemdirbystės plėtrai, o per ją - pirmenybę paviršinio ir gruntinio vandens apsaugai nuo užteršimo sintetiniais cheminiais elementais. Įgyvendinus „Mini Grantą“ ir ekologinių ūkių ūkininkams apsisprendus kooperuotai vystyti ekologinės produkcijos gamybą bei jos realizavimą, PAF MPP projektų svarstymui buvo parengtas ir pateiktas testinis projektas „Ekologinių ūkių kooperacijos skatinimas Kelmės rajone“. 2005 09 19 pasirašyta sutartis, pagal kurį JT PAF MPP šio projekto įgyvendinimui skyrė 75 000 Lt finansavimą (visa projekto vertė -175 000 Lt).

Finansuotas projektas praktiškai padėjo priartėti prie būsimos pertvarkos - ūkininkavimo kokybės ir aplinkosaugos klausimų sprendimo kaime, padėjo abejojantiems kaimo žmonėms KKPVVG ketinimais apčiuopti būsimą praktinę rengiamos strategijos naudą, išsaugojo gyventojų pasitikėjimas KKPVVG organizacija. Pagal KKPVVG idėją šis projektas vienu metu buvo vykdomas skirtingose Kelmės rajono vietose.

2005m. rugsėjo 19d. KKPVVG valdybos narė Virginija Žurbenkienė ir PAF MPP įgaliotoji atstovė Cihan Sultanoglu JT PAF MPP būstinėje Vilniuje pasirašė 175 000 Lt vertės 2 metų trukmės projekto finansavimo kontraktą. Projektas įtakos naujų darbo vietų kūrimąsi kaimiškose Kelmės rajono vietovėse

2005m. rugsėjo 29d. susirinkime patvirtinti bandomosios strategijos projekto prioritetų ir aptarti KKPVVG tolesnę veiklą. Priekyje – jauni KKPVVG nariai Neringa Venckevičiūtė, Vytenis Žurbenko ir ekologas Simonas Stašaitis

2007 m. įvyko projekto „Ekologinių ūkių kooperacijos skatinimas Kelmės rajone“ pristatymas ir Ekologinių ūkių kooperatyvo „Ekokraštas“ centro - svetainės „Žemaičių pastogė“ Prie šio projekto sėkmingo įgyvendinimo savo lėšomis prisidėjo rajono ūkininkai. Be to, 5 tūkst. litų skyrė Kelmės savivaldybė iš Smulkaus ir vidutinių ūkių rėmimo programos.

Atidarytoje „Žemaičių pastogėje“ ne tik galima įsigyti ekologiškų produktų, daržovių, vaisių, išgerti žolelių arbatos, bet ir naudotis viešo interneto paslaugomis bei gauti reikiamą informaciją apie Tytuvėnų kraštą. Ši svetainė - tai ir vieta tautodailininkų darbų parodoms, suvenyrams, dalykiniams pokalbiams. Vykdamas projektą buvo pasiekti kooperacijos skatinimo tikslai - 8 ekologinių ūkių savininkai prisijungė prie Raseinių rajono ekologinių ūkių kooperatyvo „Ekokraštas“.

Jau numatytas šio projekto tęstinumas - JT PAF MPP finansuoja dar vieną projektą Budraičiuose. Buvusioje moterų seklyčioje kuriama mini įmonė, kurioje bus perdirbama nestandartinė produkcija (daržovės, vaisiai). Įmonės steigimui minėtas fondas skyrė 220 tūkst. litų. Šių metų rudenį projektas turi būti baigtas.

2006 m. KKPVVG kartu su kaimo aktyvu parengė integruotą kaimo plėtros strategiją, kuri užsienio ekspertų buvo teigiamai įvertinta ir pateko į geriausiai įvertintų strategijų tarpą Lietuvoje, kurioms buvo skirta 0,5 mln. litų parama jos įgyvendinimui.

KKPVVG vykdydama projektinę veiklą 2004-2008 m. sustiprėjo kaip organizacija ir turi didelę įtaką sprendžiant rajono kaimo plėtros klausimus, ugdant kaimo žmonių aktyvumą, telkiant juos bendrų tikslų įgyvendinimui.

KKPVVG strategijos įgyvendinimui suformavo savo administracinį aparatą, gebantį administruoti ir įgyvendinti projektus, vykdyti finansinę apskaitą ir atskaitomybę, įtraukti kaimo aktyvą į kaimo gyventojų gyvenimo gerinimo klausimų sprendimą.

KKPVVG rengdama bandomąją integruotą strategiją „Kelmės rajono kaimo vietovės studija ir integruotos plėtros strategija siekiant didinti vietinės produkcijos vertę bendromis kaimo gyventojų pastangomis lengvinant smulkių gamybos vienetų išėjimą į rinkas“ buvo numatiusi veiklą pagal keturis prioritetus:

1. *Kaimo gyventojų verslumo ugdymas.*
2. *Kaimo verslų diversifikacija.*
3. *Smulkiųjų ūkinių subjektų rėmimas ir kooperacija.*
4. *Gamtos ir kultūros paveldo išsaugojimas ir panaudojimas verslo plėtrai.*

Įgyvendinant bandomąją integruotą strategiją, 2007 m. kovo mėn. įvyko KKPVVG visuotinis susirinkimas, kurio metu kaimo gyventojai buvo supažindinti su bandomosios strategijos eiga ir

naujos strategijos rengimo uždaviniais. Pripažinta, kad dėl strategijos įgyvendinimo užsitęsimo, kylančių kainų, bus reikalingas strategijos tobulinimas. Tie darbai buvo patikėti KKPVVG valdybai.

2007 m. birželio mėn. vyko antras KKPVVG visuotinis susirinkimas, kurio metu pateiktos veiklos, bei finansinės ataskaitos už 2006 m., papildyta valdybos bei KKPVVG sudėtis, supažindinta su 2007-2013 m. LEADER programos galimybėmis ir numatytos priemonės spartesniam strategijos įgyvendinimo organizavimui.

KKPVVG pirmininkas vyko į susitikimus su potencialiais paraiškų teikėjais, kuriuose buvo aiškinamos bandomojoje strategijoje numatytos veiklos sritys ir priemonės.

Projekto administratorė pastoviai konsultavo paraiškų teikėjus, tobulinant vietos projektus. 2007 m. liepos mėn. vietos projektų vykdytojams buvo suorganizuota kelionė į seminarą Joniškyje, „Strategijų įgyvendinimas ir administracinių gebėjimų tobulinimas“.

Atlikus paraiškų vertinimus buvo paruoštos ir pasirašytos 23 vietos projektų įgyvendinimo sutartys. Strategijos įgyvendinimo eiga pateikta 1 lentelėje ir 6 priede.

1 lentelė. KKPVVG bandomosios strategijos įgyvendinimo etapai

Kvietimas	Data	Gautų vietos projektų paraiškų, vnt.	Prašomos paramos suma, Lt	Gavę paramą vietos projektai, vnt.	Skirta paramos lėšų suma, Lt
Pirmasis	2006 11 13 / 2006 12 29	10	351 529, 00	6	177 718,00
Antrasis	2007 12 22 / 2007 02 22	13	242 761,00	13	216 177,00

Šaltinis. KKPVVG duomenys.

Daugiausia pareiškėjai pageidavo kurti alternatyvų verslą kaime, tobulinti verslumo įgūdžius. Pagal pareiškėjų skaičių aktyviausios buvo Užvenčio ir Tytuvėnų apylinkių seniūnijos.

Sėkmingai įgyvendinti projektai: „Bitininkystės amato muziejaus ir ekologinio bitininkavimo mokymo studijos, invalidų integravimui į visuomenę, įkūrimas“, „Bendruomenės namai - Junkilų krašto kulinarinio paveldo ir senųjų amatų atgaivinimo centras“, „Bendruomenei be namų negerai“, „Bendruomenės namai - užuovėja visiems“ ir kt.

Įgyvendinto projekto akimirkos

Antrame projektų teikimo kvietime vyravo verslumo ugdymo ir aplinkosauginiai projektai.

KKPVVG narių, administratorės, aukštos kvalifikacijos, gebėjimų, patirties projektų administravime, finansų valdymo dėka bandomoji strategija sėkmingai įgyvendinta, pasiekti visi numatyti rezultatai, į jos įgyvendinimą buvo įtrauktas didelis skaičius kaimo gyventojų, kurie patys įtakojo sprendžiant savo gyvenimo kokybės gerinimo problemas.

KKPVVG kaip organizacija pasiekė pripažinimą bei pasitikėjimą rajono valdžios, visuomeninių organizacijų ir rajono gyventojų tarpe. Vietos veiklos grupės pirmininkas Zenonas Mačernius per vietos savivaldos rinkimus buvo išrinktas į Kelmės rajono savivaldybės mero pavaduotojo kaimo plėtrai ir investicijoms pareigas. Vietos veiklos grupės nariai kviečiami ir dalyvauja įvairiuose respublikiniuose ir vietos renginiuose, kurie nurodyti VVG veiklos ataskaitoje (6 priedas).

KKPVVG kaip organizacija aktyviai dalyvavo vietos, respublikos ir tarptautinio lygmens veiklos srityse:

- 2007 m. liepos mėn. KKPVG nariai dalyvavo konferencijose: „Tarptautinė Leader programa Baltijos šalyse: laimėjimai ir perspektyvos“, „Kaimo konkurencingumo stiprinimas“, „Leader programos patirtis ir perspektyvos“, „Paramos pagal Lietuvos kaimo plėtros 2007-2013 m. programos priemones naujovės“;
- 2007 m. liepos mėn. KKPVG nariai dalyvavo seminare Joniškyje „Strategijų įgyvendinimas ir administracinių gebėjimų tobulinimas“;
- 2007 m. rugpjūčio mėn. KKPVG nariai dalyvavo Estijos kaimų parlamento tarptautinėje konferencijoje „Verslumo kaimuose didinimas pasinaudojant ES lėšomis 2007-2013 m.“;
- 2007 m. spalio mėn. KKPVG nariai vyko į Vokietijos Wartburgo apskritį ieškant partnerių tarptautiniams projektams;

- 2007 m. lapkričio mėn. KKPVVG nariai dalyvavo seminare Šiauliuose „Aktualūs projektų, įgyvendinamų pagal BPD priemonę „Leader+ pobūdžio priemonė“, administravimo klausimai“;
- 2007 m. gruodžio mėn. KKPVVG nariai dalyvavo konferencijoje „Problemos, susijusios su nutolusios oficialios el. informacijos panaudojimu, rengiant ir įgyvendinant integruotas vietos plėtros strategijas“;
- 2008 m. sausio mėn. KKPVVG nariai dalyvavo seminare „Programos Leader įgyvendinimo pagrindai“ naujiems VVG nariams;
- 2008 m. vasario mėn. KKPVVG nariai dalyvavo Šilalės rajono bendruomenių suvažiavime;
- 2008 m. vasario mėn. KKPVVG nariai vyko į kelionę Latviją Balvi raj. ieškant partnerių tarptautiniams projektams;
- 2008 m. kovo mėn. KKPVVG narė vyko į Airiją žinių apsikeitimui Leader metodo įgyvendinimo klausimais;
- 2008 m. kovo mėn. KKPVVG nariai dalyvavo susitikime su Lietuvos savivaldybių asociacijos „Savivaldybių Žinios“ redakcijos atstovais Kelmės raj. (supažindinimas su įgyvendinamais projektais);
- 2008 m. balandžio mėn. KKPVVG nariai dalyvavo tarptautiniuose kvalifikacijos kėlimo seminaruose Čekijoje, Lenkijoje;
- 2008 m. balandžio mėn. KKPVVG nariai dalyvavo Joniškio rajono partnerystės VVG konferencijoje „Leader+ programa ir Joniškio rajono kaimo plėtros 2007-2013 m. strategija“;
- 2008 m. gegužės mėn. KKPVVG nariai dalyvavo Lietuvos VVG sąskrydyje;
- 2008 m. gegužės mėn. KKPVVG priėmė svečius iš Estijos ir Latvijos Leader grupių atstovus;
- 2008 m. birželio mėn. KKPVVG nariai dalyvavo Lietuvos kaimo bendruomenių ir žemdirbių sąskrydyje;
- 2007 -2008 m. KKPVVG nariai aktyviai dalyvavo Leader bendradarbiavimo komisijos posėdžiuose.

KPVVG aktyviai įsijungė į Vietos plėtros 2008-2014 metų strategijos rengimą. 2007 m. kovo mėn. KKPVVG organizavo vienos savaitės trukmės mokymus tema „Kaimo vietovės studija ir plėtra 2007-2013 m.“, kuriuose kaimo gyventojams buvo suteikta pagrindinė informacija apie Europos Sąjungos ir Lietuvos skiriamą paramą kaimui 2007-2013 m., 100 klausytojų buvo įtraukti į vietos plėtros strategijos rengimą. Pagal parengtą veiklų planą buvo vykdomi minėtos strategijos rengimo darbai, kurie bus pateikti kitame skyriuje.

Viešinimas. KKPVVG tobulino ir informacijos apie LEADER+ sklaidą: sukūrė „LEADER+ pobūdžio priemonės“ informacinį stendą, parengė, išleido ir išplatino lankstinuką apie KKPVVG. Apie bandomosios integruotos strategijos įgyvendinimą KKPVVG rašė straipsnius į rajono ir respublikos spaudą apie organizacijos veiklą. KKPVVG informavo kaimo gyventojus laikraščiuose: Kelmės rajono laikraštis „Bičiulis“, Valstiečių laikraštis, „Šiaulių kraštas“ priede „Kelmės kraštas“, „Ūkininko patarėjas“, informaciniame leidinyje „Savivaldybių žinios“, laikraštyje „Kontrastai“.

KKPVVG parengė reportažus Šiaulių krašto televizijai, teikė interviu RTV „Gimtosios žemės“ laidai, tinklalapyje KKPVVG paskelbė foto dienoraštį (www.kelme.lt, puslapyje „Bendruomenės“).

Kelmės vietinės televizijos laidoje „Labas“, Lietuvos radijo laidose „Gimtas kraštas“, internetinėse svetainėse: www.kelme.lt, www.bendruomenes.lt rajono gyventojai pastoviai buvo informuojami apie Vietos plėtros strategijos 2008-2014 metų rengimą bei kitas vykdomas veiklas. Publikuoti straipsniai bei jų trumpas turinys pateikiami 8 priede.

Vietos plėtros 2008-2014 metų strategijoje yra numatyti strategijos viešinimo veiksmai. KKPVVG atliks viešinimo darbus siekiant šių informavimo ir viešinimo tikslų: skleidžiant tikslią informaciją apie Vietos plėtros 2008-2014 metų strategijos įgyvendinimą, padedant sukurti sąlygas efektyviam paramos lėšų panaudojimui, užtikrinant paramos lėšų panaudojimo skaidrumą.

KKPVVG įgyvendindama integruotą bandomąją strategiją yra sukaupusi didelę patirtį rengiant ir administruojant projektus, teikiant konsultacijas vietos projektų pareiškėjams. KKPVVG 2008-2014 m., formuodama administracinį aparatą, turės galimybę įsteigti projektų rengimo ir jų administravimo pareigybes. Minėtų pareigybių darbuotojai teiks konsultacijas vietos projektų pareiškėjams rengiant projektus, administruojant jų įgyvendinimą.

KKPVVG dalyvavimas VVG tinklo veikloje. Lietuvoje įsikūrusios VVG plečia savo veiklos sritis, peržengia savo teritorijos ribas ir pradeda glaudų bendradarbiavimą su vietos ir tarptautinėmis veiklos grupėmis.

2007 07 21 KKPVVG pirmininkas dalyvavo Lietuvos vietos veiklos grupių susirinkime, kurio metu buvo aptarti VVG tinklo steigimo klausimai. KKPVVG tapo viena tinklo steigėjų. Minėto darbo koordinavimui Lietuvoje įkurtas VVG tinklas. Vietos veiklos grupių tinklo steigiamasis susirinkimas įvyko 2007 m. spalio 27 d. Tinklas įsikūrė turėdamas tikslą:

- atstovauti ir ginti Asociacijos narių interesus visose visuomeninėse, valstybinėse, Lietuvos, Europos Sąjungos ir tarptautinėse institucijose, ir organizacijose;
- sudaryti sąlygas glaudesniai VVG bendradarbiavimui tarpusavyje ir su valstybės valdymo institucijomis: ŽŪM, NMA, kad racionaliau būtų panaudojami ir vystomi VVG potencialai, kaimo plėtra.

Susirinkimo metu buvo svarstyti ir priimti Vietos veiklos grupių tinklo įstatai, išrinktas pirmininkas, valdyba bei nustatyti stojamojo mokesčio ir nario mokesčio dydžiai. Susirinkimas delegavo naujai išrinktą tinklo pirmininkę Rasą Birutytę į Lietuvos kaimo tinklo tarybą. Susirinkimas išrinko tinklo valdybą iš 10 narių. Valdybai buvo patikėta deleguoti atstovus į projektų, finansuojamų įgyvendinant Lietuvos kaimo plėtros 2007-2013 metų programos priemones, atrankos komitetus.

2007 01 19 pirmas posėdis vyko Joniškėje. Pirmajame VVG tinklo posėdyje dalyvavo 7 valdybos nariai ir 14 vietos veiklos grupės atstovų iš vienuolikos vietos veiklos grupių (dalyvavo atstovai iš Birštono, Mažeikių, Šiaulių, Pakruojo, Kauno, Jurbarko, Kalvarijos, Šilutės, Molėtų, Biržų, Kelmės, Šilalės, Tauragės, Ukmergės, Kupiškio, Pasvalio rajonų).

Posėdyje buvo patvirtintas VVG tinklo valdybos darbo reglamentas bei stojamųjų įnašų ir narių mokesčių mokėjimo tvarka. Daug diskusijų kilo svarstant vietos plėtros strategijų, įgyvendinamų pagal Lietuvos kaimo plėtros 2007-2013 m. programos krypties „Leader metodo įgyvendinimas“ priemonę „Vietos plėtros strategijų įgyvendinimas“, įgyvendinimo taisyklių projektą. Išsakytos pastabos ir pasiūlymai bus pateikti Lietuvos Respublikos Žemės ūkio ministerijai. Buvo nuspręsta patvirtinti pažymėjimo, patvirtinančio narystę VVG tinkle, formą.

Pirmojo posėdžio akimirkos

Valdybos posėdžio metu svarstyti keturių vietos veiklos grupių prašymai priimti į tinklo narius ir vienbalsiai nutarta šiuos prašymus patenkinti. Šiuo metu VVG tinkle yra 27 nariai.

VVG sukurtas tinklas skleidžia patirtį apie įgyvendinamus projektus, vykstančius pokyčius, keičiamasi vizitais. KKPVVG dalyvauja visuose tinklo susirinkimuose. Susirinkimų metu KKPVVG atstovams tenka sekretoriauti ir kt. Tinklo susirinkimuose KKPVVG nariai aktyviai dalyvauja diskusijose ir teikia pasiūlymus. Vykstančiuose tinklo pokalbiuose taip pat yra pateikiama KKPVVG nuomonė rūpimais klausimais.

VVG tinklo susirinkime, kuris vyko 2008 m. balandžio mėn. Panevėžyje, Z.Mačernius buvo deleguotas į Kaimo tinklo atstovus.

Nuo 2008 m. balandžio 15 d. KKPVVG tapo tikroju Tinklo nariu ir yra gautas VVG tinklo nario pažymėjimas Nr.022.

KKPVVG darbas su socialiai pažeistais ir atskirtais žmonėmis. Kaip jau buvo minėta, KKPVVG turi tikslą ugdyti gebėjimus ir sutelkti kaimo bendruomenės vietos problemų sprendimui, mažinti socialinę atskirtį tarp įvairių socialinių grupių, ypač jaunimo, moterų, neįgaliųjų, įtraukiant mažiau aktyvius, socialiai atskirtus kaimo gyventojus tiek atliekant vietovės analizę, tiek numatant priemones, mažinančias socialinę atskirtį.

Bandomosios integruotos strategijos įgyvendinimo laikotarpiu buvo pateikta vietos projektų, kuriuose sprendžiamos šios problemos. Todėl įgyvendinus projektus yra sukurtos sąlygos, kurios padės mažinti atskirtį tarp įvairių socialinių grupių.

Minupių kaimo bendruomenė projektas įkūrė Dienos užimtumo centrą. Čia teikiamos viešojo interneto paslaugos, yra jaunimo žaidimų kambarys, biblioteka ir kt.

Jaunimo užimtumui bus įgyvendinami tarptautiniai projektai. Pagal Estijos, Latvijos Leader grupių ir KKPVVG bendradarbiavimo sutartį, jau šią vasarą Latvijoje vyks jaunimo šokių stovykla. Dalyvaus 16 dalyvių, kurie mokysis folklorinių šokių ir grįžę savo patirtį galės perteikti vietos bendruomenėse.

Neįgaliųjų NVO įgyvendino projektą „Būkime kartu“, tai bitininkystės amato studijos įkūrimas. Jau buvo vykdomi mokymai šios organizacijos nariams ir moksleiviams besidomintiems bitininkyste.

Užvenčio seniūnijos bendruomenė bendruomenės patalpose įrengė mažą kirpyklėlę, kurioje vietos gyventojams bus teikiamos paslaugos. Taip sukuriamos ir naujos darbo vietos.

„Berželio“ kaimo bendruomenė įrengė šarvojimo salę, kuri senstančiame kaime yra labai reikalinga.

Naujų gebėjimų ugdymui Kelmės profesinio rengimo centro Tytuvėnų skyrius Budraičių kaime įrengė modernų mokymo kabinetą.

Vietos plėtros 2008-2014 metų strategijoje KKPVVG kartu su kaimo gyventojais numatė priemonę „Jaunimo, suaugusiųjų, neįgaliųjų laisvalaikio ir užimtumo centrų kūrimas“. Pagal šią priemonę minėtos socialinės grupės, ypač neįgalieji, turės galimybę teikti projektus ir įgyvendinti savas idėjas. Įgyvendinus minėtus projektus mažės socialinė atskirtis, minėtos socialinės grupės bus integruojamos į pilnavertį visuomenės gyvenimą.

KKPVVG didelį dėmesį skiria moterų socialinių sąlygų gerinimui. Moterų socialinių sąlygų gerinimui KKPVVG ir kaimo bendruomenės skiria daug dėmesio. Tai Junkilų kaimo bendruomenės „Krutėklis“ žemaitiškos „Kuknės“ kūrimas - pastatytas duonos kepimo pečius, įrengta virtuvė duonos ir kitų tradicinių lietuviškų patiekalų gaminimui. Žalpių kaimo

bendruomenė, garsi savo kulinariniais gebėjimais ne tik Kelmės rajone, bet ir už rajono ribų (dalyvauja įvairiuose renginiuose ir mugėse), taip pat įrengė kulinarinio paveldo svetainę.

Budraičių bendruomenė baigia įrengti mini įmonę, kuri perdirbs nekokybiškas ekologiškai užaugintas daržoves. Sukurtos naujos darbo vietos moterims. Vietos plėtros 2008-2014 metų strategijoje numatytos priemonės leis tęsti pradėtus darbus.

KKPVVG trijų metų darbo patirtis ir pasiekti rezultatai rodo jos kaip organizacijos administracinius gebėjimus formuoti kvalifikuotų žmonių valdymo personalą, administruoti ir efektyviai įsisavinti ES ir kitas kaimui skirtas lėšas, didinti kaimo gyventojų pilietinį aktyvumą ir įtakoti spartesnę kaimo plėtrą, norint užtikrinti visų socialinių grupių gyventojų, ypač turinčių socialinę atskirtį kaimo žmonių gyvenimo kokybės gerinimą.

1.4. KKPVG tarptertitorinis ir tarptautinis bendradarbiavimas

KKPVVG palaiko tamprus ryšius su partneriais: Airijos LEADER grupe, Vokietijos Wartburgo regiono LEADER grupe, Pasaulio aplinkos fondo Mažųjų projektų programa, vietos veiklos grupės Lietuvoje: Raseinių krašto bendrija, Joniškio rajono partnerystės VVG, Šiaulių rajono VVG, Pagėgių ir Jurbarko r. sav. VVG „Nemunas“.

2004 m. rugsėjo mėn. užmegzti partnerystės ryšiai su Vokietijos Wartburg rajono LEADER vietos veiklos grupe šiuo metu pasiekė praktinio bendradarbiavimo lygmenį: rengiamas bendras projektas „Susitinka Europos Sąjungos jaunieji ūkininkai“. Jis skirtas rajono kaimiškų seniūnijų jaunuoliams, įsigijusiems žemdirbiškas specialybes ir siekiantiems tobulėti, įsisavinant ES šalių ūkininkavimo privalumus. Jis aktyvino jaunimo dalyvavimą rajono kaimo plėtroje.

Nuotraukoje: 2005m. gegužės 28d. Tytuvėnuose Wartburg rajono atstovas F.Krause (I iš dešinės), KKPVG strategijos projekto vadovė V.Žurbenkienė (III iš dešinės), Kelmės r. Žemės ūkio skyriaus vedėjas G.Karklelis ir KKPVG pirmininkė V.Žernienė aptaria rengiamo bendro projekto detales ir ilgalaikio bendradarbiavimo sutartį

KKPVVG aktyviai bendradarbiauja, dalijasi patirtimi, numato rengti bendrus projektus su Raseinių rajono vietos veiklos grupe „Raseinių krašto bendrija“ bei Pagėgių ir Jurbarko r. sav. VVG „Nemunas“. Į šių vietos veiklos grupių buveines 2005 m. vasarą KKPVG nariai buvo nuvykę ir pasirašė bendradarbiavimo sutartis.

2005-06-27 pasirašėme bendradarbiavimo sutartį su VVG „Raseinių krašto bendrija“ Raseiniuose

2005-07-14 aptarėme VVG partnerystės galimybes, pasirašėme sutartį su VVG „Nemunas“ Viešvilėje

Airijos visuomeninės organizacijos „Clones atsinaujinimo partnerystė“ (vadovas – Eamonn Cox) kvietimu, pagal šios organizacijos finansuotą projektą „Kelmės rajono galimybių vizitas“ lapkričio 16-18 d. Airijoje viešėjo KKPVG delegacija. Vizito metu buvo pasisemta patirties bei pasirašyta tolimesnio bendradarbiavimo sutartis. Ateityje numatytas parengti bendras projektas, pagal kurį grupė rajono kaimiškų vietovių jaunuolių galės vykti į Airiją tobulinti anglų kalbos žinias. Su Šiaurės Airijos LEADER grupės atstove Clare Carky aptartos bendradarbiavimo galimybės ūkininkų ekologinės žemdirbystės skatinimo srityje.

Delegacijos nariai iš kairės: L.Samuilytė, Kelmės verslo ir turizmo centro direktorė, KKPVG narė; V.Žurbenkienė, Tytuvėnų jaunimo mokyklos mokytoja, KKPVG valdybos narė, strategijos projekto vadovė; Z.Mačernius, Kelmės r. mero patarėjas, KKPVG valdybos narys; Pat Treanor, Monaghan apskrities meras; B.Paliulis, Kelmės r.savivaldybės administracijos direktorius; A.Sutkus, Kelmės r. savivaldybės atstovas tarptautiniams ryšiams, ir Clones miesto tarybos nariai oficialaus susitikimo metu

2006 m. birželio mėnesį buvo įgyvendintas projektas „Susitinka jaunieji Europos ūkininkai“. 7 jaunųjų vokiečių ūkininkų grupė 1 savaitę lankėsi Lietuvoje. Susipažino su Kelmės rajono ūkiais, ŽŪB „Kuršių kraštas“, kuri nuomoja šiuolaikinę žemės ūkio techniką, ŽŪB „Berka“, užsiimančia gyvulių veislininkyste. Susipažino su Kelmės rajone teikiamomis turizmo paslaugomis: aplankė kaimo turizmo sodybas, plaukė Dubysa baidarėmis. Kelmės profesinio rengimo centre suorganizuotas susitikimas su vietos moksleiviais, kurie parengė įdomų pristatymą apie Kelmės rajoną, bei savo mokyklą. Svečiai aplankė Vilnių, Trakus, Palangą.

2006 m. liepos mėnesį įgyvendintas tęstinis projektas „Susitinka jaunieji Europos ūkininkai“. 7 lietuvių jaunimo grupė, iš socialiai pažeidžiamų šeimų, 1 mėnesį lankėsi Vokietijoje, atliko praktiką 7 Vokietijos žemės ūkio įmonėse, susipažino su turizmo paslaugų teikimu, Vokietijos kultūra.

Kelmės rajono jaunimas, kuris mokosi žemės ūkio specialybių, praktiškai turėjo galimybę išbandyti naujausią žemės ūkio techniką, susipažinti su ypatumais darbo ūkyje. Vyko susitikimas su to regiono Ūkininkų sąjungos nariais. Suorganizuota pažintinė kelionė, kurios metu buvo pristatyti Leader programos ir kitomis ES lėšomis įgyvendinti projektai - kultūros paveldo objektų pritaikymas visuomenei (sena pilis, kuri restauruota ir įrengtas muziejus), gamtosauginiai projektai (įrengtas apžvalgos bokštas), ir kt.

2006 m. rugpjūčio mėnesį buvo įgyvendintas projektas su airiais. 20 airių grupė 1 savaitę lankėsi Lietuvoje, susitiko su Tytuvėnų jaunimo mokyklos moksleiviais, kurie yra iš socialiai remtinų šeimų. Susipažino su Lietuvos kultūra lankydami liaudies meno amatų muziejuje, Vilniuje, Kaune. Organizuotos sportinės varžybos.

2007 05 26 viešėjo Vokietijos Wartburgo regiono Leader+ grupės atstovai Bernd Wiegand ir R.Nitche. KKPVVG aptarė esamos bendradarbiavimo sutarties pratęsimą ir naujų projektų parengimo galimybes, numatytas naujas susitikimas Vokietijoje tą pačių metų rudenį.

2007 m. liepos mėn. įvyko KKPVVG ir Joniškio rajono partnerystės VVG atstovų susitikimas Joniškyje, kurio metu pasidalinta strategijos įgyvendinimo patirtimi, pasikeista naudinga informacija apie bendruomeninę veiklą.

Tarptertitorinio ir tarptautinio bendradarbiavimo veiklos sritys. Vietos plėtros 2008-2014 metų strategijos rengime didelis dėmesys skiriamas tarpregioniniam ir tarptautiniam bendradarbiavimui.

2007 08 10 Kelmės krašto partnerystės vietos veiklos grupė pasirašė tarptertitorinę bendradarbiavimo sutartį tarp Kelmės, Joniškio, Raseinių, Šiaulių VVG, siekiant pasirengti Leader metodo įgyvendinimui 2007-2013 metais. Pasidalyta patirtimi apie LEADER priemonės eigą,

aptartos bendradarbiavimo galimybės, vykdant tarpregioninį ir tarptautinį bendradarbiavimą 2007-2013 m.

Bendradarbiavimo sutartyje numatyta: sudaryti tinkamas sąlygas ir plėtoti bendradarbiavimą mokymo ir kvalifikacijos kėlimo bei informacijos keitimosi srityse, sudaryti ir plėtoti tinkamas sąlygas tiesioginiams ryšiams įtvirtinti ir keistis patirtimi, organizuoti konsultacijas, konferencijas, seminarus, dalyvauti rengiant mokymo programas ir organizuojant bendrus mokymus. Kviesti kitą šios sutarties šalį dalyvauti jos rengiamose konferencijose, seminaruose ir kituose renginiuose, rengti bendrus projektus, siekiant pritraukti kitų valstybių vietos veiklos grupes, vykdyti tarpregioninį ir tarptautinį bendradarbiavimą, vykdant aktyvo mokymą ir keičiantis vizitais, siekiant tikslo - parodyti programos įgyvendinimo naudą kaimo žmonėms.

Sutarties pasirašymas įvyko Kelmėje. Kelmės patirtimi pasidalijo KKPVVG pirmininkas Zenonas Mačernius bei administratorė Dalia Skardžiuvienė. Tai domino Raseinių krašto bendrijos bei Šiaulių rajono VVG atstovus, nes raseiniškiai rengia strategiją „Gyvenimo kokybės gerinimas“, kaip ir joniškiečiai, o Šiaulių rajonas minėtu laikotarpiu visą dėmesį skirs turizmui ir paveldo objektų išsaugojimui.

Sutarties pasirašymo akimirkos

Ateityje žadama plėsti bendradarbiavimo ryšius su kitomis VVG, aktyviai dalyvauti VVG tinklo veikloje.

2007 08 15-2007 08 19 ieškant partnerių šalyje ir užsienyje, KKPVVG svečiavosi Estijoje tarptautinėje konferencijoje dėl Leader metodo įgyvendinimo bei galimų užsienio partnerių. Užmegzti nauji partnerystės ryšiai Estijoje, įgyta naujų žinių apie Leader priemonės įgyvendinimą kitose šalyse : Suomijoje, Švedijoje, Lenkijoje, Latvijoje.

2007 10 02 - 2007 10 05 tęsiant partnerystę tarp kelmiškių ir Vokietijos Leader grupių, KKPVVG organizavo kelionę į Vokietijos Wartburgo regioną susitikti su Leader grupės atstovais dėl bendradarbiavimo projekto parengimo. Numatytos bendradarbiavimo projektų kryptys, paruoštas ketinimų protokolai vykdant bendrus projektus, pasidalyta Leader programos įgyvendinimo patirtimi. Prisiminus ir įvertinus 2006 m. birželio mėnesį sėkmingai įvykdytą bendrą

projektą su jaunimu, nutarta ir toliau bendradarbiauti, rengiant jaunimo aplinkosauginio švietimo programas.

Susitikimo akimirkos su Vokietijos Wartburgo regiono Leader grupės atstovais

2007 m. spalio mėn. KKPVVG priėmė svečius iš Šilalės r. sav. VVG pasidalinti patirtimi. Tai buvo projektinės patirties sklaida. 150-ties žmonių delegaciją priėmė Žalpių-Grinių bendruomenės, Tytuvėnuose - Budraičių bendruomenė, KKPVVG atstovai.

2007 12 14 KKPVVG nariai dalyvavo ŠVLVVG konferencijoje tema „Leader + nauda Mažeikių rajono savivaldybės kaimo vietovei: veiklos apžvalga ir perspektyvos“, kurioje buvo pristatytas „ŠVLVVG teritorijos vietos plėtros strategijos 2007-2013 projektas“.

2008 m. vasario mėn. KKPVVG organizavo kelionę į Latviją. Parengta bendradarbiavimo sutartis ir pasirašyta su Latvijos, bei Estijos LEADER grupėmis. Nustatytos būsimų bendrų projektų gairės. Pasidalinta LEADER metodo įgyvendinimo patirtimi, pasirašytas trišalis bendradarbiavimo protokolas.

Kelionės akimirkos, tarptautinio bendradarbiavimo sutarčių pasirašymas

2008 04 29 KKPVVG nariai dalyvavo Joniškio rajono VVG konferencijoje tema „Leader+ programa ir Joniškio rajono kaimo plėtros 2007-2013 m. strategija“.

2008 m. gegužės 18-20 dienomis Kelmėje viešėjo Latvijos, Estijos LEADER grupių atstovai. Jiems buvo parodyti Leader+ programos ir kiti įgyvendinti projektai. Lankėsi Užventyje, Junkiluose, Kražiuose, Tytuvėnuose, Budraičiuose. Buvo suorganizuota konferencija, kurioje diskutuota temomis „Bendruomenių verslumo skatinimas“, „Jaunimo įtraukimas į bendruomenių veiklą“, „Bendruomenių gebėjimų ugdymas“. Nutarta šią vasarą vykdyti tarptautinį jaunimo projektą. Projektas vyks Latvijoje Balvi rajone. Tai bus jaunimo, savaitinė vasaros stovykla, kur jaunimas mokysis kiekvienos šalies, t.y. estiškų, latviškų, lietuviškų folklorinių šokių.

Tarptautinių projektų aptarimas su Svečiai iš Estijos, Latvijos

Taip pat yra planuojamas kitas projektas - tai verslumo skatinimas bendruomenėse ir verslo dalyvavimas bendruomenių gyvenime. Visos trys šalys numatė verslumo skatinimo priemonės. Estijos atstovai numatė verslumo skatinimo priemonės: mokymai; smulkūs verslai ir glaudesnis bendradarbiavimas; inovacijos. Latvijos atstovai numatė priemonės: verslumas; skatinimas per kaimo turizmą; kursai ir mokymai. KKPVVG numatė verslumo skatinimo kryptys: per kaimo turizmą, vykdam bendradarbiavimą su sodybų savininkais; smulkus verslas bendruomenėse; mokymai.

Pagal 2008 m. gegužės 19 d. tarptautinio susitikimo įsipareigojimus, kiekviena šalis turi išvystyti šias idėjas ir pateikti preliminarų veiksmų planą. Verslumo skatinimui, KKPVVG šiais metais organizuos kelionę į Estiją, Latviją. Kelionės dalyviai - bendruomenių atstovai, savivaldybės darbuotojai, verslo atstovai. Partnerystės pagrindu sudaryta grupė domėsis šių šalių gerąja bendradarbiavimo patirtimi, dalyvaus susitikimuose su verslo, bendruomenių ir valdžios atstovais. Ši, žinių apsikeitimui apie ES lėšų įsisavinimą kaimiškųjų teritorijų vystymui, organizuota kelionė bus vienas iš žingsnių, vykdam tarptautinį bendradarbiavimą.

2008 m. birželio 18 d. KKPVVG organizavo kelionę į Latviją, dėl tarptautinio jaunimo projekto sąlygų aptarimo. Susitikime sukonkretintos projekto išlaidos ir kiti vykdymo aspektai.

2008 m. rugpjūčio mėn. KKPVVG nariai dalyvavo užsienio Leader grupių konferencijose.

Tarptautinio ir tarpteritorinio bendradarbiavimo sutartys pateiktos 12 priede.

1.5. Vietos plėtros 2008-2014 metų strategijos rengimas

2005 m. pagrindinė KKPVVG plane numatyta priemonė buvo integruotos bandomosios strategijos rengimas. Lyginant su kitais strateginiais planais ši strategija turėjo išskirtinį bruožą. Visų pirma, ji apima pačios KKPVVG veiklos įvertinimą, gebėjimus, kompetencijas, jos valdymo struktūros atitikimą užsibrėžtiems uždaviniams ir tuo pačiu, buvo telkiami kaimo žmonės, atliekama kaimo ekonominės, socialinės, aplinkosauginės situacijos analizė ir derinami KKPVVG partnerių interesai, priimami sprendimai dėl kaimo strateginės plėtros.

Šiuolaikinės subalansuotos plėtros koncepciją išreiškiantys ir strateginę regionų plėtrą apibrėžiantys dokumentai ypač akcentuoja piliečių dalyvavimo strateginio planavimo procese svarbą. Socialinio darnumo ir subalansuotos plėtros principai demokratinėse šalyse reiškia, kad piliečiai dalyvauja pagrindinių vietovės klausimų sprendime pareikšdami savo nuomonę ir reikalaudami, kad į jų nuomonę būtų atsižvelgta.

Įsikūrusi vietos veiklos grupė taikė naują kaimo studijos tyrimo metodą „principą iš apačios“. Jo esmę sudaro tai, kad rengiant integruotą kaimo plėtros strategiją buvo pradėta ne nuo „valdininkų kabinetų“, o įjungiant patį kaimo žmogų, sudarant jam sąlygas įvertinti esamą kaimo padėtį konkrečioje vietovėje ir teikti siūlymus dėl kaimo pokyčių krypties ir būtiniausių priemonių įgyvendinimo, bei sudaryti sąlygas jam pačiam dalyvauti priimant galutinį sprendimą. „Leader+ pobūdžio priemonės“ dvasia davė didelį impulsą kaimo gyventojų pilietiniam aktyvumui ir požiūrio bei atsakomybės už kaimo ateitį pasikeitimui.

KKPVVG, siekdama naudoti šį metodą, visų pirma pasitelkusi konsultantus apmokė kaimo aktyvą, KKPVVG narius, kaimo bendruomenių, verslo, valdžios atstovus, sudarė tikslines darbo grupes.

Per įvairias informavimo priemones KKPVVG informavo kaimo gyventojus apie rengiamą strategiją ir pakvietė juos dalyvauti šioje veikloje. Įvyko grandininė reakcija, minėti strategijos rengimo klausimai buvo aptarti kiekvienoje kaimo bendruomenėje, seniūnijose, valdžios ir verslo institucijose.

Rengiant bandomąją integruotą strategiją buvo atlikta gyventojų apklausa. Kaimo bendruomenių teritorijose ir seniūnijų buvo atlikta vietovės studija ir parengtos SSGG. Minėtų tyrimų pagrindu buvo formuojama kaimo teritorijos vizija ir strategijos prioritetai, numatomos

įgyvendinti priemonės. Bandomosios integruotos strategijos rengime dalyvavo daugiau negu 2000 kaimo gyventojų.

Kelmės rajono bei šalies visuomenei svarstymui parengtą strategiją KKPVVG valdyba pristatė 2006 07 02 Budraičių kaime vykusios tarptautinės Pasaulio lietuvių Lino šventės metu.

KKPVVG įgyvendindama integruotą bandomąją strategiją atskleidė pačios strategijos ir jos įgyvendinimo silpnąsias vietas. Rengiant bandomąją integruotą strategiją nebuvo atsižvelgta į galimų pretendentų nekilnojamojo turto ir žemių valdos nuosavybės juridinį įforminimą, sparčius rinkos, ypač kainų pokyčius.

Apie Vietos plėtros 2008-2014 metų strategijos rengimą buvo informuoti vietos gyventojai ir sprendimai priimti įvertinant galimus vidaus ir išorinio poveikio veiksnius. Strategija buvo rengiama griežtai prisilaikant anksčiau naudoto ir pasiteisinusio tyrimo metodo „principo iš apačios į viršų“ tyrimo metodo.

Rengiant Vietos plėtros 2008-2014 metų strategiją į įvairius jos rengimo etapus buvo įtraukta apie 4000 kaimo gyventojų. Svarstymuose ir priimant galutinius sprendimus dalyvavo vietos valdžios, verslo atstovai ir kiti socialiniai partneriai.

Visų Vietos plėtros 2008-2014 metų strategijos prioritetų rengimas buvo organizuojamas vadovaujantis tuo pačiu teisiniu pagrindu, panašiais principais ir laikantis tvarkaraščio.

Vietos plėtros 2008-2014 metų strategijos rengimui buvo sudarytos darbo grupės:

1. *Darbo koordinavimo grupė.*
2. *Ekonominės plėtros.*
3. *Socialinės plėtros.*
4. *Aplinkosauginės plėtros.*

Darbo koordinavimo grupei vadovavo KKPVVG pirmininkas Z. Mačernius. Darbo grupėje dalyvavo Idelfonsas Petkevičius, administratorė Dalia Skardžiuvienė, sekretorė Nelė Želvienė.

Siekiant darbo grupės tikslo, KKPVVG pirmininkas kartu su valdyba surengė susitikimą KKPVVG narių, kaimo bendruomenių, kitų nevyriausybinių organizacijų, seniūnų, savivaldybės administracijos atstovų. Išplatino medžiagą apie ES paramą 2007-2013 m. ir numatomas perspektyvas 2008-2014 m. bei siūlė aktyviai dalyvauti diskusijose rengiant Vietos plėtros 2008-2014 metų strategiją. Valdžios, verslo, kaimo bendruomenių atstovai išreiškė didelį susidomėjimą ir nuolatos darbo grupei teikė savus pasiūlymus.

Darbo grupė derino Vietos plėtros 2008-2014 metų strategijos atskirų skyrių suderinamumą tarp atskirų prioritetų, strategijos atitiktį EB horizontalioms sritims, strategijos suderinamumą bei papildomumą Kaimo plėtros 2007-2013 metų programai, nacionaliniams ir regioniniams strateginiams dokumentams, jos suderinamumą su programomis, finansuojamomis iš EB

struktūrinių fondų.

Ekonominė darbo grupė buvo suformuota, atsižvelgiant į darbo grupėje svarstomos tematikos specifiką. Grupės vadovu atsakingu už ekonomikos plėtrą buvo paskirtas Vytautas Vileikis. Darbo grupę sudarė 8 nariai. Sprendimai buvo priimti darbo grupės posėdžiuose, kurių metu svarstydavo darbo grupės parengtus dokumentus, teikdavo pastabas bei pasiūlymus, siūlydavo sritis, kurias būtina remti. Atsižvelgus į darbo grupės narių pastabas ir pasiūlymus, atlikdavo pataisymus ir visą medžiagą pateikdavo nariams. Darbo grupė atliko ekonominės būklės analizę, su vietos gyventojais aptarė galimą verslų plėtrą, pateikė siūlymus formuojant prioritetus ir numatant paramą konkrečioms verslo sritims.

Socialinės plėtros darbo grupė apėmė labai plačią kaimo gyventojų socialinės būklės sritį, pradedant švietimu, kultūra, socialine parama, darbą su atskiromis socialinėmis grupėmis. Darbo grupę sudarė: grupės vadovė Virginija Žurbenkienė ir 6 nariai. Grupė atliko išsamią minėtų socialinių sričių KKPVVG atstovaujamojoje teritorijoje analizę, būklę aptarė grupės posėdžiuose, apibendrintą medžiagą pateikė svarstyti kaimo bendruomenėmis ir kitoms kaimą kuruojančioms institucijoms. Koordinavimo grupei pateikė priemones, kurios turėtų būti įtrauktos į Vietos plėtros 2008-2014 metų strategiją, norint pagerinti kaimo žmonių viešojo socialinio aptarnavimo būklę.

Aplinkosauginės plėtros grupei vadovavo Arūnas Bagdonas. Grupę sudarė 5 nariai. Minėta grupė atliko aplinkosauginės būklės situacijos analizę, numatė priemones, kurias KKPVVG turėtų įgyvendinti 2008-2014 m., finansuodama iš vietos plėtros strategijos numatytų lėšų. Be to, ši grupė dalyvavo įvertinant strategijoje numatytų įgyvendinti priemonių aplinkosauginį pagrindimą, t.y. ar numatytos priemonės nepažeis aplinkosauginės pusiausvyros ir nepadarys žalos gamtos ištekliams ir kaimo žmonių gerovei.

KKPVVG nariai kartu su kaimiškųjų seniūnijų gyventojais, kaimo bendruomenėmis atliko vietovės studiją, išsiaiškino poreikius. Įvyko kaimiškų seniūnijų SSGG analizių ir poreikių suvestinių pirmas viešas pristatymas. Buvo pateiktos savivaldybės specialistų pastabos, pasiūlymai, aptartos klaidos, pradėtos formuoti strategijos prioritetinės kryptys ir įpareigota priderinti poreikius prie turimų finansinių ir materialinių išteklių. Parengta ir suderinta su bendruomene kaimo vietovių SSGG analizė ir priemonės viešai buvo pristatytos viešame susirinkime, kuriame dalyvavo kaimo aktyvo, verslo, vietos valdžios atstovai. Pristatytos ir patvirtintos priemonės, kurios numatomos įtraukti į strategiją.

Susirinkimo akimirkos

2008 04 18 dieną įvykusioje KKPVVG konferencijoje „LEADER + programa ir Vietos veiklos plėtros 2008-2014 metų strategija“ buvo pristatytas parengtas Vietos plėtros 2008-2014 metų strategijos projektas, kuriame dalyvavo įvairių socialinių, verslo, valdžios partnerių. Vietos plėtros 2008-2014 metų strategijos projektui pritarė visos dalyvavusios kaimo bendruomenės (15 priedas).

Viešojo pristatymo akimirkos

Dauguma šių partnerių dirbo atskirose darbo grupėse strategijos rengimo metu, taigi galutinio viešojo aptarimo tikslas buvo visiems kartu dar kartą peržiūrėti ir apibendrinti darbo rezultatus bei patikrinti suderinamumą tarp atskirų prioritetų, strategijos atitikti EB horizontalioms sritims, strategijos suderinamumą bei papildomumą Kaimo plėtros 2007-2013 metų programai, nacionaliniams ir regioniniams strateginiams dokumentams, jos suderinamumą su programomis, finansuojamomis iš EB struktūrinių fondų.

Po viešojo aptarimo buvo atsižvelgta į svarbiausias socialinių ir ekonominių partnerių pastabas. Vietos plėtros 2008-2014 metų strategijos rengimo eiga parodyta 2 lentelėje.

2 lentelė. Vietos plėtros strategijos 2008-2014 metų rengimo eiga

Eil. Nr.	Priemonės pavadinimas	Vykdymo laikas	Dalyvių skaičius	Rezultatas
1.	Informacijos pateikimas apie Vietos plėtros 2008-2014 metų strategijos rengimą - - Kelmės krašto partnerystės KKPVVG visuotiniame susirinkime	2007 03 02	27	Supažindinta su Leader metodo įgyvendinimo eiga, bei bandomosios integruotos strategijos tobulinimo projektu ir jo tikslais, bei uždaviniais rengiant vietos plėtros planą
2.	Informacijos pateikimas apie Vietos plėtros 2008-2014 metų strategijos rengimą	2007 05 14- - 2007 05 18	Kelmės rajono gyv.	Skelbimai apie rengiamus mokymus seniūnijų /bendruomenių/ organizacijų stenduose
3.	Informacijos pateikimas apie Vietos plėtros 2008-2014 metų strategijos rengimą- - vyko KKPVVG narių susirinkimas	2007 05 13	15	Valdybos nariai supažindina su Vietos plėtros 2008-2014 metų strategijos rengimo eiga.
4.	Informacijos pateikimas apie Vietos plėtros 2008-2014 metų- strategijos rengimą- ekologinių ūkių kooperatyvo „Ekokraštas“ centro - svetainės „Žemaičių pastogė“ atidarymas	2007 09 19	32	Supažindinama su bandomosios strategijos įgyvendinimu ir Vietos plėtros 2008-2014 metų strategijos rengimo eiga.
5.	Informacijos pateikimas apie Vietos plėtros 2008-2014 metų strategijos rengimą- - KKPVVG susirinkimas.	2007 11 19	27	Supažindinama su Leader metodo įgyvendinimu ir bandomosios integruotos strategijos tobulinimo projekto eiga.
6.	Vykdyti mokymai seniūnijos gyventojams ir jų įtraukimas į strategijos rengimą	2007 05 21- 2007 05 25	100	Apmokyta ir įtraukta į strategijos rengimą 100 kaimo gyventojų.
7.	Mokymai valdybos nariams	2008 01 22	5	Programos Leader įgyvendinimo pagrindai
8.	Organizuoti mokymai vietos veiklos grupės nariams	2007 07 12	15	Kursai Joniškėje „Strategijų įgyvendinimo ir administracinių gebėjimų tobulinimas“
9.	Vietos ir tarptautinių partnerių bendradarbiavimo ryšių palaikymas, bendradarbiavimo	2007 05 26	5	Kelmės rajone viešėjo Vokietijos Wartburgo regiono Leader+ grupės atstovai Bernd Wiegand ir R.Nitche. Aptartos esamos bendradarbiavimo sutarties pratęsimas ir naujų projektų

	projekto parengimas ir įgyvendinimas			parengimo galimybės.
10.	Kelmės krašto partnerystės KKPVVG ataskaitinis susirinkimas	2007 06 11	55	KKPVVG veiklos ataskaita už 2006 m. Pirmininkas Z.Mačernius supažindino su 2007-2013 m. Leader programos galimybėmis ir vyko diskusijos apie plėtros priemones.
11.	Informacinis konsultantų pranešimas apie Vietos plėtros 2008-2014 metų strategijos rengimą	2007 06 11	55	Informuota apie Kaimo plėtros programą ir Vietos plėtros strategiją bei pirmines pateiktas priemones veiklos planui rengti.
12	Socialinių poreikių nustatymas, taikant anketinės apklausos ir kt. metodus	2007 05 21- 2007 06 01	3805	Kelmės rajono kaimiškose seniūnijose buvo rengiami susitikimai su bendruomenių atstovais, kurie pristatinėjo idėjas socialinių poreikių tenkinimui.
13.	KKPVVG veiklos teritorijoje esančių kaimo vietovių SSGG analizė	2007 05- 2007 06	300	Seniūnai ir bendruomenių atstovai atliko savo kaimiškųjų vietovių SSGG analizę ir pateikė duomenis KKPVVG grupei
14.	Strategijos priemonių svarstymas kaimo bendruomenėse ir seniūnijų susirinkimuose	2007 07	100	KKPVVG valdybos narių susitikimai su atskirų seniūnijų gyventojais dėl vietos plėtros strategijos priemonių 2008-2014 m. tikslinimo.
15.	Statistinių duomenų rinkimo ir socialinių poreikių nustatymo analitinės medžiagos parengimas	2007 05- 2007 11	30	Kelmės rajono kaimiškųjų seniūnijų gyventojai, KKPVVG valdybos nariai, darbo grupės nariai rinko statistinius duomenis ir pateikė suvestines.
16.	Kaimo plėtros prioritetų ir jų įgyvendinimo priemonių parengimas	2007 05- 2008 01	14	1. Kelmės rajono 10 kaimiškųjų vietovių seniūnai, pagal bendruomenių poreikius nustatinėja plėtros prioritetus ir ruošia plėtros priemonių planus. 2. Kelmės rajono 10-ties kaimiškųjų vietovių plėtros priemonių suvestinė patikslinta, pagal Kelmės raj. strateginį plėtros planą.
17.	Numatomos rengti strategijos sąsają su kitomis programomis nustatymas	2007 09	10	Kelmės rajono 10-ties kaimiškųjų vietovių plėtros priemonių suvestinė patikslinta, remiantis Kelmės rajono savivaldybės valstybės rėmimo programa (probleminio rajono finansavimas).
18.	Galimų strategijos priemonių įgyvendinimo partnerių paieška šalyje ir užsienyje: - Kelmės VVG ir Joniškio VVG atstovų susitikimas Joniškyje	2007 07 12	35	Tarpreregioninių partnerių bendradarbiavimo ryšių palaikymas, patirties sklaida.
19.	Galimų strategijos priemonių įgyvendinimo partnerių paieška šalyje ir užsienyje: - Kelionė į Estiją	2007 08 15- 2007 08 19	1	Užmegzti nauji partnerystės ryšiai Estijoje, įgyta naujų žinių apie Leader priemonės įgyvendinimą kitose šalyse (Suomijoje, Švedijoje, Lenkijoje, Latvijoje).

	tarptautinę konferenciją dėl Leader metodo įgyvendinimo bei galimų užsienio partnerių			
20.	Galimų strategijos priemonių įgyvendinimo partnerių paieška šalyje ir užsienyje: - Keturių rajonų Kelmės, Raseinių, Joniškio, Šiaulių VVG dalykinis susitikimas.	2007 08 10	15	Pasirašyta tarpreregioninė bendradarbiavimo sutartis tarp Kelmės, Joniškio, Raseinių, Šiaulių VVG.
21.	Galimų strategijos priemonių įgyvendinimo partnerių paieška šalyje ir užsienyje: - Kelionė į Vokietijos Wartburgo regioną susitikti su Leader grupės atstovais dėl bendradarbiavimo projekto parengimo	2007 10 2- 2007 10 5	3	Numatytos bendradarbiavimo projektų kryptys, paruoštas ketinimų protokolas vykdant bendrus projektus, pasidalyta Leader programos įgyvendinimo patirtimi.
22.	Dalyvavimas ŠVLVVG 2008-2014 metų pristatymo konferencijoje	2008 01	1	Tarpreregioninių partnerių bendradarbiavimo ryšių palaikymas, patirties sklaida.
23.	Kelionė į tarptautinį dalykinį susitikimą Latvijoje Balvi raj.	2008 02	4	Susitiko Estijos, Latvijos Leader ir Lietuvos KKPVVG grupės. Aptartos galimybės ir bendradarbiavimo kryptys, pasirašytas trišalis tarptautinio bendradarbiavimo protokolas. Pasidalinta Leader metodo įgyvendinimo patirtimi, supažindinti su įgyvendintais projektais.
24.	Kelionė į Airiją žinių apsikeitimui Leader metodo įgyvendinimo klausimais	2008 03	1	Susipažinta su Airijos Leader programos įgyvendinimo patirtimi, dalyvauta įvairiose prezentacijose ir seminaruose, įgyta naujų apie tarptautinius projektus, Airijos Leader tinklo veiklą ir kt.
25.	Tarptautinė kvalifikacijos kėlimo seminaro – kelionė į Čekiją, Lenkiją	2008 04	14	Suorganizuoti susitikimai su Leader grupių, bei vietos valdžios atstovais. Susipažinta su veiklos grupių įgyvendintais projektais.
26.	Priimti Estijos ir Latvijos Leader grupių atstovai Kelmės rajone	2008 05	22	Svečiams buvo parodyti Leader+ programos ir kiti įgyvendinti projektai. Suorganizuota konferencija. Aptarti trijų šalių išipareigojimai, vykdant tarptautinį bendradarbiavimą. Nutarta šią vasarą vykdyti tarptautinį jaunimo projektą.
27.	Konferencija „Leader+ programa ir vietos plėtros 2008-2014 metų strategijos pristatymas	2008 04 18	65	Pristatyta KKPVVG veiklos ir finansinė ataskaita už 2007. Vietos plėtros 2008-2014 metų strategijos pristatymas
28.	Dalyvavimas Joniškio	2008 04 29	2	Tarpreregioninių partnerių

	rajono partnerystės VVG 2008-2014 metų pristatymo konferencijoje			bendradarbiavimo ryšių palaikymas, patirties sklaida.
29.	Kelionė į Latvijos Balvi rajoną	2008 06 18	4	Aptartas jaunimo vasaros stovyklos projektas, jo finansavimo sąlygos ir kiti organizaciniai dalykai.
30.	Tarptautinis projektas-jaunimo vasaros stovykla	2008 07 22-27	16	Dalyvauja trijų šalių – Estijos, Latvijos Leader grupių, Lietuvos KKVVG jaunimas. Mokėsi folklorinių šokių, dalyvavo jv. renginiuose.

Tyrimo metodai. Siekiant išvengti padarytų klaidų, rengiant integruotą bandomąją strategiją, buvo panaudoti efektyvūs tyrimo metodai ir objektyvių naujų žinių gavimo būdai. Jie buvo metodologiškai pagrįsti, informatyvūs ir patikimi. Išėities tašku pasirinktas „principo iš apačios į viršų“ tyrimo metodas. Šis metodas integravo tyrimo ir sprendimų procese naudojamus sisteminės analizės metodus. Buvo tiriama ir numatoma integruota socialinės, ekonominės ir gamtinės sistemos vietovės darni plėtra.

Visi strategijos rengimo dalyviai pasinaudojo palyginimo, dedukcijos, ekstrapoliacijos metodais. Šių metodų pagalba buvo lyginami mažiausiai du objektai jų tarpusavio santykio įvertinimo tikslu. Ekstrapoliacijos metodas leido vienos reiškinių dalies tyrimo išvadą perkelti kitai reiškinių daliai. Dedukcijos metodas buvo naudojamas, kada iš kelių teisingų teiginių pagal logikos taisyklės buvo formuluojamas naujas teisingas teiginys. Tam dažnai buvo naudojamas „smegenų šturmo“ metodas.

Rengiant integruotą bandomąją ir Vietos plėtros 2008-2014 metų strategiją buvo atlikta anketinė apklausa, įvertinant vietovės socialinės, ekonominės būklės subjektyviąją pusę bei išaiškinant atskirų socialinių grupių: moterų, jaunimo, neįgaliųjų ir kt. poreikius.

2. KKPVVG TERITORIJA IR GYVENTOJAI

2.1. Teritorija

Kelmės rajonas yra vienas iš 6 Šiaulių apskrities rajonų, esantis 42 km į pietvakarius nuo Šiaulių. Jo plotas - 1705 km². Kelmės rajono savivaldybė viena iš Šiaulių apskrities savivaldybių. Šiaulių apskrčiai priklauso 7 savivaldybės: Šiaulių m., Šiaulių r., Radviliškio r., Kelmės r., Joniškio r., Akmenės r. ir Pakruojo r. savivaldybės (3 pav.).

3 pav. Kelmės rajono geografinė padėtis

Rajonas ribojasi šiaurėje su Šiaulių, rytuose - Radviliškio, pietuose - Raseinių, Tauragės, pietvakariuose su Šilalės ir šiaurės vakarinėje dalyje su Telšių rajonais.

Administracinis rajono centras - Kelmės miestas, esantis prie svarbaus IA transeuropinio „Kretos“ transporto koridoriaus „Via Hanseatica“. Pagrindinės rajono transporto magistralės: geležinkelis Kutiškis-Pagėgiai; bendravalstybinės reikšmės automagistralė Ryga-Sovetskai; bendro naudojimo keliai: Kelmė-Tytuvėnai, Raseiniai-Tytuvėnai-Šiauliai, Kelmė-Raseiniai, Eržvilka-Kražiai-Užventis, Varniai-Užventis-Bubiai, Užventis-Tryškiai, Šaukėnai - Kuršėnai, Kelmė-Bubiai, Kelmė- Kražiai, Kelmė- Šaukėnai, Tytuvėnai-Pakapė-Rekyva.

Rajone yra 11 seniūnijų, iš kurių dešimt - Kelmės apylinkių, Vaiguvos, Šaukėnų, Užvenčio, Kražių, Pakražančio, Liolių, Tytuvėnų apylinkių, Tytuvėnų m., Kukečių patenka į KKPVVG teritoriją. Į KKPVVG teritoriją nepatenka tik Kelmės miesto seniūnijos teritorija. KKPVVG gyvenamoji vietovė užima 1690 km², arba 99 proc. bendro rajono teritorijos ploto. Teritorijos dydžiu ženkliai skiriasi atskiros seniūnijos. Mažiausius plotus turi Vaiguvos seniūnija - 8534 ha, didžiausius - Šaukėnų. Pastarajai priskirti 25402 ha žemės plotai. Seniūnijų geografinė padėtis, teritorijoje esantys miestai ir miesteliai, teritorijos dydis tiesiogiai įtakoja infrastruktūros plėtrą.

Gyvenamosios vietovės labai smulkios. Rajono teritorijoje yra 646 miesteliai, kaimai ir viensėdžiai. Kaimai iki 10 gyventojų sudaro 42,4 proc., o iki 50 gyventojų - net 85,9 proc. kaimų-viensėdžių.

Tačiau įvertinant tai, kad mažose gyvenvietėse yra sudėtinga plėtoti rinką, vystyti verslą, daugumas paslaugų ir kitų veiklų sritys yra neefektyvios. Sudėtinga esant mažiems kaimeliams spręsti švietimo, kultūrinio gyvenimo ir įvairių paslaugų teikimą.

Rajone atliktais tyrimais nustatyta, kad efektyviausia galima teikti švietimo, kultūros paslaugas, vystyti prekybą ir verslą, esant iki objekto centro 6-8 km atstumu. Esant tokiam atstumui yra galimybė susisiekti pėsčiomis ir dviračiu, tačiau tai problematiška vyresnio amžiaus žmonėms, vaikams, ypač rudens, žiemos sezonais.

KKPVVG teritorija turtinga gamtos ir kultūros paveldo objektais. Į jos teritoriją patenka Tytuvėnų, Kurtuvėnų, Varnių ir Dubysos regioniniai parkai ir 9 draustiniai, neesantys šių parkų sudėtyje: Kražantės hidrogeofizinis, Paginskių, Pakėvės telmologiniai, Kražių Medžiokalnio botaninis, Šilkalnių geomorfologinis, Ventos ištakų hidrografinis, Gomertos, Girgždutės, Šatrijos kraštovaizdžio draustiniai. Unikumu išsiskiria Svilės šaltiniai šalia Šaukėnų, Vileikių akmuo didesnis už Puntuką.

Krašte labai daug kultūros paveldo objektų, žinomų visoje Europoje: Tytuvėnų bažnyčios ir vienuolyno ansamblis, Kražių kolegija ir kt. Kelmės rajone yra saugoma daugiau kaip 400 kultūros paveldo vertybių, iš kurių svarbesnės: Kražių Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo prasidėjimo bažnyčia, buvusios Kražių kolegijos pastatas, Liolių Šv. apaštalų Simono ir Judo Tado bažnyčia, 1918 m. vasario 16-osios Nepriklausomybės akto signataro Jono Smilgevičiaus (1870-1942) kapas, Užvenčio kapinės Užvenčio seniūnijoje, Ušnėnų kaime, tebestovi namas, kuriame gimė Lietuvos kultūros veikėjas, publicistas Povilas Višinskis (1875-1926). Penkios iš jų yra paskelbtos Lietuvos Respublikos kultūros paminklais.

Kelmės krašte yra išlikusios trys buvusių dvarų sodybos, reikšmingos savo architektūrine, urbanistine, krašto vaizdine verte. Tai Beržėnų, Pagryžuvio ir Kelmės dvaro ansambliai.

Rajono savivaldybė didelį dėmesį skiria kultūros paveldo išsaugojimui ir jo pritaikymui poilsio, kultūrinio ugdymo, turizmo reikmėms. Renovuotas buvusios Kražių kolegijos pastatas, Tytuvėnų Švč. Mergelės Marijos bažnyčios ir bernardinų vienuolyno ansamblis, Liolių Šv. apaštalų Simono ir Judo Tado bažnyčia, numatomi rekonstrukcijos ir atstatymo darbai, piligrimų kelio per Tytuvėnus į Šiluvą. Minėti objektai turi didelę kultūrinę vertę, gali pritraukti vietos ir užsienio turistus, sudaro prielaidas amatų ir kitų verslų plėtrai KKPVVG teritorijoje.

Kelmės rajono savivaldybė žemdirbių ir gamtos rekreacinių vietovių kraštas. Žemės ūkio naudmenos bendrame teritorijos plote užima 53,9 proc., miškai 16,8 proc.

Kelmės kraštą puošia miškų plotai, daugiausiai eglynai ir pušynai. Yra ir mišrių miškų. Didžiausi - Vainagių, Tytuvėnų, Patamsių. Į Kelmės kraštą atvykusių svečių akis pirmiausiai patraukia nepakartojama gamta ir tyras oras. Čia tyvuliuoja 53 ežerai ir virš 100 didesnių tvenkinių. Tai žuvingasis Gauštvinis, Gludas, salomis pasipuošęs Bridvaišis (giliausia vieta - 42,4 m.), skaidrusis Gilius.

Kraštą puošia kalvos ir kalvelės, sraunios upės ir upeliai. Rytiniu pakraščiu teka sraunioji Dubysa su nepakartojamais slėniais, per Kelmės krašto vidurį iš vakarų į rytus vingiuoja Dubysos intakas Kražantė, o šiaurės vakarų pakraščiu teka dainomis apdainuota Venta. Jų vandenis papildo upeliai, šaltiniai. Vandens telkiniai pagal seniūnijas pateikti 3 lentelėje.

3 lentelė. Vandens telkiniai pagal seniūnijas

Eil. Nr.	Seniūnija	Vandens telkinių plotas, (ha)
1.	Kelmės	38,40
2.	Kražių	54,50
3.	Kukečių	5,70
4.	Liolių	3,70
5.	Pakražančio	7,40
6.	Šaukėnų	40,90
7.	Tytuvėnų	237,30
8.	Užvenčio	98,40
9.	Vaiguvos	12,00

Šaltinis: Kelmės r.sav. duomenys.

Kelmės rajono teritorijai būdingas gausnis kritulių kiekis, mažiau šaltos žiemos ir vėsesnės vasaros. Vidutinė sausio mėn. temperatūra rajone -6,6 ° C, vidutinė liepos mėn. + 16,4 ° C. Vidutinis saulėtų dienų skaičius 50-55. Vidutinis kritulių kiekis 550-600 mm. Žemės fondo ištekliai sudaro prielaidas sėkmingam žemės ūko šakos, miškų ūkio, kaimo turizmo ir kitų alternatyvių verslų vystymui.

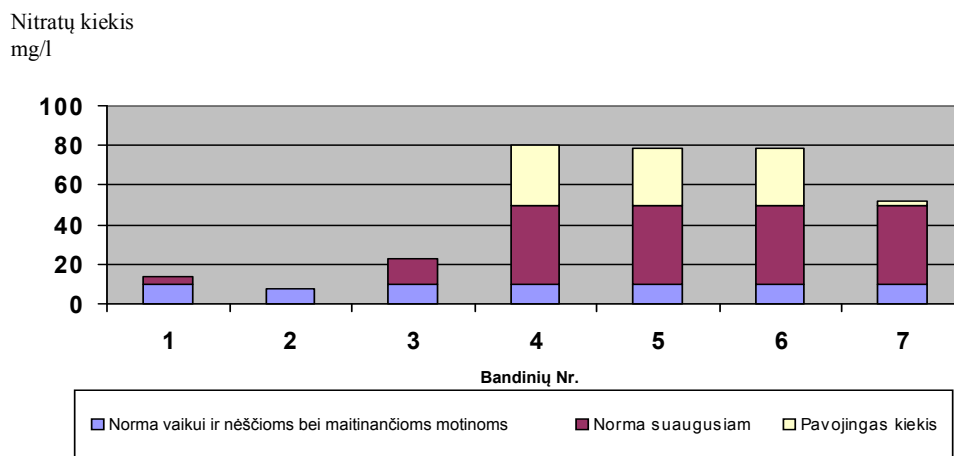
2.2. Aplinkos apsauga

Kelmės rajonas dėl žemo pramoninės industrijos lygio, gyventojų tankio ir santykinai didelio kaimo gyvenamosios vietovės ploto, pasižymi mažu oro, vandens telkinių užterštumu, dideliais „žaliaisiais“ plotais. Nežiūrint ekologinių vietovės privalumų lieka aktualūs geriamojo vandens kokybės gerinimo, atliekų tvarkymo, dirvožemio racionalaus naudojimo, teritorijos ir vandens telkinių priežiūros klausimai.

Geriamojo vandens kokybė ir vandenvala. Kaimo gyvenamojoje vietovėje geriamas vanduo tiekiamas iš artezinių gręžinių ir šachtinių šulinių.

Dauguma kaimo bendruomenių yra atlikusios geriamojo vandens kokybės tyrimus. Pagal Grinių kaimo bendruomenės atliktus apklausos rezultatus šulinio vandeniu naudojasi 147 žmonės (49 proc. respondentų), vandentiekio - 95 (32 proc.), o abiem - 57 (19 proc.). Beveik kas antras respondentas nėra patenkintas vandentiekio tiekiamu vandeniu.

Mockaičių kaimo bendruomenė, norėdama išsiaiškinti geriamojo vandens kokybę atrankiniu būdu parinko 7 šulinius iš 4 kaimų. Tyrimo rezultatai parodyti 4 pav. ir 4 lentelėje. Tyrimo rezultatai nėra džiuginantys, šulinių vandeniu būdingas didelis nitratų kiekis, mikrobiologinis užterštumas. Kaimo bendruomenės ir vietos valdžia rengia projektus, kurių pagalba ieško būdų pagerinti geriamo vandens kokybę.

4 pav. Šulinių vandens užterštumas nitratais

Šaltinis: Tyrimo rezultatų duomenys.

Kaip matome aukščiau pateiktame grafike, 4 iš 7 šulinių yra užteršti nitratais tiek, kad vanduo gali pakenkti vidutinio amžiaus suaugusiam žmogui, o mažiems vaikams ir nėščioms

bei maitinančioms motinoms tik 1 iš 7 šulinių vanduo. Mikrobiologinių tyrimų rezultatai yra dar liūdniesni. Jie pateikti žemiau esančioje 4 lentelėje.

4 lentelė. Šulinių vandens mikrobiologinis užterštumas

Bandinio Nr.	100 ml kaliforninių bakterijų skaičius leistina norma 50	100 ml žarninių lazdelių skaičius leistina norma 0	100 ml žarninių enterokokų skaičius leistina norma 20
1	2	Neaptikta	1
2	53	Neaptikta	27
3	16	7	47
4	5	3	34
5	18	4	51
6	82	68	21
7	17	12	8

Šaltinis. Tyrimo rezultatų duomenys.

Nuotekų tvarkymas. Dalis rajono gyventojų naudojami nuotekų surinkimo ir valymo sistema. Kaimiškų seniūnijų centruose ir didesnėse gyvenvietėse (išskyrus Kelmės, Tytuvėnų ir Užvenčio miestus) šia sistema naudojami 20-25 proc. gyventojų, o mažesnėse jos visiškai nėra. Čia nuotekos surenkamos į kaupimo duobes arba nelegaliai išleidžiamos į aplinką. Tik dvylikoje gyvenviečių yra nuotekų surinkimo sistema ir valyklos. Dalis jų veikia nepatenkinamai. Manoma, kad dėl užsikūrusių drenažo vamzdžių, apleistų melioracijos griovių yra apsemiamos kai kurios kaimo teritorijos ir gyvenamų namų rūšiai. Tai yra kompleksinė problema, kurią tik sutartinai gali spręsti kaimo bendruomenė ir seniūnija.

Atliekų tvarkymas. Vystant regioninę atliekų tvarkymo sistemą, visi sąvartynai uždaryti. Vietoje Užvenčio, Tytuvėnų miesto ir Kražių sąvartynų įrengti atliekų perkrovimo - rūšiavimo punktai.

Visos atliekos rajone surenkamos, atliekamas pirminis jų rūšiavimas ir išvežamos į regioninį sąvartyną Aukštakių kaime, Šiaulių rajone.

Butinės pavojingos atliekos iš gyventojų surenkamos buitinių pavojingų atliekų surinkimo punkte ir periodiškai išvežamos į pavojingų atliekų surinkimo įmonę - UAB „Toksika“. Įmonės pavojingas atliekas pristato į šią bendrovę savarankiškai.

2007 m. nutrauktas atliekų šalinimas rajono sąvartynuose, ir nuo liepos mėn. atliekos nukreipiamos į Šiaulių regiono buitinių atliekų sąvartyną Aukštakiuose (Šiaulių raj.). Uždaryti ir rekultivuoti rajono kaimiškieji (mažieji) sąvartynai, o Tytuvėnų, Užvenčio ir Kražių sąvartynuose nutrauktas atliekų šalinimas, ruošiami rekultivavimo projektai. Nuo liepos mėn. atidaryti atliekų surinkimo punktai, į kuriuos galima atvežti ne tik buitines atliekas, bet ir

stiklo, metalo, plastikų atliekas, buitinę techniką, didžiąsias atliekas (baldus, šaldytuvus ir pan.). Kelmės pakraštyje (Raseinių g.) veikia rajoninis atliekų surinkimo punktas.

ES lėšomis 2007 metais įrengtos 22 konteinerinės aikštelės. 7 iš jų pastatyti konteineriai ne tik buitiniams, bet ir stiklo, popieriaus ir plastikų atliekoms. Vystomas atliekų rūšiavimas jų susidarymo vietose. Kelmėje, Raseinių 3a, veikia buitinių pavojingų atliekų surinkimo punktas, į kurį gyventojai gali pristatyti buitines pavojingas atliekas.

2007 m. stipriai išplėstas konteinerinis atliekų surinkimas. Dabar praktiškai visi gyventojai aprūpinti atliekų surinkimo priemonėmis, o dar per 1-2 mėn. laikinos atliekų surinkimo priemonės (maišai), kurias naudoja dalis gyventojų, bus pakeisti konteineriais.

KKPVVG skirdama didelį dėmesį aplinkosauginės būklės gerinimui strategijoje numato visą eilę priemonių, kurios pagerins landšafto būklę ir prisidės prie aplinkosauginės būklės gerinimo.

Dirvožemis. Kelmės rajone pagal mechaninę sudėtį vyrauja vidutinio ir lengvo priemolio dirvožemiai, nuo Tytuvėnų miesto į pietus ir nuo Šaukėnų gyvenvietės į rytus - priesmėlio.

Plačiausiai sutinkami velėniniai-jauriniai silpnai ir vidutiniškai pajurę dirvožemiai. Apie Šaukėnų gyvenvietę ir Tytuvėnų miestą daugiau jaurinių, o į pietus nuo Tytuvėnų ir į pietus nuo Užvenčio sutinkama ir puveninių-aliejinių dirvožemių.

Pagrindinė dirvožemio tarša - mineralinės trąšos ir pesticidai. Iki 2004 m. pavasario iš buvusių žemės ūkio bendrovių surinkti pasenę, uždrausti ir netinkami naudoti pesticidai buvo saugomi UAB „Šimšė“ sandėlyje, vėliau pertaruoti ir išvežti į Vokietiją utilizavimui.

Vandens telkiniai. Maudyklos. Rajone priskaičiuojama apie 50 ežerų, 103 dirbtinius vandens telkinius, 31 upę. Didžiausi ežerai Gauštvinio (124,3 ha), Gludo (53,9 ha), Bridvaišio (45,8 ha) ir Karklėnų (43,5 ha). Tytuvėnų krašte esantys ežerai (Bridvaišis, Gylius, Gauštvinis) ypač patrauklūs poilsiautojams.

Prie ežerų ir tvenkinių yra įteisinta 10 maudyklų. Tačiau daugelis maudyklų bei poilsio zonų nepritaikytos žmonių poilsiui, veši vandens augalija, pūvančios augalų liekanos užteršia vandenį. Nelegalus buitinių nuotekų šalinimas bei nevalytos lietaus nuotekos daro nemažą neigiamą įtaką paviršinių vandens telkinių kokybei. Maudyklų ir poilsio zonų teritorijose neįrengti tualetai, menkai prižiūrimi pėsčiųjų takai, trūksta apšvietimo. Neįrengti privažiavimo keliai, automobilių stovėjimo aikštelės ir kita atitinkama infrastruktūra. Paplūdimiai ir maudyklos turi atitikti Europos Tarybos direktyvos 76/160/EEB „Dėl maudyklų vandens kokybės“ ir Lietuvos higienos normos HN 92:1999 „Paplūdimiai ir maudyklos“ reikalavimus.

Nors Kelmės rajono oro, vandens, dirvožemio užterštumas santykinai žemo lygio, tačiau spręstinis geriamojo vandens, nuotekų, atliekų tvarkymo problemos. KKPVVG numato prioritetine tvarka spręsti minėtą klausimą.

Rengiant Vietos plėtros 2008-2014 metų strategiją įvesta nauja VVG teritorijos sąvoka: tai kaimo ir miesto vietovė, kurios gyventojų skaičius yra nuo 5 tūkst. iki 150 tūkst., įskaitant mažus miestelius, taip pat miestus, kurių gyventojų skaičius neviršija 6 tūkst. KKPVVG atstovauja visą kaimiškąją Kelmės rajono savivaldybės teritoriją, įskaitant mažus miestelius, Tytuvėnų ir Užvenčio miestų teritorijas. Ji yra vientisa ir apima visą Kelmės rajono savivaldybės teritoriją išskyrus tik Kelmės miesto teritoriją.

Įvertinus KKPVVG atstovaujamą teritoriją galima padaryti sekančias išvadas:

- 1. KKPVVG teritorija išlaiko vientisumo statusą ir sudaro prielaidas darniai jos vietovės plėtrai.*
- 2. Kelmės r. sav. gamtiniai ištekliai yra palankūs žemės ūkio šakos ir kaimo verslų vystymui. Efektyvus šių išteklių panaudojimas leistų diversifikuoti kaimo verslus, didinti kaimo žmonių pajamas ir gerinti gyvenimo kokybę.*
- 3. Kelmės rajono gyvenamosios vietovės yra labai smulkios, 85,9 proc. vietovių yra ne didesnės kaip 50 gyventojų, kuriose sudėtinga gyventojams teikti stacionarias viešąsias paslaugas.*
- 4. KKPVVG atsižvelgdama į kaimo žmonių pageidavimą atstovauja visą savivaldybės vientisą administracinę, geografinę, ekonominę prasme kaimo gyvenamąją, Tytuvėnų ir Užvenčio miestų vietovę (10 priedas -KKPVVG teritorijos žemėlapis). Visa KKPVVG teritorija yra vientisa, kurios plotas sudaro 1690 km², arba 99 proc. rajono savivaldybės teritorijos ploto.*
- 5. Planuodama kaimo plėtrą, KKPVVG derino vietos žmonių, gamtos saugos ir verslininkų interesus, savo veiklai prioritetą suteikdama tausojančiai aplinkosaugai.*

2.3. Gyventojai ir demografinė situacija

Gyventojai, jų skaičius, demografiniai pokyčiai yra ir siekiamos naudos vartotojai ir kūrėjai. Jų skaičiaus, demografinės sudėties pasikeitimai, leidžia įvertinti kaimo plėtros eigą ir per žmogiškąjį veiksnį daryti įtaką jos teigiamiems poslinkiams. 2007 01 01 Kelmės rajono savivaldybėje gyveno 38,7 tūkst. gyventojų (5 lentelė).

5 lentelė. Šiaulių apskrities savivaldybių teritorija ir gyventojai 2007 01 01

Administracinė teritorija	Tūkst.gyv.	Teritorija kv.km	Gyventojų tankis, km ²
Respublika	3384789	65000	52,1
Šiaulių apskritis	353687	8540	41,4
Akmenės r. sav.	28196	844	33,4
Radviliškio r. sav.	49704	1635	30,4
Kelmės r. sav.	38608	1705	22,6
Joniškio r. sav.	30418	1152	26,4
Pakruojo r.sav.	27886	1316	21,1
Šiaulių r. sav.	50880	1807	27,2

Šaltinis: Statistikos departamento duomenys.

Miestuose gyveno 14,0 tūkst. gyventojų arba 36,2 proc., kaimuose - 24,6 tūkst. arba 63,8 proc. bendro gyventojų skaičiaus. Didžiausias gyventojų skaičius gyvena Užvenčio seniūnijoje, Mažiausias - Vaiguvo. Gyventojų pasiskirstymas seniūnijose parodytas 6 lentelėje.

6 lentelė. Kelmės rajono kaimiškų seniūnijų gyventojų skaičius metų pradžiai

Seniūnijos	2005	2006
Kelmės apylinkių	3124	3185
Vaiguvo	1212	1183
Šaukėnų	2988	2966
Užvenčio	4059	4021
Kražių	3612	3602
Pakražančio	2800	2683
Liolių	2868	2852
Tytuvėnų apylinkių	3966	3960
Tytuvėnų m.	2775	2755
Kukečių	2175	2150
Viso:	31 584	31 363

Šaltinis: Kelmės r. sav. duomenys.

Santykinai didelė gyventojų skaičiaus diferenciacija seniūnijose apsunkina išbaigtos infrastruktūros sistemos kūrimą. Į tai bus atsižvelgta kuriant teritorijos detalų planą ir strategiją.

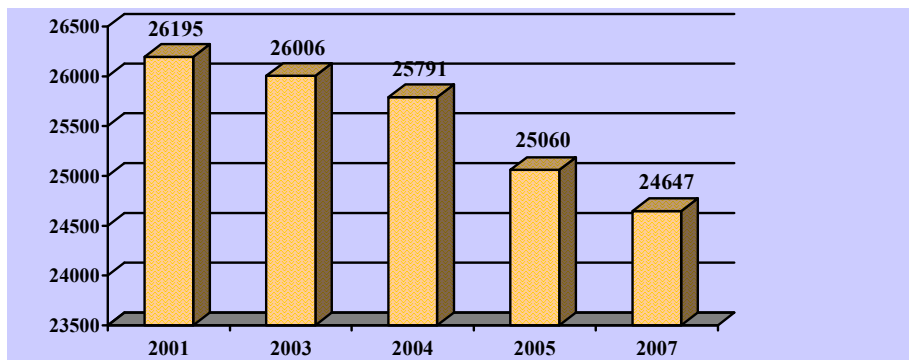
Rajonas randasi vidurio Lietuvoje ir tai turėjo įtakos formuojantis gyventojų tautinei sudėčiai. 93 proc. gyventojų yra lietuvių tautybės, 4 proc. - rusų tautybės, 3 proc. - kitų tautybių. 98 proc. gyventojų išpažįsta Romos katalikų tikėjimą. Nedidelė dalis liuteronų, stačiatikių, sentikių. Visi kalba žemaičių dūnininkų tarme.

Gyventojų pasiskirstymas pagal amžių Kelmės rajono kaimo gyvenamosiose vietovėse yra adekvatus respublikos vidurkiui. 23,5 proc. kaimo gyventojų yra 0-15 metų amžiaus, 51,6 proc. – darbingo amžiaus, 24,9 proc. - pensinio amžiaus.

Kelmės rajono kaimas vienas iš rečiausiai apgyvendintų Šiaulių apskrityje. Vidutinis kaimo gyventojų tankumas - 22,6 gyv./km², tai 2,3 karto mažesnis už respublikos vidurkį ir 1,83 karto - už Šiaulių apskrities gyventojų tankumą.

Kelmės rajono savivaldybės urbanizacijos lygis yra gana žemas, vyrauja smulkios gyvenvietės. Kelmės rajone yra 9 kaimiškosios seniūnijos: Kelmės apylinkių, Kražių, Kukečių, Liolių, Pakražančio, Šaukėnų, Tytuvėnų, Užvenčio, Vaiguvo. Pagal 2001 m. Lietuvos būsto surašymo duomenimis 26195 kaimo gyventojai gyvena 652 kaimo gyvenamosiose vietovėse, 342 kaimo gyvenamose vietovėse, t.y. 42 proc., nėra gyventojų arba gyvena 1-5 gyventojai.

Kelmės rajono savivaldybėje tarp visų kaimo gyvenamųjų vietovių yra šešios vietovės, turinčios miestelio statusą: Karklėnai - 401, Kražiai - 784, Pašilė - 224, Lioliai - 544, Žalpiei - 125, Šaukėnai - 721 gyventojas. Iš viso miesteliuose gyvena 2799 kaimo gyventojų. Kelmės r. sav., kaip ir visoje respublikoje, mažėja tiek bendras, tiek kaimo gyventojų skaičius. Kaimo gyventojų skaičiaus Kelmės rajono savivaldybės kaime kitimas parodytas 5 pav.

5 pav. Kelmės r. sav. kaimo gyventojai sausio mėn. 01 dienai

Šaltinis: Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės.

Kelmės rajono savivaldybėje gyventojų skaičius 2001-2007 m. sumažėjo 5 proc. Gyventojų skaičiaus mažėjimą lėmė natūralus prieaugio sumažėjimas ir neigiamas migracijos saldo. Per 2007 m., dėl natūralios kaitos Kelmės r. sav. kaimas neteko 194 gyventojų. Per tuos pačius metus iš kaimo išvyko 201 gyventojų daugiau nei atvyko. Gyventojų skaičiaus mažėjimą lėmė ir neigiama natūrali gyventojų kaita (7 lentelė).

7 lentelė. Kelmės rajono seniūnijų gyventojų natūrali kaita

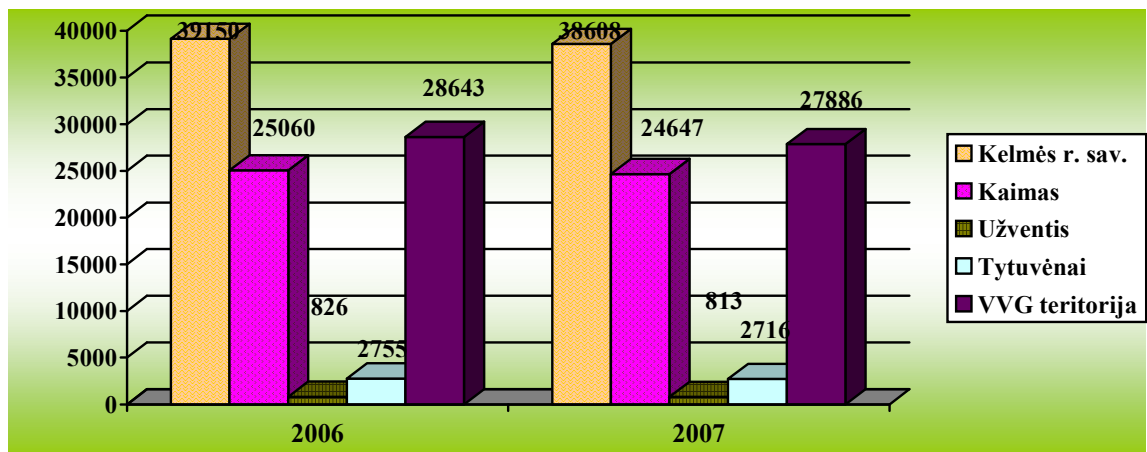
Seniūnijos	Gimė	Mirė	Natūralus prieaugis	Gimė	Mirė	Natūralus prieaugis
	2005 m.	2005 m.		2006 m.	2006 m.	
Kelmės apylinkių	21	37	-16	30	41	-11
Vaiguvos	6	19	-13	6	15	-9
Šaukėnų	24	60	-36	32	52	-20
Užvenčio	34	58	-24	32	69	-37
Kražių	20	37	-17	22	54	-32
Pakražančio	20	40	-20	17	40	-23
Liolių	10	39	-19	24	58	-34
Tytuvėnų apylinkių	36	36	0	37	37	0
Tytuvėnų m.	14	43	-29	15	50	-35
Kukečių	11	35	-24	12	33	-11
Viso:	196	404	x	227	449	x

Šaltinis. Kelmės r. sav. duomenys.

Visose seniūnijose, išskyrus Tytuvėnų apylinkės seniūniją, daugiau gyventojų mirė, negu gimė. 2006 m. Užvenčio seniūnijoje natūralus gyventojų prieaugis buvo -37 Pakražančio - 32, Tytuvėnų miesto -35. Tai rodo, kad dėl nepalankių socialinių ir ekonominių sąlygų ir esant mažai kintančiam gimstamumui padidėjo mirtingumas, kurį apsprendžia medicinos paslaugų kokybė ir gyvenimo sąlygos.

KKPVVG rengdama Vietos plėtros 2008-2014 metų strategiją numatė priemones, kurios turėtų mažinti socialinę atskirtį, gerinti infrastruktūrą ir viešąsias paslaugas.

2007 m. rengiant Vietos plėtros 2008-2014 metų strategiją yra įvesta nauja VVG teritorijos ir gyventojų sąvoka: tai kaimo ir miesto vietovė, kurios gyventojų skaičius yra nuo 5 tūkst. iki 150 tūkst., įskaitant mažus miestelius, taip pat miestus, kurių gyventojų skaičius neviršija 6 tūkst. Kelmės r. sav. KKPVG teritorijos gyventojų skaičių patenka Tytuvėnų ir Užvenčio miestų gyventojai. Tai parodyta 6 pav.

6 pav. Kelmės r. sav. gyventojai 2007 01 01 dienai

Šaltinis: Statistikos departamento duomenys.

Apibendrinant gyventojų skaičių, demografinius pokyčius galima daryti sekančias išvadas:

1. Kelmės rajono savivaldybėje žemas urbanizavimo lygis, dominuoja kaimo teritorija. 2007 01 01 kaime gyveno 63,8 proc., o KKPVVG teritorijoje net 72,2 proc. rajono gyventojų, t.y. apie 2 kartus daugiau nei vidutiniškai respublikoje. Leidžia daryti prielaidą, kad viso rajono ekonominė ir socialinė plėtra žymia dalimi priklausys nuo spartesnių teigiamų pokyčių KKPVVG teritorijoje.

2. Kelmės rajono savivaldybės kaimas vienas iš rečiausiai apgyvendintų Šiaulių apskrityje ir blogiausia demografinė padėtis. Vyksta spartus senėjimo procesas.

3. Visa Kelmės krašto partnerystės vietos veiklos grupės teritorija, kurioje 2007 01 01 gyveno 27,9 tūkst. gyventojų, įskaitant kaimiškuosius miestelius, Tytuvėnų ir Užvenčio miestus interesus gali atstovauti Kelmės krašto partnerystės vietos veiklos grupės, nes tai kaimo ir miesto vietovė, kurios gyventojų skaičius yra nuo 5 tūkst. iki 150 tūkst. taisyklių nustatytose ribose, įskaitant mažus miestelius, taip pat miestus, kurių gyventojų skaičius neviršija 6 tūkst.

3. KAIMO GYVENAMOSIOS TERITORIJOS EKONOMINĖ BŪKLĖ

Kelmės rajono kaimas turi būti patraukli ir saugi gyventi vieta, su gerai išvystyta infrastruktūra, gyvybingais žemės ūkio ir kitos veiklos sektoriais, turėti sveiką aplinką, puoselėjamą kraštovaizdį. Integruotas kaimo atnaujinimas yra vienas iš svarbiausių struktūrinės politikos elementų, darančių įtaką kaimo ekonominei ir socialinei plėtrai. Kaimo vietovėms, kur patrauklus kraštovaizdis, išvystyti verslai ir kokybiška gyvenamoji aplinka, būdingi didesni užimtumo ir pagaminamos produkcijos, teikiamų paslaugų mastai, spartesni jų auginimo tempai.

Nežiūrint Kelmės rajono savivaldybės ryškios agrarinės krypties kaimo gyvenamojoje vietovėje įsikūrusios ir veikia įvairių formų ir ekonominės paskirties verslo įmonės: žemės ūkio, miškininkystės, prekybos, baldų gamybos autoservisai ir kt. (8 lentelė).

8 lentelė. Kelmės r. sav. gaminamos produkcijos rodikliai

Rodikliai	2001 m.	2002 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.
Durpių gamyba, tūkst. t	12,0	20,9	15,5	6,8	12,6	10,7
Mėsa ir I kategorijos subproduktai, tūkst. t.	1,2	1,4	2,2	1,5	0,1	0,2
Pienas, mln. l.	1,8	2,5	4,8	4,1	3,0	1,3
Sviestas, tūkst. Lt	0,9	0,5	0,4	0,9	1,0	0,4
Duona ir pyrago gaminiai, tūkst. t.	1,9	1,8	1,7	1,7	2,4	2,0
Linų pluoštas, t.	1112	897	1222	1072	428	121
Viršutinis trikotažas, mln.	0,2	0,4	0,8	0,9	0,9	1,0

Šaltinis. Statistikos departamento duomenys

Be minėtų verslo rūšių buvo vykdoma durpių gamyba, perdirbami linai, žemės ūkio produktų žaliavos. Rinkos pokyčiai ir vietos gebėjimai prisitaikyti prie jų turėjo neigiamą įtaką žemės ūkio produktų perdirbamosios pramonės vystymui. 2001-2006 m. mėsos produktų gamyba sumažėjo 6 kartus, sviesto gamyba 2,2 karto. Dėl neigiamos valstybinės politikos į linų auginimą, sumažėjus jų pasėlių ir produkcijai, buvo likviduota pagrindinė stambi rajono pramoninė linų pluošto perdirbimo įmonė. Rajono verslininkai didina trikotažo gaminių, durpių gamybą. Tačiau tai nekeičia iš esmės rajono verslo infrastruktūros ir jo industrializavimo.

Didžiausią įtaką sėkmingai kaimo plėtrai turi žemės ūkio ir jį aptarnaujančių šakų vystymas.

3.1. Žemės ūkis

Žemės ūkio sektorius yra svarbus kaimo gyventojų užimtumo ir pridėtinės vertės kūrimo šaltinis. Statistikos departamento duomenis Kelmės rajono žemės ūkyje, medžioklėje ir miškininkystėje užimta 34,3 proc. darbingo amžiaus kaimo gyventojų. Vyrauja senos žemės ūkio tradicijos ir daugiašakis žemės ūkis.

Kelmės rajono bendras žemės fondo plotas 147487,6 ha, iš jų 102597,8 ha arba 69,6 proc. bendrojo žemės ploto sudaro žemės ūkio naudmenos (9 lentelė). Rajono savivaldybės duomenys šiek tiek skiriasi nuo statistikos departamento paskelbtų duomenų. Pagal jų duomenis 2006 metais Kelmės rajonas disponavo 86 883 ha žemės ūkio naudmenų plotu.

9 lentelė. Žemės ūkio naudmenos ir jų našumas pagal seniūnijas 2006 01 01, ha

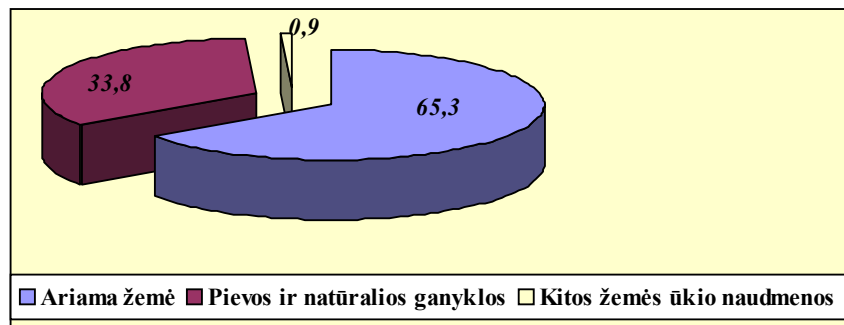
Eil. Nr.	Seniūnija	Bendras žemės plotas	Žemės ūkio naudmenos	Iš jų			Žemės ūkio naudmenų našumo balas
				Ariama žemė	Pievos ir natūralios ganyklos	Kitos žemės ūkio naudmenos	
1.	Pakražančio	16067,38	9955,20	7978,10	1892,79	84,31	29,70
2.	Liolių	15568,00	11217,00	9675,00	1485,00	57,00	31,60
3.	Užvenčio	18637,09	13278,83	8343,57	4861,54	73,72	31,94
4.	Kražių	22488,85	14842,34	11040,25	2964,41	837,68	29,94
5.	Kukečių	10982,27	6022,59	3429,60	2387,57	205,42	36,00
6.	Kelmės	11949,00	9186,00	7105,00	2006,00	75,00	34,00
7.	Tytuvėnų	17858,61	13281,51	10506,93	2430,28	344,30	40,00
8.	Vaiguvos	8534,40	6515,36	5491,30	926,06	98,00	31,70
9.	Šaukėnų	25402,00	18299,00	14493,00	2930,00	876,00	36,00
	Viso:	147487,60	102597,83	78062,75	21883,65	2651,43	33,4

Šaltinis: Kelmės r. sav. duomenys.

Vidutinis žemės ūkio naudmenų našumo balas 33,4 (vidutiniškai respublikoje 39,1). Žemės ūkio naudmenų našumas pagal atskiras seniūnijas svyruoja nuo 29,7 iki 40 balų. Dalis Kelmės rajono žemės ūkio naudmenų yra kalvotos ir eroduotos. Penkios Kelmės rajono kaimiškiosios seniūnijos priskirtos prie mažiau palankių ūkininkauti vietovių. Žemės ūkio respondentinių įmonių duomenimis, bendrasis pelnas ūkininkaujant Kelmės rajono savivaldybės kaimo vietovėse yra apie 200-250 Lt/ha mažesnis, negu ūkininkaujant našiausiose Vidurio Lietuvos žemėse.

Kelmės rajono klimatinės sąlygos, ir pakankamas natūralus žemės našumas yra palankūs auginti kviečius, rugius, linus, rapsus, daugiameses žoles ir kitus šiems platumoms būdingus augalus. Santykinai mažas dirvožemio, vandens bei oro užterštumas leidžia plėtoti ekologiškų ir

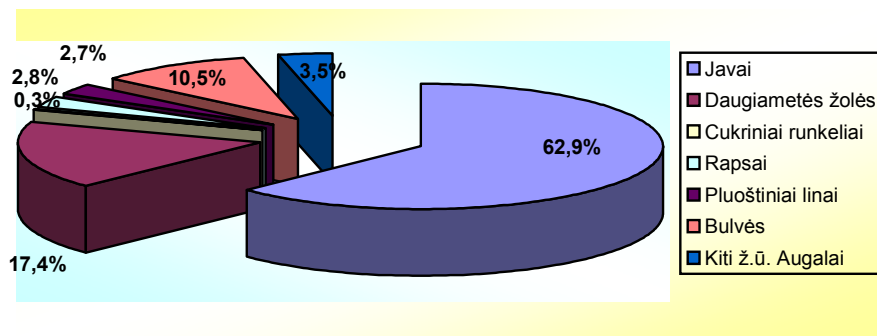
natūralių produktų gamybą. Žemės ūkio naudmenose 76,1 proc. sudaro ariama žemė, 21,3 proc. pievos ir ganyklos (7 pav.).

7 pav. Žemės ūkio naudmenų struktūra 2006 01 01, proc.

Šaltinis: Kelmės r. sav. duomenys.

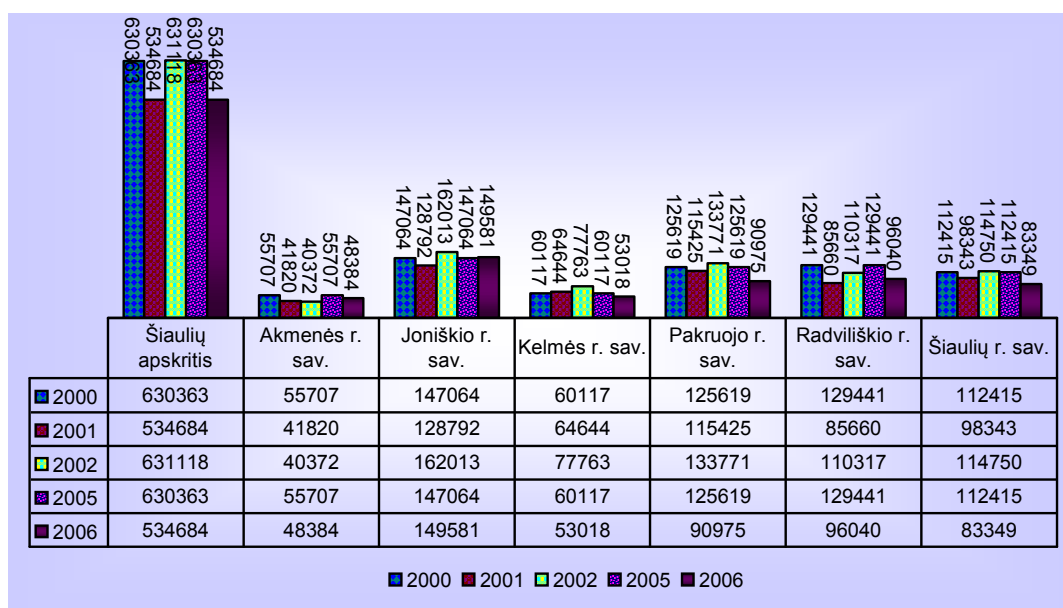
2006 m. pasėliais buvo užsėta 53569 ha. Grūdinės kultūros sudaro svarbiausią augalininkystės sektoriaus dalį ir užima didžiausią visų pasėlių ploto dalį. Pasėlių plotų struktūra parodyta 8 pav.

8 pav. Pasėlių plotų struktūra 2006 01 01, proc.

Šaltinis: Kelmės r. sav. duomenys.

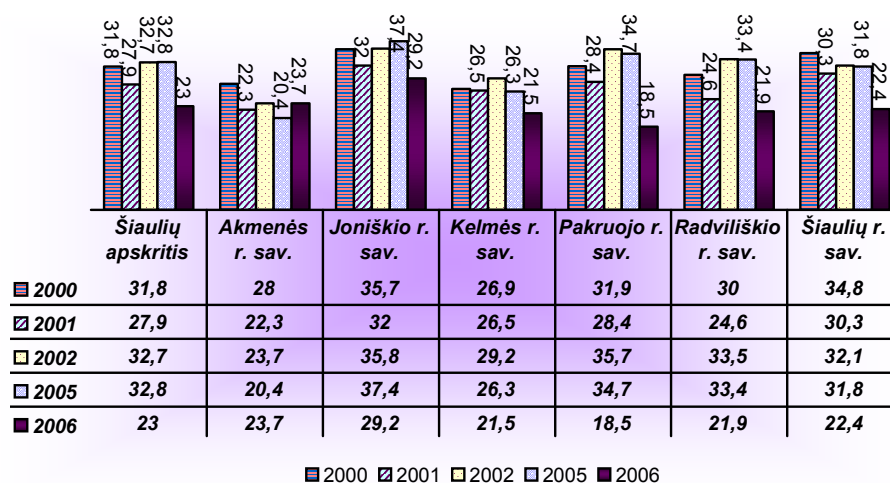
Pasėlių struktūroje dominuoja grūdinės kultūros, kurios užima 46,0 proc., bulvės 3,3 proc., 50,7 proc. užsėta kitomis kultūromis: daugiametėmis žolėmis ir kt. Pagal grūdų gamybą Kelmės rajonas apskrityje lenkia tik Akmenės rajono žemdirbius (9 pav.). Kiti aplinkiniai rajonai turi derlingesnes žemes ir pasiekę didelį efektyvumą auginant javus.

9 pav. Grūdų bendras derlius, t

Šaltinis: Statistikos departamento duomenys.

Nors grūdinės kultūros Kelmės rajono savivaldybėje yra dominuojanti kultūra, tačiau jų gamyba žymiai atsilieka nuo kitų apskrities rajonų. Pagal bendrąją grūdų gamybą 2006 m. Kelmės rajono savivaldybę Joniškio rajono savivaldybė lenkė 2,8 karto, Pakruojo rajono savivaldybė - 1,7 karto. Pastebima ir kita neigiama tendencija. 2000-2006 m. grūdų gamyba Kelmės rajono savivaldybėje sumažėjo 12,2 proc. (10 pav.).

10 pav. Grūdų derlingumas, 100 kg/ha

Šaltinis: Statistikos departamento duomenys.

Grūdų bendrą gamybos apimtį ir kitimą pagrindinai lėmė pasėlių plotai ir derlingumas. 2006 m. Kelmės r. sav. grūdinių kultūrų derlingumas vidutiniškai 26,4 proc. mažesnis nei Joniškio rajono savivaldybėje ir 6,3 proc. mažesnis nei Šiaulių apskrityje.

Augalininkystės ūkiai, kurie investavo į gamybos modernizavimą ir efektyvinimą, pastaruoju metu jau pasiekė ES šalims būdingą derlingumą. Tačiau vidutinis atskirų augalininkystės produktų derlingumas yra žemas. Visoms augalininkystės šakoms yra būdingas nepakankamas technologinis lygis bei didelės sąnaudos. Žemdirbiams trūksta apyvartinių lėšų įsigyti modernių gamybos priemonių, aukštos kokybės sėklų ir augalų apsaugos priemonių, ir specializuotų žinių.

Prognozuojama, kad grūdų produktų vartojimas maistui sumažės, tačiau, padidėjus gyvulininkystės produktų suvartojimui, padidės jų paklausa ir gamybos apimtys, o tai nulems pašarinių grūdų poreikio augimą. Pašarinių grūdų auginimo technologijos yra paprastesnės. Šią sritį palanku vystyti smulkiems ūkiams.

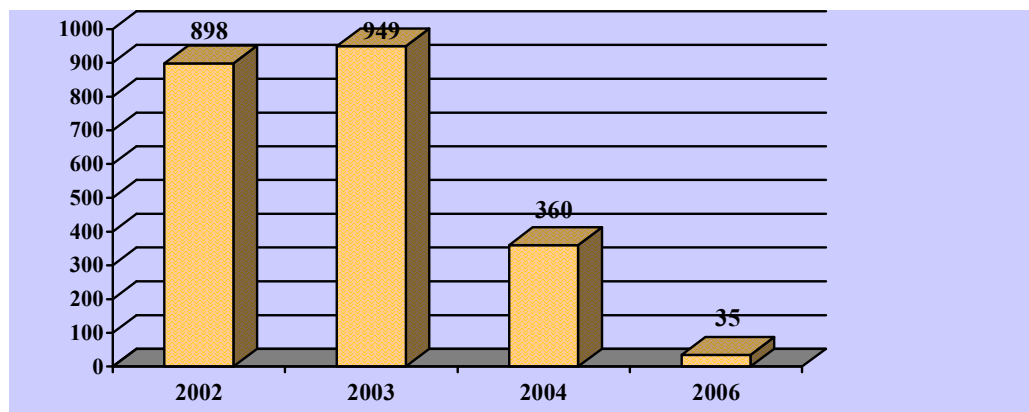
Javų derlingumui didelės reikšmės turi sėklos kokybė. Kelmės rajone didėja sertifikuota sėkla užsėjamų pasėlių, ypač žiemkenčių. Labai svarbu pasirinkti ne tik pačias tinkamiausias veisles, bet ir sėjai paruošti kondicinę sėklą - gerai išvalytą, daigią ir beicuotą. Rajone veikia 6 sėklininkystės ūkiai, kurie ūkininkus aprūpina sėklina medžiaga. Ši paslauga kaip viena iš pagrindinių veiksnių derliaus didinimui turi plėstis. Be abejo tai pareikalaus naujų įrengimų, naujų darbo vietų įsteigimo, tačiau mokslininkų paskaičiavimais tokios investicijos greitai atsiperka.

Rajone menkai išplėtota daržovių, vaistinių augalų, dekoratyvinių augalų sėklininkystė. Tai daug rankų darbo reikalaujanti sritis. Šią veiklą palanku plėtoti smulkiems mažai mechanizuotiems ūkiams. Be to būtina šių sėklų augintojų bendra veikla (kooperacija) pasirenkant augalų rūšis (vienodas), bendrai realizuojant produkciją.

Iš grūdinių kultūrų Kelmės rajono sąlygoms labiausiai tinka auginti kvietrugius. Tai pakankamai derlinga kultūra, pakenčia mažiau derlingą dirvožemį, atspari ligoms ir kenkėjams. Kvietrugiai tinka ir maisto pramonėje, ir pašarų gamyboje. Perspektyvoje grūdų perdirbimo įmonėje AB „Šilutės girmos“ bus atidaryta moderni spirito gamykla. Spiritas naudojamas biodegalų gamyboje. Šios įmonės pagrindinė žaliava - kvietrugiai. Todėl Kelmės rajono grūdų augintojai savo gamybą turėtų orientuoti ta kryptimi.

Šiuo metu esanti grūdų supirkimo tvarka yra palanki stambiems grūdų augintojams. Smulkiems augintojams būtina bendra veikla, pasirenkant vienodas grūdinių augalų veisles, įgyjant sėklą, taikant panašią auginimo technologiją ir bendrai realizuojant išaugintą produkciją.

Linų pasėlių plotai nuo 898 ha 2002 m. sumažėjo iki 35,0 ha 2006 metais. 2007 m. Kelmės rajone linų niekas neaugino (11 pav.).

11 pav. Pluoštinių linų pasėliai, ha

Šaltinis: Kelmės r. sav. duomenys.

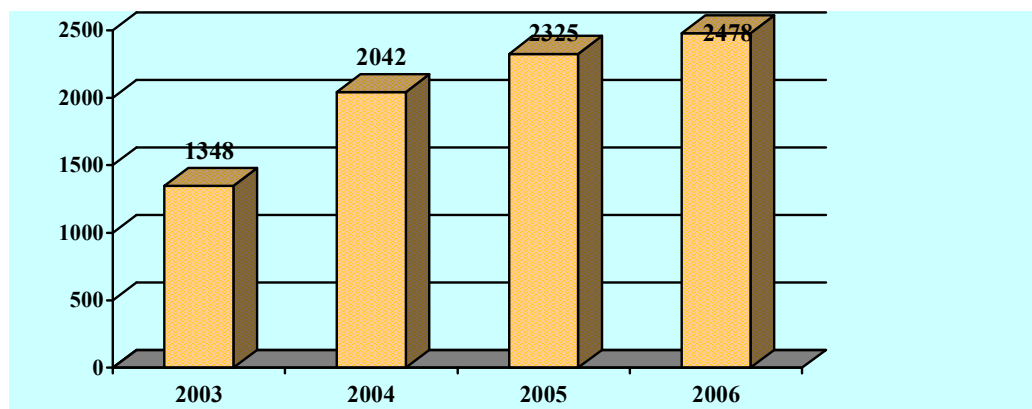
Bulvės - viena plačiausiai auginamų augalų. Kelmės rajone pagal plotą bulvės užima trečią vietą po javų ir daugiamečių žolių. 2006 m. pasėlių plotai sudarė 1788 ha. Rajone jas tradiciškai augina beveik visi žemės naudotojai ir išskirtinai savo šeimos, ir ūkio poreikiams tenkinti. Dauguma ūkių bulves augina mažesniuose kaip 1 ha plotuose. Kooperacija bulvininkystėje išplėtotą silpnai, todėl nėra galimybių nuolat tiekti reikiamą kiekį tinkamai paruoštų bulvių. Tačiau bulvių auginimas yra brangus. Vienam bulvių pasėlių hektarui reikia 4-5 kartus daugiau išlaidų nei auginant grūdinius augalus, 2,5 karto daugiau nei linus ir 1,5 karto daugiau nei cukrinius runkelius. Išlaidos padidėja dar beveik trečdaliu, jei sodinama sertifikuota sėkla. Bulvių rinkos pokyčiams įtakos turi besikeičiantis požiūris į mitybą. Rinkoje gali išsilaikyti tik augintojai, kurie sugebės išauginti kokybiškas, stambias ir skanias bulves, pateikti jas prekybai gerai paruoštas (išrūšiuotas, sufasuotas, netgi nuplautas).

Bendrojoje žemės ūkio augalų pasėlių struktūroje daržovės nepelnytai sudaro labai mažą lyginamąjį svorį. Lauko daržovėmis 2006 m. buvo užsėta tik 352 ha. Kelmės rajono geografinė padėtis, klimatinės sąlygos ir tradicijos sudaro geras prielaidas lauko daržininkystei plėtoti. Kelmės r. sav. daug smulkių ūkininkų ūkių, kuriems išgyventi ūkininkaujant tradiciškai nėra jokių galimybių. Kaip viena iš smulkių kaimo gyventojų užimtumo bei pajamų užtikrinimo prioritetų galėtų būti lauko daržininkystė. Perspektyvoje numatoma plėsti vietinės produkcijos vartojimą, todėl daugiau turi būti auginama tradicinių daržovių: morkų, burokėlių, kopūstų, svogūnų. Ypač turi būti atkreipiamas dėmesys į daržininkystės produkcijos pateikimo į rinką sąlygas, kokybės, fasavimo, įpakavimo gerinimui. Daržininkystės plėtra padidintų kaimo gyventojų užimtumą net ir žiemos periodu.

Vaisių ir uogų sektorius Kelmės rajone sparčiai plėtojamas. Sodininkystė ir uogų auginimas tai perspektyvi ūkio šaka. Kelmės rajone sodai sudarė 414 ha, juodieji serbentai 103 ha, braškės 22 ha. Pagrindiniai desertinių vaisių ir uogų augintojai yra išsidėstę Tytuvėnų apylinkių seniūnijoje. Likusius plotus augina smulkūs augintojai. Lietuvoje labiausiai išplėtotą obuolių koncentruotų sulčių gamybą. Rinkoje itin paklausios šaldytos uogos. Todėl smulkūs rajono vaisių ir uogų augintojai turi puikias galimybes plėtoti šią šaką, kooperuotis ir tokiu būdu papildyti savo ūkių pajamas.

Rapsai yra aliejinė kultūra, tinkanti auginti Kelmės rajone. Rapsai - pagrindiniai augalai, šalyje naudojami maistinio aliejaus gamybai. Rajone auginama 31 ha žieminių ir 963 ha vasarinių rapsų. Rapsai viena pagrindinių kultūrų didinanti dirvožemio derlingumą, todėl ūkininkams ji yra neatsiejama sėjomainos dalis. Ateityje dides rapsų naudojimas ir ne maisto reikmėms. Perspektyvoje yra potencialios galimybės didinti jų pasėlių plotus, prisidėti patenkinant biodegalų gamybos poreikius bei plėtoti eksportą.

Pagrindiniai žemės ūkio produktų gamintojai yra ūkininkai, žemės ūkio bendrovės ir individualūs žemės ūkio produktų gamintojai. 2003-2006 m. įregistruotų ūkių skaičius padidėjo nuo 1348 vienetų iki 2478, arba 1,8 karto (12 pav.).

12 pav. Registruotų ūkių skaičius sausio mėn. 01 d., vnt.

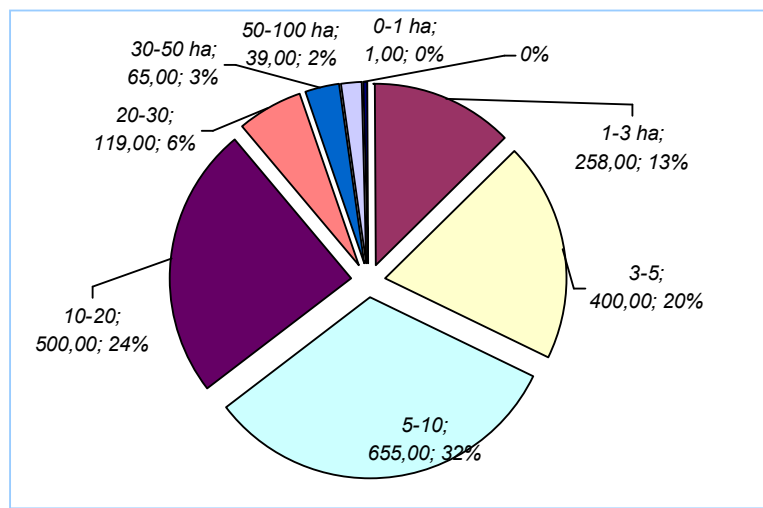
Šaltinis. Kelmės r. sav. duomenys.

Pagal veiklos pobūdį daugiausiai (1665) ūkininkų ūkių užsiima žemės ūkio augalų ir gyvulių auginimu (mišrus žemės ūkis), antroje vietoje javų ir kitų, niekur nepriskirtų augalų auginimu. Pienininkystėje užsiima 115 įregistruotų ūkininkų ūkių. Kitokia registre numatyta veikla užsiima kur kas mažesnis skaičius ūkininkų, tačiau ūkinė veikla apima net 48 skirtingas rūšis.

Kelmės rajone yra 6 žemės ūkio bendrovės. Kerkasių žemės ūkio bendrovė „Kerkasiai“ (Pakražančio sen.) užsiima grūdinių kultūrų auginimu ir perdirbimu, mėsinių galvijų auginimu, turi sėklininkystės ūkius. Metinė apyvarta siekia 2 mln. Lt. UAB „Šimšė“ (Tytuvėnų apyl. sen.) - pieno gamyba, grūdinių kultūrų auginimas ir perdirbimas, mėsinių galvijų auginimas. Metinė apyvarta – 1,3 mln. Lt. UAB „Luganta“ (Tytuvėnų apyl. sen.) - užsiima augalininkyste. Tytuvėnų apyl. seniūnijoje yra UAB, „Tytuvėnų sodai“, „Tytuvėnų pieno ūkis“. Šaukėnų seniūnijoje yra Šaukėnų žemės ūkio kooperatyvas, kuris užsiima augalininkyste, gyvulininkyste. Augina ir veislinius arklius, vieninteliai Lietuvoje augina Lietuvos sunkiųjų arklių veislės arklius.

Grupuojant ūkininkus pagal naudojamos žemės plotą išryškėja, kad ūkininkų ūkių registre aiškiai dominuoja (655 ūkių) 5-10 ha dydžio ūkiai (13 pav.). Antroje vietoje 20-30 ha dydžio ūkiai (119 ūkis). Trečioje vietoje 3-5 ha dydžio (400 ūkiai).

Galima daryti išvadą, kad tokio dydžio ūkių laukia didžiulės permainos. Tokių ūkių savininkai turės apsispręsti ar plėsti, modernizuoti, restruktūrizuoti, kooperuotis bendrai veiklai ir ieškoti būdų kaip išeiti į rinką ar likviduoti ūkį. Visais atvejais numatytos ES Kaimo plėtros priemonės, kurios nukreiptos ūkių efektyvumo didinimui ir socialiniai paramai, norintiems pasitraukti iš ūkinės veiklos.

13 pav. Ūkininkų pasiskirstymas pagal žemės ploto dydį, ha ir proc.

Šaltinis: Kelmės r. sav. duomenys

Kelmės rajone nemažus plotus sudaro pašarinės kultūros. 2003 m. daugiametės žolės užėmė 6222 ha, kultūrinės ir natūralios ganyklos 32329 ha, pašariniai šakniavaisiai 1143 ha, kukurūzai silosui 169 ha, vienmetės žolės 218 ha ir plotai turi tendenciją didėti. Palankios gamtinės sąlygos,

gyvulių auginimo, pieno ir mėsos produktų gamybos tradicijos bei patirtis yra tinkamos prielaidos gyvulininkystei plėtoti.

Kelmės rajone tradiciškai plėtojama pieno krypties galvininkystė. Kelmės rajonas - vienas iš didžiausių pieno žaliavos gamintojų regionų Lietuvoje. Per paskutinius metus karvių skaičius nežymiai padidėjo, o laikytojų sumažėjo. Tai leidžia daryti prielaidas, kad ūkiai stambėja, modernizuojasi. Aktualia problema gyvulininkystės ūkiuose išlieka gamybos modernizavimas, kokybės ir higienos bei aplinkosaugos, ir gyvūnų gerovės užtikrinimas.

Kelmės žemdirbiai laiko daugiau kaip 29,0 tūkst. galvijų, daugiau nei 30 tūkst. kiaulių. Galvijus laiko apie 7 tūkst., o pieną parduoda 4,8 tūkst. žemdirbių. Lietuvos žaliųjų galvijų veislynu patvirtintas Ziganto Ričkaus ūkis, Lietuvos juodmargių - 15 ūkininkų galvijų bandos (didžiausios jų - Juozapo Gintauto Astrausko, Alberto Brazo, Edvardo Valkavicko, Juozo Spūdžio).

Lietuvos baltųjų kiaulių aukščiausios grupės veislynu pripažinta UAB "Berka", o Lietuvos sunkiųjų arklių veisline banda - ŽŪK "Šaukėnų agroservisas". Tačiau sektoriaus našumas, lyginant su ES šalimis senbuvėmis, Prancūzija, Vokietija, yra žemas. Dauguma gyvulininkystės ūkių yra smulkūs, mažai mechanizuoti.

Kvotų dydžiai parodyti 10,11 lentelėse. Dėl didėjančio karvių pieningumo turėtų mažėti karvių skaičius, o ribotos galimybės didinti pieno kvotas privers galvijų augintojus imtis mėsinės galvininkystės verslo.

10 lentelė. Pieno gamybos kvotos.

Pavadinimas	2003-2004 m.	2004-2005 m.		2005-2006 m.		2006-2007 m.	
	Pieno gamintojai gavo kvotų, t	Pieno gamintojai gavo kvotų, t	Kvotų gavėjų skaičius, vnt.	Pieno gamintojai gavo kvotų, t	Kvotų gavėjų skaičius, vnt.	Pieno gamintojai gavo kvotų, t	Kvotų gavėjų skaičius, vnt.
Kvota perdirbimui	35314	41514	4427	57386	4323	55490	4005
Tiesioginio pardavimo kvota	1048	833	211	354	33	90	21

Šaltinis. Kelmės r. sav. duomenys.

11 lentelė. Pieno kvotų gavėjų skaičius

Pavadinimas	2003-2004 m.	2004-2005 m.	2005-2006 m.	2006-2007 m.
Pardavimo perdirbti pieno kvotos gavėjai	3645	4427	4323	4005
Tiesioginio pardavimo kvotos gavėjai	374	211	33	21

Laikinos pieno kvotos turėtojai	856	137	-	-
Tame skaičiuje rezervo gavėjų skaičius	-	-	1710	-

Šaltinis. Kelmės r. sav. duomenys.

Pieninių veislių galvijų prieauglis mėsos gamybai mažiau tinkamas. Mėsinių galvijų auginimas perspektyvus, jį remia valstybė. Tačiau tokių galvijų buvo palyginti mažai. Mėsinių galvijų auginimas atveria dar vieną galimybę ūkininkų ūkių perorientavimui siekiant su tokia savo produkcija išeiti į perspektyvias rinkas.

2007 m. rajone buvo auginamos 993 avys. Jų skaičių nuo 2005 m. sumažėjo 4,2 karto. Avininkystė - ES remiamas verslas. Taikant tiesiogines išmokas už ėriavedžių auginimą, jų skaičius turėtų žymiai padidėti. Avininkystė perspektyvi Kelmės rajonui. Daugiau kaip pusė rajono teritorijos priskirtos prie mažiau palankių ūkininkauti vietovių, didesnioji plotų dalis kalvota, dirvožemiai rūgštūs. Suregulius eksporto srautus, pravedus tinkamą agitaciją, atsivertų puikios galimybės plėtoti šią veiklą. Avininkystė, ožkininkystė, triušininkystė smulkiems ir vidutiniams ūkiams turėtų tapti aiškiai apibrėžtu prioritetu.

Kelmės rajono savivaldybė Šiaulių apskrityje gamina ir užima pirmą vietą pagal gyvulininkystės produktų gamybą. Rajone 100 ha žemės ūkio naudmenų 2006 metais pagaminta 728 šimtai kg pieno ir 101 šimtų kg gyvulių skerdienos.

Kelmės r. sav. gamtiniai ištekliai, sukaupia ilgametę patirtis, turėtų būti nukreipta gyvulininkystės produktų gamybos didinimui, panaudojant vietinę pašarų bazę. Gamybos apimčių augimas ir ypač pagamintos produkcijos perdirbimas savose kaimo įmonėse leistų iš esmės padidinti pridedamąją vertę ir kaimo žmonių pajamas.

3.2. Ekologinis ūkininkavimas

Viso Kelmės r. saugomų teritorijų plotas sudaro 11 proc. bendro rajono teritorijos ploto ir patenka į tarpą teritorijų, kurios gamtine specifika yra svarbios dėl kraštovaizdžio, tarptautinių vandenių ir bioįvairovės apsaugos. Todėl ūkininkai skatinami persiorientuoti į ekologinę žemdirbystę. Tikimasi, kad plėsis ekologinių ūkių plotai, mažės paviršinių ir gruntinių vandenių užterštumas, didės dirvos ir joje esančių gyvųjų organizmų apsauga, azoto trąšas pakeis organinės trąšos, biohumusas.

Ekologinis ūkininkavimas ES šalyse yra prioritetinė sritis. Nacionalinėje Lietuvos strategijoje taip pat numatyta iki 2010 m. pasiekti, kad 15 proc. visų žemės ūkio naudmenų sudarytų ekologiniai ūkiai.

Vis daugiau Kelmės rajono ūkininkų pasuka ekologiškų žemės ūkio produktų gamybos kryptimi. Kelmės rajone veikia 47 ekologiniai ūkininkai. Nors ir sunkiai, tačiau norinčių ekologiškai ūkininkauti ratas plečiasi.

Pagrindinė kliūtis stabdanti ekologinį ūkininkavimą yra dažna ekologinį ūkininkavimą reglamentuojančių normatyvinių dokumentų kaita, dažniausiai ne žemdirbių naudai. Ekologinis ūkininkavimas reikšmingas savo potencialiomis galimybėmis spręsti žemės ūkio produkcijos konkurencingumo, smulkių kaimo gyventojų užimtumo ir papildomų pajamų klausimus, veikti kaip prevencinė aplinkos apsaugos priemonė. Įvairių tipų ekologiniuose ūkiuose gerėja ūkio narių užimtumas, didėja jų pajamos. Tai turėtų skatinti gaminti daugiau ir platesnio asortimento ekologiškos žemės ūkio produkcijos, geriau tenkinti vartotojų poreikius, plėsti rinkas.

Tolesnę ekologinio ūkininkavimo plėtrą turėtų skatinti vartotojų švietimas, ūkininkų mokymas, šiuolaikinių technologijų gamyboje diegimas, asocijuotų struktūrų kūrimasis, efektyvus ekologiškų produktų perdirbimo ir rinkodaros organizavimas.

Ekologinio ūkininkavimo augimas priklausys nuo teikiamos valstybės paramos ir dydžio, augančio visuomenės susirūpinimo maisto saugumu, žemės ūkio paramos atskyrimo nuo gamybos ir didėjančio dėmesio aplinkos apsaugai. Labai svarbus ekologinio ūkininkavimo plėtros veiksnys – vidaus vartotojų rato kūrimas.

3.3. Alternatyvūs kaimo verslai

Kelmės rajonas turtingas durpių, statybinio žvyro, smėlio, molio. Rajone nėra stambių pramonės įmonių. Žemės ūkio produkciją perdirba ir maistą gamina UAB „Kelmės pieninė“, „Žemaira“, Stasio Tučkaus individuali įmonė ir Liudo Dajoro įmonė „Šaukėnų duona“. Medienos įmonės tokios kaip UAB „Smidrūnas“, UAB „Vėjovirpa“, UAB „Medžio konstrukcijos“ ruošia pjautinę medieną ir eksportuoja į ES šalis. Iš medienos atliekų UAB „Medvija“ gamina kurą - medžio drožles, o UAB „Tytuvėnų durpės“ gamina durpių trąšas bei briketus kurui, kuriuos taip pat eksportuoja į ES šalis.

Kai kurie ūkininkai užsiima alternatyviais žemės ūkio verslais. A. Kundrotas iš Girklių km., Užvenčio seniūnijos, bei A. Kmitas iš Pauliškių km. jau du metus augina mėsinius triušius, Z.

Balčiūnai iš Meškinės kaimo, dirbantys du hektarus žemės, augina stručius, kurių mėsa ir kiaušiniai turi paklausą Vilniuje.

S. Tadošaitis iš Budraičių užsiima prieskoninių daržovių auginimu, o Vaiguvo gyventojos L. Pauliukėnienė ir M. Aluzienė augina vaistažoles. V. Verpečinskas taip pat augina vaistažoles, net turi įsirengęs vaistažolių džiovinimui reikiamą džiovyklą, kurią jis turi vienintelis Kelmės rajone.

Daugelis rajono ūkininkų užsiima uogų auginimu. R. Milašius iš Pašiaušės augina net 10 ha juodųjų serbentų. Juoduosius serbentus taip pat augina kitas Pašiaušės miestelio gyventojas J. Šivickas, o iš Liolių - V. Lymantas. Dauguma jų susiduria su didžiausia problema - realizacija, jų užaugintas derlius net keletą metų prastovi šaldytuvuose užšaldytas. Aviečių auginimu užsiima B. Jokubauskienė iš Verpenos kaimo, o braškių auginimu ir J. Mikalauskienė iš Paliepšų.

Kelmės rajono savivaldybės kaime vyrauja tradiciniai Lietuvos kaimo vietovės verslai. Dominuoja prekybos maisto produktais įmonės, kurių KKPVVG teritorijoje yra 154 (12 lentelė), 23 įmonės užsiima mažmenine prekyba, 11 medžio apdirbimu. KKPVVG teritorijoje yra viena skerdykla, viena akmens apdirbimo, viena vaisvandenių gamybos, viena prekybos naftos produktais įmonės. Kelmės r. sav. lyginant su kitais rajonais mažai išplėtoti ne žemės ūkio verslai kaimo vietovėje.

KKPVVG rengdama Vietos plėtros 2008-2014 metų strategiją numatė priemones verslų skatinimui, kurios turėtų įtakoti įmonių modernizavimą, naujų kūrimą, o tuo pačiu prisidėti prie papildomų pajamų gavimo, naujų darbo vietų kūrimo ir gyvenimo sąlygų gerinimo.

12 lentelė. KKPVVG teritorijos verslai

Eil. Nr.	Ekonominė veikla	Įmonių skaičius	Dirbančiųjų skaičius
1.	Mažmeninė prekyba	23	54
2.	Viešasis maitinimas ir apgyvendinimas	7	38
3.	Medžio apdirbimas	11	66
4.	Autoservisas	4	38
5.	Prekyba maisto produktais	25	154

Šaltinis. Seniūnijų duomenys.

Dauguma kaimo žmonių, norinčių pradėti verslą ar jį išplėsti, susiduria su informacijos ir žinių stoka, todėl daugeliui jų yra būtinos specialistų konsultacijos, mokymai, seminarai, kurie suteiktų žinių verslo pradžios, planavimo, finansų tvarkymo, personalo valdymo ir kitais verslui aktualiais klausimais. Tai numatoma parengtos strategijos priemonėse ir KKPVVG veikloje.

Lietuvai tapus ES nare, žemės ūkiu užsiims žymiai mažesnė dalis kaimo gyventojų, todėl kaimo turizmo verslas ateityje galėtų padėti išspręsti nedarbo problemą kaime, įvairinti kaimo verslus, didinti kaimo žmonių pajamas.

Kelmės rajono teritorija pasižymi išskirtiniais gamtos paveldo ištekliais, kultūros objektais, švaria neužteršta gamta. Rajone yra 9 valstybiniai draustiniai: 3 kraštovaizdžio, 1 botanikos, 2 hidrografiniai, 1 geomorfologinis ir 2 telmologiniai. Į Kelmės rajoną įeina keturių regioninių parkų (Varnių, Dubysos, Kurtuvėnų, Tytuvėnų) teritorijos.

Krašte priskaičiuojama apie 10 parkų, kurie užima 57 ha bendro ploto. Žymiausias iš jų - Pagryžuvio parkas prie buvusio jėzuitų vienuolyno. Čia auga daugiau kaip 60 cm skersmens vakarinės tujos. Kelmės rajone daug gamtos valstybės saugomų gamtos paveldo objektų: 11 medžių, 3 akmenys, iš kurių didžiausias - Vileikių akmuo, savo dydžiu pranokstantis žinomą Puntuko akmenį. Savo unikalumu išsiskiria Svilės šaltiniai.

Neužteršta gamta, miškai, vandens telkiniai traukia pailsėti vietas ir išorės žmones, ir sudaro palankias sąlygas kaimo turizmo ir aptarnavimo verslų plėtrai. Visa tai sudaro prielaidas turizmo plėtrai KKPVVG teritorijoje.

Įvertinus turizmo konkurencinius pranašumus ir atsižvelgiant į Kelmės rajono specifinių turizmo produktų diferenciaciją ir turizmo išteklių specializaciją Šiaulių apskrityje išryškėja tokių prioritetinių turizmo rūšių plėtotė: *Kultūrinis - sakralinis turizmas, gamtinis turizmas, ekologinis - pažintinis, kaimo turizmas.*

Lietuvos kaimo turizmas - sparčiausiai besivystanti verslo šaka kaime. Vis sparčiau augantis kaimo turizmas tampa rimtų konkurentų kurortams bei viešbučiams ir gana pigia alternatyva poilsiautojams. Vis daugiau vietinių gyventojų renkasi ne viešbučius, o kitas apgyvendinimo įmones.

Kaimo turizmo paslaugos Lietuvoje per paskutinius 5 metus labai sparčiai vystosi. Kaimo turizmas darosi vis populiariesnis tarp vietinių Lietuvos gyventojų, triukšmingą pajūrį mieliai iškeičiančių į ramią kaimo sodybą.

Nors Kelmės rajonas turi išskirtines sąlygas kaimo turizmo vystymui, tačiau ši veiklos sritis labai silpnai išplėtotą. Kelmės raj. minėtą veiklą vysto tik aštuonios kaimo turizmo sodybos:

- Miego klinika (Raudsparnės k., Kukečių sen., Kelmės raj.). Čia siūloma pajodinėti žirgais, išsinuomoti motociklą, pažvejoti, pauogauti;
- „5 sezonas“ (Rėžalių k., Tytuvėnų apyl. sen., Kelmės raj.);
- Sedula (Tytuvėnų apyl. sen.). Teikiamos maitinimo, apgyvendinimo paslaugos, vandens pramogos;
- „Ąžuolų slėnis“ Kurtuvėnų regioniniame parke (Šaukėnų sen.);
- „Liucijos Pauliukėnienės sodyba“ (Vaiguvo sen.). Čia siūloma pramogauti žvejojant, grybaujant, uogaujant. Taip pat nuomojama 30 vietų salė;
- „Akmenuke“ (Kukečių seniūnija);

- Arvydo Juškio sodyba (Lupikų k., Kukečių sen., Kelmės raj.);

- A. Knyzelių malūnas (Užvenčio sen. Kelmės raj). Apgyvendinimo, maitinimo bei sveikatingumo paslaugos: treniruokliai, sauna, baseinas.

Kelmės rajonas turi turistinius maršrutus: „Lietuvos istorijos ir kultūros vėrinys“, dviračių trasa „Velo Hanza“, „Vidurio Lietuvos parkų žiedas“, „Žemaičių aukštumų žiedas“, „Padubysių kelias“, „Kelmės rajono vandens turizmo keliai“, „Baroko kelias“, „Maršrutas Dubysos upe“, „Literatūrinė Kelmė“, „Sakralinis turizmas“, „Istorijos pėdsakais. Dvarai“, „Archeologijos pėdsakais. Piliakalniai“, „Gamtos paminklai“.

LR vyriausybės 2007 08 08 patvirtintas nutarimas Nr. 842 „Dėl Jono Pauliaus II piligrimų kelio kūrimo ir jo objektų pritaikymo piligrimų ir turizmo reikmėms 2007-2013 m. programos patvirtinimo“. Programoje planuojama sudaryti būtinas sąlygas lankyti Jono Pauliaus II piligrimų kelio objektus, įrengiant Tytuvėnų regioninio parko viešąją infrastruktūrą, piligrimų tako, poilsio aikštelių ir lauko tualetų įrengimą ir kt. darbai. Atlikti Jono Pauliaus piligrimų kelio objektų statybos darbai į kuriuos patenka Tytuvėnų bažnyčios ir vienuolyno ansamblis

Įgyvendinus šią programą bus įrengta viešoji infrastruktūra, sudarytos būtinos sąlygos Jono Pauliaus II piligrimų kelio objektų lankymui, atlikti Jono Pauliaus II piligrimų kelio objektų tvarkybos, statybos, pritaikymo piligrimų ir turizmo reikmėms darbai, parengtos ir įgyvendintos rinkodaros ir informacijos priemonės, pristatančios Jono Pauliaus II piligrimų kelią ir jo objektus Lietuvos ir pasaulio visuomenei, užtikrintas sklandus Jono Pauliaus II piligrimų kelio funkcionavimas ir jo objektų saugumas.

Esantys turizmo maršrutai, jų plėtra, kaimo turizmo sodybos, kylant pragyvenimo lygiui turi pritraukti vietas ir užsienio turistų. Jų aptarnavimui būtina sukurti patrauklią infrastruktūrą, kuri patenkintų klientų poreikius. KKPVVG Vietos plėtros 2008-2014 metų strategijos priemonėse numatė remti tiek verslo plėtrą, įskaitant ir kaimo turizmą, tiek viešosios infrastruktūros gerinimo darbus. Minėtos priemonės turėtų padidinti kaimo gyventojų pajamas, pakelti jų gyvenimo lygį ir padaryti patrauklesnį Kelmės rajoną vietiniams gyventojams ir atvykstantiems turistams.

3.4. Miškų ūkis

Kelmės r. sav. miškai užima 16,8 proc. bendro žemės ūkio ploto ir turi didelę reikšmę rajono savivaldybėje ekonominei, socialinei veiklai ir pridėtinės vertės kūrimui. Kelmės r. sav. valstybinių miškų, medynų plotas 10179 ha, privačiose valdose jų plotas yra du kartus didesnis ir sudaro 20710 ha. Privačias valdas tvarko 4721 savininkas.

Valstybinių miškų plotą galima būtų padidinti apželdinant nenaudojamą laisvo valstybinio fondo žemės ūkio paskirties žemę. Valstybiniuose miškuose kasmet 2005-2010 m. galima paruošti 45200 kub.m likvidinės medienos, tame skaičiuje 40100 kub.m padarinės ir 5100 kub.m malkinės medienos. Medienos ruošos plėtros perspektyvos valstybiniame sektoriuje 2011-2030 m. nedidelės ir galės siekti tik 55300 kub.m likvido per metus.

Privačiuose miškuose kasmet 2005-2010 m. galima paruošti 48000 kub.m likvidinės medienos, tame skaičiuje 40000 kub.m padarinės medienos ir 8000 kub.m malkinės medienos. Medienos ruošos išplėtimo perspektyva didelė, nes kasmet 2011-2030 m. privačiame sektoriuje bus galima paruošti iki 838000 kub.m likvidinės medienos. Didelės miškingumo didinimo perspektyvos įveisiant miškus privačiose žemo našumo balo, žemės ūkio paskirties žemėse. Kasmet iki 2020 m., šiame sektoriuje galima būtų įveisti po 200-300 ha naujų miškų.

Naujų miškų įveisimas ir tinkama esamų priežiūra įgalins įvairinti kaimo verslus, mažinti darbų sezoniškumą, įdarbinti didesnę žmonių skaičių ir didinti pridėtinę vertę.

3.5. Ekonominio skatinimo priemonės

Kelmės rajono žemdirbiai aktyviai siekia ES paramos. Bene lengviausiai žemdirbius pasiekiančios pajamos yra visų rūšių tiesioginės išmokos (13 lentelė).

13 lentelė. Tiesioginės išmokos už žemės ūkio naudmenų ir pasėlių plotus

Apskritis	Rajonas	2006 m.		2007 m.	
		Išmokėta suma, mln. Lt	Išmokėta suma, %	Išmokėta suma, mln. Lt	Išmokėta suma, %
Šiaulių apskr.	Akmenės raj.	11,5	99,99	9,1	92,09
	Joniškio raj.	25,6	99,99	15,6	71,21

	Kelmės raj.	18,8	99,96	14,5	91,61
	Pakruojo raj.	25,6	100,00	9,9	67,61
	Radviliškio raj.	25,8	99,99	18,4	83,11
	Šiaulių raj.	22,3	99,99	8,2	48,48
	Šiaulių m.	-	-	8,9	100,00
	Viso:	107,5	99,97	66,3	91,03

Šaltinis: Nacionalinės mokėjimo agentūros duomenys

2007 m. Kelmės rajono žemdirbiams išmokėta virš 29,6 mln. Lt tiesioginių ir kompensacinių išmokų už žemės ūkio naudmenų ir pasėlių plotus. Pagal 2007 m. pateiktų deklaracijų skaičių Kelmės rajonas užima ketvirtą vietą respublikoje (5872 paraiškos). Tai rodo, kad vyrauja smulkūs ūkiai. Visas deklaruotas žemės ūkio naudmenų plotas užima 80537,11 ha.

Kelmės rajono žemdirbiai aktyviai dalyvauja ir kitose kaimo plėtros programose, kuriose numatomas rėmimas dėl ankstyvo pasitraukimo iš prekinės žemės ūkio gamybos, mažiau palankios ūkininkauti vietovės ir vietovės su aplinkosaugos apribojimais, agrarinės aplinkosaugos, žemės ūkio paskirties žemės apželdinimo mišku, pusiau natūrinių restruktūrizuojamų ūkių rėmimo, standartų laikymosi, techninės paramos.

Vietos ūkio efektyvumo didinimas, ES struktūrinių fondų paramos gavimo gebėjimai turėtų padidinti pridėamosios vertės kūrimą. Siekiant ugdyti smulkių gamybos vienetų užimtumo ir ekonominio gyvybingumo, skatinant pridėtinės vertės didinimą, su kiek įmanoma mažesnėmis sąnaudomis, prioritetai rajono žemės ūkio ir kaimo plėtros srityje turėtų tapti tai, kad palyginti mažas dirvožemio, vandens ir oro užterštumas, leidžia plėtoti ekologišką ir natūralių produktų gamybą. Kelmės rajonas turi lyginamųjų pranašumų gyvulininkystės produktų gamyboje, ypač palankios sąlygos plėtoti pieno, mėsos ūkius. Palankios klimato sąlygos verstis lauko daržininkyste bei daržovių, gėlių sėklininkyste, uogininkyste, vaistažolių auginimu. Mažiau palankiose ūkininkauti, kalvotose vietovėse tinka plėsti ir vystyti avininkystę, triušininkystę, užsiimti žąsų, kalakutų, putpelių auginimu.

4. KAIMO GYVENAMOSIOS TERITORIJOS SOCIALINĖ BŪKLĖ

4.1. Žmogiškieji ištekliai, užimtumas ir pajamos

Žmogiškieji ištekliai yra vienas iš svarbiausių ūkinės ir socialinės plėtros efektyvumą lemiančių elementų. Jų formavimas, reprodukcija, adaptavimas turi didelę reikšmę sprendžiant vietovės plėtros problemas. Žmogiškųjų išteklių sėkmingą reprodukciją žymia dalimi apsprendžia demografinė gyventojų sudėtis ir migraciniai pokyčiai. Paskutinių dviejų metų laikotarpiu ženklų pokyčių gyventojų struktūroje neįvyko. Labai nežymiai sumažėjo vaikų skaičius Vaiguvos, Pakražančio, Liolių seniūnijose, neženklius ir darbingo amžiaus žmonių pokyčiai. Kaimas apima ne vien žemės ūkio darbuotojų skaičių, bet ir darbuotojus kitose ekonominės veiklos srityse. Kaime gyvenančių darbingo amžiaus skaičius pagal seniūnijas parodytas 14 lentelėje ir jis sudaro 64,2 proc. visų rajono darbingo amžiaus žmonių skaičiaus.

14 lentelė. Kaimo gyventojų demografinė sudėtis

Seniūnijos	Darbingo amžiaus 2005m.	Darbingo amžiaus 2006m.	Pensinis amžiaus 2005 m.	Pensinis amžiaus 2006m.	Vaikai 2005m.	Vaikai 2006m.
Kelmės apylinkių	1879	1879	628	687	617	625
Vaiguvos	626	574	308	278	278	257
Šaukėnų	1504	1651	781	676	703	639
Užvenčio	2205	2165	1030	1007	824	849
Kražių	1791	1657	989	886	846	752
Pakražančio	1373	1331	681	747	746	605
Liolių	1648	1609	557	631	663	612
Tytuvėnų apylinkių	2154	2152	889	887	923	921
Tytuvėnų m.	1511	1497	848	837	416	421
Kukečių	715	700	851	885	451	463
Viso:	15406	15215	7562	7521	6467	6144

Šaltinis. Kelmės r. sav. duomenys.

Darbo jėgos ištekliai yra vienas iš svarbiausių ekonominę ir visuomeninę veiklą įtakančių veiksnių. Lyginant su išsivysčiusiomis ES valstybėmis, kuriose žemės ūkyje dirba tik 4-5 proc., Lietuvos žemės ūkyje dirba vidutiniškai apie 3 kartus daugiau darbuotojų, o Kelmės rajone sudaro net 34,3 proc. bendro rajono savivaldybės darbuotojų skaičiaus, tai sąlygoja žemas pramonės išvystymo lygis rajone ir vyraujantys žemės ūkio verslai. Visa tai sąlygojo kaimo žmonių

įsidarbinimo galimybės. 2005 01 01 Kelmės r. sav. kaimiškiosiose seniūnijose siekia net 2,7 tūkst. darbingų žmonių skaičiaus (15 lentelė). 2006-2007 m. dėl vidinės ir išorinės migracijos ir pokyčių darbo rinkoje bedarbių skaičius sumažėjo 37,4 proc., tačiau lieka aktuali moterų užimtumo problema. Bedarbystė labai skirtinga atskirose seniūnijose.

15 lentelė. Bedarbiai seniūnijose sausio mėn. 01 d.

Seniūnija	Bedarbių skaičius					
	2005		2006		2007	
	Viso	Moterų	Viso	Moterų	Viso	Moterų
Vaiguvos	88	43	58	22	65	27
Kukečių	138	75	102	59	104	67
Kelmės apyl.	284	129	185	89	168	81
Kražių	205	80	143	55	117	57
Liolių	189	91	116	56	107	59
Pakražančio	149	51	112	41	92	39
Tytuvėnų sen.	192	86	127	72	129	69
Užvenčio	174	60	106	38	96	45
Šaukėnų	138	57	104	45	80	35
Kelmės	840	392	607	331	538	296
Tytuvėnų apyl.	279	132	205	107	180	105
Viso:	2676	1196	1865	915	1676	880

Šaltinis. Kelmės darbo biržos duomenys.

2007 m. didžiausias nedirbančių proc. nuo darbingo amžiaus gyventojų buvo Kukečių seniūnijoje - 8,9, Vaiguvos - 8,7, tuo tarpu Užvenčio, Šaukėnų seniūnijose tik 4,1 proc. (16 lentelė).

16 lentelė. Nedirbančių proc. nuo darbingo amžiaus gyventojų sausio mėn. 01 d.

Seniūnija			
	2005	2006	2007
Vaiguvos	12,2	7,9	8,7
Kukečių	11,8	9	8,9
Kelmės apyl.	14,1	9,4	8,2
Kražių	9,9	6,6	5,9
Liolių	11,7	6,9	6,1
Pakražančio	9,8	7,7	5,8
Tytuvėnų sen.	10,9	7,6	7,4
Užvenčio	6,7	4,3	4,1
Šaukėnų	7,6	5,5	4,1
Kelmės	10,8	7,5	6,5
Tytuvėnų apyl.	11,4	8,6	7,4

Šaltinis. Kelmės darbo biržos duomenys.

Rengiant Vietos plėtros 2008-2014 metų strategiją KKPVVG numato priemones, kurios leistų nors dalinai išlyginti darbo jėgos panaudojimo galimybes atskirose Kelmės r. sav. kaimiškose teritorijose. Kelmės rajono kaimiškoji teritorija pasižymi gan dideliais ištekliais, kurie gali būti panaudojami plečiant ir įvairinant kaimo verslus, ir įtakoti pridėtinės vertės kūrimą, kaimo gyventojų gyvenimo sąlygų gerinimą.

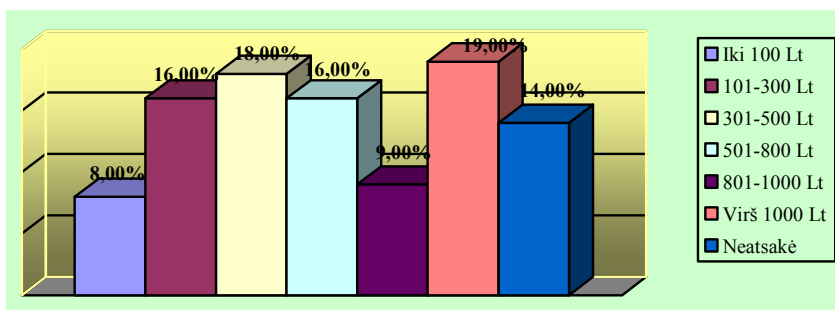
Žemas gamybos intensyvumo ir našumo lygis lėmė darbo užmokestį. Jis žemės ūkyje, medžioklėje ir miškininkystėje 2006 m. siekė 1139,00 Lt. Šiaulių apskrities tos pačios ekonominės veiklos darbuotojų vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis buvo tik 1008 Lt, t. y. 32,6 proc. mažesnis už šalies ūkio darbuotojų darbo užmokestį (17 lentelė). Nuo 2006 m. minėti rodikliai skaičiuojami tik šalies ir apskričių lygmenyje.

17 lentelė. Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis, Lt

Metai	Viso			Žemės ūkis, medžioklė, miškininkystė		
	Lietuvoje	Šiaulių apskrityje	Kelmės rajono savivaldybėje	Lietuvoje	Šiaulių apskrityje	Kelmės rajono savivaldybėje
2001	982	801	746	716	609	641
2002	1014	817	761	764	665	701
2003	1073	871	790	806	670	668
2006	1496	1239	n.d.	1139	1008	n.d.

Šaltinis: Statistikos departamento duomenys.

Kaip buvo nustatyta pagal statistinės informacijos duomenis, šiuos teiginius patvirtina ir anketinės apklausos duomenys. 8 proc. kaimo gyventojų vieno šeimos nario pajamos nesiekia 100 Lt, 16 proc. gyventojų svyruoja nuo 100-300 Lt, 16 proc. siekia iki 500 Lt. Didelė kaimo žmonių dalis balansuoja ties skurdo riba ir neturi galimybės patenkinti savo elementarių socialinių poreikių. Gaunamos pajamos vienam šeimos nariui parodytas 14 pav.

14 pav. Respondentų vidutinės pajamos vienam šeimos nariui per mėnesį, proc.

Šaltinis: Anketinės apklausos duomenys.

Pajamų šaltiniais respondentai nurodė darbo užmokestį, ūkio pajamas iš pieno, daržovių, vaistažolių, senatvės pensijos, kitų pašalpų, nuosavybės rentos. Didžiąją dalį kaimo gyventojų pajamų sudaro sava pagaminta natūrinė produkcija, gaunama piniginių pajamų suma yra labai maža ir nesudaro galimybių kaimo žmonėms tenkinti elementarių socialinių poreikių.

Nors Kelmės rajonas yra žemdirbiškos krypties, tačiau pajamos iš žemės ūkio sudaro tik 7,8 proc., didžiausią pajamų dalį sudaro pensijos ir įvairios pašalpos. Tokiu būdu rajone dominuoja didelė priklausomybė nuo pensijų, pašalpų, šeimos ar kitų asmenų paramos. Labai mažas pragyvenimo iš privataus verslo procentas. Šalies vidurkio nepasiekama ir pragyvenime iš darbo užmokesčio (skirtumas apie 43 proc.). Lietuvos rodiklius lenkia pragyvenimas iš žemės ūkio (64 proc.), pensijų (18 proc.), pašalpų ir stipendijų (27 proc.), šeimos ar kitų asmenų išlaikomi (7 proc.). Kelmės rajonas yra kaimiškasis, kuriame vyrauja žemės ūkio produkcijos gamyba (šeimos ūkiai), aptarnavimo sferos dirbantieji, smulkieji verslininkai, mažai išvystyta perdirbamoji pramonė.

Atsižvelgiant į tai, kinta ir vidutinės disponuojamos pajamos tenkančios vienam namų ūkio nariui.

Tyrimai rodo, kad dauguma kaimo gyventojų darbą tradiciniame žemės ūkyje derina su darbu kitose kaimo veiklose, plėtoja perspektyvias netradicines žemės ūkio veiklas (vaistažolių, daržovių auginimas, ekologinis ūkininkavimas). Šeimos narių pajamos smulkiuose ūkiuose yra didesnės, kai vienas ar daugiau ūkio narių turi nuolatinį samdomą darbą. Šiuose ūkiuose samdomo darbo pajamos sudaro 59 proc. visų ūkio gaunamų pajamų. Ūkiui mažėjant, gaunamų pajamų iš žemės ūkio veiklos dalis irgi mažėja. Samdomas darbas gerina kaimo gyventojų užimtumą ir garantuoja pastovias pinigines pajamas.

Ūkininkaujančių senyvas amžius turi neigiamos įtakos iniciatyvumui ir pasirengimui dirbti didėjančios konkurencijos sąlygomis. Tai patvirtina ir anketiniai apklausos duomenys, kurie rodo, kad pensinio amžiaus ūkininkaujantieji iš žemės ūkio naudmenų hektaro pelno gauna 20-22 proc. mažiau, negu 35-45 metų ūkininkai. Dauguma smulkiųjų ūkių savininkų, gaudami pensijas ir nedideles pajamas (dažniausiai subsidijų forma) iš ūkio, nejaučia socialinės grėsmės ir nemato poreikio didinti gamybos apimtį bei restruktūrizuoti ūkius. Atsiradę nauji rinkos santykiai turi įtakos ūkių plėtrai, ūkio narių užimtumui ir pajamoms.

Kelmės rajono gyventojai palyginus su Lietuvos vidurkiu yra 1,7 karto labiau priklausomi nuo pajamų iš žemės ūkio veikos. Geresnė situacija tuose ūkiuose, kur yra bent vienas narys turi nuolatinį darbą. Palyginus miesto ir kaimo gyventojų pajamas tenkančias vienam ūkio nariui per mėnesį, matyti, kad kaime gyvenančių, tačiau ne vien žemės ūkiu užsiimančių asmenų pajamos viršija vien tik iš ūkio besiverčiančių žemdirbių pajamas.

Žemės ūkio modernizavimas ir kaimo verslų diversifikavimas leistų pakeisti gaunamų pajamų struktūrą ir priklausomybę nuo samdomo darbo. Tai dar kartą rodo būtinybę didinti pridedamąją vertę, visų pirma žemės ūkio produktų gamyboje, jų perdirbime, miškininkystėje.

4.2. Socialinė parama

Kaip buvo minėta ankstesniuose skyriuose, kaimo gyventojų demografinė sudėtis, esanti bedarbystė, asocialių šeimų skaičius apsprendžia socialinės paramos gyventojams teikimo mastus.

Socialinė parama teikiama per pensijas, socialines pašalpas, įvairias kompensacijas. 2005 - 2006 m. socialinė parama kito skirtingai pagal atskiras vietas. Tytuvėnų apylinkių seniūnijoje ji padidėjo 21,5 proc., nežymiai padidėjo Tytuvėnų miesto, ženkliai sumažėjo Kražių seniūnijoje (18 lentelė).

18 lentelė. Kelmės rajono seniūnijų piniginė socialinė parama gyventojams

Seniūnijos	2005 m.		2006		2007	
	Šeimų sk.	Suma lt.	Šeimų sk.	Suma lt.	Šeimų sk.	Suma lt.
Vaiguvos	41	75436	37	82318	40	114993
Šaukėnų	96	155465	77	156573	73	199582
Užvenčio	77	123394	53	120158	57	157994
Kražių	95	203500	62	156300	65	200600
Pakražančio	75	150543	63	141408	89	291515
Liolių	78	113649	57	94092	40	82364
Tytuvėnų apylinkių	101	148790	94	180828	75	235055
Kukečių	57	106960	57	99133	51	150277
Kelmės apylinkių	98	142297	84	134831	68	140007
Tytuvėnų m.	57	65928	50	70004	43	82642
Viso:	775	1 285 962	634	1 235 645	601	1 655 029

Šaltinis. Kelmės r. sav. duomenys.

Socialinė parama teikiama I-II grupės invalidams, vaikams, darbingo amžiaus invalidams, su psichikos sutrikimais, su fizine negalia žmonėms ir kt. Paramos gavėjų skaičius pagal seniūnijas parodytas 9 priede. 2005-2006 m. invalidų skaičius Šaukėnų seniūnijoje padidėjo 19, 6 proc., Tytuvėnų apylinkės sen. - 9,5 proc., Tytuvėnų m. ir Liolių sen. invalidų skaičius nežymiai sumažėjo. Labai didelis gyventojų skaičius su fizine negalia yra Užvenčio ir Tytuvėnų apylinkių seniūnijose. Esama padėtis rodo, kad šioms tikslinėms grupėms turi būti planuojama parama teikiant įvairias kitas paslaugas.

Per tą patį laikotarpį kompensacijas už kietą kurą padidėjo 2,1 proc. Kelmės rajone socialinių pašalpų ir kompensacijų gavėjų skaičius mažėja, taip pat mažėja išlaidos šioms pašalpoms ir kompensacijoms. Įsigaliojus naujam įstatymui, pašalpos skiriamos atsižvelgiant į turimą turtą ir gaunamas pajamas. Dalis šeimų neteko teisės gauti pašalpų ir kompensacijų. Kaime gyvenantys žmonės gyvena nuosavuose namuose, šildosi malkomis. 2006 m. šeimų skaičius, gaunantis kompensacijas už kietą kurą sumažėjo ir dėl to, kad dalis kaimo žmonių nėra susitvarkę namų nuosavybės dokumentų, ir neteko teisės į kieto kuro kompensacijas (19 lentelė).

19 lentelė. Buto individualaus gyvenamojo namo šildymo kompensacijos

Seniūnijos	Šeimų skaičius			Išmokų suma		
	2005m.	2006m.	2007m.	2005m.	2006m.	2007m.
Kelmės apylinkių	30	24	28	6624	5366	6898
Vaiguvos	21	17	15	6098	7428	7376
Šaukėnų	34	24	20	7069	5498	5912
Užvenčio	29	20	25	7321	5563	7196
Kražių	33	30	31	11600	10600	12200
Pakražančio	21	22	23	7739	6069	7039
Liolių	28	16	18	5383	3848	4702
Tytuvėnų apylinkių	47	43	48	10872	17191	25313
Tytuvėnų m.	19	24	29	4139	6537	9314
Kukečių	4	4	8	665	806	2169
Viso:	266	224	245	67510	68906	88119

Šaltinis. Kelmės r. sav. duomenys.

Kelmės rajono socialinis skyrius be minėtų socialinės paramos rūšių teikia kaimo gyventojams paramą maisto talonais, paslaugas namuose ir kt. Jų apimtys išlieka keičiasi tik pagal atskiras jų rūšis, 2005-2006 m. sumažėjo parama maisto talonų gavusių žmonių skaičius, Kelmės apyl. daugiau kaip 2 kartus, Užvenčio – 3,5 karto. Padidėjo atskirose seniūnijose parama - kompensacinė technika. Teikiamų rūšių ir pasinaudojusių jomis žmonių skaičius parodytas 9 priede.

KKPVVG yra aktyviai įsijungusi į socialių šeimų, žmonių su negalia, vaiko teisių problemų sprendimą. Atlikus tyrimus paaiškėjo, kad socialinių paslaugų gavėjų skaičius didėja. Kaimiškose seniūnijose didėja globos pinigų mokėjimas vienišiams negalintiems savimi pasirūpinti asmenims. Nesugebantys savimi pasirūpinti yra patalpinami į stacionarias globos įstaigas, kadangi jiems reikalinga nuolatinė priežiūra ir parama.

Kaimiškose seniūnijose didėja socialinės rizikos šeimų skaičius. Kelmės apylinkių seniūnijoje 2005-2006 m. socialinės rizikos šeimų vaikų skaičius padidėjo 13,9 proc., Tytuvėnų apylinkių - 5,1 proc.(20 lentelė).

20 lentelė. Socialinės rizikos šeimų ir vaikų skaičius

Seniūnijos	Socialinės rizikos šeimos			Vaikų skaičius jose		
	2005m.	2006m.	2007m.	2005m.	2006m.	2007m.
Kelmės apylinkių	13	14	15	36	41	49
Vaiguvos	6	6	6	16	16	16
Šaukėnų	10	9	9	24	24	26
Užvenčio	16	16	16	53	52	52
Kražių	13	14	14	40	43	43
Pakražančio	6	6	7	20	20	23
Liolių	11	12	11	25	26	19
Tytuvėnų apylinkių	18	18	18	59	62	62
Tytuvėnų m.	8	8	8	29	24	17
Kukečių	6	5	4	18	16	11
Viso:	2112	2114	108	2325	2330	318

Šaltinis. Kelmės r. sav. duomenys.

Socialinės rizikos šeimų atsiradimą, jų skaičių lemia neefektyvi ūkio sistema, žemas pramonės išvystymo lygis, didelis žmonių skaičius gyvenantis kaime, aukštas bedarbystės lygis, nuolatinis girtavimas, nesugebėjimas savarankiškai tvarkyti šeimos gyvenimą. Iškilus pavojui vaiko gerovei, vaikai apgyvendinami globos įstaigose (21 lentelė).

21 lentelė. Vaikų apgyvendinimas globos įstaigose

Seniūnijos	Vaikų skaičius	
	2005m.	2006m.
Kelmės apylinkių	-	1
Vaiguvos	-	3
Šaukėnų	2	11
Užvenčio	3	-
Kražių	1	1
Pakražančio	-	-
Liolių	5	1
Tytuvėnų apylinkių	1	-
Tytuvėnų m.	2	1
Kukečių	-	-
Viso:	14	18

Šaltinis. Kelmės r. sav. duomenys.

Minėtose įstaigose 2005 m. gyveno 14, 2006 m. - 18 ir 2007 m. - 22 vaikai. Šių vaikų skaičius žymiai padidėjo, nes vaikai dažniausiai į šias institucijas patenka iš asocialių šeimų.

4.3. Sveikatos apsauga

Kelmės rajone yra 6 pirminio lygio asmens sveikatos priežiūros įstaigos: Kelmės r. PSPC, Kelmės r. BPGC, Tytuvėnų PSPC, Šaukėnų ambulatorija, Kelmės r. psichikos sveikatos centras ir privatus gyd. A.Jokšo šeimos sveikatos centras ir viena antrinio lygio - VšĮ Kelmės ligoninė. Be šių įstaigų rajone dar yra Šiaulių VCS Kelmės filialas ir VšĮ Šaukėnų psichiatrijos ligoninė, kurių steigėjas yra ne savivaldybės taryba, o sveikatos apsaugos ministerija ir apskrities viršininko administracija. Yra uždaryta Pagryžuvio tuberkuliozės ligoninė, jos darbuotojai neteko darbo, pablogėjo sunkios ligos gydymo sąlygos.

Kelmės rajone yra 27 medicinos punktai. Visi jie priklauso 4 viešosioms ir vienai privačiai pirminio lygio asmens sveikatos priežiūros įstaigoms. Daugiausiai punktų turi VšĮ Kelmės rajono pirminės sveikatos priežiūros centras: Maironių, Kukečių, Karklėnų, Butkiškės, Lupikų, Vaiguvos, Pakražančio, Pašilės, Stulgių, Vijurkų, Verpenos, Gailių, Žalpių.

Tytuvėnų pirminės sveikatos priežiūros centre yra 6 medicinos punktai: Budraičių, Pagryžuvio, Pašiausės, Mockaičių, Kiaunorių, Šedbarų.

Kelmės rajono bendrosios praktikos gydytojų centre yra 3 medicinos punktai: Šaltenių, Valpainių, Paprūdžių medicinos punktai.

VšĮ Šaukėnų ambulatorijai priklauso 2 medicinos punktai: Vidsodžio, Lykšelio.

Privačiame gyd. A.Jokšo šeimos sveikatos centre yra 3 medicinos punktai: Junkilų, Kolainių, Pašilėnų.

Medicinos punktuose darbuotojų slaugytojų darbo krūviai yra skirtingi (9 priedas). Visi medicinos punktai, išskyrus Lupikų, yra įrengti pritaikytose patalpose. Visi bendruomenės slaugytojai turi reikalingas jų darbui licencijas, didelę darbo patirtį. Dalis medicinos punktų šaltuoju metų laikotarpiu šildomi elektra, kai kuriuose nėra vandentiekio ir kanalizacijos, kai kurių patalpos neremontuotos keletą metų. Visuose punktuose yra biuro ir medicininių baldų, 1-2 šaldytuvai, svarstyklės naujagimiams ir suaugusiems, kraujospūdžio matavimo aparatai, ginekologinės kėdės ir pan.

Medicinos punktuose dirbantys slaugytojai iki pietų pacientus priiminėja darbo vietose (vidutiniškai priimama nuo 3 iki 10 pacientų), o po pietų - lanko namuose. Apsilankymų metu dažniausiai leidžiami vaistai, lankomi naujagimiai. Bendruomenės slaugytojai kasdien aplanko po 2- 10 šeimų. Į visus medicinos punktus mažiausiai kartą per mėnesį, o esant reikalui - ir dažniau atvyksta bendrosios praktikos gydytojai ir pediatrai. Vieninteliame medicinos punkte -Vaiguvoje - bendrosios praktikos gydytoja dirba pastoviai. Bendruomenės slaugytojai yra aprūpinti dviračiais, o

į tolimesnes vietas vyksta asmeniniu transportu arba padedami seniūnų. Mobiliojo ryšio telefonais yra aprūpinti nedaugelio medicinos punktų slaugytojai, kai kuriuose punktuose yra stacionarūs telefonai, dauguma slaugytojų naudoja tarnybiniais reikalams asmeninius mobiliojo ryšio telefonus.

Kaimuose esančiuose medicinos punktuose gyventojai gali nusipirkti būtiniausių nereceptinių vaistų, kosmetikos ir higienos priemonių. Daugiausiai nereceptinių vaistų parduodama Karklėnų, Šedbarų, Pakražančio ir Paprūdžių medicinos punktuose.

Įvertinus medicinos punktų nevienodą materialinę bazę, aprūpinimą medicinine įranga, biuro bei medicininių baldais, kas apsprendžia organizacinę paslaugų prieinamumą, buvo parengtas projektas „Kelmės rajono pirminės sveikatos priežiūros įstaigų modernizavimas“, kurį finansuos Europos Sąjunga. Dalis šio projekto lėšų skirta medicinos punktų materialiniam aprūpinimui ir patalpų remontui.

Rajono biudžeto lėšomis buvo finansuotos globos lovos Tytuvėnų ir Užvenčio slaugos ir palaikomojo gydymo ligoninėse, taip pat VŠĮ Šaukėnų psichiatrijos ligoninėje, Šaukėnų ambulatorijos remontui buvo skirta 30 tūkst. lt., Kelmės r. psichikos sveikatos centrui nupirkta automobilis, Kelmės r. BPGC baigtas įrengti liftas neįgaliesiems. Svarbiausias darbas-projekto „Kelmės rajono pirminio lygio asmens sveikatos priežiūros įstaigų restruktūrizavimas ir modernizavimas“ vykdymas. Šis projektas apima visas pirminio lygio asmens sveikatos priežiūros įstaigas, o jo sąmata - apie 3,5mln lt. Pagrindinės sveikatos priežiūros problemos:

- gydytojų trūkumas;
- neracionalus patalpų pasidalijimas tarp ligoninės ir PSPC;
- transporto trūkumas pirminėje grandyje (kaimų bendruomenių slaugytojai neturi transporto);
- nesibaigiančios reformos ir dėl sveikatos politikų neryžtingumo dešimtmetį besitęsiančios diskusijos dėl sveikatos priežiūros įstaigų priklausomybės, finansavimo ir pan.

4.4. Švietimo, kultūros plėtros perspektyvos

Mažėjant vaikų gimstamumui rajone, blogėja demografinė situacija. Kasmet į rajono mokyklas ateina mažiau pirmokų. Mažėja mokinių skaičius mokyklose. Paskutiniaisiais metais sumažėjo apie 200 mokinių. Dalis pagrindinių mokyklų dėl mažo mokinių skaičiaus antrojo ugdymo koncentre (jungtinės klasės) gali būti reorganizuotos į pradinio ugdymo skyrius. Yra tikimybė, kad nebus įdarbinti mokytojai, dirbę su 5-8-10 klasių mokiniais. Tiek rajono pagrindinėse, vidurinėse, gimnazijose vyksta mokinių mažėjimas. Lyginant 2005-2007 m. mokinių skaičius pagrindinėse ir vidurinėse mokyklose sumažėjo po 0,6 proc. (9 priede).

Todėl tuščias mokyklų patalpas galima bus panaudoti bendruomenių reikmėms tenkinti. Bendrojo lavinimo mokyklų tinklo pertvarka Kelmės rajone daugiau ar mažiau nuosekliai vyksta nuo 1998 metų. Rajono strateginiame plane 2004-2007 m. taip pat numatyti mokyklų tinklo pertvarkos etapai. Mokyklose, kuriose patalpų užpildomumas nesiekia 75 proc., jau neracionaliai panaudojamos lėšos. Mažėjant mokinių skaičiui, 2 vidurinės mokyklos reorganizuotos į pagrindines, 5 pagrindinės į pradines, 4 pradinės mokyklos uždarytos.

Sinchroniškai buvo kuriamos ugdymosi vietos priešmokyklinio amžiaus vaikams. Priešmokykliniame ugdyme jau dalyvauja apie 80 proc. vaikų, kuriems užtikrintos vienodos mokyklinio starto galimybės. Įsteigus Tytuvėnų jaunimo mokyklą ir Suaugusiųjų mokymo centrą, padidėjo pagrindinio ir vidurinio išsilavinimo prieinamumas iš bendrojo lavinimo sistemos iškritusiems vaikams bei sudarytos sąlygos tęsti mokymąsi suaugusiesiems pagal bendrojo lavinimo programas. Įsteigus 2 papildomo ugdymo įstaigų skyrius, padidėjo galimybės miesteliuose ir kaimuose gyvenantiems vaikams lavinti savo meninius ir sportinius gebėjimus.

Nuosekliai vykdant mokyklų tinklo pertvarką, buvo sprendžiami mokytojų įdarbinimo, kaime gyvenančių mokinių pavėžėjimo bei maitinimo klausimai, daugiau mokinių gauna šiltą maistą. Vykdant mokyklų reorganizacijas, atsirado galimybė skirti lėšų naujiems mokyklų langams ir mokykliniams suolams bei vidaus tualetams įrengti. Dalinai renovuotos 5 mokyklos, perkami kompiuteriai ir programinė įranga. Mokyklose įvesti socialinių pedagogų, specialiųjų pedagogų ir kt. specialistų etatai, įsteigta pedagoginė psichologinė tarnyba. Mokyklų tipų įvairovės kūrimas, pagalbos funkcijų plėtimas rajono mokyklose sudaro mokiniams vis didesnes galimybes įgyti jų asmenines galias atitinkantį išsilavinimą.

2005-2006 mokslo metų pradžioje buvo 3 lopšeliai-darželiai, 2 pradinės mokyklos, 2 darželiai-mokyklos, 1 gimnazija, 8 vidurinės, 15 pagrindinių, 1 jaunimo, 1 specialioji 1 suaugusiųjų, 1 meno, 1 sporto mokyklos.

2006 m. rugsėjo 1 d. rajone buvo uždarytas Užvenčio Šatrijos Raganos vidurinės mokyklos Minupių pradinio ugdymo skyrius, mokyklos pastatas perduotas Minupių bendruomenės poreikiams. Reorganizuota Vijurkų pradinė mokykla, pradinių klasių mokiniai perkelti į Elvyravos pagrindinę mokyklą, patalpos paliktos vaikų globos namams. Kražių ir Tytuvėnų vidurinės mokyklos akredituotos gimnazijomis.

2007 m. rugsėjo 1 d. uždaryti Pakražančio vidurinės mokyklos Žalpių pradinio ugdymo skyrius, kurio patalpos perduotos seniūnijai, Kražių gimnazijos Albinavos pradinio ugdymo skyrius, patalpos perduotos seniūnijai ir Maironių pagrindinės mokyklos Laugalio pradinio ugdymo skyrius, kurio patalpos perduotos kaimo bendruomenei bei Paprūdžių pagrindinė mokykla reorganizuota į „Aukuro“ vidurinės mokyklos pradinio ugdymo skyrių. Ramoniškio pagrindinė mokykla reorganizuota į aštuonmetę.

Šiuo metu veikia 3 lopšeliai-darželiai, 2 darželiai-mokyklos, 3 gimnazijos, 5 vidurinės, 14 pagrindinių, 1 pradinė, 1 jaunimo, 1 specialioji, 1 sporto, 1 meno mokyklos, 10 pradinio ugdymo skyrių, suaugusiųjų mokymo centras.

Palyginus su 2006-2007 m., mokinių skaičius 2007-2008 m. sumažėjo 405 mokiniais.

Savivaldybės mokyklose net 27 proc. privalomųjų mokomųjų dalykų pamokų veda mokytojai ne specialistai, kaimo mokyklose - net 53 proc. Trūksta specialiųjų pedagogų, psichologų, užsienio kalbos, chemijos, fizikos, informatikos mokytojų. Dėl neracionalaus mokinio krepšelio lėšų naudojimo nėra galimybės įvesti mokytojų padėjėjų etatų darbui su integruotais specialiu poreikiu mokiniais.

Vežiojami mokiniai gyvena toliau nei 3 km nuo mokyklos, tai sudaro 95 proc. nuo vežiojamų mokinių skaičiaus, Mokiniai vežiojami įvairiu transportu: mokykliniais autobusais (28 proc.), nuomojamu (9 proc.), visuomeniniu transportu (60 proc.), kai kuriuos mokinius vežioja tėvai. Pėsčiomis daugiau nei 3 km vaikšto 30 mokinių, daugiausia (12) mokinių Tytuvėnų vidurinėje mokykloje, nes mokykla neturi savo transporto, o vaikai gyvena atokiose vietovėse. Vežiojami mokiniai negali lankyti papildomo ugdymo užsiėmimų, nes, paprastai, jie renkasi tiek papildomo ugdymo užsiėmimų, kad galėtų parvažiuoti į namus.

Netvarkant savivaldybės mokyklų tinklo, neišvengiamai mažės mokinių skaičius visų kaimo mokyklų klasių komplektuose, dėl to 2007 m. išaugs mažakomplekčių mokyklų, kuriose mokiniai bus mokomi sujungtose klasėse, skaičius ir dar didesnė savivaldybės mokyklinio amžiaus vaikų dalis neturės sąlygų gauti kokybišką išsilavinimą: bus mokomi mokytojų ne specialistų, nepakaks lėšų vadovėliams, mokymo priemonėms pirkti, mokytojų gebėjimams tobulinti bei griūvantiems mokyklų pastatams išlaikyti. Vieno mokinio išlaikymo kaštai padidės 1,5 - 2 kartus.

Netvarkant mokyklų tinklo palaipsniui gali susidaryti situacija, kad reorganizacijas teks vykdyti per vienus metus, dėlto gali tecti iš karto atleisti daug mokytojų, kurie neturės galimybių įsidarbinti pagal profesiją (nebus persikvalifikavę, vienu metu reikės įdarbinti daug žmonių, reikės išleisti daug lėšų išieitinėms kompensacijoms), tai sukels nepageidaujamą socialinę įtampą. Dėl per mažo mokinių skaičiaus mokyklose nebus galima išlaikyti specialiųjų pedagogų, socialinių pedagogų, psichologų etatų. Visa tai neleis užtikrinti bendrojo išsilavinimo kokybės ir tinkamo vaikų parengimo mokytis ir dirbti sparčiai besikeičiančioje konkurencingoje visuomenė. Jei mokyklų tinklas nebus tvarkomas kasmet, kils pavojus, kad savivaldybė nesugebės užtikrinti tinkamo kaimo vaikų pavėžėjimo į mokyklas, nes pavežamų mokinių skaičius augs greičiau, nei bus galima juos laiku aprūpinti autobusais. Todėl bus didelis tėvų pasipriešinimas, nes jie nebus garantuoti savo vaikų saugumu kelyje.

Ir ateityje mokyklos išliks bendruomenių švietimo ir kultūros židiniais, kuriuose bus vykdoma švietėjiška bendruomenės veikla. Naudojantis mokyklų informacinių technologijų baze bus mokoma naudotis Internetu, mokoma kompiuterinio raštingumo. Jau dabar Šaltenių bei Elvyravos pagrindinėse mokyklose vyko kaimo bendruomenių mokymai naudotis informacinėmis technologijomis. Be mokyklų, minėtas paslaugas atlieka ir kaimo seniūnijose veikiančios bibliotekos. 2005-2006 m. jų skaičius nesikeitė, tačiau iki 2013 m. numatoma sumažinti viena biblioteka Kelmės sen., kadangi aplinkiniai gyventojai galės pasinaudoti Kelmės m. biblioteka (22 lentelė).

22 lentelė. Rajono Žemaitės viešosios bibliotekos ir jos filialai /kaimo bibliotekos

Eil. Nr.	Seniūnijos pavadinimas	Bibliotekų skaičius			Skaitytojų skaičius		Lankytojų skaičius		Internetinių skaityklų skaičius		
		2005	2006	2013	2005	2006	2005	2006	2005 iš viso	2006 iš viso	Iki 2013 iš viso
1.	Kukečių seniūnija	2	2	2	349	350	2316	2290	1	1	2
2.	Kelmės seniūnija	2	2	1	445	401	4779	4252	-	-	1
3.	Kražių seniūnija	5	5	3	1006	946	7956	7775	1	1	2
4.	Liolių seniūnija	3	3	3	709	720	7668	7989	1	1	3
5.	Pakražančio seniūnija	4	4	3	618	589	6289	7051	-	-	2
6.	Šaukėnų seniūnija	4	4	3	865	818	8953	8876	2	2	3
7.	Tytuvėnų seniūnija	4	4	4	945	936	10577	10579	1	1	4
8.	Užvenčio seniūnija	4	4	4	1276	1230	15173	13888	1	1	4

9.	Vaiguvos seniūnija	1	1	1	232	228	1326	1363	-	-	1
10.	Tytuvėnų m. seniūnija	1	1	1	1056	1053	13841	13596	1	1	1
11.	Kelmės m. Žemaitės viešoji biblioteka	1	1	1	2578	2444	27490	27802	1	1	2

Šaltinis. Kelmės r. sav. duomenys.

Teigiami poslinkiai atskirose seniūnijose įžvelgiami jų didėjančiam lankytojų skaičiui. Liolių sen. jis padidėjo 4, 2 proc., Pakražančio sen. – 12,1 proc. Tai rodo kaimo žmonių poreikį kultūrinio lygio ugdymui, norą tobulėti. Manoma, kad lankytojų skaičius padidėjo bibliotekose įrengus internetinės prieigos taškus, tačiau 2007 m. Kelmės, Pakražančio ir Vaiguvos sen. neturi Interneto. KKPVVG per įvairias priemones numato prioriteto tvarka remti kompiuterizavimą tiek bibliotekų, tiek bendruomenės namų.

Kelmės rajonas turtingas savo kultūriniu paveldu ir žymiais žmonėmis. Kelmės kraštas garsus savo tautodailininkais, literatais, liaudies dainininkais ir muzikantais. Kasmet rajono kultūros įstaigų organizuojamuose renginiuose apsilanko per 120 tūkst. lankytojų, iš kurių 37 tūkst. sudaro vaikai ir jaunimas.

Rajone veikia 133 meno mėgėjų kolektyvai, jungiantys per 1350 muzikantų, dainininkų, šokėjų. Iš jų 700 priklauso jaunajai kartai. Rajone yra per 70 tautodailininkų, kurie savo kūrinius demonstruoja įvairiose liaudies meno parodose. Etninės kultūros puoselėtojai kasmet (liepos mėn.) organizuoja etnomuzikavimo ir liaudies amatų kursus, kurių metu mokoma įvairių senųjų amatų ir grojimo senaisiais liaudies instrumentais, apeiginio giedojimo.

Kasmet organizuojami šie tradiciniai renginiai: liaudies meno šventė, Tytuvėnų vasaros festivalis, nacionalinė šventė „Linas“, grigališkojo choralo ir bažnyčios tradicijos studijų savaitė „Ad Fontes“, tarptautinis teatrų festivalis „Kelmės scena“, apskrities chorų šventė (kas antri metai), meno ir sporto šventė „Venta, Venta, Venta - tu žemaičiui šventa“, kaimo kapelų bei folkloro kolektyvų šventė „Graži mūsų šeimynėlė“, liaudiškos muzikos šventė „Stasinės“, romansų muzikos šventė „Rudens romansas“, vokalinės muzikos šventė „Daina - sielos sparnai“, humoro šventė „Vištos koja“ ir kiti.

Rajoną garsina mišrus choras „Cantio“, liaudiškos muzikos kapelos „Kelmynė“, „Venta“, „Meldai“, Šedbarų bei Pakražančio kultūros centro. Plačiai žinomi suaugusiųjų tautinių šokių kolektyvai „Putinėlis“, „Gludas“, „Patrepšėlis“, folkloro kolektyvai „Taduja“, „Ramočia“ (laimėjęs aukso paukštę), „Judlė“, „Knytuva“, liaudies kūrybos klubas „Medeinė“, Šaukėnų kultūros centro etnografinis ansamblis. Daug koncertuoja populiari muzikavimo grupė „Intriga“, žiūrovų pripažinimo sulaukė vokaliniai ansambliai „Vakarė“, „Sidabrinė gija“, „Anima“, Užvenčio kultūros

centro moterų vokalinis ansamblis. Profesionalių kūrinių atlikimu pasižymi moterų vokaliniai ansambliai „Darna“ (laimėjęs aukso paukštę), „Cantika“ bei Elvyravos pagrindinės mokyklos mokytojų kolektyvas. Rajone yra teikiamos Žemaitės ir R. Biržinytės literatūrinės premijos.

Veikia literatų klubas „Vieversys“, Tytuvėnų krašto literatų ir tautodailininkų klubas „Austėja“. Kasmet organizuojamos literatų šventės „Poezijos pavasarėlis“, „Poezija - tai kelias iš vienos širdies į kitą“.

2006 m. sumažėjo 6 meno mėgėjų kolektyvais todėl, kad keletas jaunų dainininkų išvyko iš rajono ir neliko mažų vokalinių ansamblių (tercetų, duetų).

Kaimo bendruomenės aktyviai telkia kaimo gyventojus kaimo tradicijų kūrimui, puoselėjimui, valstybinių, kalendorinių ir bendruomenės švenčių organizavimui. KKPVVG kultūrinius renginius tiesiogiai organizuoja Kelmės r. sav. kultūros centras, turintis filialus kaimiškiosiose vietovėse (9 priede).

Glaudžiai bendradarbiaujant kaimo bendruomenėms, kultūros, švietimo darbuotojams bus galima inicijuoti jaunų kaimo žmonių norą tobulėti, siekti žinių ir mokslo, priartinti jį prie Europos piliečio, gebančio mąstyti, planuoti, gyventi šiuolaikinėje aplinkoje, įkurti savo verslą kaime, pasinaudoti Europos Sąjungos teikiama parama.

4.5. Kriminogeninė situacija

Paskutinių metų laikotarpyje, aktuali tampa kaimo žmonių, ypač vyresnio amžiaus, saugumo užtikrinimo problema. Šalyje masiškai paplitę atokiuose vienkiemiuose kaimo žmonių užpuolimai, jų kankinimai ir žudymai, turto apiplėšimai. Kelmės r. sav. įvykdyti nusikaltimai, jų išaiškinimo procentas parodyti 23 lentelėje.

23 lentelė. Kriminogeniniai nusikaltimai Kelmės r. savivaldybėje

Metai	Užregistruota nusikaltimų	Neišaiškinta nusikaltimų	Išaiškinta nusikaltimų	Išaiškinamumo proc.	Padaryta nusikaltimų gatvėse	Nusikaltimus padarė nepilnamečiai	Nusikaltimus padarė neblaivūs asmenys
2000	494	189	286	60,2	9	59	78
2001	526	213	361	62,9	8	39	15
2002	452	181	281	61,5	17	32	108
2003	601	300	301	50,0	28	28	70
2004	529	279	250	47,3	34	36	40
2005 01-04	179	88	91	50,8	8	12	23

2006	365	-	196	53,7	15	19	45
2007	379	-	213	56,2	16	37	63

Šaltinis. Kelmės r. sav. policijos komisariato duomenys.

Siekiant užkirsti kelią nusikalstamumui rajono savivaldybėje numatoma įgyvendinti prevencines priemones mažinančias nusikalstamumą:

1. Rengti prevencines programas ir organizuoti jų vykdymą.
2. Organizuoti ir vykdyti visuomenės informavimo, švietėjiškus renginius bei akcijas.
3. Organizuoti individualiąją ir bendrąją vaikų nusikalstamumo analizę ir prevenciją.
4. Organizuoti tinkamą ir savalaikį kaimo vietovėse dirbančių policijos apylinkės inspektorių reagavimą į visus teisės pažeidimus.

Saugumo užtikrinimas kaime verslininkams sudarys galimybes didesnę dėmesį skirti verslo vystymui, o ne jo apsaugai, didins pasitikėjimą ir gerins bendrą ekonominę, socialinę situaciją kaime.

Apibendrinta statistinė ekonominė, socialinė informacija leidžia daryti sekančias išvadas, kurios atspindi visų Kelmės r. sav. kaimo gyventojų būklę:

1. ***Pragyvenimo šaltinių ir pajamų pasiskirstymo reikšmės rodo Kelmės rajono gyventojų silpną ekonominį savarankiškumą ir aktyvumą, nes pajamos iš darbo užmokesčio ir žemės ūkio veiklos sudaro tik apie 24 proc. gyventoj namų ūkio pajamų. Didelė priklausomybė nuo pensijų ir pašalpų, o taip pat nuo šeimos ar kitų asmenų išlaikymo.***
2. ***Kelmės rajono gyventojai lyginant su Lietuvos vidurkiu, yra labiau priklausomi nuo pajamų iš žemės ūkio veiklos. Vyrauja smulkūs natūriniai šeimos ūkiai.***
3. ***Geresnė padėtis tuose ūkiuose, kur bent vienas iš narių turi nuolatinį darbą, arba ūkininkai yra pensinio amžiaus ir gauna pensijas.***
4. ***Rajone mažai išvystytas smulkusis verslas ir alternatyvūs žemės ūkiui amatai.***
5. ***Rinką kaimo vietovėse sąlygoja:***
 - žymiai mažesnė negu miestų gyventojų perkamoji galia;
 - natūrinis namų biudžeto išlaidų pobūdis. Kaimo žmonės vartoja nemažai savo gamybos maisto produktų, patys pasigamina dalį inventoriaus, pasirūpina savo buitimi.
6. ***Kelmės rajono kaimiškų seniūnijų gyventojai yra labiau priklausomi nuo pensijų, pašalpų, kompensacijų, negu vidutiniškai šalyje.***
7. ***Socialinių stacionarių ir nestacionarių viešųjų paslaugų poreikis yra didesnis negu šiuo metu yra teikiamos paslaugos.***

8. Vienkiemiuose gyvenantys seni, vieniši žmonės yra nesaugūs, jiems trūksta socialinių paslaugų.

9. Socialinės rizikos šeimoms būtina skatinti savarankiško gyveno įgūdžius ir mažinti globos institucijose gyvenančių vaikų skaičių.

10. Kaime gyvenančių invalidų skaičius yra didelis, tačiau nėra jiems teikiamos reikiamos paslaugos, ne pritaikyta gyvenimo aplinka.

11. Kaimo verslų efektyvumo ir pridėamosios vertės didinimas turėtų didelę įtaką tiek Kelmės r. sav. kaimo vietovės ekonominiam augimui, tiek socialinės padėties gerinimui.

5. PAGRINDINIŲ KAIMO PLĖTROS PROBLEMŲ IR VIETOS GYVENTOJŲ POREIKIŲ IDENTIFIKAVIMAS

Kelmės rajono savivaldybės kaimiškasis rajonas pasižymi išskirtinėmis gamtos savybėmis, neužterštu oru, vandens telkiniais, kūrybingais, puoselėjančiais senas tradicijas kaimo žmonėmis, atskirų ūkinių subjektų ekonominiais pasiekimais. Kelmės r. sav. pagal gyvulininkystės produktų gamybą perskaičiuotų pienu užima pirmą vietą Šiaulių apskrityje, lenkdama garsius žemdirbiškus Joniškio, Pakruojo, Radviliškio rajonus. Kelmės r. sav. kaimiškoji teritorija turi didelius ir įvairius gamtos, kultūros paveldo ir žmogiškuosius išteklius, tačiau pagal bendrą ekonominę ir socialinę situaciją Kelmės r. sav. atsilieka pagal kitus labai svarbius ekonominius, socialinius rodiklius: bendro vidaus produkto gamyba vienam darbuotojui, bruto darbo užmokesčio lygį, socialinių paslaugų apimtis.

Kelmės rajone vyrauja smulkūs, nekonkurencingi, mažo investicinio pajėgumo ūkiai. Žemas kapitalizacijos lygis, trūksta modernios technikos, nepakankamai sparčiai diegiamos naujos technologijos, neišplėtoti inovacinė veikla, nestabilios maisto produktų rinkos, nestabili dažnai ūkininkavimui trukdanti žemės ūkio politika, nuolat besikeičianti teisinė ir ekonominė aplinka.

KKPVVG atlikta situacijos analizė susišaukia su institucijų, mokslininkų padarytomis išvadomis, rengiant Kelmės rajono bendrąjį planą. Nustatytas mažas Kelmės rajono kaimo gyventojų mokumas ir užimtumas. Gyvenamosios vietovės labai smulkios - net 86 proc. jų turi mažiau kaip 50 gyventojų. Tokia jų išdėstymo schema - neefektyvi. Šiuolaikinė pažanga ypač priklauso nuo gyventojų susitelkimo miestuose ir jų potencialo plėtros. Kelmės rajono miestuose gyvena 35,8 proc. žmonių, kai Lietuvos vidurkis - 66,7 proc. Kelmės rajone gyventojų tankis yra 2,2 karto mažesnis nei Lietuvoje. Kaimiškose vietovėse gyvena didesnė ekonomiškai ir socialiai neaktyvių žmonių dalis.

Nerimą kelia ir Kelmės rajono gyventojų išsilavinimas: aukštąjį turi 6,3 proc. (šalyje - 12,6), aukštesnįjį - 15 proc. (šalyje-19,4), vidurinį - 26,7 proc. (šalyje - 27,2). O pagrindinį bei pradinį išsilavinimą turinčiųjų gyvena daugiau nei kitose šalies savivaldybėse.

Tiesioginės užsienio investicijos vienam Kelmės rajono gyventojui per 2007 metus sudaro 339 Lt, Šiaulių apskrityje -1096 Lt, o šalyje - 8545 litus. Taigi užsienio investicijos yra 25 kartus mažesnės nei vidutiniškai Lietuvoje.

Rajonas mažai žinomas savo turistiniu potencialu. Silpnai išplėtoti turizmo infrastruktūra, maitinimo, pramogų, apgyvendinimo paslaugų kokybė ir kt. Visiškai neišnaudotas potencialas šioje srityje - kaimo turizmo verslo plėtotė ūkininkų sodybose. Atlikti tyrimai leidžia daryti išvadą, kad nepadidinus investicijų į kaimo gyvenamąją vietovę, neišplėtojus verslų, neužtikrinus spartaus

pridedamosios vertės augimo, Kelmės r. sav. kaimo gyvenamoji teritorija atsidurs dar sudėtingesnėje ekonominėje ir socialinėje situacijoje.

Tą patį patvirtino ir Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos atlikti tyrimai, pagal kuriuos sudarytas socialinių ir ekonominių skirtumų mažinimo planas. Kelmės rajono savivaldybė yra priskirta I tipo probleminėms teritorijoms. Didelės dalies gyventojų pajamose dominuoja socialinės išmokos, gyventojų perkamoji galia yra maža, aukštas nedarbo lygis, vyrauja natūrinis ūkis.

Strategija pradėta rengti išaiškinant gyventojų poreikius. Organizuojant apklausą buvo išskirtos tikslinės grupės, kurių socialinės ir ekonominės sąlygos turi didžiulę įtaką kaimo ateičiai, t.y. jaunimo stabilumui, parama neįgaliesiems, seniems žmonėms, verslininkams.

Norint sužinoti daugumos kaimo gyventojų nuomonę buvo išplatinta bendra anketa, kur apklausai buvo pasirinkta įvairių amžių, profesinių grupių ir socialinių sluoksnių žmonės.

Pagal bendrą anketą buvo apklausta 408 kaimo gyventojai iš visų seniūnijų. Iš jų moterų - 272, vyrų - 136. Amžius siekė 25-70 m. Tai 99 proc. lietuvių tautybės žmonės.

Pagal užsiėmimą: 29 proc. sudaro valstybės tarnautojai, 20 proc. - ūkininkai, 12 proc. - namų šeimininkės, 9 proc. - privataus sektoriaus darbuotojai, 9 proc. - pensininkai, 4 proc. - ūkininkai darbdaviai, 3 proc. - kitų paslaugų darbdaviai kaimo vietovėje, 1 proc. - bedarbiai. Apklaustųjų struktūra apima visose veiklos srityse dirbančius ir įvairių amžių turinčius žmones, jų vertimai ir siūlymai atspindi visos kaimo gyvenamosios vietovės aktualijas

Pagal išsilavinimą 39,7 proc. sudaro turintys spec. vidurinį, 22 proc. - vidurinį išsilavinimą. Nebaigtą vidurinį išsilavinimą turi 16 proc., aukštąjį - 14,5 proc. apklaustųjų. Pusė iš jų norėtų tęsti mokslus, persikvalifikuoti. Kvalifikaciją norėtų kelti kompiuterinio raštingumo, konkrečios specialybės, užsienio kalbų srityse. Dauguma norėtų įsigyti verslumo žinių.

Ketvirtadalis apklaustųjų turi nuosavus namus, būsto patogumus. Į klausimą, kas turi didžiausios įtakos pridėtinės vertės kūrimui ir gyvenimo kokybei, dauguma išvardijo pajamas ir materialinę padėtį.

Gyvenimo kokybės gerinimą ir verslo skatinimą pagal svarbą, respondentai išskyrė sekančius veiksniai:

- sudaryti sąlygas verslui;
- kurti naujas darbo vietas;
- spręsti jaunimo užimtumo problemas;
- gerinti ekologinę padėtį;
- gerinti kultūrinio gyvenimo sąlygas;
- skatinti smulkių ūkių kooperavimąsi;

- kelti žmonių kvalifikaciją;

- įvesti internetinį ryšį.

70 proc. respondentų pritarė sveikos aplinkos atkūrimo plėtrai, kuriant aplinką tausojančius verslus kaime. 54 proc. apklaustųjų ketina artimiausiu metu savo chemizuotą ūkį perorientuoti į ekologinį, nes mato ekologinio maisto teigiamą poveikį sveikatai. 60 proc. respondentų pritaria vietos veiklos grupės siūlymui mažiems ūkio vienetams kooperotis pagal turimą ar planuojamą verslą. 50 proc. respondentų siūlo steigti pieno ir jo produktų gamybai ir realizavimui, 25 proc. - mėsos gamybai, 25 proc. - daržovių auginimo, perdirbimo ir realizavimo kooperatyvus.

Rengiant bandomąją integruotą strategiją, asociacijos jaunimo atstovai organizavo anketinę apklausą „Anketa profesijos siekiančiam jaunimui“, kurios tikslas - išsiaiškinti kaimo jaunimo poreikius, galimybes, siekius ir jų pagrindu organizuoti jaunimui reikalingą veiklą.

Buvo apklausta 70 Kelmės rajono kaimo jaunuolių, gyvenančių Kražių, Pakražančio, Šaukėnų, Kelmės, Kukečių, Tytuvėnų apylinkių, Užvenčio, Vaiguvos ir Liolių seniūnijose, kurie mokosi Kelmės profesinio rengimo centro Tytuvėnų skyriuje. Apklaustųjų amžius nuo 16 iki 25 m.

Jaunuoliai gyvena pas tėvus, kurie ūkininkauja mažuose ūkiuose nuo 1 iki 30 ha, vidurkis siekia 5,2 ha. 98 proc. šeimų žemę dirba patys, 2 proc. - nuomoja. Ūkiuose vyrauja daržininkystės, pienininkystės, galvijininkystės, augalininkystės produktų gamyba.

43,4 proc. užaugintos produkcijos yra sunaudojama šeimos reikmėms, 28,1 proc. - ūkio reikmėms (pvz.: galvijų auginimui), 28,5 proc. produkcijos parduodama. 57 proc. produkciją parduoda supirkėjams, 22 proc. - turguje, 8 proc. - kaimynams, 2 proc. - turi savo produkcijos prekybos taškus, 1 proc. - pristato į parduotuves pagal sutartis.

Jaunuolių tėvai turi ir kitų pajamų šaltinių: 51 proc. - gauna darbo užmokestį valstybinėse, privačiose įmonėse, 17 proc. - gauna pensijas, 14 proc. - valstybės pašalpas, 11 proc. - dirba atsiktinius samdomus darbus, 3 proc. visai neturi kito pajamų šaltinio. 93 proc. 2004 m. gavo tiesiogines išmokas.

Jaunuoliai, įvertino tėvų ir savo gyvenimo kaime privalumus bei trūkumus. Didelė dalis jų, t.y. 50 proc. planuoja išvykti dirbti į užsienį, tačiau pusė jų planuoja sugrįžti ir kurti savo verslą kaime. 25 proc. ketina palikti kaimą ir išvažiuoti gyventi ir dirbti į miestą. 25 proc. žada gyventi su tėvais (arba įsikurti šalia jų). Dalis jų planuoja užsiimti tradicine žemdirbyste, dalis - netradiciniais verslais.

83 proc. jaunuolių turi žinių apie ekologinę žemdirbystę ir pritaria ekologinių ūkių plėtrai Kelmės rajone, kooperatyvų steigimui. 80 proc. jų norėtų daugiau įgyti žinių apie kooperaciją. Dalis jų yra jau svarstę su tėvais, kaimynais kooperavimosi klausimą, nes jaunuoliai mato tame savo ir kaimo perspektyvą.

Jaunuoliai išvardijo savo idėjas, svajones: 27 jų nori tobulinti savo įgūdžius ES ūkininkų ūkiuose, 24 - įgyti patrauklią specialybę, 15 - nori gauti gerai apmokamą darbą, 4 - su tėvais vystyti kaimo turizmą.

Socialinių paslaugų seniems žmonėms kaime poreikių tyrimui buvo pasirinkti Kelmės rajono įvairių seniūnijų gyventojai nuo 57 iki 95 metų amžiaus. Tyrimo dalyviai pasirinkti ne atsitiktinai, kadangi tai pagyvenę žmonės, kuriems, galimas dalykas, reikalingos socialinės paslaugos į namus. Tyrimu siekta išsiaiškinti esamą socialinių paslaugų teikimo situaciją Kelmės rajone, išanalizuoti ar socialinės paslaugos namuose yra perspektyvi ir laukiama paslauga kaimo žmonių tarpe, kuri suteiktų asmeniui galimybę verstis visaverčiu bendruomenės nariu.

Tyrimui buvo pasirinktos aštuonios Kelmės rajono seniūnijos, tai Kelmės apylinkių, Pakražančio, Tytuvėnų, Šaukėnų, Liolių, Kukečių, Vaiguvos, Kražių.

Siekiant tyrimo tikslų buvo sudaryta apklausos anketa ir apklausta 90 respondentų nuo 57 iki 95 metų amžiaus. Analizuojant dabartinę šeimyninę respondentų padėtį, didžiausia dalis (59 proc.) respondentų šiuo metu yra našliai, 14,4 proc. apklaustųjų vedę, 21,1proc. respondentų nevedę, 4,4 proc. - išsituokę, o 1,1 proc. - gyvena kaip partneriai. 77,3 proc. našlių sudaro moterys, o likusią dalį - vyrai, 61,5 proc. vedusių respondentų taip pat sudaro moterys, o 38,5 proc. vyrai.

Didžioji dalis respondentų gimė ir praleido vaikystę tame pačiame Kelmės rajone arba aplinkiniuose Raseinių, Mažeikių, Radviliškio rajonuose. Vidutiniškai respondentai gimtosiose vietose praleido 25 metus. Į šį kaimą didžioji dalis apklaustųjų atvyko iš savo gimtųjų vietų ir minėtose seniūnijose gyvena vidutiniškai 40 metų.

Svarbiausi įvykiai, įvykę per pastaruosius 5 metus buvo minimi įvairūs. Apie 27 proc. apklaustųjų mini liūdnius savo gyvenimo įvykius: įvairias ligas, tokias kaip „dažni priepuoliai, gydytojai pripažino astmą“, „suprastėjo sveikata“, „buvo širdies infarktas, vos pasveikau“. Apie 30 proc. respondentų mini palaidoję vieną ar kelis artimus žmones: vyrą, žmoną ar seserį.

Apibendrinat galima teigti, kad didžioji dalis apklaustųjų yra vidutinio ar pagyvenusio amžiaus žmonės. Didžiąją dalį jų sudaro moterys ir tai patvirtina Lietuvos statistikos departamento pateiktas tyrimo išvadas, kad numatoma gyvenimo trukmė Lietuvoje 2003 m. vyrų - 66,3 metai., moterų - 77,5 metai. Kaip matome iš tyrimo rezultatų apklaustieji visą gyvenimą praleido šiame rajone. Didžioji dauguma respondentų skundžiasi įvykusiomis nelaimėmis ir ligomis, todėl manytina, kad respondentų gyvenimas kaime yra tikrai pakankamai sudėtingas ir reikalaujantis socialinės paramos.

Tiriant respondentų finansinę situaciją, 85,5 proc. respondentų atsakė, kad pagrindinis pajamų šaltinis - senatvės pensija, o 14,5 proc. atsakiusiųjų paminėjo invalidumo pašalpą. Dalis

respondentų prie tų pačių atsakymų dar parašė, kad pragyvena ir iš asmeninio ūkio bei našlės pensijos.

Buvo klausama respondentų apie jų konkrečią gaunamą sumą. Rezultatai parodė, kad respondentai, kurių pagrindinis pajamų šaltinis yra senatvės pensija, vidutiniškai gauna per mėnesį apie 300 Lt, o respondentai, kurių pragyvenimo šaltinis invalidumo pašalpa, turi tenkintis vidutiniškai 200 Lt. 7,1 proc. respondentų teigia, jog jų finansinė situacija yra labai bloga, 33,3 proc. atsakiusių į šį klausimą mano, jog jų situacija yra bloga. 55,5 proc. apklaustųjų nesiskundžia savo finansine situacija ir mano, kad ji vidutinė, o 4,1 proc. respondentų teigia, kad jų padėtis yra gera.

Apibendrinant atsakymus apie bendrą finansinę respondentų situaciją, galima teigti, kad didžiosios dalies respondentų pagrindinis pragyvenimo šaltinis yra senatvės pensija arba invalidumo pašalpa, kurių vidurkis siekia apie 300 litų. Keletas respondentų teigė gaunantys našlių pensijas, arba papildomas pajamas iš ūkio, tačiau visumoje matyti, kad senatvės pensija ar invalidumo pašalpa leidžia, kaip teigė pusė apklaustųjų, vidutiniškai iš jų pragyventi.

Kaip teigiama Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos parengtoje Socialinės apsaugos ir užimtumo strategijoje, per šešerius metus labiausiai išaugo visų pensininkų disponuojamos pajamos - net 38 proc. (realios pajamos - 19 proc.). Tai susiję su padidėjusia senatvės pensija. Vidutinė senatvės pensija (nedarbingo pensininko) per ketverius metus padidėjo 62,4 proc., o išaugus vartojimo prekių ir paslaugų kainoms, žemdirbių pajamos realiai sumažėjo 17 proc.

KKPVVG, glaudžiai bendradarbiaudama su rajono savivaldybės administracijos socialinės paramos skyriumi, atliko neįgaliųjų poreikio analizę, išplatindami anketą. Anketavimas buvo vykdomas visose rajono seniūnijose, apklausoje dalyvavo 201 kaimo gyventojas. Apklaustųjų amžius nuo 26 iki 53 metų. Pagal lytį pasiskirstę taip: 92 moterys ir 109 vyrai. Didžioji dalis, t.y. 134 apklaustieji turi vidurinę išsilavinimą, 44 - aukštesnįjį, 20 - pradinį ir tik 3 įgiję aukštąjį.

80 proc. turi II, 20 proc. - I neįgalumo grupes. Iki invalidumo 65 respondentai dirbo prekybos srityje, 18 - aptarnavimo srityje, 11 - mokytojais, 7 - tolimojo plaukiojimo jūrininkais. Šiuo metu 63 proc. iš jų dirba (ūkininkauja, dirba pagal specialybę, užsiima rankdarbiais), 37 proc. niekur nedirba. 55 proc. apklaustųjų norėtų mokytis naujų užsiėmimų: audimo, metalinių daiktų gamybos, sausų puokščių darymo, medinių dirbinių drožimo, mezgimo, nėrimo, siuvinėjimo, akmens pjaustymo, tašymo, uogų auginimo, naminių paukščių, švelniakailių žvėrelių auginimo, kompiuterinio raštingumo. 50 proc. apklaustųjų norėtų įsidarbinti.

Respondentai įvertinę esamą jų situaciją pateikė pasiūlymus jų problemų sprendimui:

- kurti darbo vietas - 65 proc.,
- didinti invalidumo pensiją - 25 proc.,

- didinti darbo užmokestį dirbantiems - 10 proc.

Kaimo verslai yra pagrindinis veiksnys, galintis plėsti pridėtinės vertės gamybą, kurti darbo vietas, arba pačiam užsiimti verslu ir gauti grynąsias pajamas.

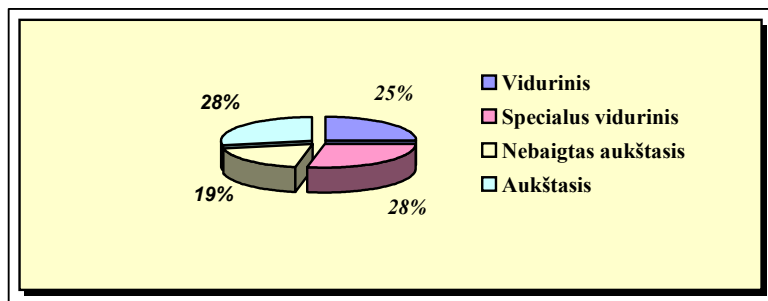
Norint įvertinti verslo plėtros galimybes kaime buvo apklausta 20 kaimo verslininkų, iš kurių: 13 - individualių įmonių savininkai, 4 - uždarytųjų akcinių bendrovių, 2 - žemės ūkio bendrovių, 1 - kooperatyvo. 11 iš jų - vidutinė įmonė, 5 mikroįmonės, 4 smulkios įmonės. 4 iš jų verčiasi prekyba, 3 - paslaugų įmonės, o po vieną iš jų yra metalo apdirbimo, miltų gamybos, elektros montavimo darbų, langų gamybos ir montavimo, duonos, pyrago gamybos, kiaulininkystės ūkis, daržovių auginimas ir perdirbimas, baldų gamybos, autoserviso, biokuro gamybos, paukštininkystės ūkis, degalinė.

Apklaustųjų struktūra apima visas pagrindines kaimo verslų rūšis ir atspindi kaimo verslų problematiką. Iš apklaustųjų 9 patenkinamai vertina savo verslo sąlygas, 5 - gerai, 5 - blogai, 1 - labai blogai. Tokiu būdu 30 proc. verslininkų verslo sąlygas vertina blogomis. Tai įpareigoja valdžios atstovus ir pačius verslininkus ieškoti būdų verslo sąlygų gerinimui. Tai galėtų būti ir mokesčių lengvatiniai kreditai pradedantiems verslą, ilgalaikės nuomos pagrindu perduodant žemę ir kita. Apklaustieji verslo sėkmę mato naujų technologijų diegime ir darbuotojų kvalifikacijos augimu. Tarp verslo trukdžių įvardija:

- mažą gyventojų perkamąją galią;
- didelius mokesčius.

8 iš jų numato diegti naujas technologijas ir plėsti veiklą, 7 - sparčiai didinti veiklos apimtis ir kurti naujas darbo vietas. Verslo plėtros šaltinius investicijoms numato: 10 - nuosavas lėšas, 13 - paskolas, 2 - paramą iš struktūrinių fondų.

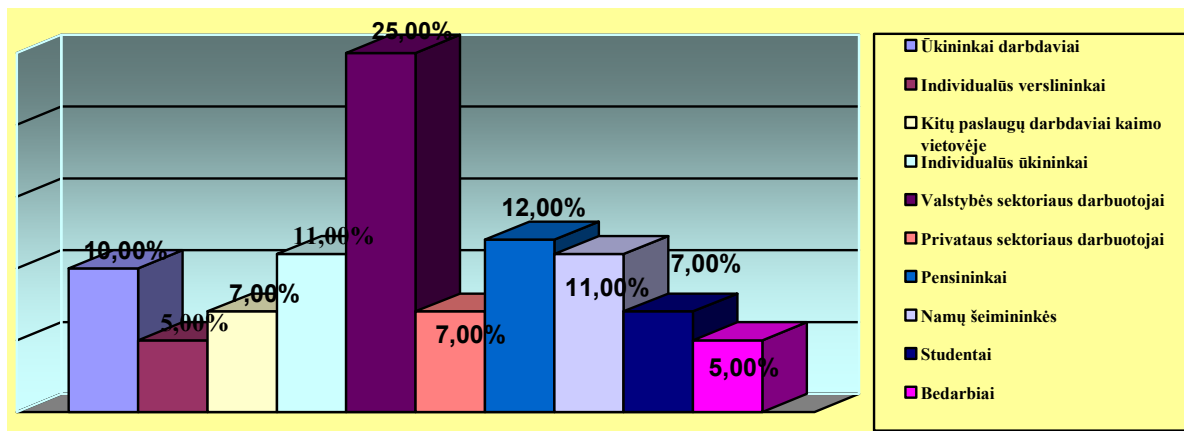
Rengiant Vietos plėtros 2008-2014 metų strategiją buvo atlikti papildomi anketiniai tyrimai, turint tikslą nustatyti kokie pokyčiai gyventojų vertinimo skalėje įvyko per 2007 m. Apklausoje dalyvavo virš 100 kaimo gyventojų, iš kurių 79 proc. sudarė moterys, 21 - vyrai. Pagal išsilavinimą respondentai parodyti 15 pav.

15 pav. Respondentų išsilavinimas, proc.

Šaltinis: Anketinės apklausos duomenys.

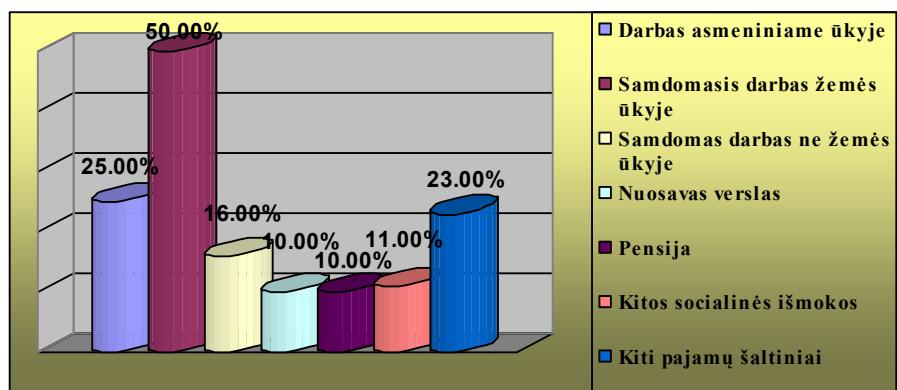
Respondentų tarpe buvo visų profesinių grupių atstovai (16 pav.). Didžiausią dalį sudarė valstybinio sektoriaus darbuotojai.

16 pav. Respondentų užsiėmimas, proc.

Šaltinis: Anketinės apklausos duomenys.

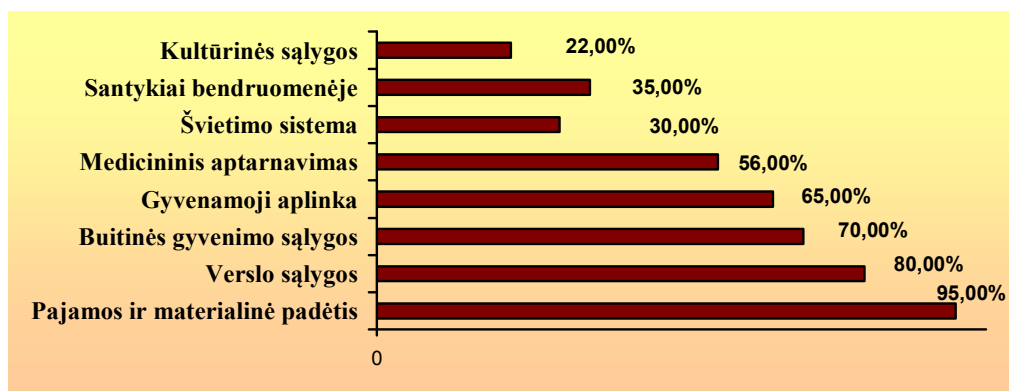
50 proc. respondentų pajamų šaltiniai yra samdomas darbas žemės ūkyje, darbas asmeniniame ūkyje, kas rodo kaimo gyventojų priklausomybę nuo žemės ūkio (17 pav.).

17 pav. Respondentų pajamų šaltiniai, proc.

Šaltinis: Anketinės apklausos duomenys.

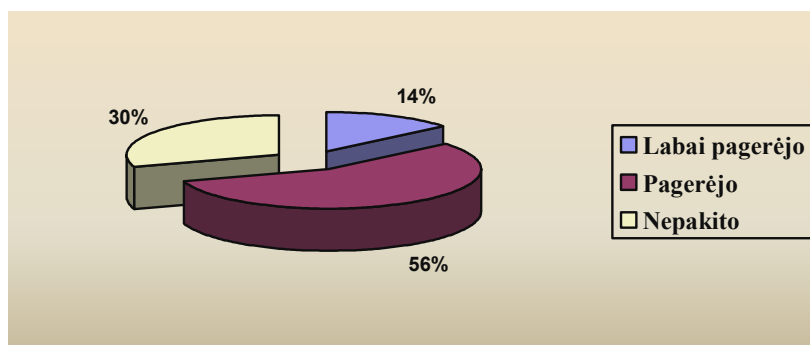
Didžiausią įtaką respondentų gyvenimo kokybei turi pajamos ir materialinė padėtis, verslo, buitinės sąlygos, gyvenamoji aplinka, švietimo, medicinos paslaugų kokybė bei santykiai bendruomenėje, kultūrinis gyvenimas (18 pav.).

18 pav. Didžiausią įtaką respondentų gyvenimo kokybei turėjo, proc.

Šaltinis: Anketinės apklausos duomenys.

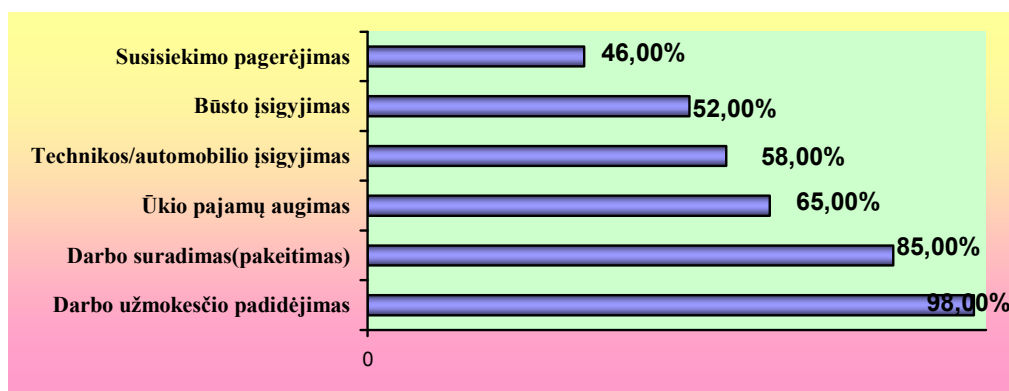
Tyrimo tikslas buvo nustatyti ar pagerėjo kaimo gyventojų kokybė per paskutinius metus (19 pav.). 56 proc. respondentų pripažino, kad jų gyvenimo kokybė pagerėjo, 14 proc. labai pagerėjo ir 30 proc. įvertino, kad jų gyvenimo sąlygos nepakito, tačiau tyrimai buvo atlikti prieš infliacijos pradžią ir kainų šuolį. Dabartiniu metu gyventojų vertinimai būtų kitokie.

19 pav. Didžiausią įtaką respondentų gyvenimo kokybei turėjo, proc.

Šaltinis: Anketinės apklausos duomenys.

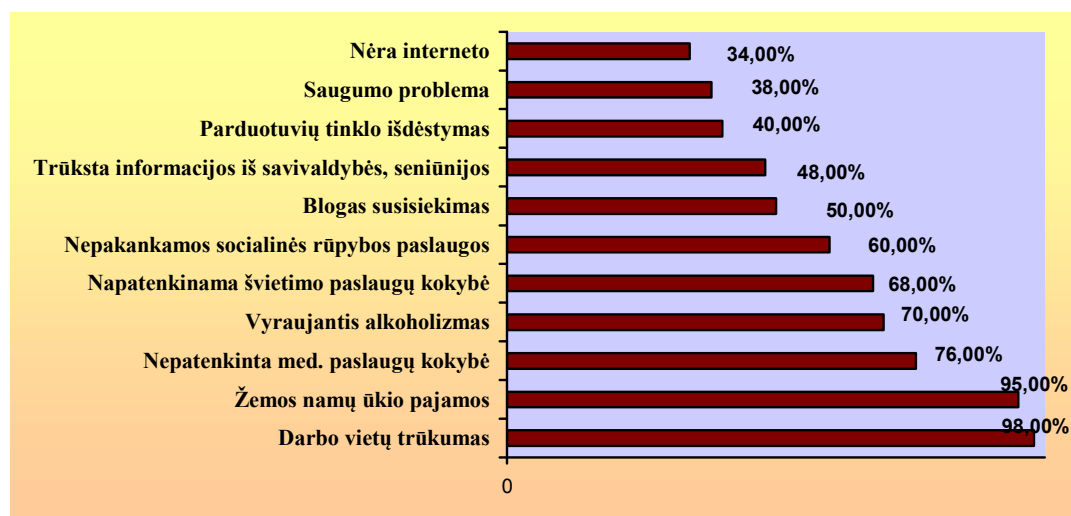
Įvertinat gyvenimo pagerėjimo sąlygas pirmenybę kaimo gyventojai teikė darbo užmokesčio padidėjimui, darbo suradimui, ūkio pajamų augimui ir kt. (20 pav.).

20 pav. Pagerėjimo priežastys, proc.

Šaltinis: Anketinės apklausos duomenys.

Tačiau respondentai tuo pačiu nurodė problemas, kurios tiesiogiai įtakoja jų gyvenimo sąlygas ir kurios artimiausiu metu turėtų būti sprendžiamos. Lieka aktuali darbo vietų kūrimo, namų ūkio pajamų didinimo, darbo sąlygų gerinimo ir kt. problemos (21 pav.).

21 pav. Problemos, kurias reikia spręsti jau dabar gerinant gyvenimo kokybę

Šaltinis: Anketinės apklausos duomenys.

Didėjant bendruomeniškumui kaimo žmonės kritiškiau vertina ir nori gerinti padėtį visuomeninėje aplinkoje, t.y. kovą su alkoholizmu, informacijos stoką, švietimo, socialinės rūpybos paslaugų geresnės kokybės užtikrinimą.

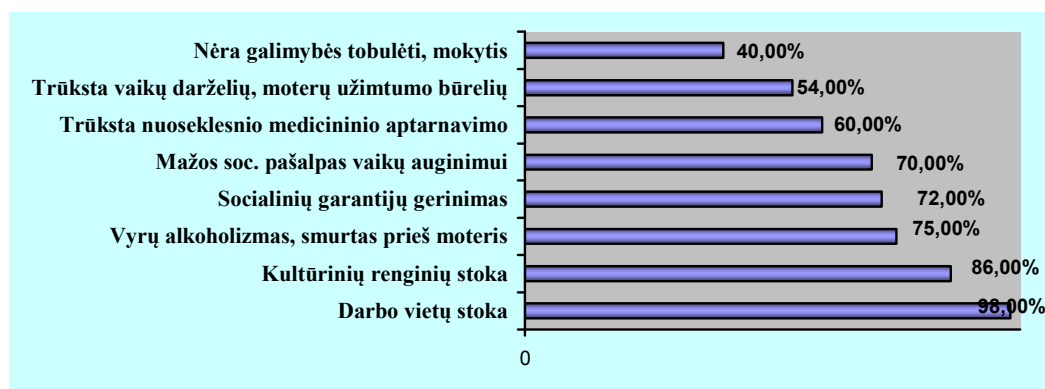
Kaimo jaunimas išvelgia tas pačias problemas, tačiau labiau akcentuoja laisvalaikio užimtumo gerinimą, darbo vietų kūrimą ir ieškoti būdų alkoholizmo vartojimo mažinimui (22 pav.).

22 pav. Pagrindinės kaimo jaunimo problemos, kurias reikia spręsti 2008-2014 m.

Šaltinis: Anketinės apklausos duomenys.

Išskirtinė moterų padėtis kaimo gyventojų tarpe. Jos dėl šeimos problemų, t.y. namų ūkio tvarkymo, vaikų priežiūros ir kt. turi mažesnes galimybes kelti kvalifikaciją, persikvalifikuoti ir įsidarbinti visą darbo dieną. Tai ypač būdinga mažus vaikus auginančioms moterims (23 pav.).

23 pav. Pagrindinės kaimo moterų problemos, kurias reikia spręsti 2008-2014 m.

Šaltinis: Anketinės apklausos duomenys.

Jos, kaip svarbiausią problemą esančią jų gyvenamojoje vietovėje, išvelgia joms tinkamų darbo vietų stoką, pasigenda kultūrinių renginių, kuriuose galėtų dalyvauti, paplitusį vyrų alkoholizmą ir socialinių garantijų užtikrinimą.

Surinkta objektyvi informacija, išryškėję kaimo gyventojų poreikiai ir jų pasiūlymai buvo svarstomi kaimo bendruomenių seniūnijų susirinkimuose, apibendrinti ir identifikuoti. Kiekvienos seniūnijos kaimo gyventojai atliko savo teritorijos SSGG, tirdami savo teritoriją, gyventojus, kaimo bendruomenių nuveiktus darbus, gyventojų problemas ir pasiūlymus, galimus projektus jų sprendimui. Visose kaimiškose seniūnijose KKPVVG organizavo susitikimus su kaimo gyventojais, kurių metu viešai aptarė seniūnijų problemas, iš klausė gyventojų, ūkininkų, verslininkų mintis, kaip jie planuoja kurti savo ūkiuose smulkų verslą, ar pritaria smulkių ūkininkų kooperacijos idėjai, kokius projektus norėtų įgyvendinti savo gyvenamojoje vietovėje.

Kelmės apylinkių seniūnija apima 1140 kiemų. Palendriuose įsikūrė Šv. Benedikto vienuolynas, 2002 m. čia pašventinta Šv. Benedikto bažnyčia. Verpenoje veikia Šv. Onos bažnyčia. Šalia Kelmės yra Graužikų dvaras, žinomo visuomenės veikėjo Putvio - Putvinskio, Šaulių sąjungos įkūrėjo, tėviškė. Seniūnija išsidėsčiusi aplink Kelmę, tad gyventojai nuolat dalyvauja kultūriniuose, sportiniuose rajono renginiuose.

Dalis gyventojų verčiasi smulkiuoju verslu, kuria kaimo turizmo sodybas. Veikia siuvimo cechų, UAB „Kelmės statyba“, tačiau dauguma gyventojų – žemdirbiai.

Seniūnijos gyventojai teigė, kad jie yra Kelmės priemiesčio gyventojai, kurių dauguma dirba Kelmėje, turi kaime pagalbinį ūkį, kurio pajamos yra priedas prie atlyginimo. Gyventojai mano, kad jų vietovėje nėra galimybių verslo plėtrai. Gyventojai nesilaiko aplinkosaugos reikalavimų, atsiradęs įprotis pilti šiukšles į pakelių griovius. Tai didelė kaimo problema, teršiama gamta, menkina kaimo įvaizdį.

Kaimo bendruomenės nariai kartu su seniūnais, KKPVVG darbo grupėmis susitikimų su vietos gyventojais, diskusijų, anketinės apklausos metu surinko informaciją ir identifikavo pagrindines seniūnijos gyventojų problemas, kurias reikėtų spręsti artimiausiu metu:

Kelmės apylinkių seniūnija	
Pagrindinės seniūnijos teritorijos problemos:	Moterų problemos:
- prastėjanti demografinė padėtis; - mažas gyventojų laisvalaikio užimtumas; - prasti vietinės reikšmės keliai, mažai asfaltuotų kelių; - verslo įmonių stoka; - neišplėtotas kaimo turizmas; - visiškai nevystomi namudiniai verslai; - didėjančios socialinės problemos.	- ikimokyklinio amžiaus vaikų priežiūros problema dirbančioms motinoms (nėra vaikų darželių); - vyrų smurtas prieš vaikus ir pačias moteris; - laisvalaikio užimtumas; - darbo vietų stoka, daug moterų palikusios vaikus senelių priežiūrai išvyksta uždarbiauti į užsienį.
Jaunimo problemos:	Socialinės atskirties žmonių problemos:
- pats jaunimas niekuo nesidomi; - per mažas jaunimo užimtumas;	- renginių stoka; - per mažą neįgaliųjų integracija į visuomenę.

- trūksta stadionų, aikštynų, kultūros centrų; - renginių stoka.	
---	--

Šaltinis: Seniūnijos gyventojų nuomonės tyrimo duomenys.

Savo stiprybe laiko kaimo muzikalios, meniškos prigimties žmones, jų šiame krašte yra nemažai. Žmonių pasisakymuose išryškėjo pasiūlymai, kaip spręsti iškilusias problemas. Jie siūlė plėtoti švietėjišką, kultūrinę, sportinę veiklą, atgaivinti kultūrinį - kulinarinį paveldą, meno saviveiklą, buriant muzikalius žmones į meno kolektyvus. Reikalingos sporto, treniruoklių salės. Kaimo žmonės nori įgyti kompiuterinio raštingumo, aplinkosaugos žinių.

Šio krašto gyventojai perspektyvą mato plėsdami smulkų verslą. Tai sūrių gamyba, pynimas iš vytelių ir kt. Kaip vieną iš galimybių siūlo verslo plėtrai panaudoti nenaudojamas patalpas. Tai gali būti turistų traukos centras, kavinė, viešbutis.

Kaimo gyventojų, jaunimo užimtumui ir poilsiui reikalinga sutvarkyti Šeltinių, Paprūdžių sporto aikštynus, įrengti Paramočio kaime prie esančios užtvankos poilsiavietę.

Vaiguvos seniūnija jungia 49 kaimus. Seniūnijoje yra vidurinė mokykla, biblioteka, kultūros centro filialas, 5 parduotuvės, 2 kavinės, med.punktas, paštas, 3 pieno surinkimo punktai. Dauguma gyventojų verčiasi žemdirbyste, tik nedaugelis užsiima smulkiuoju verslu. Medžio drožėjo A. Norbuto pagaminti žaislai keliauja net į užsienio šalis.

Vaiguvos miestelio centras yra urbanistinis paminklas. Valstybės saugomas gatvių tinklas ir aikštės planas. Vaiguvoje yra architektūros ir istorinių paminklų: XVIII-XIX a. medinė varpinė, šventoriaus tvora ir vartai, buvusio dvaro svirnas. Bažnyčioje -1944 m. Zigmo Petravičiaus tapytas paveikslas „Šventoji Trejybė virš Vilniaus katedros“, du varpai bei šventoriuje koplytstulpis su 4 ornamentuotais kryželiais ir Nukryžiuotojo skulptūra yra dailės paminklai. Seniūnijoje išlikęs etnografinis Pikelių kaimas.

Vaiguvos seniūniją miškai jungia su Užvenčio, Kražių ir Kelmės seniūnijomis. Peizažą puošia Ventos intakai - Knitujos ir Varmės upeliai, gausybė šaltinių, o Šarkių ežerėlyje auga vandens lelijos, įrašytos į Raudonąją knygą.

Apylinkėje yra Papilalio piliakalnis ir senkapiai, Akmenių alkakalnis, Pavaiguvio akmuo su įvairiais ženklais ir antroji bažnyčia, pastatyta vieno žmogaus rankomis. Vaiguvos seniūnijos apylinkėse yra išlikę keletas senųjų dvarų, kaip Daustorių, Akmenių, Pakievės, Adošiškės. Ponia Jankauskienė atstatė Adošiškės dvarą ir jame gyvena. Kiti dvarai yra neprižiūrimi ir apgriuę.

2001 m. įkurta Vaiguvos kaimo bendruomenė jau sukaupė penkių metų patirtį. Dabar organizacijoje yra 30 narių. Vaiguvos plėtros kryptys: kultūrinė veikla, aplinkos puoselėjimas, sveikatos priežiūra, socialinės infrastruktūros vystymas, verslumo skatinimas. Didelį dėmesį skiria

gyventojų sveikatai, kaimo bendruomenė organizavo susitikimus su gydytojais, kurie aiškino žmonėms, kaip saugoti sveikatą, įsigyti priemonių, leidžiančių kaimo gyventojams, fizinę terapiją, procedūras atlikti čia pat Vaiguvos med. punkte, nebereikia važiuoti į Kelmę. Visose veiklos kryptyse per penkerius metus nuveikta nemažai darbų, dalyvauta įvairiuose renginiuose, labdaringose akcijose, verslumo skatinimo projektuose.

Vienas iš didesnių ir ilgalaikių projektų, kuris tęsiasi jau treči metai, tai „Švarus vanduo ir sveikata Lietuvos kaime“, kurį finansuoja Anglijos bendruomenių fondas „Community Fund“. Per du metus, padedant VšĮ „Vietinė iniciatyva“ darbuotojoms, kurios yra projekto koordinatės, bendruomenė mokėsi komandinio darbo, parengė veiksmų planą ir šiuo metu juos įgyvendina. Viena projekto dalis skirta geriamo vandens kokybės, kita - pagyvenusių bei vienišų ir ligotų žmonių priežiūros problemoms spręsti. Apie šio projekto vykdymą ir kitus darbus, kaimo gyventojus supažindinama per bendruomenės laikraštį „Už sveiką Vaiguvą“. Vykdydama projektą „Karjeros centras“, bendruomenė sukūrė logotipą, reklaminius pakabukus-atidarytuvus, skirtus bendruomenės rėmėjams. Seniūnijos pastate baigiamas įsirengti bendruomenės centras, kuriame yra galimybė organizuoti susirinkimus, diskutuoti bei naudotis kompiuterine technika savišvietos tikslams. Vaiguvos kaimo bendruomenė yra Kelmės Nevyriausybinių Organizacijų Asociacijos bei Kelmės Kaimo Bendruomenių Sąjungos narė, dalyvauja KKPVVG veikloje.

Seniūnijoje vyrauja nedideli mišrūs ūkeliai, įregistruota 8 ekologiniai ūkiai. Ūkininkai skundžiasi, kad nėra džiovyklų auginamoms vaistažolėms, reikalingi aruodai. Tam reikalinga maža finansinė parama. Bloga vandens kokybė, reikia atnaujinti drenažo sistemą, bloga kaimo kelių būklė. Gyventojai diskusijų metu siūlė ir teigė, kad perspektyvą mato plėtojant alternatyvius verslus, kooperuojantis, atnaujinant kaimo infrastruktūrą, vykdant suaugusiųjų švietimą, aktyviai dirbant su kaimo jaunimu.

KKPVVG darbo grupėmis susitikimų su vietos gyventojais, diskusijų, anketinės apklausos metu surinko informaciją ir identifiko pagrindines seniūnijos gyventojų problemas, kurias reikėtų spręsti artimiausiu metu:

<i>Vaiguvos seniūnija</i>	
<i>Pagrindinės seniūnijos teritorijos problemos:</i>	<i>Moterų problemos:</i>
<i>- verslo investicijų stoka, nesikuria naujos verslo įmonės; - gyventojų emigracija į didmiesčius, užsienį; - infrastruktūros nebuvimas gyvenvietėse (vandentiekis, kanalizacija, kas įtakoja atskirtį tarp kaimo ir miesto</i>	<i>- dauguma moterų namų šeimininkės; - sunki materialinė padėtis, pagrindinis pragyvenimo šaltinis - pajamos iš žemės ūkio.</i>

gyventojų); - kvalifikuotos darbo jėgos, darbo vietų trūkumas; - tinkamų kultūrinių ir aktyvaus poilsio praleidimo vietų nebuvimas (neremontuoti, nešildomi kultūros namai, trūksta specialistų, įrangos, nėra sporto aikštynų ir salių); - nequalifikuotos medicinos paslaugos (trūksta vaistinių, kvalifikuotų gydytojų, modernios aparatūros); - netenkina policijos darbas.	
Jaunimo problemos: - jaunimas baigęs mokyklą išvyksta mokytis ir dirbti į miestus, užsienį. - jaunos šeimos neturi gyvenamojo būsto ir pragyvenimo šaltinio; - vaikams ir jaunimui trūksta aktyvaus poilsio praleidimo vietų (jaunimo klubo, organizacijos ar centro su kavine, jaunimo darbo ir poilsio stovyklų); - trūksta aktyvaus kultūros namų darbuotojo.	Socialinės atskirties žmonių problemos: - žmonių turinčių negalių neįtraukimas į visuomeninį gyvenimą (patalpos nepritaikytos su judėjimo negalia, nėra įvažiavimų, liftų ir t.t.); - labai blogos buitinės gyvenimo sąlygos.

Šaltinis: Seniūnijos gyventojų nuomonės tyrimo duomenys.

Kaimo gyventojai siūlė ir nori inicijuoti projektus: įkurti suaugusiųjų švietimui “karjeros centrą”, vykdyti aplinkos tvarkymo projektus, išsaugant etnopaveldą Piklekių kaime, įkuriant poilsio zonas, naują Vaiguvo vandentiekio trasos ir gręžinio projektą.

Liolių seniūnijai priklauso 98 kaimai. Kražantė Liolių seniūniją riboja su Kelmės ir Pakražančio seniūnijomis, antroje pusėje Dubysa ją skiria nuo Tytuvėnų seniūnijos ir Raseinių rajono. Seniūnijos ribose yra Dubysos regioninio parko dalis.

Liolių seniūnijoje yra 3 pagrindinės mokyklos, 1 pradinė mokykla, 3 bibliotekos, 2 kultūros centro filialai, 2 pašto skyriai, 2 felčeriniai punktai, 1 ambulatorija. Nuo 1993 m. Lioliuose veikia senelių namai. Lioliuose nuo sovietmečio yra išlikęs vietinės reikšmės aerodromas. Čia vyksta Aviacijos šventės, Dubysos slėnyje - tradicinė tarptautinė moto kroso šventė.

Vyrauja smulkūs ūkininkų ūkiai, kurių didelė dalis ateitį taip pat sieja su ūkininkų kooperacija.

Susirinkusieji teigė, kad jų vietovėje vyrauja smulkūs ūkiai, pasenusi vandenvėlos sistema, bloga geriamojo vandens, kaimo kelių, gatvių apšvietimo kokybė. Trūksta buitinių paslaugų, nėra pirčių, kirpyklų. Nėra bendruomenės namų.

Rengiant Vietos plėtros 2008-2014 metų strategiją KKPVVG darbo grupės nariai identifikavo pagrindines seniūnijos gyventojų problemas, kurias reikėtų spręsti kuo skubiau:

Liolių seniūnija	
Pagrindinės seniūnijos teritorijos problemos: - nepatogus susisiektis gyventojams su seniūnijos centru; - labai nevienodas žemės našumo balas, ne visur patogu ūkininkams ūkininkauti; - Liolių mstl. ir Gailių gyv. geriamajame vandenyje viršijamas geležies kiekis.	Moterų problemos: - užimtumo stoka, laisvalaikio praleidimas, savęs realizavimo galimybių trūkumas; - seniūnijos teritorijoje nėra vaikų darželio.
Jaunimo problemos: - nors sporto salių pakanka, tačiau tam trūksta sporto iniciatoriaus bei sporto organizatorių; - reikalinga muzikinė aparatūra renginių, švenčių organizavimui.	Socialinės atskirties žmonių problemos: - nedarbas, užimtumo stoka; - lėšų stygius ir gaunamų pajamų neracionalus panaudojimas; - žalingi įpročiai, vaikų auklėjimo problemos ir netinkama jų priežiūra.

Šaltinis: Seniūnijos gyventojų nuomonės tyrimo duomenys.

Kaimo gyventojai planuoja ir ateityje plėsti ekologinę žemdirbystę, kooperuojantis smulkiems ūkiams realizuojant užaugintą produkciją. Siūlė reikalingus projektus: Laukagalio bendruomenės namų statyba, Maironio gyvenvietės vandentiekio rekonstrukcija, ekologinių ūkių kooperatyvo įsteigimas.

Tytuvėnų apylinkių. Graži apylinkių gamta - Dubysos krantai, regioninis parkas, sudaro sąlygas vystyti kaimo turizmą. Dauguma gyventojų verčiasi žemdirbyste. Kuriasi ekologinės gamybos ūkiai, jų savininkai rengiasi kooperuotis. Plečiasi kaimo turizmo verslas. Stambesni kaimai: Budraičiai, Šedbarai, Mockaičiai, Kiaunoriai, Pašiaušė, Pagryžuvis, Pavydai, Bulavėnai. Yra akmenų, medžio apdirbimo įmonės, alaus darykla ir kt.

Seniūnijoje yra 3 pagrindinės ir 3 pradinės mokyklos, Kelmės profesinio rengimo centro Tytuvėnų skyrius, kuriame įsigyja profesiją rajono jaunuoliai ir merginos, rajono žemdirbiai - ūkininko, traktorininko, automobilio vairuotojo kvalifikacijas. Kaimo gyventojų poreikius tenkina 4 kultūros centro filialai, 5 bibliotekos, 3 girininkijos, 3 pašto skyriai, 12 parduotuvių, 6 medicinos punktai, vaikų darželis, įvairūs užklasinės veiklos būreliai, neformalūs jaunimo klubai.

Bendruomenių sąjunga ir Pašiaušės bendruomenė įgyvendino viso rajono NVO plėtrai labai reikšmingus projektus. Iš jų reikšmingiausi „Kaimo bendruomenių tinklo stiprinimas“ (rėmėjai-Didžiosios Britanijos organizacija „Galinga informacija“, ALF Baltijos Amerikos partnerystės programa, LR Žemės ūkio rūmai, Kelmės r. savivaldybė). Projekto įgyvendinimo metu 6 bendruomenės įsigijo kompiuterius, joms buvo pajungtas internetinis ryšys; į NVO veiklą įsijungė profesinio mokymo įstaiga, kuriojanti rajono ūkininkų švietimą - Kelmės PRC Tytuvėnų skyrius. Čia vyko rajono bendruomenių iniciatyvumo, ūkininkų verslumo studijos. Sąjunga inicijavo ir

vykdė tęstinį tarptautinį projektą „Švarus vanduo ir Sveikata Lietuvos kaime“. Šiame projekte tarp 15 bendruomenių iš visos Lietuvos dalyvauja 4 mūsų rajono kaimo bendruomenės. Projektą finansuoja „Big Lottery Fund“ (Anglija), projektą administruoja VšĮ „Vietinės iniciatyvos“.

Kaimo gyventojai mano, kad reikalinga įrengti Tytuvėnų kraštui būdingų dirbinių, rankdarbių, žemaitiškų patiekalų parduotuves. Tytuvėnų bažnyčios vienuolyno salėse įkurti „Bendrus namus“, kuriuose būtų vykdoma moterų, jaunimo užimtumo veikla.

Prioritetinė VO veiklos kryptis - skatinti naujų darbo vietų kūrimąsi kaime. Tuo tikslu Budraičių bendruomenė įgyvendino Švietimo kaitos fondo finansuotą projektą „Vaistinių augalų verslo pradžiamokslio mokyklėlė“. Teorinių ir praktinių seminarų metu smulkių ūkių ūkininkams suteiktos verslumo žinios, įsisavinti ekologinio ūkininkavimo ypatumai. Projektas padėjo pagrindus tolesniam rajono ūkininkų bendradarbiavimui, kurį šiuo metu tęsia Kelmės krašto partnerystės VVG. Ji vykdo PAF MPP projektą „Ekologinių ūkių kooperacijos skatinimas Kelmės rajone“, užmezgė bendradarbiavimo ryšius su Vokietijos Wartburg rajono LEADER+ grupe ir Lietuvos sodininkystės ir daržininkystės mokslinio tyrimo institutu (pasirašytos sutartys). Ši bendruomenė viso rajono mastu jau 4 metus vykdo projektą „Prozos aruodai“, kurį remia LR Kultūros ministerija ir rajono savivaldybė, projekte dalyvauja ir LR Kaimo rašytojų sąjunga.

Mockaičių kaimo bendruomenė kaimo žmonių verslumą skatina kasmet organizuodama mugę „Pirk, parduok, dovanok“, organizuoja ūkininkams keliones į žemės ūkio parodą „Ką pasėsi“, dalyvauja tarptautiniame projekte „Švarus vanduo ir sveikata Lietuvos kaime“.

Kiaunorių kaimo bendruomenė džiaugiasi gražiu bendradarbiavimu su vietos moksleiviais: visos šventės, talkos gamtai vykdomos bendromis suaugusių ir jaunimo pastangomis, įrengta poilsio zona.

Rengiant Vietos plėtros 2008-2014 metų strategiją KKPVVG organizavo susitikimus su kaimo bendruomenės nariais, seniūnais, vietos valdžios atstovais. Buvo išklausytos gyventojų problemos bei siūlymai jų sprendimui. KKPVVG darbo grupėmis susitikimų su vietos gyventojais, diskusijų, anketinės apklausos metu surinko informaciją ir identifiko pagrindines seniūnijos gyventojų problemas, kurias reikėtų spręsti artimiausiu metu:

<i>Tytuvėnų apylinkių seniūnija</i>	
<i>Pagrindinės seniūnijos teritorijos problemos:</i>	<i>Moterų problemos:</i>
<i>- prasta kelių būklė (mažai asfaltuotų kelių, didelis transporto judėjimas vasarą sukelia daug dulkių, kas labai kenkia gyventojų sveikatai);</i>	<i>- moterims trūksta kvalifikacijos, todėl sunku įsidarbinti;</i>
<i>- bloga vandens kokybė, neišvystytas vandentiekio ir kanalizacijos tinklas;</i>	<i>- vis daugiau moterų vartoja alkoholinius gėrimus, mažai dėmesio skiria vaikų auklėjimui;</i>
<i>- nepilnai įrengtos ir netinkamai prižiūrimos</i>	<i>- nėra darbo vietų netoli gyvenamosios vietovės.</i>

<i>poilsiavietės prie vandens telkinių;</i> <i>- darbo vietų trūkumas (gyventojai priversti darbo ieškoti aplinkiniuose miestuose).</i>	
Jaunimo problemos: - pagrindinė jaunimo problema - laisvalaikio užimtumas; - nėra laisvalaikio centrų, sporto salių, jaunimo klubų, todėl jaunuoliai dažnai iš neturėjimo ką veikti vartoja svaiginančius gėrimus, narkotines medžiagas, vyksta muštynės; -jaunuoliams nėra galimybių įsidarbinti atostogų metu.	Socialinės atskirties žmonių problemos: - nepatenkinamos susisiektimo galimybės su seniūnijos ar rajono centru; - mažos socialinės išmokos; - nėra sueigų vietų bendravimui; - nepritaikyti būstai neįgaliesiems.

Šaltinis: Seniūnijos gyventojų nuomonės tyrimo duomenys.

Tytuvėniškiai skundėsi savo krašto bedarbyste, mažomis gyventojų pajamomis. Kaip išeitį gyventojai mato verslų skatinimą, darbo vietų kūrimą. Nors seniūnijos situacija geografišku požiūriu yra geresnė, tačiau egzistuoja tos pačios skaudžios kaimo gyventojams problemos, kurias reikia spręsti :

Tytuvėnų m. seniūnija	
Pagrindinės seniūnijos teritorijos problemos: - vandentiekio ir kanalizacijos tinklų trūkumas; - šaligatvių nebuvimas, siauros gatvės; - trūksta paslaugų ir apgyvendinimo turistams; - miestui reikia kultūros - bendruomenės namų; - trūksta technikos prižiūrėti gatves ir žaliuosius plotus.	Moterų problemos: - moterims trūksta darbo vietų.
Jaunimo problemos: - mažas užimtumas, nėra pramogų.	Socialinės atskirties žmonių problemos: - nėra užimtumo centro vienišiams, seniems, su negalia žmonėms. - nepritaikyti šaligatviai, įėjimai į parduotuves neįgaliesiems asmenims.

Šaltinis: Seniūnijos gyventojų nuomonės tyrimo duomenys.

Pakražančio seniūnijoje yra 84 kaimai. Apylinkę puošia Kražantės upė, Kūprės miškas, Pilikės, Plūščių, Gudelių, Šimkaičių piliakalniai.

Seniūnijoje yra Pakražančio vidurinė, Stulgių pagrindinė. Veikia 4 bibliotekos, Pakražančio kultūros centras, 2 bendruomenių namai, 3 pašto skyriai, 3 bažnyčios. Vyraujantis verslas - žemdirbystė, veikia ž.ū.bendrovė „Kerkasiai“, yra stambių ūkininkų ūkių. Ateities perspektyva - ūkininkų kooperacija.

Kiekvienas kaimas turi savo bendruomenę. Bendruomenės nariai yra gabūs, aktyvūs žmonės. Rašo ir įgyvendina projektus. Stipriai bendradarbiauja su Kelmės rajono savivaldybe, seniūnija, organizuoja bendrus renginius. Visos bendruomenės dalyvauja bendrame Didžiosios Britanijos ir Lietuvos projekte „Vanduo ir sveikata“, tvarko seniūnijos aplinką. Tačiau turi ir problemų: trūksta patalpų bendruomenių namams įrengti, nemažai pasyvių, girtaujančių žmonių. Jaunimas migruoja į miestus arba užsienį, trūksta kvalifikuotos darbo jėgos. Nėra internetinio ryšio, bendruomenių veiklai trūksta kompiuterinės įrangos. Reikalingas seniūnijos nuotekų sistemos sutvarkymas, geriamojo vandens kokybės gerinimas. Trūksta buitinių paslaugų: pirčių, kirpyklų, skalbyklų.

Šioje seniūnijoje irgi dominuoja ekologiniai ūkiai. Gyventojai pageidauja išklaudyti kursų ekologinės žemdirbystės, produkcijos realizavimo klausimais. Kaip išeitį gyventojai mato ekologinių ūkių kooperavimąsi, siekiant didinti vietinės produkcijos vertę bendromis kaimo gyventojų pastangomis, lengvinant smulkių gamybos vienetų išėjimą į rinką.

Seniūnijos bendruomenės apjungia didelę teritoriją, kurioje yra nemažai ūkininkų, verslininkų, besiverčiančių pieno žaliavos gamyba, ekologinės produkcijos auginimu. Kuriasi bitininkystės kooperatyvas, daržovių ir mėsos perdirbimo cechai. Graži seniūnijos gamta: tekanti Venta su savo intakais ir slėniais sudaro puikias sąlygas kurti kaimo turizmui, skatina imtis tradicijų puoselėjimo amatų verslo. Tačiau dauguma seniūnijos gyventojų pragyvena iš smulkaus natūrinio ūkio, žemas pragyvenimo lygis, vyrauja bedarbystė. Žmonės įžvelgia pagrindinį stabdį – žmonių abejingumą naujovėms, pasyvumą, nesusikalbėjimą tarpusavyje. Kaimo gyventojai įvardijo pagrindines problemas:

<i>Pakražančio seniūnija</i>	
<i>Pagrindinės seniūnijos teritorijos problemos:</i> <i>- seniūnijos teritorijoje vyrauja žvyrkelių sistema, kas mažina seniūnijos patrauklumą turizmo plėtrai.</i>	<i>Moteryų problemos:</i> <i>- seniūnijoje vyrauja smulkūs ūkiai, nėra verslo įmonių; - vyrauja didelis nedarbas; - nėra vaikų darželių, todėl moterys negali turėti savo verslo, arba įsidarbinti kitose įmonėse ar įstaigose;</i>
<i>Jaunimo problemos:</i> <i>- didelė jaunimo migracija į kitas ES šalis</i>	<i>Socialinės atskirties žmonių problemos:</i> <i>- nėra dienos centrų, todėl socialinės atskirties žmonės negali pasinaudoti galimybe bendrauti, pasinaudoti Interneto priemonėmis.</i>

Šaltinis: Seniūnijos gyventojų nuomonės tyrimo duomenys.

Trūksta žinių apie ekologinę žemdirbystę, verslumo kooperaciją, kompiuterinio raštingumo. Dauguma kaimo gyventojų pensininkai. Jaunimas nenori pasilikti kaime ir kurti savo verslą, todėl išvyksta į miestą.

Minupių bendruomenės planuoja ekologinės žemdirbystės plėtrą, smulkių pieno gamintojų kooperaciją. Jaunų ir iniciatyvių žmonių dėka bus kuriamas kaimo turizmas. L. Mačernius prekybos centre planuoja įkurti ekologinės produkcijos prekybos vietą, Užmiesčio senajame - vystyti socialinių paslaugų centrą.

Kukečių seniūnija yra geroje geografinėje padėtyje: geras susisiekimas su rajono centru bei Šiaulių miestu. Gražus kraštovaizdis: teka dvi upės: Kražantė ir Dubysa, kurių slėniai yra vaizdingi, tinkama vieta kaimo turizmo vystymui. Stambesni kaimai: Kukečiai, Lupikai, Paverpenis, Burbaičiai. Seniūnija gana miškinga (apie 2852 ha užima miškai). Kukečių seniūniją su Tytuvėnų apylinkių seniūnija riboja gražuolė Dubysa, į kurią ties Burbaičių kaimu įteka Kražantė. Seniūnijos ribose yra dalis Kurtuvėnų regioninio parko, Kražantės hidrografinis draustinis.

Kultūrinių įstaigų nedaug: Lupikų kaimo seklyčia, Kukečių biblioteka, Vijurkų ir Elvyravos mokyklų bibliotekos, kuriomis naudojasi ir kaimų gyventojai.

Seniūnijoje gyvena daug vidutinio amžiaus žmonių, jų tarpe vyrauja bedarbystė. Seniūnijos gyventojai turi galimybę vystyti smulkų verslą. Dauguma gyventojų verčiasi žemdirbyste. Yra stambių ūkininkų, kurie augina linus, javus ir cukrinius runkelius. Yra aukščiausios ir I grupės kiaulių veislynai. Nedidelė dalis gyventojų verčiasi smulkiuoju verslu. Seniūnijos prioritetinė kryptis - smulkaus verslo skatinimas kaimiškoje vietovėje, visuomeninio judėjimo aktyvinimas, pertvarkant seniūnijos infrastruktūrą. Reikalinga Lupikų gyvenvietės valymo įrenginių rekonstrukcija, Pamatlindžių - Vijurkų gyvenvietės vandentiekio įrengimas ir kitas skaudžias kaimo gyventojų problemas, kurias reikia spręsti:

Kukečių seniūnija	
Pagrindinės seniūnijos teritorijos problemos:	Moterų problemos:
- prasti vietinės reikšmės keliai, mažai asfaltuotų kelių; - vandens trūkumas Vijurkų gyvenvietėje; - neišplėtotas kaimo turizmas; - gyventojų socialinės problemos; - mažos kaimo žmonių pajamos; - mažas gyventojų laisvalaikio užimtumas; - lyderių ir aktyvių žmonių stoka; - informacijos stoka, menkai įsisavinama ES parama;	- smurtas prieš moteris ir vaikus; - ikimokyklinio amžiaus vaikų priežiūros problema užimtomis moterims; - laisvalaikio užimtumo trūkumas; - darbo vietų stoka; - moterys išvyksta dirbti į užsienį, palikdamos vaikus ir vyrus, nes negali pragyventi; - didėja rūkančių ir dažnai vartojančių alkoholį moterų skaičius;

- nesugebėjimas įsisavinti naujausias technologijas; - alkoholio ir įvairių svaigalų vartojimas, psichologinės problemos, nesugebėjimas prisitaikyti prie greito gyvenimo tempo; - mažas gimstamumas; - buitinių paslaugų trūkumas, Kukečių gyvenvietėje nėra pirties; - mažai verslo įmonių, menka kaimo amatų plėtra; - nėra poilsio zonų; - nėra Interneto prieigos taškų Lupikų gyvenvietėje; - menkai saugomas kraštovaizdis, kultūros paveldas.	- seniūnijos teritorijoje nėra kirpyklos, siuvyklos, batų remonto dirbtuvių; - nėra galimybių jaunos mamoms mokytis ir tobulėti.
Jaunimo problemos: - laisvalaikio užimtumo trūkumas; - kultūrinių renginių stoka, nėra jaunimo užimtumo ir laisvalaikio praleidimo centro, treniruoklių ir sporto salių; - vasaros metu jaunimui nėra darbo vietų; - jaunimas nenori pasilikti gyventi kaime; - nėra galimybių kai kurių šeimų vaikams siekti aukštojo mokslo.	Socialinės atskirties žmonių problemos: - silpna neįgaliųjų integracija į visuomenę; - kultūrinių renginių stoka žmonėms su negalia; - parduotuvėse nėra įrengta įvažiavimų soc. atskirties žmonėms; - mažai organizuojama išvykų ir ekskursijų; - nėra socialinių paslaugų centro; - mažai socialinių paslaugų teikiama namuose; - socialinės atskirties žmonėms trūksta psichologo paslaugų, reikalinga konsultavimo įvairiais gyvenimo klausimais informacija.

Šaltinis: Seniūnijos gyventojų nuomonės tyrimo duomenys.

Kaimo žmonės gali vystyti kaimo turizmą, ekologinį ūkininkavimą, smulkų, paslaugų verslą, atgaivinti kultūrinį paveldą, užsiimti suvenyrų gamyba.

Didelė ir graži **Šaukėnų seniūnija**. Seniūnijoje yra 74 kaimai, jų gyventojai daugiausia verčiasi žemdirbyste, yra žemės ūkio kooperatyvas „Šaukėnų agroservisas“, veikia duonos kepykla, 12 parduotuvių, 3 kavinės.

Yra 1 vidurinė, 2 pagrindinės mokyklos, 1 kultūros centras ir jo filialas Vidsodyje, Šaukėnų kraštotyros muziejus. Veikia biblioteka, ambulatorija, paštas, 3 girininkijos, gaisrinė, 2 Romos katalikų bažnyčios ir Leonuvkos sentikių cerkvė. Seniūnija išsiskiria vandenų tyrumu (gydomieji Svilės šaltiniai) ir oro gaivumu. Tyvuliuoja žvejybiniai tvenkiniai, 5 - Ilgežerio, Mergežerio, Vėžežerio, Dubino ir Šonos ežerai, 5 - Ventos, Ilgos, Gancės, Aunuvos ir Šatrijos upės. Tai palanki situacija kaimo turizmui vystyti.

Seniūnijoje išlieka skaudi problema - bedarbystė. Jaunimas ir bedarbiai išvyksta į užsienį. Šaukėnų seniūnijoje kaip ir likusiose egzistuoja panašios kaimo gyventojų problemos: prasti keliai, socialinės problemos, jaunimo, moterų:

Šaukėnų seniūnija	
Pagrindinės seniūnijos teritorijos problemos: - prasti vietinės reikšmės keliai, mažai asfaltuotų kelių; - neišplėtotas kaimo turizmas; - socialinės problemos; - mažas gyventojų laisvalaikio užimtumas; - verslo įmonių stoka; - buitinių paslaugų trūkumas; - prastėjanti demografinė padėtis.	Moterų problemos: - laisvalaikio užimtumo trūkumas; - smurtas prieš moteris ir vaikus; - nėra vaikų darželių;; - darbo vietų stoka, moterys palikusios šeimas, vaikus išvyksta į užsienio šalis.
Jaunimo problemos: - mažas jaunimo užimtumas laisvalaikio metu; - vaikų ir paauglių užimtumas vasaros metu; - nėra jaunimo užimtumo centro; - renginių stoka.	Socialinės atskirties žmonių problemos: - silpna neįgaliųjų integracija į visuomenę; - renginių stoka.

Šaltinis: Seniūnijos gyventojų nuomonės tyrimo duomenys.

Kaimo žmonės planuoja vystyti kaimo turizmo verslą, netradicinius amatus, ekologinį ūkininkavimą ir kooperaciją

Užvenčio seniūnija apima 86 kaimus. Veikia Užvenčio vidurinė, Kolainių pagrindinė, 3 pradinės mokyklos, kultūros centras ir jo filialas Junkiluose, 4 bibliotekos, paštas, šeimos sveikatos centras, 3 med. punktai, vaikų darželis, girininkija, Užvenčio kraštotyros ir P.Višinskio memorialinis muziejai, 2 bažnyčios.

Seniūnijoje yra Ventos ištakų hidrografinis, Šatrijos kraštovaizdžio draustiniai, valstybės saugoma Martyno pušis, Pabutkalnio ažuolas ir kt. Dauguma gyventojų verčiasi žemdirbyste, vyrauja mišrus ūkis. Veikia 2 mėsos perdirbimo cechai, malūnas, 8 pieno supirkimo punktai, 2 daržovių cechai.

Aktyvią veiklą vykdo Junkilų „Berželio bendruomenė“ (Pašilėnų k.) ir Minupių kaimo bendruomenės. Jos dirba su jaunimu, „Berželio bendruomenė“ 2004 m. įgyvendino ALF Baltijos - Amerikos partnerystės programos projektą „Neformalaus jaunimo ugdymas“, vykdo kitus projektus jaunimui, užribio asmenims sugrąžinti į darnią visuomenę. Minupių bendruomenės valdyba aktyviai dirba rajono smulkių ūkininkų kooperacijos srityje, gaivina Nepriklausomybės laikų tradicijas.

Seniūnijos gyventojai nori vystyti kaimo turizmą, ekologinį ūkininkavimą, smulkų, paslaugų verslą, atgaivinti kultūrinį paveldą, užsiimti suvenyrų gamyba. Kaimo žmonės skundėsi savo krašto bedarbyste, mažomis gyventojų pajamomis. Kaip išeitį gyventojai mato verslų skatinimą, darbo vietų kūrimą.

Užvenčio seniūnija	
Pagrindinės seniūnijos teritorijos problemos: - prasti vietinės reikšmės keliai; - neišplėtotas kaimo turizmas; - gyventojų socialinės problemos; - mažos kaimo žmonių pajamos; - mažas gyventojų laisvalaikio užimtumas.	Moterų problemos: - laisvalaikio užimtumo trūkumas; - darbo vietų stoka.
Jaunimo problemos: - jaunimo aktyvumo visuomeninėje veikloje stoka; - jaunimo užimtumas laisvalaikio metu; - renginių stoka.	Socialinės atskirties žmonių problemos: - silpna neįgaliųjų integracija į visuomenę; - kultūrinių renginių stoka žmonėms su negalia; - mažai socialinių paslaugų teikiama namuose.

Šaltinis: Seniūnijos gyventojų nuomonės tyrimo duomenys.

Kražių seniūnijoje yra 154 kaimai. Veikia Kražių, Karklėnų, Pašilės katalikų bažnyčios, yra 4 bendruomenių namai, Kražių vidurinė, Butkiškės pagrindinė, Albinavos ir Petruliškės pradinės mokyklos. Kražių miestelis išsidėstęs abipus Kražantės, senoji jo dalis saugoma kaip urbanistikos kultūros vertybė. Miestelyje yra vidurinė mokykla, kultūros centras, biblioteka, ambulatorija, paštas, kraštotyros muziejus, 4 parduotuvės, 2 kavinės, kepykla, 2 pieno supirkimo punktai, lentpjūvė ir kt.

Kaimo gyventojams pagrindiniu prioritetu yra - smulkaus verslo (tame tarpe kaimo turizmo) vystymas, susietas su Kražių kultūros paveldo objektų eksploatacija.

Reikšmingiausi įgyvendinti projektai: „Ad Fontes“- Grigališkojo choralo bažnyčios tradicijų studijų savaitė (tęstinis) ir „Kražių kelias - 2003“ - projektas, skirtas Kražių 750 m. jubiliejui paminėti. Kasmet bendruomenė ant Medžiokalnio organizuoja Kelmės rajono jaunųjų poetų šventę - konkursą „Medeinei pašaukus“, kurį finansuoja kražiškiei išeiviai iš JAV. Kaimo gyventojai KKPVG identifikavo pagrindines savo teritorijos problemas:

Kražių seniūnija	
Pagrindinės seniūnijos teritorijos problemos: - mažas gyventojų užimtumas; - nepalanki demografinė padėtis, senstantis kaimas, jaunimas masiškai vyksta į užsienį; - bloga kelių būklė, daug neasfaltuotų kelių; - mažas teikiamų paslaugų skaičius.	Moterų problemos: - nėra užimtumo centrų.

<i>Jaunimo problemos:</i>	<i>Socialinės atskirties žmonių problemos:</i>
<i>- jaunimo užimtumo stoka, nėra jokių pramogų, sporto klubų ir pan.</i>	<i>- didelis nedarbo lygis.</i>

Šaltinis: Seniūnijos gyventojų nuomonės tyrimo duomenys.

Seniūnijų gyventojai ne tik žino savo problemas, bet jas ir sprendžia aktyviai dalyvaudami visuomeninėje veikloje, rengdami ir įgyvendindami projektus.

Apibendrinus Kelmės kaimo gyvenamosios vietovės objektyvios statistinės informacijos duomenis apie verslo būklę ir gyvenimo kokybę kaime, ištyrus įvairių socialinių grupių ekonominius, socialinius poreikius ir nustatčius jų siūlomas priemones verslo ir gyvenimo sąlygų gerinimui visų tyrimų rezultatai identifikuoja tas pačias problemas:

- vidutinis metinis registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis 2005 m. sudarė 8,2 proc. ir viršijo šalies vidurkį (4,8 proc.) 70,8 proc. 2006 m. šis rodiklis siekė 6,2 proc. ir šalies vidurkį (3,4 proc.) viršijo 83,4 proc. Pagal šį rodiklį situacija savivaldybėje pastaraisiais metais gerėja, tačiau auga skirtumas lyginant su šalies vidurkiu;

- vidutinis metinis socialinės pašalpos gavėjų ir gyventojų santykis 2005 m. Savivaldybėje sudarė 4,29 proc., šalies vidurkis - 1,58 proc. 2006 m. Savivaldybėje šis rodiklis sumažėjo iki 2,59 proc., šalyje - 1,12 proc. Rodiklis 2005 m. buvo daugiau nei 171 proc. didesnis už šalies vidurkį, tuo tarpu 2006 m. skirtumas lyginant su šalies vidurkiu sumažėjo iki 131 proc.;

- savivaldybėje pastebimas aukštas gyventojų migracijos lygis (migracijos saldo 2005 m. siekė (-321), 2006 m. - (-256)). Išvykusių asmenų ir gyventojų skaičiaus santykis 2005 m. ir 2006 m. Savivaldybėje siekė, atitinkamai, 2,30 proc. ir 2,36 proc., ir buvo didesnis už šalies 2,00 proc. (2005 m.) ir 1,90 proc. (2006 m.) bei Šiaulių apskrities - 2,30 proc. (2005 m.) ir 2,20 proc. (2006 m.) vidurkį;

- aukštą migracijos lygį sąlygojo nepatraukli gyvenamoji aplinka ir žemas investicijų lygis. 2005-2006 m. savivaldybėje tiesioginės užsienio investicijos vienam gyventojui išaugo daugiau nei 18 kartų, atitinkamai, nuo 18 Lt iki 336 Lt. 2005 m. Savivaldybės rodiklis buvo 390 kartų mažesnis už šalies (7022 Lt vienam gyventojui) bei 43 kartus už Šiaulių apskrities vidurkį (775 Lt vienam gyventojui). 2006 m. situacija savivaldybėje pagerėjo, rodiklis (336 Lt vienam gyventojui) buvo 25 kartus mažesnis už šalies (8501 Lt vienam gyventojui) bei 3 kartus už Šiaulių apskrities (1087 Lt vienam gyventojui) vidurkį;

- savivaldybėje pastebima gyventojų priklausomybė nuo žemės ūkio ekonominės veiklos. 2006 m. kaimo gyventojų skaičius sudarė 64,0 proc. ir viršijo šalies vidurkį (33,3 proc.) beveik 2 kartus, Šiaulių apskrities (38,8 proc.) - 1,6 karto. Savivaldybėje, kaip ir visoje šalyje, pastebima

jaunų 25-29 m. amžiaus kaimo gyventojų migracija į miestus. Mažėja 0-15 ir pensinio amžiaus gyventojų dalis. 2005-2006 m., lyginant su bendru gyventojų skaičiumi, 0-15 m. amžiaus gyventojų dalis sumažėjo nuo 20,1 proc. iki 19,3 proc., pensinio amžiaus - nuo 22,9 proc. iki 22,8 proc. Prastą demografinę padėtį kaime daugiausiai sąlygoja neigiami darbo rinkos pokyčiai bei ilgalaikių bedarbių skaičiaus kaimiškose vietovėse didėjimas. Savivaldybėje nepakankamai išvystyta kaimo infrastruktūra, nepalankios sąlygos plėtoti alternatyvias veiklas;

- bendras vietinių kelių su asfalto danga ilgis 2006 m. sudarė 9 proc. (148 km) visų vietinių Savivaldybės kelių, žvyro - 58 proc. (994 km) bei grunto - 33 proc. (580 km). Naujų kelių poreikis – 27 km (iš jų: su asfalto danga - 20 km, su žvyro danga - 7 km). Nepakankamai išvystyti Savivaldybės nuotekų tinklai - Tytuvėnų mieste nuotekų tinklais naudojasi 39 proc., kaimo gyvenvietėse padėtis žymiai blogesnė. Tikslinga gerinti vietinių kelių ir nuotekų tinklus, taip prisidedant prie gyvenamosios aplinkos gerinimo.

Siekiant pagerinti esamą KKPVVG teritorijos (kaip probleminės teritorijos) situaciją, tikslinga ir toliau gerinti tiek gyvenamąją, tiek investicinę aplinką ir sudaryti palankesnes sąlygas verslams plėtoti, kurti naujas darbo vietas, gerinti kaimo žmonių gyvenimo kokybę.

6. KKPVVG ATSTOVAUJAMOS TERITORIJOS STIPRYBĖS, SILPNYBĖS, GRĖSMĖS, GALIMYBĖS

Kaimo žmonės bendruomenės ir seniūnijų susirinkimuose buvo supažindinti su anketinės apklausos duomenimis, kaimo gyvenamosios teritorijos ekonomine, socialine bei aplinkosaugine būkle. KKPVVG darbo grupės parengė SSGG, vizijos projektus, kurie buvo apsvarstyti, pakoreguoti ir patvirtinti kaimo bendruomenės. SSGG parodyta 24 lentelėje.

24 lentelė. Kelmės kaimo gyvenamosios vietovės SSGG analizė

STIPRYBĖS	SILPNYBĖS
Kelmės rajone pakankami žemės ištekliai, natūralus jos našumas, didžioji žemės ūkio naudmenų dalis melioruota.	Žemas agrarinio sektoriaus kapitalizacijos lygis, trūksta modernios technikos, nepakankamai sparčiai diegiamos naujos technologijos, neišplėta inovacinė veikla.
Palankios klimato sąlygos auginti javus, bulves, daržoves, vaisius, linus, rapsus, ir kitus šioms platumoms būdingus augalus.	Nestabili žemės ūkio politika, nuolat besikeičianti teisinė ir ekonominė aplinka.
Palankios sąlygos ekologinių ūkių kūrimui.	Nebaigtas piliečių nuosavybės teisių į žemę, mišką, ir vandens telkinius atkūrimas, silpnai funkcionuoja žemės rinka, negalima pradėti žemių konsolidacijos.
Kelmės rajonas turi pranašumą gyvulininkystės produktų gamyboje. Ypač palankios sąlygos plėtoti pieno ir mėsos ūkį.	Dominoja smulkūs, nekonkurencingi, mažo investicinio pajėgumo ūkiai.
Palyginti mažas dirvožemio, vandens ir oro užterštumas, leidžiantis plėtoti ekologiškų ir natūralių produktų gamybą.	Nestabilios maisto produktų rinkos, nepakankamas kai kurių produktų konkurencingumas.
Pakankami darbo jėgos ištekliai, gilios žemdirbių ir maisto produktų gamintojų tradicijos ir verslo patirtis.	Nepakankamai išnaudojamas žemės ir daiktinio kapitalo potencialas, mažas darbo našumas.
Plėtojama kaimo žmonių savivalda.	Neišplėta kooperacija, veikiantys kooperatyvai neaktyvūs. Nesukurta kooperatinė kredito sistema.
Vaizdingas kraštovaizdis leidžia plėtoti kaimo vietovių rekreacines galimybes.	Didelis nedarbas. Menkas kaimo žmonių pasirengimas darbui konkurencinės rinkos sąlygomis.
Augantys turizmo ir poilsio kaime poreikiai didina kaimo vietovės rekreacines galimybes ir sudaro prielaidą naujoms paslaugoms formuotis.	Neišplėta gamybinė ir socialinė kaimo infrastruktūra, didelis atotrūkis tarp kaimo ir miesto gyventojų pajamų, darbo sąlygų bei socialinio aprūpinimo, galimybių gauti tinkamą išsilavinimą, medicinos, komunikacijų ir kitas paslaugas.
GALIMYBĖS	GRĖSMĖS
Pasinaudoti ES ir kitų fondų parama.	Šių subjektų nesugebėjimas prisitaikyti prie rinkos

Plėsti lietuviškų produktų skverbimąsi į naujas ES ir pasaulio rinkas.	pokyčių didins bankrutuojančių įmonių skaičių
Kooperuotis smulkiems ūkiams, gaminantiems pieno, gyvulininkystės, augalininkystės produkciją, kuriant savo realizavimo tinklą.	Lėšų trūkumas trukdys sukurti konkurencingą ūkį, išlaikyti kvalifikuotus darbo jėgos išteklius ir išsilaikyti rinkoje.
Gerinti kaimo vietovės viešąją infrastruktūrą ir sudaryti sąlygas aukštesnei kaimo gyventojų gyvenimo kokybei bei didinti kaimo vietovės patrauklumą.	Nekonsolidavus smulkius ūkius mažės pajamos, didės bedarbystė.
Pagerinti viešąsias paslaugas ir sudaryti sąlygas socialinės atskirties žmonėms integruotis į pilnavertį gyvenimą.	Mažas gyventojų verslumo lygis trukdo verslų įvairinimui ir ekonominei plėtrai.
	Didėjanti socialinė atskirtis tarp miesto ir kaimo gyventojų blogins kaimo ekonominę ir demografinę būklę.
Didinti gyventojų verslumą, skatinant verslų diversifikavimą kaimo vietovėse.	Senėjantis kaimas, jaunimo išvykimas į miestą, užsienio šalis mažins žmogiškąjį potencialą.
	Nepadidinus kaimo žmonių motyvacijos vyks moralinių, dvasinių verstybių nuosmukis. Didės asocialių šeimų skaičius, plis alkoholizmas.
Kultūrinio paveldo pritaikymas turizmo ir amatų plėtrai, išlaikant rajono autentiškumą.	Nepagerinus teikiamų viešųjų paslaugų kokybės kaimo gyvenamosiose vietovėse bus skatinama gyventojų migraciją, didės vienišų, neįgalių žmonių, socialinės rizikos šeimų ir žmonių skaičius.
Skatinti kaimo žmonių bendruomeniškumą, pilietiškumą, kaimo bendruomenių veiklą.	
Nenaudojamų pastatų pritaikymas vietos poreikiams.	

7. VIZIJA, MISIJA IR PRIORITETAI, PRIEMONĖS IR VEIKLOS SRITYS

7.1. Vizija, misija ir prioritetai

VIZIJA – KELMĖS RAJONO KAIMAS - PATRAUKLI ERDVĖ DARBUI, GYVENIMUI IR POILSIUI SU IŠPLĖTOTA GAMYBINE IR SOCIALINE INFRASTRUKTŪRA, IŠSILAVINUSIŲ IR INICIATYVIŲ ŽMONIŲ BENDRUOMENE, SVEIKA APLINKA IR GRAŽIU KRAŠTOVAIZDŽIU.

ŽEMĖS ŪKIO PRODUKTŲ GAMYBA IR IŠPLĖTOTI KITI KAIMO VERSLAI, KURIE RACIONALIAI NAUDOJA GAMTOS IŠTEKLIUS, TAUSOJA APLINKĄ, ĮDIEGĘ PAŽANGIAS TECHNOLOGIJAS, TURINTYS AUKŠTOS KVALIFIKACIJOS DARBUOTOJUS. KAIMO GAMTOS IŠTEKLIAI, TECHNINIS IR KŪRYBINIS POTENCIALAS SUDARYS SĄLYGAS PRISITAIKYTI PRIE NUOLAT BESIKEIČIANČIOS RINKOS APLINKOS, SIEKIANT PATEIKTI KONKURENCINGUS GEROS KOKYBĖS PRODUKTUS BEI PASLAUGAS, DIDINANT JŲ PRIDEDAMĄJĄ VERTĘ IR KAIMO ŽMONIŲ GYVENIMO KOKYBĘ.

KKPVVG MISIJA RENGIANČI IR ĮGYVENDINANTI STRATEGIJĄ:

- sutelkti kaimo žmones, socialinius partnerius strategijos rengimui ir įgyvendinimui;*
- organizuoti, koordinuoti strategijos įgyvendinimo eigą ir vykdyti monitoringą;*
- prisidėti ieškant plėtrai būtinų finansavimo šaltinių pritraukiant privačių ir kitų fondų lėšas;*
- profesionaliai vykdyti vietos veiklos grupei priskirtas funkcijas.*

1 PRIORITETAS. Kaimo verslų įvairinimas ir ekonominio potencialo stiprinimas

Tikslai:

- 1. Plėsti verslus KKPVVG teritorijoje, kurti pridedamąją vertę ir didinti kaimo gyventojų pajamas.*
- 2. Skatinti kaimo gyventojų verslumą ir didinti užimtumą, ypač moterų ir jaunimo.*
- 3. Mažinti socialinę ir ekonominę atskirtį tarp teritorijos vietovių.*

Priemonės:

- 1. Parama verslo kūrimui ir plėtrai.*

Viso rajono plėtra priklauso nuo pokyčių KKPVVG teritorijoje, kuriai parengta Vietos plėtros 2008 -2014 metų strategija.

Kelmės rajonas dėl žemo pramoninės industrijos lygio, atsilieka nuo kitų rajonų pramonės išvystymo lygiu. Rajone palankios sąlygos žemės ūkio šakos vystymui ir ši šaka lieka svarbi kuriant darbo vietas ir užtikrinant pragyvenimo pajamas. Kaip ir šalyje, taip ir Kelmės rajone pragyventi vien iš pajamų, gaunamų iš žemės ūkio, darosi problematiška. Norint pristabdyti sparčius demografinius pokyčius kaimo teritorijoje, būtina įvairinti kaimo verslus, kurti naujas darbo vietas ir sudaryti prielaidas kaimo žmonėms, ypač jaunimui ir moterims įsidarbinti gyvenamojoje vietovėje ir gauti būtinas didesnes pragyvenimui pajamas. Įvertinant tai, kad Kelmės rajono mažose gyvenvietėse yra sudėtinga plėtoti rinką, vystyti verslą, būtina ieškoti būdų kooperuoti veiklas ir decentralizuoti gamybą bei paslaugas. Siekdama minėtų tikslų KKPVVG numatė prioritetą „Kaimo verslų įvairinimas ir ekonominio potencialo stiprinimas“, kurio priemonėse bus remiama verslų plėtra.

Kelmės rajone kaimo vietovėje kiti ne žemės ūkio verslai plėtojami labai silpnai. Tai būdinga ir šalies mastu. Todėl Lietuvos kaimo plėtros 2007-2013 metams programoje trečioje kryptyje numatytos priemonės: perėjimas prie ne žemės ūkio veiklos, parama verslo kūrimui ir plėtrai, kaimo turizmo veiklos skatinimas. Priemonės „Parama verslo kūrimui ir plėtrai“ įgyvendinimas leis įvairinti kaimo verslus, mažinti priklausomybę nuo žemės ūkio šakos, kurti naujas darbo vietas ir didinti kaimo žmonių pajamas.

2 PRIORITETAS. Visuomeninės paskirties pastatų, kultūros paveldo objektų atnaujinimas ir pritaikymas amatų plėtrai, bendruomeniškumo ugdymui

Tikslai:

- 1. Renovuoti visuomeninės paskirties pastatus ir teikti socialines paslaugas kaimo gyventojams.*
- 2. Išsaugant kultūros paveldą skatinti tradicinių amatų plėtrą.*

Priemonės:

- 1. Bendruomenės namų renovacija, lokalinės teritorijos tvarkymas.*
- 2. Jaunimo, suaugusiųjų, neįgaliųjų laisvalaikio ir užimtumo centrų kūrimas.*
- 3. Kultūros objektų priežiūra ir išsaugojimas.*
- 4. Tradicinių amatų centrų, dirbtuvių kūrimas.*

Kelmės rajono gyvenamosios vietovės labai smulkios. Rajono teritorijoje yra 646 miesteliai, kaimai ir viensėdžiai. Kaimai iki 10 gyventojų sudaro 42,4 proc., o iki 50 gyventojų - net 85,9 proc. kaimų, viensėdžių. Mažose gyvenvietėse yra sudėtinga spręsti švietimo, kultūrinio gyvenimo ir įvairių paslaugų teikimo paslaugas vietos gyventojams.

Lietuvos nepriklausomybės atkūrimas ir ūkio reforma labiausiai palietė kaimo gyventojus. Daugelyje rajono kaimo vietovių buvo uždaryti, arba nevykdė savo veiklos buvę kultūros namai, medicinos punktai ir kt. Atsiradusią tuštumą pradėjo užpildyti visuomeninės organizacijos, kurios tapo sudėtinė viso visuomeninio gyvenimo dalimi. Minėtos organizacijos apjungia įvairias tikslines grupes, bendraminčius, kuriuos jungia bendra idėja ir tikslai spartesniems kaimo plėtros kultūrinės veiklos, bendruomeniškumo išsaugojimo, daugiafunkcinių socialinių paslaugų teikimo vietovėje pokyčiams.

KKPVVG teritorijoje 2008 m. veikia 35 kaimo bendruomenės. Jų indėlis kaimo vietovės plėtrai tiek kultūriniu, tiek bendruomeniškumo ugdymo srityse yra labai didelis. Visuomeninės organizacijos produktyvi veikla galima tik turint valdžios paramą ir materialinę bazę. KKPVG partnerystės pagrindu apjungusi bendrai veiklai valdžios, verslo ir NVO atstovus, kaip vieną iš svarbiausių uždavinių strategijoje numatė visuomeninės paskirties pastatų atnaujinimą ir jų pritaikymą produktyviai jų veiklai. Tytūvėniškiai, kaip pagrindines savo vietovės problemas įvardino: trūksta kultūros-bendruomenės namų, nėra užimtumo centro vienišiams, pagyvenusiams, su negalia žmonėms, nepritaikyti šaligatviai, įėjimai į parduotuves neįgaliams asmenims.

Visuomeniniai pastatai turės daugiafunkcinę paskirtį, kuriuose bus teikiamos įvairios socialinės paslaugos, kultūringas laisvalaikio užimtumas kaimo gyventojams. Įkūrus jaunimo, suaugusiųjų, neįgaliųjų laisvalaikio ir užimtumo centrus, bus sudarytos sąlygos jaunimui, neįgaliesiems mokytis verslumo, bendrauti savo aplinkoje.

Kaip buvo minėta, situacijos analizės skyriuje, KKPVG teritorijoje gausu kultūros paveldo objektų, vystomi tradiciniai krašto amatai. Jie turi didelę reikšmę išlaikant vietovės patrauklumą, vystant verslus kaime. Daugelio minėtų objektų būklė yra nepatenkinama. Įgyvendinus numatytas priemones šioje veiklos srityje dalis kultūros objektų bus renovuoti. Be to, strategijoje numatyta remti amatų plėtrą ir didinti gyventojų užimtumą, ypač neįgaliųjų ir vyresnio amžiaus kaimo gyventojų.

3 PRIORITETAS. Viešosios infrastruktūros pritaikymas kaimo gyventojų poreikiams

Tikslai:

- 1. Sutvarkyti viešąsias erdves ir pagerinti kaimo gyventojų laisvalaikio užimtumą.*
- 2. Pagerinti geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų valymo sistemas.*

Priemonės:

- 1. Prieigos prie vandens telkinių, parkų ir poilsio zonų įrengimas ir sutvarkymas.*
- 2. Sporto aikštynų, vaikų žaidimo aikštelių sutvarkymas ir įrengimas, inventoriaus įsigijimas.*
- 3. Vandens gerinimo, tiekimo ir nuotekų tvarkymo, drenažo sistemų įrengimas, atnaujinimas.*

KKPVVG teritorijos daugumos gyventojų netenkina vietovės infrastruktūra: vietinių kelių, gatvių būklė, apleistos ir nesutvarkytos viešosios erdvės ir ribotos jomis naudojimosi galimybės, tiekiamo geriamojo vandens kokybė, nuotekų valymo sistemų būklė, trūksta technikos prižiūrėti gatves, žaliuosius plotus ir kt.

Minėtos problemos daro didelę neigiamą poveikį atskiroms socialinėms grupėms: neįgaliesiems, jaunimui, moterims. Atlikus socialinę ir ekonominę analizę, identifikavus gyventojų poreikius nustatyta, kad KKPVG teritorijos gyventojai ir minėtos socialinės grupės pageidauja, įrengti sporto aikštynus, kultūros centrus, sutvarkyti ir juos pritaikyti tikslinėms grupėms viešąsias erdves. Todėl, siekiant ne tik išlaikyti esamus kaimo gyventojus, bet ir pritraukti naujus, ir taip užtikrinti KKPVG teritorijos plėtrą, būtina gerinti viešąją vietovių infrastruktūrą.

KKPVVG, siekdama išspręsti minėtas kaimo gyventojų problemas, numatė prioritetą, kurio priemonės bus nukreiptos į viešosios infrastruktūros gerinimą, jos pritaikymą įvairioms socialinėms grupėms ir verslo plėtrai. Ją numatoma gerinti daugiafunkcine paskirtimi. Įgyvendinant kiekvieną priemonę, išskirtinis dėmesys bus skiriamas neįgaliečių ir socialinę atskirtį turinčių žmonių sąlygų gerinimui.

Lietuvos kaimo plėtros 2007-2013 metų programoje trečioje kryptyje numatyta priemonė „Kaimų atnaujinimas ir plėtra“. Minėta priemonė sudarys prielaidas sutvarkyti kaimo vietovės infrastruktūrą. KKPVG strategijoje numatė, visų pirma, tiesioginį minėtų priemonių finansavimą antrame ir trečiame prioritetuose ir antra, teikti pritarimą, kai pareiškėjai kaimų atnaujinimui teiks paraiškas minėtoms veikloms finansinei paramai gauti iš NMA. Pritarimas bus teikiamas individualia tvarka, gavus pretendento, norinčio gauti paramą projekto įgyvendinimui, prašymą. Prašymas bus svarstomas KKPVG valdyboje ir pritarimas bus teikiamas tuo atveju, kai įgyvendinama priemonė bus aktualiausia KKPVG teritorijoje ir duos naudą didžiausiam gyventojų skaičiui.

4 PRIORITETAS. Visuomeninių organizacijų veiklos skatinimas ir materialinės bazės stiprinimas, ekonominės saviraiškos galimybių didinimas.

Tikslai:

- 1. Stiprinti visuomeninių organizacijų materialinę bazę.*
- 2. Ugdyti įvairių socialinių grupių žmonių poreikį domėtis ir dalyvauti visuomeniniame gyvenime.*

Priemonės:

- 1. Nevyriausybinių organizacijų materialinės bazės stiprinimas, įskaitant ir investicijas į nekilnojamąjį turtą.*
- 2. Bendruomeninių renginių organizavimas.*
- 3. Parama kaimo gyventojų verslo, ekonominio aktyvumo iniciatyvoms.*

Kelmės rajone įsikūrusios nevyriausybines organizacijos perėmė daug funkcijų, kurias anksčiau vykdė kaime veikiančios įvairios valstybinės institucijos. Nevyriausybines organizacijos, ypač kaimo bendruomenės, aktyviai įsijungė į integruotą vietovės plėtros klausimų sprendimą. Jos dalyvauja sprendžiant tiek gyventojų užimtumo, tiek viešųjų paslaugų teikimo gerinimo klausimus. Daugumą tradicinių renginių organizuoja kaimo bendruomenės. Minėtos veiklos organizavimui nevyriausybines organizacijos turi sukurti reikiamą materialinę bazę.

Kelmės raj. sav. garsėja savo istorine praeitimi, dideliais etnokultūros pasiekimais. Kaimas visais laikais turėjo savo tradicines šventes, stiprius meno saviveiklos kolektyvus. Visuomeniniai renginiai telkdavo bendrai veiklai bendruomenės narius, ugdė meilę ir pagarbą gimtajam kraštui. Minėta veikla turėjo didžiulę įtaką turiningam laisvalaikio praleidimui, gyventojų, ypač jaunimo, kultūriniam ugdymui.

KKPVVG, siekdama tęsti minėtas tradicijas, numatė stiprinti nevyriausybinių organizacijų materialinę bazę, numatydama prioritetą „Visuomeninių organizacijų veiklos skatinimas ir materialinės bazės stiprinimas, ekonominės saviraiškos galimybių didinimas“. Įgyvendinus prioritetą numatytas priemones, minėtos organizacija turės tinkamą materialinę bazę, galės įtakoti įvairių socialinių grupių įtraukimą į visuomeninę veiklą, remti meno ir sporto kolektyvus, organizuoti visuomeninius renginius. Priemonės „Parama kaimo gyventojų verslo, ekonominio aktyvumo iniciatyvoms“ įgyvendinimas leis įvairinti kaimo verslus, mažinti priklausomybę nuo žemės ūkio šakos, kurti naujas darbo vietas ir didinti kaimo žmonių pajamas.

7.2. Strategijos priemonių aprašymas, veiklos sritys

Pirmo prioriteto „Kaimo verslų įvairinimas ir ekonominio potencialo stiprinimas“ priemonės „Parama verslo kūrimui ir plėtrai“ pagrindimas ir apibūdinimas.

Kelmės rajone nėra stambių pramonės įmonių. Žemės ūkio produkciją perdirba ir maistą gamina UAB „Kelmės pieninė“, „Žemaira“, Stasio Tučkaus individuali įmonė, ir Liudo Dajoro įmonė „Šaukėnų duona“ ir kt.

Medienos įmonės: UAB „Smidrūnas“, UAB „Vėjovirpa“, UAB „Medžio konstrukcijos“ ruošia pjautinę medieną ir eksportuoja į ES šalis. Iš medienos atliekų UAB „Medvija“ gamina kurą - medžio drožles, o UAB „Tytuvėnų durpės“ gamina durpių trąšas bei briketus kurui, kuriuos eksportuoja į ES šalis.

Žemės ūkis ilgą buvo pagrindinė kaimo žmonių ekonominės veiklos šaka, pagrindinis darbo ir pragyvenimo šaltinis. Ši ūkio šaka turi labai didelę ekonominę ir socialinę reikšmę ir dabartiniu metu Kelmės rajone. Tačiau modernizuojant žemės ūkį, kylant darbo našumui, vis mažesnis kaimo žmonių skaičius užsiimta žemės ūkio produktų gamyba, šioje šakoje dirba ne pilną darbo dieną. Kaime iškyla būtinybė panaudoti efektyviau esamus žmogiškuosius išteklius, ypač tai aktualu Kelmės rajone, nes čia 2007 01 01 KKPVVG teritorijoje gyveno net 72,2 rajono gyventojų, t.y. apie 2 kartus daugiau nei vidutiniškai.

Kelmės sav. didelė dalis kaimo gyventojų susiduria su socialine problema: mažėjant užimtumui žemės ūkyje, nėra sukurtos pakankamos galimybės surasti darbą iš žemės ūkio sektoriaus pasitraukiantiems darbuotojams. Ypač tai aktualu nuošalesnėse rajono vietose, kuriose visai nėra veikiančių ūkio subjektų.

Priemonė yra investicinio pobūdžio. Priemonė skirta kaimo gyventojų verslumo skatinimui, užimtumo didinimui, kaimo ekonomikos įvairinimui ir smulkiojo verslo plėtrai kaime. Parama pagal šią priemonę teikiama mikroįmonėms kaime ir kaimo gyventojams, užsiimantiems ūkine veikla. Minėta priemonė turės didelę ekonominę ir socialinę naudą. Bus sukuriamos papildomos darbo vietos, didės pridėtinė vertė ir kaimo gyventojų pajamos, kils pragyvenimo lygis. Tai pelno siekiantys projektai, įtakojantys perspektyvinį verslo modernizavimą, infrastruktūros ir aplinkosauginės situacijos gerinimą kaimo vietovėje.

Kaimo gyventojas, prašantis paramos pagal šią priemonę, turi turėti atitinkamą kompetenciją ir patirtį toje veiklos srityje, kurioje prašo paramos. Taip pat pareiškėjas turi vykdyti finansinę apskaitą ir turėti verslo liudijimą ar individualios veiklos, kuri numatyta projekte, pažymėjimą.

Priemonės bendrasis tikslas - remti smulkiojo verslo iniciatyvų kūrimąsi ir plėtrą, sukuriančias naujas darbo vietas ir veiklas bei papildomų pajamų šaltinius KKPVVG teritorijoje.

Specialieji tikslai:

1. sukurti naujas ir išlaikyti esamas darbo vietas kaimo gyventojams;
2. didinti gyventojų užimtumą ir plėtoti alternatyvias ūkio veiklas kaime.

Veiklos tikslai:

1. skatinti kaimo gyventojų, ypač jaunimo ir moterų, verslumą;
2. remti naujas smulkaus verslo iniciatyvas kaime;
3. stiprinti veikiančių mikroįmonių gyvybingumą ir skatinti jų modernizavimą.

Veiklos sritys ir taikymas:

Pirmoji veiklos sritis:

Parama teikiama alternatyvioms ūkio veikloms, įskaitant pagrindines paslaugas (pelno siekiančius projektus) kaimo vietovėje, kiek tai neprieštarauja Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos priemonės „Parama verslo kūrimui ir plėtrai“ įgyvendinimo taisyklėms.

Antroji veiklos sritis:

Tradicinių amatų puoselėjimo veikla, kiek tai neprieštarauja Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos priemonės „Parama verslo kūrimui ir plėtrai“ įgyvendinimo taisyklėms.

Galimos vietos projektų idėjos:

- rankdarbių, keramikos gaminių gamybos dirbtuvių įkūrimas;
- viešųjų pirčių įrengimas;
- kirpyklų, grožio salonų įrengimas;
- medžio apdirbimo įmonių modernizavimas;
- investicinių projektų parengimas;
- mobilių prekyviečių įkūrimas;
- mikroįmonių plėtra ir modernizavimas ir kt., kiek tai neprieštarauja Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos priemonės „Parama verslo kūrimui ir plėtrai“ įgyvendinimo taisyklėms.

Galimi vietos projekto paramos gavėjai:

1. Veikiantis ar naujai įsteigtas privatus juridinis asmuo, atitinkantis labai mažai įmonei keliamus reikalavimus, kaip nurodyta Lietuvos kaimo plėtros 2007-2013 metų programos priemonės „Parama verslo kūrimui ir plėtrai“ (veikiančios ar naujai įsteigtos labai mažos įmonės plėtra) įgyvendinimo taisyklėse;
2. Kaimo gyventojas, kaip nurodyta Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos priemonės „Parama verslo kūrimui ir plėtrai“ supaprastintosiose įgyvendinimo taisyklėse (kaimo gyventojų individualiojo verslo kūrimas ir (arba) plėtra).

Tinkamos finansuoti išlaidos priemonei:

Kaip nurodyta Lietuvos kaimo plėtros 2007-2013 metų programos priemonės „Parama verslo kūrimui ir plėtrai“ įgyvendinimo taisyklėse bei KKPVVG patvirtintose šios priemonės specialiosiose taisyklėse.

Paramos gavėjų tinkamumo kriterijai ir reikalavimai paramai gauti priemonei:

Kaip nurodyta Lietuvos kaimo plėtros 2007-2013 metų programos priemonės „Parama verslo kūrimui ir plėtrai“ įgyvendinimo taisyklėse bei KKPVVG patvirtintose šios priemonės specialiosiose taisyklėse.

Vietos projektų prioritetiniai ir (arba) kokybės kriterijai:

Kaip nurodyta Lietuvos kaimo plėtros 2007-2013 metų programos priemonės „Parama verslo kūrimui ir plėtrai“ įgyvendinimo taisyklėse bei KKPVVG patvirtintose šios priemonės specialiosiose taisyklėse.

Paramos lyginamoji dalis (intensyvumas):

1. finansuojama iki 65 proc. visų tinkamų finansuoti projekto išlaidų (iki 75 proc. visų tinkamų finansuoti projekto išlaidų, tiesiogiai susijusių su tradicinių amatų kūrimu ir plėtra);
2. maksimali paramos suma vienam projektui iki 65 tūkst.Lt.

25 lentelė. Priemonės įgyvendinimo rodikliai.

Rodiklio tipas	Rodiklis	Tikslas 2014 m.
Produkto	Paramos gavėjų skaičius	21
	Paramą gavusių jau veikiančių mikroįmonių skaičius	12
	Kaimo gyventojų skaičius	9
Rezultato	Bendras sukurtų darbo vietų skaičius:	21
	Sukurta darbo vietų vyrams, skaičius	10
	Sukurta darbo vietų moterims, skaičius	11
	Sukurta darbo vietų jauniems (iki 30m.) asmenims, skaičius	6
	Sukurta darbo vietų asmenims su negalia skaičius	1
	Kaimų (kaimo vietovių), kuriose vykdomi vietos projektai skč.(vnt.)	17
	Kaimo gyventojų, kurie naudosis projektų rezultatais, skaičius.	1500

Kaimo atnaujinimo ir plėtros prioritetų: „Visuomeninės paskirties pastatų, kultūros paveldo objektų atnaujinimas ir pritaikymas amatų plėtrai, bendruomeniškumo ugdymui“, „Viešosios infrastruktūros pritaikymas kaimo gyventojų poreikiams“ veiklos sritys.

Strategijos antrame ir trečiame prioritetuose numatytos priemonės atitinka Lietuvos kaimo plėtros 2007-2013 metų programos III krypties „Gyvenimo kokybės kaimo vietovėse ir kaimo

ekonomikos įvairinimas“ ketvirtos priemonės „Kaimų atnaujinimas ir plėtra“ tikslus, uždavinius, priemonių aprašymus, nepažeidžia kitų KPP krypties tikslų.

KKPVVG teritorijos kaimo atnaujinimas tampa viena iš svarbiausių kaimo plėtros politikos priemonių ir yra skirta kaimo aplinkos patrauklumui atkurti, kaimo gyventojų gyvenimo kokybei gerinti.

Strategijoje numatyti kaimų atnaujinimo ir plėtros prioritetai bei priemonės yra investicinio pobūdžio. Priemonėms yra taikomi tie patys paramos gavėjų tinkamumo kriterijai, vietos projektų prioritetiniai ir kokybės kriterijai, paramos intensyvumas. Priemonės turi tuos pačius bendruosius tikslus.

Parama skiriama KKPVG teritorijos pastatų atnaujinimui, viešosios infrastruktūros tvarkymui ir kūrimui, aplinkosaugos ugdymo priemonėms ir investicijoms, susijusioms su gamtos ir kultūros paveldo išlaikymu, atkūrimu ir atnaujinimu.

Priemonių bendrasis tikslas - kurti patrauklią aplinką gyventi ir dirbti KKPVG teritorijoje turint patrauklesnius ir modernesnius kaimus.

Specialieji tikslai:

1. padidinti kaimo gyvenamosios aplinkos patrauklumą;
2. sumažinti depopuliaciją kaimo vietovėse;
3. išsaugoti kultūrinį paveldą kuriant ir vystant tradicinius amatų centrus.

Veiklos tikslai:

1. rekonstruoti (atnaujinti) pastatus;
2. atnaujinti ir išsaugoti istorinę, etnokultūrinę, architektūrinę vertę turinčius kaimo paveldo objektus ir kraštovaizdžio komponentus;
3. sutvarkyti ar sukurti viešąją infrastruktūrą;
4. puoselėti tradicinių amatų technologijas;
5. sudaryti tradicinių amatų reprezentavimo ir prekybos amatų gaminiais sąlygas.

Galimos vietos projektų idėjos:

- kultūros centro atnaujinimas ir pritaikymas visuomenės poreikiams;
- bendruomenės patalpų remontas ir pritaikymas visuomenės poreikiams;
- bendruomenės dirbtuvių įrengimas;
- bendruomenių daugiafunkcinių centrų įkūrimas;
- bendruomenės šarvojimo salių įrengimas;
- bendruomenių namų aplinkos sutvarkymas;
- bendruomenės moterų, jaunimo, neįgaliųjų sveikatingumo, sporto klubo įkūrimas;
- jaunimo vasaros poilsio stovyklų įrengimas;

- paplūdimių, poilsio zonų įrengimas;
- sveikatingumo trasų įrengimas;
- parkų sutvarkymas;
- tvenkinių valymas ir įrengimas pritaikant kaimo gyventojų poreikiams;
- žaidimo aikštelių įrengimas;
- jaunimo sporto aikštynų ir sporto salių įrengimas, stadiono renovacija;
- drenažo įrengimai;
- vandens gręžinio ir nugeležinimo įrangų įrengimas;
- vandens tiekimo, nuotekų, drenažo sistemų įrengimas ir sutvarkymas, kt.

Kiek tai neprieštarauja Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos priemonės „Kaimo atnaujinimas ir plėtra“ įgyvendinimo taisyklėms.

Galimi vietos projekto paramos gavėjai:

Paramos gavėjai - kaimo bendruomenės, nevyriausybinių organizacijos ir kiti kaimo vietovėje įsteigti ir (arba) joje veikiantys juridiniai asmenys, savivaldybės ir jų institucijos.

Tinkamos finansuoti išlaidos:

Kaip nurodyta Lietuvos kaimo plėtros 2007-2013 metų programos priemonės „Kaimo atnaujinimas ir plėtra“ įgyvendinimo taisyklėse bei KKPVVG patvirtintose šios priemonės specialiosiose taisyklėse.

Paramos gavėjų tinkamumo kriterijai ir reikalavimai paramai gauti:

Kaip nurodyta Lietuvos kaimo plėtros 2007-2013 metų programos priemonės „Kaimo atnaujinimas ir plėtra“ įgyvendinimo taisyklėse bei KKPVVG patvirtintose šios priemonės specialiosiose taisyklėse.

Vietos projektų prioritetiniai ir (arba) kokybės kriterijai:

Kaip nurodyta Lietuvos kaimo plėtros 2007-2013 metų programos priemonės „Kaimo atnaujinimas ir plėtra“ įgyvendinimo taisyklėse bei KKPVVG patvirtintose šios priemonės specialiosiose taisyklėse.

Paramos lyginamoji dalis (intensyvumas)

Finansuojama iki 90 proc. visų tinkamų finansuoti projekto išlaidų. Maksimali paramos suma vienam projektui - iki 500 tūkst. Lt. Bendrasis finansavimas: piniginiu įnašu ir (arba) natūra pvz., savanorišku darbu. Neapmokamo savanoriško darbo vertė turi būti apskaičiuota atsižvelgiant išdirbtą laiką ir valandinį arba dienos užmokesčio vertę (nustatytą Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės).

27 lentelė. Priemonių įgyvendinimo rodikliai.

Rodiklio tipas	Rodiklis	Tikslas 2014 m.
----------------	----------	-----------------

Produkto	Bendra investicijų suma, iš jos:	5 887 928
	kaimo atnaujinimo projektai:	5 437 928
	kaimo paveldo projektai	450 000
	Kaimų (kaimo vietovių), kuriose vykdyti projektai, skaičius	31
	Paremtų kaimų atnaujinimo projektų skaičius	29
	Rekonstruotų visuomeninės paskirties pastatų skaičius	18
	Atnaujintų ir išsaugotų kaimo paveldo objektų skaičius	5
Rezultato	Atnaujintų ir išsaugotų kaimo kraštovaizdžio komponentų ir visuomeninės paskirties erdvių skaičius	26
	Kaimo gyventojų, kurie naudojami projektų rezultatais, skaičius; proc. nuo visų kaimo gyventojų	9 500, 34 proc.
	Isteigtų tradicinių amatų centrų skaičius	1

7.3. Kitų Strategijos priemonių aprašymas, veiklos sritys.

Ketvirto prioriteto: „Visuomeninių organizacijų veiklos skatinimas ir materialinės bazės stiprinimas, ekonominės saviraiškos galimybių didinimas“ priemonių „Nevyriausybinių organizacijų materialinės bazės stiprinimas, įskaitant ir investicijas į nekilnojamąjį turtą“, „Bendruomeninių renginių organizavimas“ pagrindimas ir apibūdinimas.

Nuo 2004 m. KKPVVG sparčiais tempais kūrėsi nevyriausybines organizacijos, ypač, kaimo bendruomenės. 2008 m. KKPVVG teritorijoje jau veikė 35 kaimo bendruomenės. Rajono savivaldybės dėka daugumai bendruomenių buvo išskirtos patalpos, atliktas minimalus jų remontas. Dėl lėšų trūkumo minėtos patalpos nebuvo aprūpintos reikiamu inventoriumi, internetinės prieigos taškais ir kitomis priemonėmis.

Norint užtikrinti daugiafunkcinę nevyriausybinių organizacijų patalpų paskirtį, kuriomis galėtų naudotis įvairių socialinių grupių gyventojai KKPVVG strategijoje numatė priemones „Nevyriausybinių organizacijų materialinės bazės stiprinimas, įskaitant ir investicijas į nekilnojamąjį turtą“ ir „Bendruomeninių renginių organizavimas“, kurias įgyvendinus bus išspręstos minėtos problemos ir užtikrinta nevyriausybinių organizacijų produktyvi daugiafunkcinė veikla. Bus pagerintos vietos gyventojų visuomeninio bendravimo galimybės ir viešosios paslaugos.

Priemonių bendrasis tikslas - sudaryti KKPVVG teritorijos gyventojams sąlygas aktyviai dalyvauti bendruomenės gyvenime ir gerinti NVO veiklos sąlygas.

Specialieji tikslai:

1. padidinti kaimo gyvenamosios aplinkos patrauklumą;
2. sustiprinti KKPVVG teritorijos NVO materialinę bazę;
3. sudaryti sąlygas KKPVVG teritorijos gyventojams aktyvios veiklos organizavimui.

Veiklos tikslai:

1. įvairių renginių organizavimas ir socialinių paslaugų teikimas KKPVVG teritorijos gyventojams;
2. informacinių technologijų ir interneto prieinamumo kaimo bendruomenėms galimybių didinimas.

Veiklos sritys ir taikymas - bendruomenių patalpų remontas ir /arba visuomeninės paskirties pastatų aprūpinimas reikiama įranga, jos atnaujinimas ir pritaikymas gyventojų poreikiams, įvairių socialinių grupių žmonių poreikių ugdymas domėtis ir dalyvauti visuomeniniame gyvenime

Galimos vietos projektų idėjos:

1. kaimo bendruomenių iniciatyvų rėmimas, organizuojant socialinių paslaugų teikimą;
2. bendruomenių projektai, didinantys interneto prieinamumą kaime ir kt.

Kiek tai neprieštarauja Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos krypties „Leader metodo įgyvendinimas“ priemonės „Vietos plėtros strategijų įgyvendinimas“ administravimo taisyklėms.

Galimi vietos projekto paramos gavėjai:

Paramos gavėjai - kaimo bendruomenės ir asociacijos, vienijančios kaimo bendruomenes.

Tinkamos finansuoti išlaidos:

Kaip nurodyta Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos krypties „Leader metodo įgyvendinimas“ priemonės „Vietos plėtros strategijų įgyvendinimas“ administravimo taisyklėse bei KKPVVG patvirtintose specialiosiose šios priemonės taisyklėse.

Paramos gavėjų tinkamumo kriterijai ir reikalavimai paramai gauti:

Kaip nurodyta Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos krypties „Leader metodo įgyvendinimas“ priemonės „Vietos plėtros strategijų įgyvendinimas“ administravimo taisyklėse bei KKPVVG patvirtintose specialiosiose šios priemonės taisyklėse.

Vietos projektų prioritetiniai ir (arba) kokybės kriterijai:

1. projektas numatomas įgyvendinti nutolusioje nuo rajono centro vietovėje;
2. projektas vykdomas su kitais partneriais (kaimo bendruomenėmis, NVO ir pan.);
3. projektas, įtraukiantis kaimo jaunimą į rajono viešąjį gyvenimą ir/arba padedantis spręsti moterų problemas;
4. projektas, skatinantis socialinių paslaugų plėtrą ir mažinantis socialinę atskirtį kaime;
5. projektas, stiprinantis kaimo socialinius ryšius, įskaitant bendradarbiavimą tarp skirtingo amžiaus atstovų
6. projektas, kuris savo turiniu ir/arba forma yra novatoriškas.
7. kiti KKPVVG nustatyti kriterijai.

Paramos lyginamoji dalis (intensyvumas)

Finansuojama iki 80 proc. visų tinkamų finansuoti projekto išlaidų. Maksimali paramos suma vienam projektui - iki 35 tūkst. Lt. Bendrasis finansavimas: piniginiu įnašu ir (arba) natūra pvz., savanorišku darbu. Neapmokamo savanoriško darbo vertė turi būti apskaičiuota atsižvelgiant išdirbtą laiką ir valandinį arba dienos užmokesčio vertę (nustatytą Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės).

27.1 lentelė. Ketvirto prioriteto 1 - 2 priemonių įgyvendinimo rodikliai.

Rodiklio tipas	Rodiklis	Tikslas 2014 m.
Produkto	Bendra investicijų suma	680 510
	Vietos projektų skaičius pagal kitas vietos plėtros strategijoje numatytas priemonės:	16
	1. Nevyriausybinų organizacijų materialinės bazės stiprinimas, įskaitant ir investicijas į nekilnojamąjį turtą.	12
	2. Bendruomeninių renginių organizavimas.	4
Rezultato	Kaimo gyventojų, kurie naudojami projektų rezultatais, skaičius; proc. nuo visų kaimo gyventojų	3000, 11 proc.

Ketvirto prioriteto: „Visuomeninių organizacijų veiklos skatinimas ir materialinės bazės stiprinimas, ekonominės saviraiškos galimybių didinimas“ priemonės „Parama kaimo gyventojų verslo, ekonominio aktyvumo iniciatyvoms“ pagrindimas ir apibūdinimas.

Remiami pelno siekiantys verslo projektai.

Priemonė skirta kaimo gyventojų verslumo skatinimui, užimtumo didinimui, kaimo ekonomikos įvairinimui ir smulkiojo verslo plėtrai kaime. Minėta priemonė turės ekonominę ir socialinę naudą. Bus sukuriamos papildomos darbo vietos, didės pridėtinė vertė ir kaimo gyventojų pajamos, kils pragyvenimo lygis. Tai pelno siekiantys projektai, įtakojantys perspektyvinę verslo plėtrą, kaimo turizmo infrastruktūros ir aplinkosauginės situacijos gerinimą kaimo vietovėje.

Priemonės bendrasis tikslas - remti smulkiojo verslo iniciatyvų kūrimąsi ir plėtrą, sukuriančias naujas darbo vietas ir veiklas bei sudaryti sąlygas kaimo bendruomenių ekonominei saviraiškai.

Specialieji tikslai:

- 1. sukurti naujas ir išlaikyti esamas darbo vietas kaimo gyventojams;
- 2. didinti gyventojų užimtumą kaime;
- 3. remti ir gaivinti kaimo paveldo vertybes;
- 4. gerinti rekreacinę infrastruktūrą kaime;
- 5. didinti vietovių kaime (turistinių stovyklų) skaičių;

- 6. stiprinti kaimo bendruomenių ir verslo atstovų vaidmenį vietos plėtroje, didinti jų bendradarbiavimą.

Veiklos tikslai:

- 1. skatinti kaimo gyventojų, kaimo bendruomenių, ypač jaunimo ir moterų, verslumą;
- 2. remti naujas smulkaus verslo iniciatyvas kaime;
- 3. sukurti didesnę kaimo turizmo paslaugų įvairovę bei aukštesnę šių paslaugų kokybę;
- 4. puoselėti kaimo paveldą, atkuriant arba kuriant naujas sodybas, puoselėjančias lietuviškas architektūros ir kulinarijos tradicijas;
- 5. remti turistinių stovyklų KKPVVG teritorijoje įkūrimą ir plėtrą.

Galimos vietos projektų idėjos. Smulkūs kaimo verslo projektai.

Galimi vietos projekto paramos gavėjai:

1. Veikiantis ar naujai įsteigtas privatus juridinis asmuo, atitinkantis labai mažai įmonei keliamus reikalavimus;
2. Kaimo gyventojas.
3. Kaimo bendruomenė.

Pareiškėjui ir partneriui, jei vietos projektas įgyvendinamas kartu su partneriu, taikomi Vietos plėtros strategijų, įgyvendinamų pagal Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos krypties „LEADER metodo įgyvendinimas“ priemonės „Vietos plėtros strategijų įgyvendinimas“, administravimo taisyklių ir VVG parengtose ir patvirtintose specialiosiose taisyklėse pareiškėjams nurodyti reikalavimai.

Tinkamos finansuoti išlaidos

Vietos projekto paraiškoje gali būti numatytos visos išlaidos, kurios yra tiesiogiai susijusios su vietos projekto įgyvendinimu, tačiau paramos lėšomis finansuojamos tik tinkamomis finansuoti, kaip nurodyta Vietos plėtros strategijų, įgyvendinamų pagal Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos krypties „LEADER metodo įgyvendinimas“ priemonės „Vietos plėtros strategijų įgyvendinimas“, administravimo taisyklėse ir VVG parengtose ir patvirtintose specialiosiose taisyklėse pareiškėjams, pripažįstamos vietos projekto išlaidos ir neviršijančios numatyto paramos dydžio ir lyginamosios dalies.

Netinkamos finansuoti išlaidos

Netinkamos finansuoti vietos projekto išlaidos numatytos Vietos plėtros strategijų, įgyvendinamų pagal Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos krypties „LEADER metodo įgyvendinimas“ priemonės „Vietos plėtros strategijų įgyvendinimas“, administravimo taisyklėse ir VVG parengtose ir patvirtintose specialiosiose taisyklėse pareiškėjams.

Vietos projektų prioritetiniai ir (arba) kokybės kriterijai:

Kaip nurodyta KKPVVG patvirtintose šios priemonės specialiosiose taisyklėse.

Paramos lyginamoji dalis (intensyvumas):

Pelno siekiančių projektų vertė iš paramos lėšų bus finansuojama iki 70 proc. visų tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų.

Nesiekiančių pelno projektų vertė iš paramos lėšų bus finansuojama iki 80 proc. visų tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų.

Didžiausia paramos vietos projektui suma.

Maksimali paramos suma vienam projektui iki 50 tūkst.Lt.

Mažiausią lėšų vietos projektui įgyvendinti sumą reglamentuoja Vietos plėtros strategijų, įgyvendinamų pagal Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos krypties „LEADER metodo įgyvendinimas“ priemonės „Vietos plėtros strategijų įgyvendinimas“, administravimo taisyklės ir VVG parengtos ir patvirtintos specialiosios taisyklės pareiškėjams.

25 lentelė. Priemonės įgyvendinimo rodikliai.

Rodiklio tipas	Rodiklis	Tikslas 2014 m.
Produkto	Paramos gavėjų skaičius	14
	Paramą gavusių jau veikiančių mikroįmonių, kaimo bendruomenių skaičius	7
	Kaimo gyventojų skaičius	7
Rezultato	Bendras sukurtų darbo vietų skaičius:	12
	Sukurta darbo vietų vyrams, skaičius	3
	Sukurta darbo vietų moterims, skaičius	9
	Sukurta darbo vietų jauniems (iki 30m.) asmenims, skaičius	6
	Sukurta darbo vietų asmenims su negalia skaičius	1
	Kaimų (kaimo vietovių), kuriose vykdomi vietos projektai skč.(vnt.)	10
	Kaimo gyventojų, kurie naudosis projektų rezultatais, skaičius.	1500

8. STRATEGIJOS ĮGYVENDINIMAS

8.1. Strategijos įgyvendinimo planas

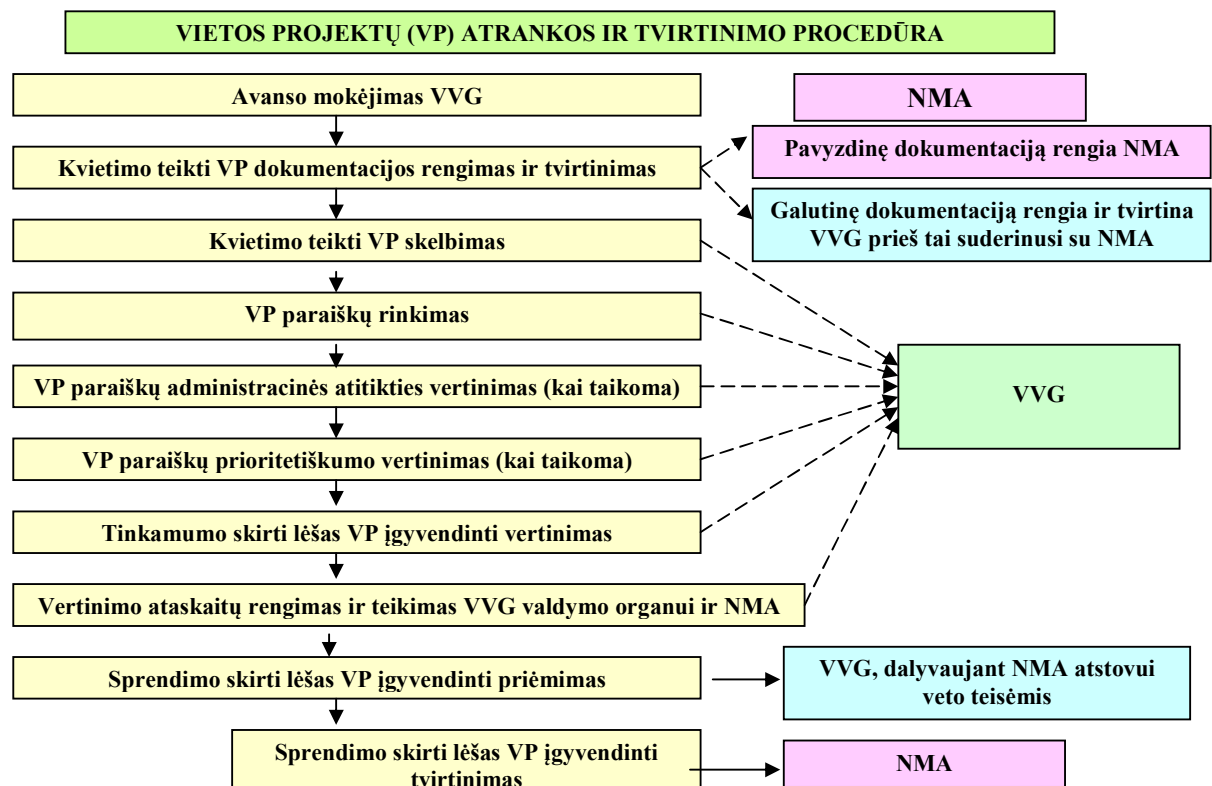
Strategijos įgyvendinimą VVG organizuos vadovaudamasi „Vietos plėtros strategijų, įgyvendinamų pagal Lietuvos kaimo plėtros 2007-2013 metų programos krypties „Leader metodo įgyvendinimas“ priemonę „Vietos plėtros strategijų įgyvendinimas“ administravimo taisyklėmis. Vietos plėtros 2008-2014 metų strategijos įgyvendinimo planas pateiktas 28 lentelėje.

28 lentelė. Vietos plėtros 2008-2014 metų strategijos įgyvendinimo planas

2008 m.	2009 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m.	2015 m.
I prioritetas. Kaimo verslų įvairinimas, gyventojų užimtumo ir pajamų didinimas							
D	P/PĮ	P/PĮ	P/PĮ	P/PĮ	P/PĮ	P/PĮ	GA
	TA						
II prioritetas. Visuomeninės paskirties pastatų atnaujinimas ir pritaikymas juos bendruomenės poreikiams							
D	P/PĮ	P/PĮ	P/PĮ	P/PĮ	P/PĮ	P/PĮ	GA
	TA						
III prioritetas. Viešosios infrastruktūros sutvarkymas atnaujinant ir išsaugant kaimo kraštovaizdžio ir kultūros paveldo komponentus							
D	P/PĮ	P/PĮ	P/PĮ	P/PĮ	P/PĮ	P/PĮ	GA
	TA						

D - vietos projektų paraiškų dokumentacijos parengimas, P - vietos projektų paraiškų rinkimas, PĮ - vietos projektų įgyvendinimas, TA-tarpinių ataskaitų teikimas, GA - galutinės ataskaitų pateikimas.

Patvirtinus strategiją VVG parengs vietos plėtros strategijos įgyvendinimo taisykles, suderins jas su nacionaline mokėjimo agentūra ir pradės strategijos įgyvendinimo darbus, kurių eiga parodyta 24 pav.

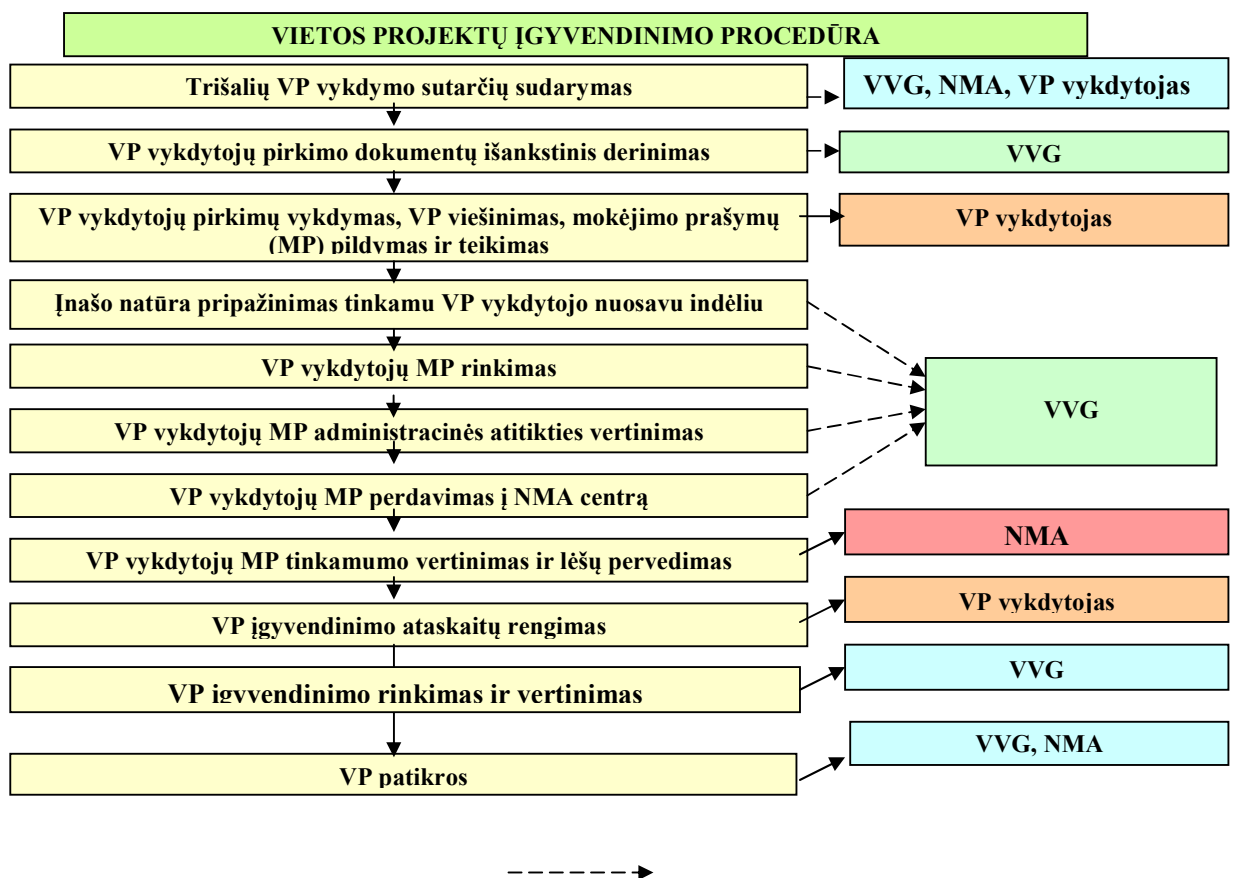
24 pav. Vietos plėtros strategijos įgyvendinimo eiga -projektų atranka ir tvirtinimas

VVG skelbs kvietimą teikti vietos projektų paraiškas. Prieš skelbdamas pirmąjį kvietimą teikti vietos projektų paraiškas VVG parengs kvietimo teikti vietos projektų paraiškas-dokumentaciją ir suderins ją su Agentūra. Vietos projektų paraiškas vertins VVG paskirti vietos projektų paraiškų vertintojai. Įvertinę vietos projektų paraiškas, vietos projektų paraiškų vertintojai parengs vietos projektų paraiškų vertinimo ataskaitas ir teiks jas VVG valdymo organui. Už vietos projektų paraiškų vertinimo ir vietos projektų paraiškų vertinimo ataskaitų kokybę atsakys VVG .

VVG pagal patvirtintą vietos projektų paraiškų registravimo, vertinimo tvarką paskiria už kiekvienos gautos vietos projekto paraiškos vertinimą ir administravimą atsakingus vietos projektų paraiškų vertintojus, kuriems pavedamos vietos projekto paraiškos vertinimo, vietos projekto paraiškos vertinimo kontrolės, pareiškėjo informavimo ir kitos funkcijos.

Sprendimą dėl lėšų vietos projektui įgyvendinti skyrimo priims VVG valdymo organas. Šis sprendimas įsigalios jį patvirtinus Agentūrai.

Įsigaliojus sprendimui dėl lėšų vietos projektui įgyvendinimo skyrimo VVG dalyvaus trišalių sutarčių sudaryme, derins vietos projektų vykdytojų pirkimo, įnašų natūra tinkamumo dokumentus ir atliks kitas procedūras nurodytas 25 pav.

25 pav. Strategijos įgyvendinimo eiga - vietos projektų įgyvendinimas

8.2.Strategijos įgyvendinimo finansinis planas ir jo pagrindimas

Strategijos įgyvendinimo finansinis planas sudarytas vadovaujantis Lietuvos kaimo plėtros 2007-2013 metų programos priemonėmis ir jo priedais, 2007 12 12 Žemės ūkio ministro Nr. 3D-549 įsakymu patvirtintomis atrankos taisyklėmis „Vietos plėtros strategijų, įgyvendinamų pagal Lietuvos kaimo plėtros 2007-2013 metų programos krypties „Leader metodo įgyvendinimas“ priemonę „Vietos plėtros strategijų įgyvendinimas“, 2007 12 11 Žemės ūkio ministro Nr. 3D-544 įsakymą „Paramos skyrimo vietos plėtros strategijoms įgyvendinti tvarka ir paramos dydžio skaičiavimo metodika pagal Lietuvos kaimo plėtros 2007- 2013 metų programą“ ir kt. Pagal minėtus dokumentus strategijos įgyvendinimui numatoma 9 620 000 Lt parama, iš kurių KKPVVG numatė skirti vietos plėtros strategijos įgyvendinimo administravimo išlaidoms (tame tarpe viešinimo išlaidos bei išlaidos tarptautinių projektų, įgyvendinamų pagal KPP krypties „LEADER metodo įgyvendinimas“ priemonę „Teritorinis ir tarptautinis bendradarbiavimas“, ikiprojektinei veiklai (10 000 Lt), t.y. 1 611 500 Lt.

Vadovaudamasi aukščiau išvardintais dokumentais ir KKP krypties „Gyvenimo kokybė kaimo vietovėse ir kaimo ekonomikos įvairinimas“ priemonės „Kaimo atnaujinimas ir plėtra“ reikalavimai KKPVVG Vietos plėtros 2008-2014 metų strategijoje **73,5 proc.**, t.y. , **5887 928 Lt** lėšų, skyrė „Kaimų atnaujinimo ir plėtros“ vietos projektams finansuoti, pagal kitą priemonę „Visuomeninių organizacijų veiklos skatinimas ir materialinės bazės stiprinimas, ekonominės saviraiškos galimybių didinimas“ **16,9 proc.- 1352 510 Lt**, o **9,6 proc.**, t.y. **768 062 Lt** - verslo plėtrai.

Vietos plėtros 2008-2014 metų strategijoje finansinių išteklių paskirstymas pagal prioritetus, finansavimo šaltinius parodytas finansiniame plane 29 lentelėje. Vadovaujantis pateiktu finansiniu planu KKPVVG organizuos strategijos įgyvendinimą pagal numatytus prioritetus ir jų priemones.

29 lentelė. Vietos plėtros 2008-2014 m. strategijos įgyvendinimo finansinis planas

Eil. Nr.	Prioritetai	Projektų vertė, Lt	Finansavimo šaltiniai	
			Paramos lėšos, Lt	Projektų vykdytojų įnašas, Lt
Verslų plėtrai, 9,6 proc., 768 062 Lt				
1.	1 Prioritetas. Kaimo verslų įvairinimas ir ekonominio potencialo stiprinimas, 9,6 proc.	1 181 665	768 082	413 583
Kaimų atnaujinimas, 73,5 proc., 5 887 928 Lt				
2.	2 Prioritetas. Visuomeninės paskirties pastatų, kultūros paveldo objektų atnaujinimas ir pritaikymas amatų plėtrai.	3 934 913	3 541 422	393 491

	bendruomeniškumo ugdymui, 44,2 proc.			
3.	3 Prioritetas. Viešosios infrastruktūros pritaikymas kaimo gyventojų poreikiams, 29,3 proc.	2 607 229	2 346 506	260 723
4.	Viso kaimų atnaujinimui:	6 542 142	5887 928	654 214
Kitos priemonės, 16,9 proc. 1352 510Lt				
5.	4 Prioritetas. Visuomeninių organizacijų veiklos skatinimas ir materialinės bazės stiprinimas, ekonominės saviraiškos galimybių didinimas, 16,9 proc.	1 810 638	1 352 510	458 128
6.	Viso projektų įgyvendinimui:	9 534 445	8 008 500	1 525 945
7.	Išlaidos, susijusios su vietos plėtros strategijos įgyvendinimo administravimu, 16,7 proc. (tame tarpe viešinimo išlaidos bei išlaidos tarptautinių projektų, įgyvendinamų pagal KPP krypties „LEADER metodo įgyvendinimą priemonę „Teritorinis ir tarptautinis bendradarbiavimas“, ikiprojektinei veiklai)	1 611 500	1 611 500	-
8.	VISO:	11 145 945	9 620 000	1 525 945

Sudarant finansinį planą numatyta nesiekiantiems pelno projektams bus finansuojama 90 proc. (IV prioriteto strategijos ne pelno projektams 80 proc.) projekto vertės iš paramos lėšų ir 10 proc./ 20 proc. (strategijos IV prioriteto 1, 2, 3 priemonių ne pelno projektams 20 proc.) sudarys pareiškėjo įnašas. Įnašas natūra, t.y. nemokamas savanoriškas darbas ir (arba) nekilnojamasis turtas bus laikomas tinkamomis pareiškėjo privačioms lėšoms, kai pareiškėjas vykdys nesiekiančius pelno projektus.

Pelno siekiančių projektų vertė pagal I prioritetą iš paramos lėšų bus finansuojama 65 proc./ 75 proc. projektams, tiesiogiai susijusiems su tradicinių amatų kūrimu ir plėtra, kitą lėšų dalį turės padengti pareiškėjas iš savų privačių lėšų.

Pelno siekiančių projektų vertė pagal IV prioriteto 3 priemonę iš paramos lėšų bus finansuojama iki 70 proc. visų tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų, kitą lėšų dalį turės padengti pareiškėjas iš savų privačių lėšų.

Strategijos įgyvendinimo išlaidos yra realios, suplanuotos ir yra būtinos strategijai įgyvendinti. Strategija bus įgyvendinta 2008-2015 m. Strategija parengta pagal numatytą finansinę paramą. Paramos lėšų strategijai įgyvendinti poreikis VVG planuoja gauti pagal numatytą poreikio planą, kuris pateiktas 30 lentelėje.

30 lentelė. Paramos lėšų strategijai įgyvendinti poreikis pagal metus

Eil.	Tinkamų finansuoti	Tinkamos finansuoti	Tinkamos finansuoti išlaidos pagal metus, Lt
-------------	---------------------------	----------------------------	---

Nr .	išlaidų kategorijos pavadinimas	išlaidos iš viso, Lt	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1.	Išlaidos vietos plėtros strategiją atitinkantiems vietos projektams finansuoti	8 008 500	-	500 000	1500000	1500000	1500000	1500000	1300000	208500
2.	Išlaidos, susijusios su vietos plėtros strategijos įgyvendinimo administravimu (įskaitant išlaidas tarptautinių projektų, įgyvendinamų pagal KPP krypties „LEADER metodo įgyvendinimas“ priemonę „Teritorinis ir tarptautinis bendradarbiavimas“, ikiprojektinei veiklai)	1 611 500	-	220 050	232 700	240 200	248 200	246 200	254 200	169 950
3.	IŠ VISO:	9 620 000	-	720 050	1732700	1740200	1748200	1746200	1554200	378 450

Parama strategijai įgyvendinti yra būtina, be paramos strategija negalėtų būti įgyvendinta tokia pat apimtimi, per tą patį laikotarpį ir tokios pat kokybės. KKPVVG be išlaidų paskirstymo pagal prioritetus numatė jų apimtį ir pagal atskiras strategijoje išskirtas priemones.

8.3. Strategijos įgyvendinimo priežiūros bei vertinimo sistema

Vietos plėtros 2008-2014 metų strategijos įgyvendinimo sistema yra labai svarbus ir dažnai nepakankamai vertinamas plėtros strateginio planavimo proceso elementas, turintis įtakos plano įgyvendinimo proceso dinamikai, kuri po tam tikro laikotarpio stiprėja ar silpnėja. Nesant plėtros strateginio plano įgyvendinimo valdymo sistemos, dokumentas greitai gali tapti „popieriniu“. Be to, ekonominė, ekologinė bei socialinė aplinka nuolat kinta, todėl plėtros strateginio plano įgyvendinimo eigoje vieni jo aspektai gali prarasti svarbą, kiti - įgyti didelę reikšmę, gali išryškėti trūkumų bei atsirasti naujų problemų. Todėl didelė reikšmė tenka plėtros strateginio plano įgyvendinimo stebėsenai ir jo atnaujinimui.

Strategijos įgyvendinimo procesą ir jo stebėseną vykdys KKPVVG sudarytas strategijos priežiūros komitetas.

Strategijos įgyvendinimo stebėseną apima informacijos rinkimą, apdorojimą ir įvertinimą. Strategijos įgyvendinimas turi būti nuolat stebimas pasitelkiant indikatorius, leidžiančius nustatyti pokyčius ir palyginti esamą būklę su užsibrėžtais tikslais.

Monitoringo tikslas - pasiekti strategijos įgyvendinimo efektyvumą ir teigiamą jos poveikį KKPVVG teritorijos plėtrai.

Atsižvelgiant į strategijos tikslus, uždavinius, jų įgyvendinimo priemones ir specifiką, KKPVVG numatė programos įgyvendinimo kontrolės formą, periodiškumą, rodiklius. KKPVVG siekdama koordinuoti strategijos įgyvendinimą sudarys strategijos priežiūros komitetą. Ši sistema sudaro sąlygas strategijos įgyvendinimo stebėsenai, lyginant su tuo kas vyksta, kas numatyta, vykdomos strategijos poveikio analizei bei veiksmų korekcijai.

Strategijos rezultatų vertinimas bus vykdomas siekiant užtikrinti, kad būtų pasiekti strategijoje numatyti tikslai ir rezultatai. Vertinimas bus atliekamas naudojant vertinimo būdus:

- *strateginį vertinimą* - nagrinėjama ar strategija padeda išspręsti tam tikras KKPVVG teritorijos socialines, ekonomines problemas;
- *efektyvumo vertinimą* - nagrinėjamas strategijos sąnaudų ir rezultatų ryšys;
- *teisėtumo vertinimą* - nagrinėjama, kaip strategijos uždaviniai atitinka galiojančius teisės aktus.

Strategijos įgyvendinimo stebėjimui ir vertinimui bus naudojama KKPVVG parinkti rodikliai, kurie atitinka strategijos tikslus:

- *sukurtų produktų* rodikliai. Jie rodo gamybos ir paslaugų apimtį, matuojami fiziniais ar piniginiiais vienetais;
- *rezultatų* rodikliai. Jie susiję su tiesioginiu strategijos efektu. Tai fiziniai ar finansiniai rodikliai, teikiantys informaciją apie finansuojamo objekto pokyčius.

Strategijos įgyvendinimas bus vertinamas strategijoje numatytų sukurtų produktų ir rezultatų rodikliais. Strategijos numatyti rodikliai atitinka KKP krypties „Gyvenimo kokybė kaimo vietovėse ir kaimo ekonomikos įvairinimas“ priemonės „Kaimo atnaujinimas ir plėtra“ siekiamus rodiklius. Vietos plėtros 2008-2014 metų strategijos įgyvendinimo priežiūros rodikliai parodyti strategijos pateikti 31, 32 lentelėse.

31 lentelė. Prioriteto „Kaimo verslų įvairinimas ir ekonominio potencialo stiprinimas“ rodikliai

Rodiklio tipas	Rodiklis	Tikslas 2014 m.
<i>Produkto</i>	Paramos gavėjų skaičius	21

	Paramą gavusių jau veikiančių mikroįmonių skaičius	12
	Kaimo gyventojų skaičius	9
Rezultato	Bendras sukurtų darbo vietų skaičius:	21
	Sukurta darbo vietų vyrams, skaičius	10
	Sukurta darbo vietų moterims, skaičius	11
	Sukurta darbo vietų jauniems (iki 30m.) asmenims, skaičius	6
	Sukurta darbo vietų asmenims su negalia skaičius	1
	Kaimų (kaimo vietovių), kuriose vykdomi vietos projektai skč.(vnt.)	17
	Kaimo gyventojų, kurie naudosis projektų rezultatais, skaičius.	1500

32 lentelė. Kaimo atnaujinimo ir plėtros prioritetų: „Visuomeninės paskirties pastatų, kultūros paveldo objektų atnaujinimas ir pritaikymas amatų plėtrai, bendruomeniškumo ugdymui“ rodikliai

Rodiklio tipas	Rodiklis	Tikslas 2014 m.
Produkto	Bendra investicijų suma, iš jos:	5 887 928
	kaimo atnaujinimo projektai:	5 437 928
	kaimo paveldo projektai	450 000
	Kaimų (kaimo vietovių), kuriose vykdyti projektai, skaičius	31
	Paremtų kaimų atnaujinimo projektų skaičius	29
	Rekonstruotų visuomeninės paskirties pastatų skaičius	18
	Atnaujintų ir išsaugotų kaimo paveldo objektų skaičius	5
Rezultato	Atnaujintų ir išsaugotų kaimo kraštovaizdžio komponentų ir visuomeninės paskirties erdvių skaičius	26
	Kaimo gyventojų, kurie naudojami projektų rezultatais, skaičius; proc. nuo visų kaimo gyventojų	9 500, 34 proc.
	Isteigtų tradicinių amatų centrų skaičius	1

Strategijos įgyvendinimo priežiūros komitetas parengs savo veiklos darbo planą, kuriame bus numatyti priežiūros vykdymo, ataskaitų teikimo terminai. Atsiradus probleminėms situacijoms priežiūros komitetas savo nuožiūra galės vykdyti neplaninę strategijos įgyvendinimo patikrą. KKPVVG atliks kiekvieno vietos projekto patikrą jo įgyvendinimo vietoje mažiausiai vieną kartą per vietos projekto įgyvendinimo laikotarpį.

Vietos projekto patikra vietoje bus atliekama bet kuriame vietos projekto paraiškos vertinimo ir (arba) mokėjimo prašymo administravimo etape. Vietos projekto patikros vietoje metu tikrinami pareiškėjo vietos projekto paraiškoje ir jos prieduose, mokėjimo prašyme, vietos projektų įgyvendinimo ataskaitoje pateikti duomenys ir jų atitiktis tikrovei.

KKPVVG atliks planines ir neplanines vietos projektų patikras jų įgyvendinimo vietose:

- planines vietos projektų patikras jų įgyvendinimo vietose KKPVG atliks pagal planą, atsižvelgdami į kiekvieno vietos projekto įgyvendinimo eigą ir nustatytus vietos projekto įgyvendinimo sunkumus;

- neplanines vietos projektų patikras jų įgyvendinimo vietose KKPVG atliks įtarus, kad pareiškėjo arba vietos projekto vykdytojo teikiama informacija yra netiksli, neišsami arba klaidinanti.

Atlikdama vietos projekto patikrą jo įgyvendinimo vietoje, KKPVG pildys vietos projekto patikros vietoje ataskaitą.

Vietos projekto patikros jo įgyvendinimo vietoje metu tikrinama:

- ar vietos projekto paraiškoje, mokėjimo prašymuose ir vietos projekto įgyvendinimo ataskaitose nurodyta informacija yra teisinga;

- ar atlikti darbai, suteiktos paslaugos ir įsigytos prekės, už kurias vietos projekto vykdytojas atsiskaitė Agentūrai;

- ar vietos projekto vykdytojas įgyvendina informavimo ir viešinimo priemones, susijusias su įgyvendinamu vietos projektu;

- ar nemokamas savanoriškas darbas atliekamas vadovaujantis nustatytais reikalavimais;

- ar nepasikeitė duomenys, turintys įtakos nustatant lėšų, skiriamų vietos projektui įgyvendinti, poreikį;

- ar vietos projekto vykdytojas atskirai tvarko vietos projekto apskaitą;

- ar vietos projekto vykdytojas tvarko ir saugo dokumentus, susijusius su vietos projektu kaip to reikalauja šios taisyklės ir kiti Lietuvos Respublikos teisės aktai;

- ar nėra padaryta EB ir nacionalinių teisės aktų pažeidimų vietos projekto vykdytojui naudojant vietos projektui įgyvendinti skirtas lėšas.

Ataskaitą po kiekvieno patikrinimo bus teikiama KKPVG valdybai. KKPVG teiks Agentūrai šias strategijos įgyvendinimo ataskaitas: strategijos įgyvendinimo laikotarpiu, vadovaudamasis Programos administravimo taisyklėmis - informaciją apie strategijos įgyvendinimo eigą, kartu su galutiniu mokėjimo prašymu - galutinę strategijos įgyvendinimo ataskaitą. Galutinė strategijos įgyvendinimo ataskaita bus pateikiama tik baigus įgyvendinti strategiją (baigus įgyvendinti visus vietos projektus).

9. STRATEGIJOS NAUJOVIŠKUMAS, DAUGIASEKTORIŠKUMAS

KKPVVG įgyvendindama *LEADER* metodą skatino vietos iniciatyvas ir partnerystes, įtraukiant kaimo bendruomenes, vietos valdžios ir verslo atstovus į strategijos rengimą. KKPVG

turėjo tikslą - gerinti gyvenimo kokybę kaime ir skatinti kaimo ekonomikos įvairinimą naujais būdais ir metodais, tikslingai naudojant vietos išteklius ir viešąją paramą.

Strategija turi integruotą ir daugiasektorinį pagrindą, apimančią kelis veiklos sektorius. Strategijoje numatyta veikla ir projektai yra susieti į visumą ir suderinti. Integruojama vieno sektoriaus veikla, visa programos veikla ar tam tikrų grupių veikla arba, svarbiausia, įvairių atitinkamų ekonomikos, socialinių, kultūros ir aplinkos subjektų ir sektorių ryšiai. Visa tai apima strategijoje numatyti prioritetai ir numatytos įgyvendinti priemonės.

Išlaikytas teritorinis požiūris. KKPVVG atstovauja visą kaimiškąją Kelmės rajono savivaldybės teritoriją, įskaitant mažus miestelius, Tytuvėnų ir Užvenčio miestų teritorijas. Ji yra vientisa ir apima visą Kelmės rajono savivaldybės teritoriją išskyrus tik Kelmės miesto teritoriją. KKPVVG teritorija vientisa ekonominiu, socialiniu ir fiziniu (geografiniu) atžvilgiu.

Išlaikytas principas „iš apačios į viršų“. KKPVVG taikydama šį principą, sugebėjo įtraukti kaimo vietovėse veikiančias organizacijas ir kaimo gyventojus į strategijos rengimą, globalinių ir vietos klausimų sprendimą.

Naujoviškumas tai naujų sprendimų konkrečios teritorijos poreikiams patenkinti suradimas, integruotas požiūris į darnią vietos plėtrą, naujų strategijos rengimo metodų taikymas. KKPVVG, palaikydama tarptertorinius ir tarptautinius ryšius, numato kitose vietovėse įgyvendintų inovacijų perkėlimą ir pritaikymą savo vietai, siekiant pagerinti socialinius, kultūrinius, aplinkosauginius, infrastruktūros ir kitus išsiaiškintus vietos gyventojų plėtros poreikius. Įgyvendinant strategiją vietos gyventojai ieškos būdų įvesti naujų produktų gamybą, pritaikyti gyvenamąją aplinką daugiafunkcinei veiklai, kur sėkmingai bus vykdoma ūkinė veikla ir sudarytos turiningam laisvalaikio organizavimui. Naujoviškumas apima ir veiklą, kuri atitinka įprastą inovacijos apibrėžimą, ypač technologijos ir patirties - naujas produktas, naujas procesas, nauja organizacijos forma ar nauja rinka, tarp jų ir naujų informacinių ir komunikacinių technologijų diegimas kaimo vietovėse. Visos nuostatos integruotos į strategijos turinį ir jos rengimo veiklas.

Vietos plėtros 2008-2014 metų strategija turi integruotą požiūrį, tiek globaliniu mastu, kur bandoma spręsti ekonominius, socialinius ir aplinkosauginius klausimus, tiek vietinės reikšmės projektuose, kurių tikslas aprėpti daugiasektorinę veiklą. Rekonstruojant visuomeninės paskirties pastatus numatoma pritaikyti juos bendruomenės sueigos renginių organizavimui, jaunimo sveikatingumo ir sporto sąlygų gerinimui, kultūrinės veiklos organizavimui ir kitoms tikslinėms paskirtims. Tų pačių nuostatų numatoma prisilaikyti gerinant viešąją infrastruktūrą, išsaugojant kultūros paveldą ir organizuojant jų panaudojimą tiek verslo plėtros, tiek pilietiškumo ugdymo ir kitose veiklose.

10. STRATEGIJOS ATITIKTIES EB HORIZONTALIOSIOS SRITIMS

Rengiant Vietos plėtros 2008-2014 metų strategiją išlaikyta atitiktis Europos Bendrijos horizontaliosioms sritims: lygių galimybių, darnus vystymosi, informacinės visuomenės, regioninės plėtros.

Lygios galimybės. Lygios galimybės yra viena svarbiausių šiuolaikinės visuomenės vertybių ir principų. Lyčių lygybės samprata apima kelis pagrindinius aspektus, kurie tarpusavyje glaudžiai susiję: vienodas moterų ir vyrų galimybes būti ekonomiškai nepriklausomais, vienodą atstovavimą priimant politinius ir ekonominius sprendimus, vienodą pasidalinimą buities našta ir vaikų priežiūra, visų smurto formų prieš moteris panaikinimą, lyčių stereotipų pašalinimą. Lyčių lygybė vienoje srityje nėra įmanoma neįgyvendinus jos kitose.

Lietuvoje pasiekta pažanga, įtvirtinant moterų ir vyrų lygias galimybes, pirmiausia - išplėtotą teisinę bazę bei sukurta valstybės politikos įgyvendinimo sistema. Tačiau KKPVVG teritorijos daugelis darbo rinkos rodiklių (nedarbo, skurdo lygis, vertikalioji ir horizontalioji darbo rinkos segregacija, gaunamas atlygis už darbą) rodo, kad praktikoje vyrų ir moterų padėtis skiriasi. Nelygybė gali dar sustiprėti turint omenyje gilėjančią pasaulio ekonominę integraciją, kuri savo ruožtu yra palankesnė lankstesnei ir mobilesnei darbo jėgai. Tai sukelia nemažai sunkumų moterims, kurios dažnai verčiamos rinktis tarp vaikų ir karjeros. Todėl moterų situacija darbo rinkoje yra sudėtingesnė, užimtumas - mažesnis, skurdo lygis - aukštesnis, o moterų kvalifikacija ir gebėjimai rinkoje dažnai panaudojami neefektyviai.

KKPVVG turi tikslą sumažinti diskriminacijos dėl amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, rasės ar etninės priklausomybės, religijos ar įsitikinimų apraiškas visose visuomenės gyvenimo srityse ir didinti visuomenės toleranciją.

Vietos plėtros 2008-2014 metų strategijoje numatyti prioritetai, priemonės turės teigiamą poveikį lygių galimybių plėtrai plačiąja prasme. Vykdamas numatytas priemones bus prisidėta prie įvairių dažnai labiausiai pažeidžiamų socialinių grupių lygių galimybių plėtros, skatinant jų bendruomeninę integraciją ir mažinant socialinę-ekonominę atskirtį. Numatytos bendruomeninės iniciatyvos taip pat prisidės prie pastarųjų tikslų įgyvendinimo.

Pirmame prioriteto „Kaimo verslų įvairinimas ir ekonominio potencialo stiprinimas“ lėšas numatoma nukreipti veikloms, kurios galėtų paskatinti lyčių lygybės principo įgyvendinimą. Tikimasi, kad investicijos padės didinti moterų verslumą, užimtumą, padėti joms geriau išnaudoti turimą kvalifikaciją ir gebėjimus. Bus skatinami veiksmai, padedantys derinti darbo santykius ir šeimos įsipareigojimus, kuriuos dažniausiai prisiima moterys (vaikų priežiūra, šeimoje globojami asmenys), siekiant sumažinti skurdo riziką, sumažinti socialinę atskirtį patiriančioms moterims grįžti į darbo rinką.

Visuose prioritetuose bus užtikrinama lygybė tarp vyrų ir moterų bei integruotas lyčių lygybės principas. Visiems naudos gavėjams ir skirtingų tikslinių grupių atstovams bus suteikiamos lygios teisės dalyvauti projektų veiklose ir naudotis projektų rezultatais. Be to, bus užkirstas kelias bet kokiai diskriminacijai remiantis lytimi, rase, etnine kilme, religija ar tikėjimu, negalia, amžiumi ar seksualine orientacija, suteikiant įvairioms socialinėms grupėms vienodą galimybę pasinaudoti parama pagal visus prioritetus.

Darnus vystymasis. Darnus vystymasis suprantamas kaip kompromisas tarp aplinkosauginių, ekonominių ir socialinių visuomenės tikslų, sudarantis galimybes pasiekti visuotinę gerovę dabartinei ir ateinančioms kartoms, neperžengiant leistinų poveikio aplinkai ribų. Darnus vystymasis neįmanomas be plataus visuomenės dalyvavimo ne tik sprendžiant konkrečius šioje strategijoje numatytus tikslus, bet ir priimant darnaus vystymosi požiūriu svarbius įvairaus lygio sprendimus.

Įgyvendinamos strategijos priemonės turės teigiamą poveikį darniam vystymuisi KKPVVG teritorijoje. KKPVVG turi aplinkosauginę darbo grupę. Minėtos grupės atstovai dalyvaus rengiant ir įgyvendinant strategijos projektus. Vykdydami priežiūrą užtikrins, kad būtų prisilaikoma aplinkosauginių reikalavimų vykdant projektus. Pagal strategijoje numatytas priemones bus tvarkoma viešoji infrastruktūra, modernizuojami pastatai ir kt. Tokiu būdu bus pagerinta kaimo vietovių gyvenamoji aplinka, pagerės kaimo estetiškas vaizdas. Be to, gamtos išteklių ir viešųjų erdvių pritaikymas bendruomenės poreikiams sudarys palankias sąlygas efektyviam išteklių naudojimui, atliekų kiekio mažinimui, saugios ir švarios aplinkos kūrimui, gamtinės įvairovės tausojimui ir saugojimui. Taigi, tiek esamų pastatų modernizavimas, tiek gamtos išteklių ir viešųjų erdvių pritaikymas leis pasiekti darnesnio ekologinio, ekonominio ir socialinio vystymosi strategijoje numatytose investavimo vietovėse.

Strategijoje numatyti prioritetai, priemonės prisideda prie darnaus vystymosi politikos tikslų: pagerins gyvenimo kokybę, nuolatinį gamtos išteklių prieinamumą, nepažeis aplinkos, tenkins dabartinius plėtros poreikius nepažeidžiant ateities kartų poreikių įgyvendinimo galimybių.

Informacinė visuomenė. KKPVVG teritorijoje yra neišnaudojamos informacinės visuomenės teikiamos galimybės tarp vyresnio amžiaus, kaimo vietovėse gyvenančių, žemas pajamas gaunančių gyventojų.

Įgyvendinus strategijoje numatytus prioritetus bus sukuriama didesnis teigiamas poveikis informacinės visuomenės plėtrai Kelmės r. sav. kaimo vietovėse. Kaimo gyvenimo aplinkos ir kokybės gerinimas kaimo vietovėse paskatins informacinių ir ryšių technologijų poreikį šių teritorijų gyventojų ir ypač verslo atstovų tarpe. Tokiu būdu strategijos įgyvendinimas darys teigiamą poveikį mažinant atskirtį tarp miesto ir kaimo gyventojų.

Regioninė plėtra. Plėtojama turizmo infrastruktūra leis racionaliau panaudoti gamtos ir kultūros išteklius, skatins regionų darnų vystymąsi. Tinkamai prižiūrint kultūrinio paveldo vertybes ir pritaikius jas turizmo poreikiams, taip pat prižiūrint kitus gamtos paminklus, pagerės kraštovaizdis.

Strategijoje numatytų priemonių įgyvendinimas turės tiesioginę teigiamą įtaką regioninei plėtrai ir prisidės prie plačios socialinės, ekonominės ir ypač teritorinės sanglaudos plėtros regione. Teikiant paramą pagal strategijoje numatytas investavimo sritis kaimo vietovėse bus sudarytos galimybės plėtoti palankią socialinę, ekonominę ir kultūrinę aplinką, kas teigiamai prisidės prie vystymosi netolygumų rajone, mažins socialinę atskirtis tarp miesto ir kaimo vietovių.

11. VIETOS PLĖTROS 2008-2014 METŲ STRATEGIJOS SUDERINAMUMAS IR PAPILDOMUMAS KPP, KITIEMS NACIONALINIAMS IR REGIONINIAMS STRATEGINIAMS DOKUMENTAMS

Įgyvendinus Vietos plėtros 2008-2014 metų strategijoje numatytas priemones, padidės kaimo žmonių ir visų socialinių grupių gebėjimai kaimo plėtros veikloje, stiprės partnerystės ryšiai, bus plėtojami alternatyvūs verslai, didės kaimo žmonių pajamos, kils pragyvenimo lygis, pagerės gyvenimo kokybė.

Vietos plėtros 2008-2014 metų strategija siekiama Lietuvos kaimo plėtros 2007-2013 metų programos III krypties „Gyvenimo kokybės kaimo vietovėse ir kaimo ekonomikos įvairinimas“ tikslų ir atitinka šios krypties tikslus, uždavinius, priemonių aprašymus, nepažeidžiant kitų KPP krypties tikslų. Strategijoje numatyti prioritetai, priemonės, veiklos sritys atitinka Ilgalaikę Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtotės iki 2015 metų strategiją, Lietuvos kaimo plėtros 2007-2013 metų programos priemonėms (33 lentelės).

33 lentelė. Vietos plėtros 2008-2014 metų strategijos atitiktis KPP

<i>Vietos plėtros 2008-2014 metų strategijos prioritetai, priemonės</i>	<i>Lietuvos kaimo plėtros 2007-2013 metų programos kryptys, priemonės</i>
<i>I prioritetas. Kaimo verslų įvairinimas ir ekonominio potencialo stiprinimas.</i>	<i>3 kryptis „Gyvenimo kokybės kaimo vietovėse ir kaimo ekonomikos įvairinimas“:</i>
<i>I priemonė. Parama verslo kūrimui ir plėtrai.</i>	
<i>II prioritetas. Visuomeninės paskirties pastatų, kultūros paveldo objektų atnaujinimas ir pritaikymas amatų plėtrai, bendruomeniškumo ugdymui.</i>	
<i>I priemonė. Bendruomenės namų renovacija, lokalinės teritorijos tvarkymas.</i>	<i>- Parama verslo kūrimui ir plėtrai</i> <i>- Kaimo atnaujinimas ir plėtra</i>

2 priemonė. Jaunimo, suaugusiųjų, neįgaliųjų laisvalaikio ir užimtumo centrų kūrimas.	
3 priemonė. Kultūros objektų priežiūra ir išsaugojimas.	
4 priemonė. Tradicinių amatų centrų, dirbtuvių kūrimas.	
III prioritetas. Viešosios infrastruktūros pritaikymas kaimo gyventojų poreikiams.	
1 priemonė. Prieigos prie vandens telkinių, parkų ir poilsio zonų įrengimas ir sutvarkymas	
2 priemonė. Sporto aikštynų, vaikų žaidimo aikštelių sutvarkymas ir įrengimas, inventoriaus įsigijimas.	
3 priemonė. Vandens gerinimo, tiekimo ir nuotekų tvarkymo, drenažo sistemų įrengimas, atnaujinimas.	
IV prioritetas. Visuomeninių organizacijų veiklos skatinimas ir materialinės bazės stiprinimas, ekonominės saviraiškos galimybių didinimas.	Kitos priemonės
1 priemonė. Nevyriausybinų organizacijų materialinės bazės stiprinimas, įskaitant ir investicijas į nekilnojamąjį turtą.	
2 priemonė. Bendruomeninių renginių organizavimas.	
3 priemonė. Parama kaimo gyventojų verslo, ekonominio aktyvumo iniciatyvoms.	

Strategijos numatyti prioritetai ir priemonės suderintos ir atitinka Lietuvos kaimo plėtros 2007-2013 metų programos (KPP) 3 krypties „Gyvenimo kokybės kaimo vietovėse ir kaimo ekonomikos įvairinimas“ priemonės: parama verslo kūrimui ir plėtrai, kaimo turizmo veiklos skatinimas, kaimo atnaujinimas ir plėtra priemonėmis ir IV krypties („LEADER metodo įgyvendinimas“) priemonę „Vietos plėtros strategijų įgyvendinimas“. Visos numatytos strategijoje įgyvendinti priemonės atitinka minėtų kryptų tikslus, uždavinius ir finansinį pagrindimą. Strategijoje numatyti prioritetai ir priemonės yra tarpusavyje suderinti ir vieni kitus papildo.

Strategijoje numatyti prioritetai, priemonės, veiklos sritys atitinka Kelmės rajono savivaldybės plėtros priemonių planą 2008-2012 m., Kelmės rajono turizmo plėtros strateginį planą 2006-2016 m., Šiaulių regiono 2007-2013 m. plėtros planą bei papildo jų numatytas plėtros kryptis, prioritetus bei priemones (34 lentelė).

34 lentelė. Vietos plėtros 2008-2014 m. strategijos atitiktis Kelmės rajono savivaldybės plėtros priemonių planui 2008-2012 m., Šiaulių regiono 2007-2013 m. plėtros planui

<i>Vietos plėtros 2008-2014 metų strategijos prioritetai</i>	<i>Kelmės rajono savivaldybės plėtros priemonių plano 2008-2012 m. prioritetai</i>	<i>Šiaulių regiono 2007-2013 m. plėtros plano prioritetai</i>
<i>I. Kaimo verslų įvairinimas ir ekonominio potencialo stiprinimas.</i>	<i>I. Gyvenamosios infrastruktūros plėtra</i>	<i>I. Šiaulių regiono žmoniškųjų išteklių plėtros programa</i>
<i>II. Visuomeninės paskirties pastatų, kultūros paveldo objektų atnaujinimas ir pritaikymas amatų plėtrai, bendruomeniškumo ugdymui.</i>	<i>II. Vandens bei nuotekų tinklų modernizavimas rajono miestuose ir kaimo vietovėse</i>	<i>II. Šiaulių regiono ekonomikos augimo programa</i>
<i>III. Viešosios infrastruktūros pritaikymas kaimo gyventojų poreikiams.</i>	<i>III. Kokybiškų švietimo ir kultūros paslaugų tiekimas</i>	<i>III. Šiaulių regiono Sanglaudos programą</i>
<i>IV. Visuomeninių organizacijų veiklos skatinimas ir materialinės bazės stiprinimas, ekonominės saviraiškos galimybių didinimas.</i>	<i>IV. Visuomeninių organizacijų veiklos kokybės gerinimas</i>	<i>IV. Šiaulių regiono žemės ūkio ir kaimo plėtros programą</i>

Parengta strategija atitinka Europos Regioninį Plėtros Fondą, kuris remia urbanistinės aplinkos, bendruomeninės urbanistinės infrastruktūros gerinimą, viešosios infrastruktūros ir paslaugų, susijusių su verslo sąlygų gerinimu ir užimtumo didinimui, plėtra (esančių viešųjų pastatų, kultūros centrų, t.t.), modernizavimą ir pritaikymą kaimo vietovėse, suteikiant patalpas verslo pradžiai, steigiant vietinės reikšmės inkubatorius, teikiant konsultacijas, reikalingas verslui pradėti ar žmonėms įsitraukti į darbo rinką, paramą mokslo, mokymo, bendruomeninių, socialinių pastatų renovacijai kaimo vietovėse, universalių daugiaviečių centrų skatinimą kaimo vietovėse, institucijų, teikiančių socialines paslaugas, modernizavimą ir įkūrimą.

Strategijoje numatytos priemonės atitinka veikloms, remiamoms pagal Europos Regioninį Plėtros Fondą, remiami tie patys pareiškėjai, numatytas tos pačios apimties paramos dydis ir programos vieną kitą papildo ir užtikrina tęstinumą vietos ir regioninėje plėtroje.

Sanglaudos fondas remia nuotekų tinklo, geriamo vandens tiekimo tinklo įrengimą ir tvarkymą. Rengiant strategiją atliktais tyrimais nustatyta, kad minėtos problemos KKPVVG teritorijoje yra pačios aktualiausios ir jų sprendimui turi būti be KKPVVG lėšų panaudojamos ir kitų fondų ir pagal galimybes ir Sanglaudos fondo lėšos.

Strategija turėtų būti derinama ir su Europos žuvininkystės fondu. Tuo atveju, kai toje pačioje teritorijoje įsteigiamos VVG ir žuvininkystės regiono vietos veiklos grupė (ŽVG), ir VVG, ir ŽVG vietos plėtros strategijų lygmeniu turi nustatyti takoskyrą tarp savo remiamų veiklos sričių. Lietuvoje kuriamos ŽVG ir pagal turimą išankstinę informaciją KKPVVG teritorijoje nebus įkurta ŽVG.

12. STRATEGIJOS VIEŠINIMO VEIKSMAI

KKPVVG bus atsakinga ir atliks informavimą ir viešinimą apie įgyvendinamą strategiją, vadovaudamasi „Informavimo apie Lietuvos kaimo plėtros 2007-2013 metų programą ir suteiktos paramos viešinimo taisyklėmis“ patvirtintomis Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2007 m. balandžio 26 d. įsakymu Nr. 3D-191 (Žin., 2007, Nr. 48-18686) ir Vietos plėtros strategijų, įgyvendinamų pagal Lietuvos kaimo plėtros 2007-2013 metų programos krypties „*LEADER* metodo įgyvendinimas“ priemonės „Vietos plėtros strategijų įgyvendinimas, atrankos taisyklių XXIII skyriumi.

Įgyvendinant strategiją KKPVVG sieks, kad visiems gyventojams būtų sudaryta galimybė išsamiai susipažinti su vietos plėtros strategija, prioritetais, priemonėmis, įgyvendinimo eiga ir pasiektais rezultatais.

Aukščiau minėtose taisyklėse yra pateikiami detalūs nurodymai, kaip ir kokia informacija privalo būti pateikta galimiems pareiškėjams, visuomenei ir kt. KKPVVG strategijos įgyvendinimo metu, bet ne vėliau kaip iki pirmo mokėjimo prašymo pateikimo datos įrengs aiškinamąjį standą. KKPVVG numato organizuoti informacinius ir mokomuosius renginius, parodas, konferencijas, seminarus, konkursus, supažindinimus su vietos ir šalies kaimo plėtros raida. KKPVVG viešinimui naudos popierinius ir elektroninius leidinius, išorines ženklavimo priemones KKP įvaizdžiui formuoti. Visoms informavimo ir viešinimo priemonėms bus taikomi techniniai elementai: EB emblema(vėliava), EB *Leader* logotipas ir kt. KKPVVG bus atsakinga už įgyvendinamų viešumo priemonių turinį ir kokybę.

KKPVVG sudarys viešinimo veiklos koordinavimo grupę, kuri ir atliks visus suplanuotus viešinimo darbus, siekiant šių informavimo ir viešinimo tikslų:

- *skleisti tikslią informaciją apie Vietos plėtros 2008-2014 metų strategijos įgyvendinimą;*
- *padėti sukurti sąlygas efektyviam paramos lėšų panaudojimui;*
- *užtikrinti paramos lėšų panaudojimo skaidrumą.*

KKPVVG informuos ir viešins šias tikslinės grupės:

1. visuomenę;
2. galimus pareiškėjus;
3. projektų vykdytojus;
4. žiniasklaidą;
5. ES paramą administruojančias institucijas.

Viešinimas bus vykdomas pagal parengtą viešinimo veiksmų planą, kuris bus derinamas su strategijos įgyvendinimu.

KKPVVG saugos ir pateiks Nacionalinei mokėjimo agentūrai ataskaitose informaciją apie įgyvendintas viešinimo priemones, viešinimo veiklą įrodančius dokumentus.

Kontaktai:

Kelmės krašto partnerystės vietos veiklos grupė

Budraičių km, Tytuvėnų apylinkių s., Kelmės raj., LT-86143

Mob.tel. 8 61003860, tel. /faks. +370 427 51719, el. p. nvo@kelme.lt

Pirmininkas Zenonas Mačernius

Projekto vadovė Dalia Skardžiuvienė

Dariaus ir Girėno g. 2A, Kelmė, LT-86143

Mob.tel. 8 610 03860, el. p. nvo@kelme.lt